This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i margen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibiliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål
  Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.

- Ikke bruk automatiske søk
  Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.

- Behold henvisning
  Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.

- Hold deg innenfor loven
  Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på `http://books.google.com/`

A 931,152

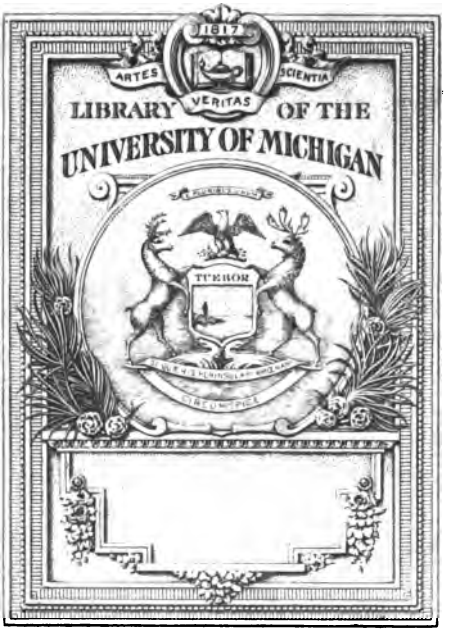
1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR

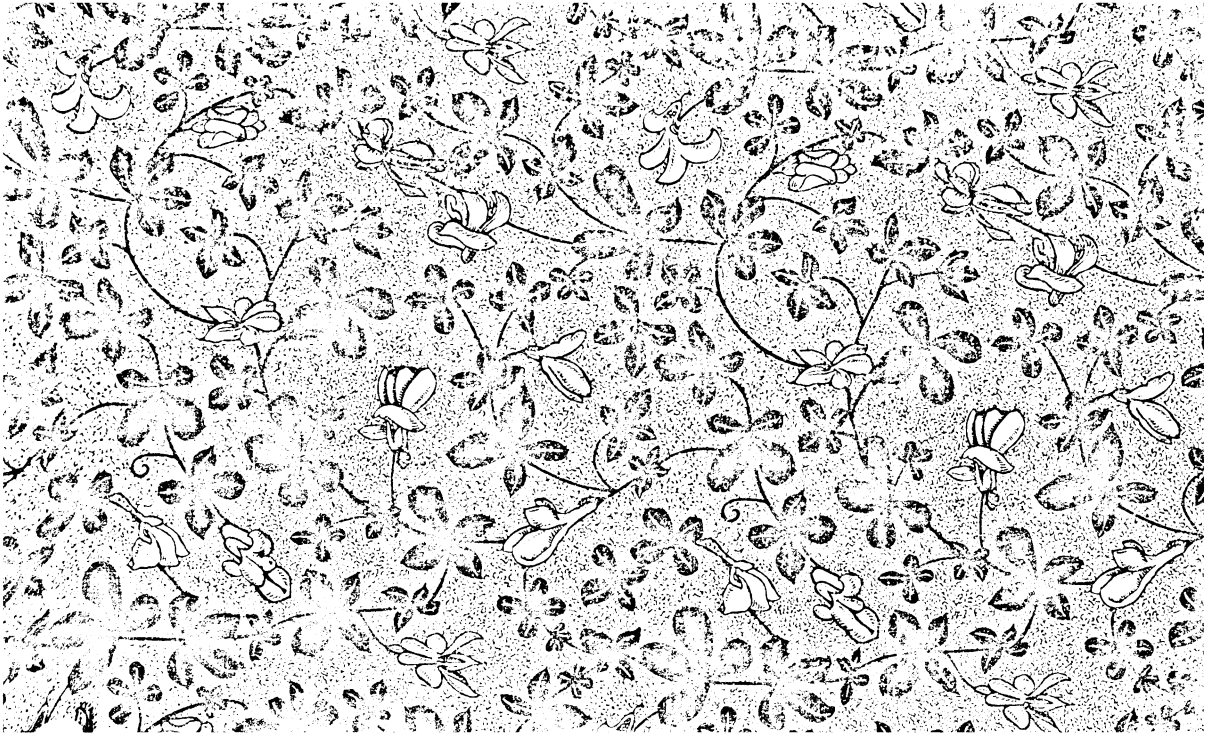

A113at
1901

HANS AANRUD

STORKARER

FORTÆLLINGER

FOR STORE OG SMAA

ANDET OPLAG

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1901

AKTIE-BOGTRYKKERIET

Scandinavian
Tamum
6-8-31
24010

Indhold.

	Side
Lægdgutten	1
Den første arbeidsdag	12
Luen, som var paa skyen efter guld	24
Ole Pedersen tømmermerker	37
Aleksander og Bukefalos	46
Skreppekaren og Raggetassen	60
Simen snekker og blaareven	72
Kvinstøl-gutterne	86
Den første kjærlighed	101
Gjæte høne	121

Lægdgutten.

Solen havde forlængst sendt sit første gyldne morgenstreif over grantoppene øverst paa dalens vestside og havde langsomt arbeidet sig nedover baglien, helt ned i dalbunden, og skulde netop begynde at krybe opover den østlige dalside, som hidtil havde ligget i skygge. Men i det samme den skulde titte frem mellem grantoppene der øverst oppe, var der intet mer, som stængte, og med én gang risled dens gule, varme lys i skjælvende bølger nedover hele dalsiden, smøg sig frem mellem det bittesmaa unge løv, kjælte for det fine spæde græs, som saavidt var begyndt at titte op, gled glitrende ovenpaa de fossende vaarbækker, som skummed nedover mod den lille grumsede elv nede i dalbunden, og fyldte hele dalen med sit lys. Med ett var hele vaar-

morgenens yrende, sprættende liv vaagnet, men de store velstelte gaarde laa endnu stille med lukkede dører og solens glitter i de gamle ruder, — kun hist og her steg en blaa røg fra peispiberne ret op i den klare luft.

En liden gut med vaagne, blaa øine stod og kikked gjennem den rødmalte grinden, som førte frem til den jevne, brede gaardsplads paa Opsal. Noget saa vakkert som den hvidmalte bygningen og den rare trappen med rækverket udenpaa havde han ret aldrig set. Og alle de andre lange rødmalte husene! Det var skinbarlig slig, som han havde tænkt sig kongsgaardene, han havde hørt om i eventyret. Det mangled bare en konge der borte paa trappen, saa var det akkurat slig! Han maatte uvilkaarlig se efter; men der var ingen.

Han var ikke egentlig nogen staskar den vesle gutten, som stod og kikked gjennem grinden. Paa hovedet havde han en hullet halmhat, som sad saa pas langt bag i nakken, at den lyse lange luggen kom godt til syne, der den hang næsten ned til de store blaa øine og en liden vigtig næse. Trøie havde han ikke, bare en rudet undertrøie, som var lappet paa armene, og buksen, som var bare lap i lap, rak ikke langt nedenfor knærne,

saa de saaes helt de store kvindfolkstøvlerne, han gik i, som krølled snuden op — de var nok lidt for store —, og hvis skafter gabte om de tynde legger, fordi remmene ikke havde strukket til mer end halvparten af hullerne. Paa armen bar han en bylt, knyttet ind i et mørkt rudetørklæde.

Det var den otte aar gamle Tor fra Stubsveen, den øverste plads helt opunder skogen der over paa den anden side af dalen; — han skulde tiltræde sin tjeneste som lægdgut paa Opsal idag.

Det gav et ryk i ham, han syntes, noget rørte sig der borte paa gaarden. Han kikked. Nei, det var nok ingen ting. Alt var saa stille, montro de ikke var staat op endnu? Var det maade paa sligt, midt paa blanke dagen! Han kikked op mod solen, som nu var kommet helt over de øverste grantopper.

Nei, det var vist svært tidlig ligevel. Klokken havde nu ogsaa staat de sidste dage der borte i Stubsveen. Han fik vente.

Han snudde sig, støtted albuen mod grinden og hovedet mod haanden, saa ud over dalen og opover paa den anden side, langt op.

Jo, der laa Stubsveen —, han havde aldrig set den saa langt bortefra før. Neimen

om det var rare greierne at se paa heller, han havde ret ikke vidst, at den saa saa laak ud og laa saa urimelig høit oppe.

Ja, for resten maatte de nu ikke indbilde sig, at den var saa laak, som den saa ud herfra; de kunde ikke se svalen paa den anden side, og der var ogsaa kammersvinduet, det gjorde meget — han kikked igjen frem paa gaardspladsen —, Opsal saa nu heller ikke saa gildt ud der bortefra, som det var.

Aa jo, det blev da han, som kom til Opsal ligevel. Vesleane fik nok nøie sig med at komme til Hoel; — ja ikke for det, det var nok gildt paa Hoel ogsaa; men magen til Opsal var det nu ikke.

Han maatte rigtig hugse paa, hvordan det gik nu sidst paa vinteren, da han og Ane stod paa knæ ved glaset der borte i Stubsveen og saa over dalen og saa sig ud, hvor de vilde hen og tjene, naar de blev store. Ane var straks færdig til at sige, at h u n vilde til Opsal, men saa sa Tor, at det skulde h a n, for han var gut, og han var ældst, hun var bare en førkjunge; men Ane var paastaalig, og saa blev de uvenner. Da fik Ane først juling af ham og han bagefter af mor sin —; ja, de kunde nu sige, hvad de vilde,

saa var det ikke frit for, at moren holdt lidt vel meget med Ane; for hun kunde nu være lei, hun ogsaa somme tider; — om han kanske var det oftere, saa var han da et aar ældre ogsaa.

Hans øine gled uvilkaarlig bortover mod Hoel, en anden stor gaard et stykke borte.

Tro Ane var kommet frem til Hoel nu? Kanske hun ogsaa stod og vented; — det saa ikke ud, som de var staat op der heller.

Det var rigtig synd paa Ane, hun var ret saa stille og fattigslig, da de skiltes her nede ved grinden.

Aa, hun kunde ret være mageløs snill ogsaa, Ane. Naar han tænkte sig om, saa var hun vist meget, meget snillere end han ligevel. Jo, det var sikkert det, det var især kommet til syne i det sidste. Samme dag som han gav hende juling, var faren blit syg, det var endda lungebetændelse, han fik, og Ane graat ret meget mer end Tor, baade mens faren var syg og da han døde, og da de kjørte ham til kirken og kasted jord paa ham.

Ja, vist syntes han, det var saa leit, som det kunde være, han ogsaa, men det blev ligesom med én gang saa meget at staa i, at det ikke blev rigtig tid til at graate. Først var

det nu den urimelig tykke doktoren, som de skulde have helt op i Stubsveen midt i værste vaarbløten, og saa sint som han var baade over veien og kjøredonskaben og hele fillegreien, saa var det nu et optog, som ikke egentlig var til at graate af da, — de kunde synes, hvad de vilde. Saa kom lighalmbrændingen — det var endda han, som fik tænde paa —, og saa kom det saa mange folk, baade snekker og andre gamle kjærringer, og saa blev det ligfærd med sendinger og saa meget godt, at han ret aldrig havde smagt magen oppi Stubsveen før, og saa var det hele fire hester, som kjørte afsted til kirken, og han fik sidde bagpaa den slæden, som kjørte lige efter kisten.

Naar han tænkte efter rigtig sandfærdelig, saa havde han vist ikke graat mer end én gang, og det var — bagefter; det var endda nærmest, fordi moren graat saa svært, da hun kom hjem fra dette fjerdingsmødet, eller hvad de kaldte det for, hvor det var blit bestemt, at baade han og Ane skulde bort paa lægd —, ja, de skulde nu ikke komme og sige, at han kom paa lægd for resten, for Opsal'en havde taget ham for ingen ting og sagt, at en slig gutunge vel kunde gjøre nytte for føden og klærne.

Men, Ane, hun graat hele tiden, hun stakkar. Hun graat ret saa saart idag tidlig ogsaa, da de drog afsted hjemmefra, at hun ikke engang kunde svelge kaffeen; men heller ikke da fik han en taare frem. Det var først, da han skiltes fra Vesleane her nede i grinden, som tager op til Hoel, og han tog den vesle bløde haanden hendes og sa: «Ja, nu faar du leve da, Vesleane» —, at det kom noget op i halsen paa ham, saa han maatte snu sig fort og gaa opover; det var jo ikke netop nødvendigt at syne det frem. Men ogsaa da hikstegraat Ane, han saa det saa tydelig paa ryggen hendes, da han snudde sig, netop som hun holdt paa saa inderlig liden og fattigslig at pusle gjennem grinden.

Ane skulde rigtig faa den lommekniven hans, som hun havde slig hug paa, naar han traf hende igjen; han selv fik ikke synderlig brug for den, han maatte nu se til at faa sig en tollekniv med det første ligevel.

Han blev staaende en stund, saa kikked han frem gjennem grinden igjen.

Jo, saa sandelig, der var kongen ude paa trappen, en stor, tyk mand i drivende hvide skjorteærmer! Men han havde ingen krone

paa, bare en liden skyggelue, som sad langt bag paa nakken.

Tøv, det var naturligvis Opsal'en selv; se, hvor han strakte sig og havde det godt der i morgensolen.

Jo, nu fik han vel frem og melde sig.

Han aabned forsigtig grinden, smatt igjennem og lukked den bag ryggen; — han havde ligesom saa ondt for at vende ryggen til. Han blev staaende lidt, trak i bukserne og skjøv hatten endda længer bag i nakken. Saa satte han armene i to store buer ud fra siderne og gik fremover, langsomt og med lange voksne skridt, øinene hele tiden fæstet paa ham paa trappen.

Da han kom fremover, havde han ligesom vanskelig for at gaa bent paa, og det blev til det, at han tog en stor sving, saa han kom omtrent bent ned paa trappen. Han tog de par trin op, stansed, gjorde et stort kniks med hovedet, førte den ene haand op til sin hvide lugg og rakte den anden frem:

«Gudag!»

Opsal'en tog imod den lille brune haand, som ganske forsvandt i hans store næve, og saa lønsk ned paa ham.

«Gudag. Er det saa voksne karer ude og gaar saa tidlig?»

«Ja, det er det. — Det er lækkert veir nu.»

Opsal'en blev staaende og se paa ham. Tor saa bort, satte foden frem og søgte at indtage en voksen stilling:

«Du er Opsal'en selv, kan jeg tænke.»

«Ja, de siger saa. Men hvad er du for en kar?»

Tor saa meget forbauset ud:

«Ved du ikke det? Jeg skulde nu ligesom være d i n kar.»

«Min kar? Nu skal du gjerne se, det er den nye husbondskaren min borte fra Stubsveen. Hvad heder du?»

«Ved du ikke det heller? Jeg heder Tor.»

«Rigtig ja. Du er sandelig kar, som er tidlig ude.»

«Jeg synes snarere, det er her, man er sent ude. Vi begyndte dagen før borti baglien.»

«Hm. Og nu kommer du ligesom flyttendes med det samme nu da?»

«Det var meningen det, ja.»

«Var det ikke rart at gaa fra mor da?»

Det vilde komme noget op i halsen paa Tor igjen, men han bed tænderne sammen og svelged det fort.

«Aa, du ved — men en kan nu ikke holde i stakken hele sit liv, ligevel.»

Opsal'en smilte:

«Ja, du faar være velkommen da, og saa faar du gaa ind i kjøkkenet og faa dig lidt i livet; du er vel sulten, som alt har gaat saa langt.»

«Aa, men det er nu ligesom skam at begynde at æde ogsaa, før jeg har bestilt noget.»

«Ja, hvad har du nu egentlig tænkt at bestille her paa Opsal, da?»

«Det, som du sætter mig til.»

«Tror du, du kan alt det?»

«Eftersom jeg har hørt, skal du ikke være nogen urimelig kar; for resten» — han saa lønsk op og ned ad Opsal'en med sine aabne blaa øine —, «saa kan det hænde, jeg kanske kunde gjøre de ting, som du selv ikke var god for.»

«Hvad skulde det være da?»

Tor svarte raskt:

«Jage kalver gjennem smaaskogen.»

Opsal'en maatte se paa sig selv, og saa smilte han ned til Tor:

«Du er vist en stor skøier, du.»

Tor saa ham smilende lige i øinene:

«Ja, bare jeg ikke træffer min overmand her paa Opsal.»

Opsal'en tog ham i haanden:

«Ja, nu faar du bli med ind da og se baade paa folkene og paa stellet, og dersom du er fornøiet, saa er det vel bedst, jeg udnævner dig til husbondskar med det samme.»

«Nu gjør du vist nar af mig igjen, du Opsal'en; men kanske jeg kunde greie det ogsaa, jeg.»

De gik ind haand i haand.

Saaledes holdt lægdgutten sit indtog paa Opsal.

Den første arbeidsdag.

Kristian reiste sig op paa albuerne, krøb op til hovedgjærdet og kikked ud af vinduet lige ved.

Det var endnu næsten mørkt i den rummelige husmandsstue. Udenfor var det i graalysningen, lige paa overgang til dag, kun enkelte af de største stjerner var synlige i den blaa, klare høstmorgen.

Tro hvor meget klokken var? Ja, for sent maatte han nu ikke komme, den skammen skulde de ikke faa paa ham, — og saa kunde det blive fradrag i daglønnen det. Fuld kar maatte have fuld dagløn! Det var for resten rart, han havde glemt at spørge, og Ola Nordlien havde heller ikke nævnt noget om daglønnen!

Han snudde sig, saa han blev siddende i

sengen, og saa bort til den anden seng lige ved det andet vindu, hvor moren laa.

«Mor! Mo-or!»

Moren snudde sig et par ganger, før hun vaagned, og saa slog hun øinene op.

«Ja. Hvad er det du vil, Kristian?»

«Du hørte ikke, om han sagde noget om, hvor pas stor dagløn han vilde give, han Ola Nordlien vel?»

«Og det vækker du mig for, stygge gutten!»

«Jeg tænkte nu ogsaa, det kanske var paa tide, du satte paa kaffeen. For den, som skal ud paa arbeide, trænger at morgne sig lidt.»

«Saa, læg dig nu til at sove igjen. Jeg skal nok passe tiden.»

Men Kristian sovned ikke igjen, og for den sags skyld, saa havde han ikke sovet stort hele natten heller. For igaar kveld, netop som han skulde til at lægge sig, rigtig stod med bukserne i næven, var det hændt noget.

Ola Nordlien var selv kommet ind, havde hilst godkveld og sagt:

«Nu har jeg faret over hele Øverbygden og leiet folk til potetesoptagningen imorgen, og saa vilde jeg høre indom, om det kanske kunde være en kar at faa her ogsaa.»

«Nei, jeg har nok ingen kar jeg nu,» havde moren sagt; «han Per holder paa med fjøset paa Opsal, og jeg venter ham ikke hjem før til helgen.»

«Har du ikke? Jeg synes, det staar en voksen kar der borte ved sengen, jeg. Det var nu h a m, jeg vilde høre efter.»

Da kan det nok være, at Kristian retted sig op.

«Du skal pløie op poteterne da?» fortsatte moren.

«Ja, og derfor har jeg leiet en hel magt af slige karer til at plukke, baade Kulsve-gutterne og Sagbak-gutterne og han Jens Perhus.»

Moren smilte og saa bort paa Kristian:

«Ja, jeg ved ikke, hvad han Kristian mener, jeg, du faar snakke med ham selv.»

Da skjønte Kristian, at han fik lov.

Ola Nordlien vendte sig da til ham og sa saa alvorlig, som han snakked til en voksen kar:

«Ja, vilde du gjøre vel og komme og hjælpe os med potetesoptagningen imorgen da, Kristian?»

Kristian fik bukserne op og laaget knappet, saa godt det i en fart lod sig gjøre. Saa

satte han sig paa krakken, slog det ene knæ over det andre, spytted langt ud og sa:

«Ja, egentlig saa har jeg ikke gode stunder, men siden du nu er i bét for karer, saa véd du, jeg faar komme.»

Derfor var det, Kristian ikke sov igjen, — for komme for sent, det vilde han nu ikke, og saa var det meget andet at tænke paa ogsaa, baade hvordan han skulde ruste sig, og hvordan han skulde te sig.

Morgenen skred saa langsomt frem, han syntes aldrig, at klokken blev noget — kunde godt hænde, den var stanset ogsaa —; et par ganger maatte han prøve at kremte rigtig høit eller hoste for at se, om moren ikke skulde vaagne. Og da moren endelig stod op, saa vandt hun ikke længer end at faa fyldt vand paa kaffekjelen, før Kristian ogsaa stod fremme paa gulvet.

Det var meget, han maatte passe paa. Først kjendte han efter, om alle knapperne i buksen sad rigtig fast. Nei, der var en, som næsten hang og slang; den maatte fæstes; arbeidskar maatte have bukser, som taalte, at han tog i. Saa var det beltet, — ja nu maatte han stikke et hul længer indpaa, det var for rumt før, og skulde det gjælde rigtig

et kniptak, saa var det bedst, at det var trangt til gagns ogsaa. Og nyskjerfet maatte han have hængende løst udenpaa; det vilde ruve saa, naar han kom og senere, naar han trak trøien af og la det pent sammen ovenpaa den.

Længe før kaffeen var færdig, var Kristian klæd og rustet, lige til med høi i begsømskoene og topluen paa hovedet, og han gik ud og ind og saa ud, som han havde svært meget at bestille; og da kaffeen endelig var færdig, saa tog det ikke saa lang tid at faa den ned, endda han maatte æde mergelig godt, hvis han skulde kvitte for kar, og snart stod moren og saa efter ham og bad ham være lydig og gjøre sit bedste, mens han med topluen helt ned til ørene med lange skridt og voksent sîg i knærne labbed nedover bakken til Nordlien.

Da han kom ned til Nordlien, var det ganske stilt ude paa gaarden, han saa intet andet, som rørte sig, end røgen, som steg langsomt ret op af piben, og hørte intet andet end den jevne tyggen af hestene i stalden, — de fik sit morgenfór inde før en saa streng dag.

Men det varte nu ikke længe, før han hørte, at Ola Nordlien selv var paa benene

og fór rundt i huset og vækked, og da han kom ud og fik se Kristian, saa sa han:

«Det var min sæl noget til kar det, som er først paa pletten;» — og da satte Kristian den ene fod frem og sa:

«Ja, jeg synes, vi kunde trængt at ha begyndt alt, hvis vi skal faa udrettet noget til kvelds.»

Lidt efter lidt blev det folksomt ude paa gaarden. Gaardens egne folk var kommet op og kom ud, gjesped og strakte sig, og ovenfra Øverbygden kom den ene efter den andre, baade voksne og barn, husmænd og husmandskjærringer, og Ola Nordlien drev rundt og fandt grev og bøtter og leverte, og han Kraakaa-Per, tjenestgutten, slap ud gampene, saa de fik drikke.

Kristian var den mindste af dem alle sammen, og han holdt sig nu ogsaa saa pas frem, at de la merke til ham. Kraakaa-Per, som var saa fæl i kjæften, sa da ogsaa straks:

«Nei, hvad er dette for en potet, — jamen var'n ganske diger au.»

Kristian blev eitrende sint paa den flabben, men det gav sig, da Ola Nordlien straks sa:

«Det er husbondskaren min det. Du faar gjøre vel og ha lidt opsyn med han Kraakaa-Per og de andre, du Kristian!»

Kristian saa lidt uviss paa ham, og det dirred i mundvigene hans, for vel vidste han, at han var noget til kar, men en slig udmerkelse havde han nu ikke ventet ligevel.

«Er det dit alvor, Ola Nordlien?»

«Ja vist er det mit alvor.»

Nu var de samlet alle sammen, undtagen den sloen, han Jens Perhus, som de saa gaa og dra sig oppe i bakken. Kristian ropte paa ham, at nu fik han skynde sig, og saa sa han:

«Naa faar du sæle paa gampene da, Kraakaa-Per. Nu maa vi afsted,» og han tog sin bøtte paa armen, slængte grevet over nakken og gik med lange skridt i spidsen for alle de andre bortover til potetesaakeren i en lang række.

Der fordelte de sig langs hele potetesfuren, en voksen til at grave og en gutunge til at plukke foran hver voksen, og Kristian stelte det slig, at han kom til at plukke foran Ola Nordlien selv og foran Kraakaa-Per afvekslende, for de grov ikke hele tiden, — Ola maatte pløie op en ny, naar den ene furen

Sloe: dovenkrop.

var høstet, og Kraakaa-Per skulde kjøre potetessækkene frem i gaarden.

Ola satte plogen i, furen vendte sig, saa de vakre hvide poteter trilled ud over den sorte fugtige jord, alle rygger bøied sig for at grave, og alle smaa hænder gik som trommestikker for at plukke; det vokste hurtig i de hvide sækker, som stod i række bag dem, og det var ikke frit for, at Kristian og enkelte af de andre kappedes om, hvem som kom høiest i sækken, og hvem som kunde tømme sin bøtte oftest, — det gik kvast med potetesoptagningen i Nordlien den dag.

Den første økt gik raskt, Kristian vidste ikke ordet af, før det var dugursmaal og de skulde frem og spise. Da de havde spist og sad ude paa gaarden og hvilte, gode og mætte, sa Ola Nordlien:

«Ja slig er det at ha en driftig husbondskar, jeg skjønner ikke rettere, end jeg blir nødt til at betale Kristian dobbelt dagløn, dersom du nu var god for at ta han Jens Perhus ogsaa; men det tviler jeg paa, for han Jens er seig.»

Kristian vented lidt, men saa reiste han sig, spændte beltet ind i det nye hullet, spytted i næverne og sa:

Økt: arbeidstiden mellem to maaltider.

«Ja, saa faar du komme da, Jens.»

De røg sammen, og ingen vandt straks; men til sidst røg Kristian paa knæ, og i det samme sprang beltet. Han reiste sig rød i ansigtet og holdt beltet frem.

«Ja, jeg tabte, men her ser du, Ola Nordlien, havde beltet været saa sterkt som jeg, saa havde jeg tat'n.»

Saa begyndte de at snakke om styrke, og Kraakaa-Per, som gjerne vilde være svært sterk, talte om, at han kunde løfte en tønde poteter lige op i kjærren.

«Ja, det kan jeg ogsaa — med kjæften,» sa Kristian ganske tørt og alvorlig, saa Ola Nordlien og alle de andre lo; men siden da var ikke Kraakaa-Per og Kristian rigtig gode venner.

Middagsøkten gik ikke fuldt saa fort, det var blit dygtig varmt, og solen stod ret ind i ryggen paa dem. Det kan nok være, at Kristian en gang imellem kikked op paa solen for at se, om det ikke led til maals snart, men han sa ingen ting, han plukked lige fort, og han gjorde ogsaa opmerksom paa, at Jens Perhus stod paa knæ istedenfor at bøie ryg. Det var ingen gjerd paa sligt, hvis det skulde blive udrettet noget, Jens skulde

værsgod bøie den raatne ryggen sin. Men sidst paa i kveldsøkten var det ikke ganske frit for, at Kristian selv fik lidt jord paa knærne, naar ingen saa det, og han var blit betydelig sidere i bagen, end han var om morgenen. Men da var ogsaa Ola Nordlien straks færdig og bad ham gaa et erende frem i gaarden og bytte grev; han skjønte nok, at Kristian trængte til at faa hvile lidt.

Endelig var det blit kveld, solen var nede, hestene var sluppet bort i jordet, alle havde spist og stod ude paa gaarden, færdige til at gaa hver til sit, karene med piberne tændt og husmandskjærringerne allerede langt paa veien hjem, — de maatte hjem og melke koen til kvelds.

Kjærren med det sidste poteteslass stod ved kjeldergluggen, og Kraakaa-Per stod støttet til den.

Han saa sig hemmelig omkring, men lod, som det var rent i tanker, at han tog den ene potetessæk i mulen med den ene haand og løfted den ned paa marken. Lidt efter løfted han den paa samme maade op igjen og saa sig igjen hemmelig omkring. Jo, de havde lagt merke til det, og Ola Nordlien sa da ogsaa straks:

«Jo, du er nok sterk ligevel, du Per. Eller hvad synes du, Kristian?»

«Aa, det d e r var vel ikke saa farligt.»

Da blev Kraakaa-Per sint.

«Nei hør paa den guthvalpen!» Han tog igjen sækken og løfted den ned. «Du skal æde meget graut du, før du blir saa pas kar, at du kan faa den op i kjærren igjen.»

«Kanske jeg kunde gjøre det med det samme, jeg,» mente Kristian.

«Ja, kan du det, saa skal jeg hede laakeste karen i hele bygden!»

«Det tar jeg dig til vidne paa, Ola Nordlien, — laan mig en sæk!» Og før Kraakaa-Per fik sagt et ord, havde Kristian sat den tomme sæk op i kjærren og begyndte at plukke poteterne op i den. I utrolig kort tid var han færdig og slængte den tomme sæk efter op i kjærren.

«Nu er baade sækken og poteterne der, og nu er du den laakeste kar i hele bygden, du Kraakaa-Per.»

Kraakaa-Per spytted langt og fór ind gjennem gangdøren.

Ola Nordlien lo, saa taarerne trilled:

«Ja, har nogen fortjent dobbelt dagløn, saa er det du, Kristian. Vil du ha opgjør

straks, eller kan jeg faa dig igjen imorgen ogsaa?»

«Du véd, jeg faar hjælpe dig, til du er færdig med poteterne.»

Da Kristian alene rusled opover bakkerne hjem, kjendte han, at han begyndte at blive saa underlig vek i knærne. Det var bedst, han satte sig lidt. Han havde bare et par minuter hjem, men han kunde altid hvile lidt ligevel, og saa satte han sig ved siden af veien.

Ret som det var, begyndte hovedet at duppe, først til den ene, saa til den anden side; før han vidste ordet af, havde han heldt sig bagover og sov sødelig ind.

Moren havde staat i vinduet og set paa. Lidt efter var hun hos ham:

«Du faar se at vaagne og komme hjem, Kristian. Det har nok letet paa dig idag lel.»

«Er det dig, mor? Hvor er jeg?» han gned øinene.

«Du har sovnet her ude, Kristian.»

«Har jeg sovnet? — Du mor — det — er kanske ikke værdt, du fortæller dette, saa han — flabben — han Kraakaa-Per faar høre det — skjønt nogen skam er det ikke, for jeg har nu tjent dobbelt dagløn ogsaa.»

Luen, som var paa skyen efter guld.

Per laa bag den store stenen oppe paa Storbakken og saa nedover. Han kunde se næsten ret ned paa gaarden, som laa lige under. Det var tidlig om morgenen, solen var saa vidt rendt og sken paa de blanke ruder, saa de glitred, og midt ind i gangdøren, som stod aaben som et svart gab.

Per havde skjøvet luen langt bagover den mørke luggen og laa og slængte benene næsten helt op i nakken. Han syntes nok, at Kristian gjerne kunde se til at faa næsen ud af skindfelden nu snart, før Vesle-Hans vaagned.

Nede paa gaarden gik hønsene og kagled og sparked, hanen stod paa laavebroen og gol og gol, svalerne fór gjennem solskinnet som staalblaa, metalglinsende striber, oppe paa laavetaget skvatred en skjære, og fra

piben steg en lyseblaa høi røg. Men det var ligesom saa stille alligevel, — der var ingen folk, de var nok alt ude paa jordet og slog.

Endelig kom Kristian ud i gangdøren. Han visked den lyse lugg ud af øinene, gren mod solen, som skinte ham lige ind i ansigtet, skygged med haanden for øinene og saa opover. Nei, han saa ingen ting; bare en blaa røg over kanten af Storbakken. Den kom fra husmandspiben. Ja, han syntes, han kunde se, at det lugted kaffe af den.

«Ho, Per!» Intet svar? Nei, Per havde nok ikke faat morgenkaffeen endnu.

Han stak hænderne i lommen og skulde snu.

Da lød det: «Ho, Kristian!»

Han stansed: «Ho, Per!»

Per spratt op og gjorde kast nedover. «Ho, Kristian!» — «Ho, Per!» — «Ho, Kristian!» — «Ho, Per!»

Og Per spratt og stupte kraake og gjorde kast nedover, og alt i ett klang det udover i morgenluften: «Ho, Kristian!» «Ho, Per!»

— — Per var fra husmandspladsen, og Kristian var fra gaarden. De var gode venner og pleide at være sammen, saa lang dagen var, og det var saa rimeligt, for det var ingen paa

lang lei, som var slige karer og havde slige greier som de. De havde baade kvern og sag, som gik, naar det var vand nok i bækken, og da hedte Per kvernknarren og Kristian oversagmand; naar det var rigtig meget vand, saa havde de dam, som de slap, og da fløtte de tømmer; men da havde de andre navne, for da hedte Kristian tømmerfut Pedersen, og Per hedte overmerker Datt-i-foss, siden den gang han datt og blev siddende paa enden midt ude i bækken. Naar bækken var tør, saa drev de gaardsbrug; dè havde baade gaard og sæter og bøling, baade storfæ og smaafæ og nauthund. Kjørene, det var runde stener, og den største, som var saa urimelig stor og blank, det var storoksen Dybendal; og sauene, det var grankongler, og en rar liden «runden rot», som tjenestgutten havde hugget til dem, det var nauthunden Bjønnebiter, og den havde været i kast med bjørnen mer end én gang. De havde ogsaa sprætbue, som de gik paa jagt med, og kastepiler, som gik saa urimelig høit, at den bedste en gang var gaat helt op paa skyen og var blit liggende der, — de fandt den først igjen i græsset længe bagefter, da det havde regnet. Og da fortalte tjenestgutten dem, at den vist havde regnet

ned igjen, og at de skulde se vel efter, om det ikke var guld paa den; for der var guld oppe paa skyen. Men den var saa glat, at intet havde hængt ved, og da de tjærebredde den, fik de den ikke til at gaa saa høit mer.

Men i den sidste tiden havde Per og Kristian flyttet. Kvernen og sagen stod, og Bjønnebiter fik passe bølingen alene. Det havde været leit nok mangen gang, at Vesle-Hans støtt skulde hænge med; for det var nu ikke noget for tømmerfut Pedersen og overmerker Datt-i-foss at have den gutungen at passe paa; men det havde ikke været noget at gjøre ved det, — han kom støtt, naar han vidste, hvor de holdt til. Men nu var de svært nøie med at holde skjult, hvor de var henne; de lurte sig væk og var borte hele halve dagen. De havde vist noget for sig, som det ikke var godt, at Vesle-Hans vidste om.

Det første, Per sa, da han kom ned i gangdøren, var da ogsaa: «Er han oppe?»

«Nei, han sov, da jeg gik ud. Har du i stand fempundingen?»

«Jeg skulde mene det!» Og Per trak frem et stort kohorn, som han havde boret fænghul paa. «Har du mad til den?»

«Aa ja, jeg tænker det,» og Kristian viste frem en stor pose med krud.

Sagen var nok, at de havde fundet en dunk minekrud oppe paa loftet, og det var det ikke værdt, at nogen vidste om, for krud var strengelig forbudt.

«Ja, saa er det bedst, vi kommer afsted.»

De lusked sagte over gaarden og saa sig alt i ett tilbage; saa om staburshjørnet og la paa sprang bortover bakken.

«Bi, Kristian! Jeg ser dig nok!»

Det var Vesle-Hans, som var kommet ud i gangdøren og havde set snerten af dem, i det samme de smatt om hjørnet.

Han havde bare faat bukserne og skoene paa, oventil var han i bare skjorten. Han havde havt hastverk, — for Vesle-Hans skjønte godt, at de lurte sig fra ham, og havde sat sig for at passe paa dem.

«Bi—i, hører du! Æh—æ bi—i!»

Han skreg, til han kom forbi staburshjørnet og saa, at Per og Kristian laa rolig i græsset og saa op i luften.

Han sa ingen ting, saa bare lidt tvilende paa dem og satte sig i græsset, han ogsaa. Han skulde nok passe paa dem!

Per og Kristian blinked til hverandre og

begyndte at slaa kjæmpe. Om lidt fik ogsaa Vesle-Hans være med. Saa legte de lidt med andre ting. Med én gang sa Kristian:

«Du Vesle-Hans, skal vi reise paa marked?»

«Ja—a!» Vesle-Hans blev straalende blid.

«Du begynder.»

«Nei, du skal slippe at narre mig! Du begynder!»

«Ja, gjerne det. Jeg havde en folunge!»

Vesle-Hans sa efter: «Jeg havde en folunge.»

«Min blev til hest.»

«Det blev min ogsaa.»

«Jeg tæmte min.»

«Jeg tæmte ogsaa min.»

«Saa reiste jeg til Grundset marked.»

«Saa reiste jeg til Grundset marked.»

«Der mødte jeg en mand, som havde en bjørn.»

«Der mødte jeg en mand, som ogsaa havde en bjørn.»

«Saa bytted jeg bort hesten min for bjørnen.»

«Saa bytted jeg ogsaa bort hesten min for bjørnen.»

«Saa mødte jeg dig.»

«Saa mødte jeg dig.»

«Saa tog min bjørn og aad op din bjørn, og saa havde du hverken hest eller bjørn.»

Vesle-Hans blev først lidt lang i ansigtet; men saa blev han sint:

«Du fusker, Kristian, du sa god dag først, og saa blir det min bjørn, som aad op din.»

«Nei, det var min, som aad op din.»

«Nei, min!» Vesle-Hans var paa graaten; «ja, saa lad os gjøre det om igjen, saa skal du se!»

«Nei, din bjørn er ædt op, den!»

«Æ—h æ—h, det var min... æ—h æ—h!»

«Nei min!»

«Æ—h, mor! han siger — æ—h æ—h — at hans bjørn aad op min, æ—h—æ!» Vesle-Hans sprang ind for at sige det til mor; han glemte, at han skulde passe paa dem.

Da han vel var inde i gangdøren, smatt Per og Kristian skyndsomt bortover bakken og blev borte.

. . . . Det var borti Svartdalen et godt stykke fra gaarden, at Per og Kristian havde indrettet sig i en kløft, hvor der stod et skogsnar af hassel foran, saa de ikke kunde sees, uden man kom ud paa pynten og saa ret ned til dem. Did havde de flyttet det

meste af sine sager; der havde de bygget peis, der drev de smie, og der brændte de baal; men det turde dø ikke gjøre stort, for at røgen ikke skulde sees. Her følte de sig trygge, her havde de brændt krudkjærringer, og her havde de prøvd at skyde baade med kræmmerhus og lushat-stilker; men det gik ikke, for kræmmerhuset brændte bare, og lushat-stilkene sprak; saa det var ikke tale om at skyde op paa skyen med dem efter guld, — for det var egentlig det, de skulde. Men idag havde de fempundingen, idag skulde det blive alvor.

De maatte gjøre prøveskud først, før de skjød efter skyen. De tændte op baal, heldte krud i hornet og dytted det fuldt af græs. Saa la de fængkrud paa, tog en brand og satte borttil.

Det smaldt ikke videre; hornet spratt bare nogen alen bagover og græsdotten lidt fremover.

Ja pyt, der var ikke ladd sterkt nok, fempunderen maatte være fast, og saa maatte det kule i; jo, det var kanon, som nok skulde gaa; de kunde nu altid skyde tvers over dalen mindst.

Lushat = tyrhjelm, stormhat.

Saa ladde de igjen og la en stor sten indi og fæsted fempunderen mellem to stener. — Nei, de fik nok kanske flytte den? — Ja, det vilde nu være synd paa dem i baglien, om de skjød ned husene for dem; de fik rette den mod skogen.

Det gjorde de da, og brændte løs.

Jo, sandelig smaldt det ikke nu! Den gik, den! Saa ikke Per noget borti lien? Ja, for Kristian syntes saa skinbarlig, at der faldt en gran, i det samme skuddet gik?

Ja, om det var en hel gran, det kunde ikke Per sige, men han saa ialfald, at der datt en grantop.

Det var nok spørsmaal, om de havde bedre kanon paa kongens fæstning.

Aa nei, det var ikke at vente, det. Med denne kunde de da sikkert skyde lige op paa skyen.

Ja, det var sikkert, det. Men hvad skulde de skikke op? Det maatte være noget, som guldet kunde komme ind i.

End om de skjød op Pers toplue? Kanske den kom forgyldt ned igjen.

Ja, Kristian undredes nok paa, hvad de vilde sige hjemme, naar de kom hjem med

forgyldte luer og guldpenge i lommen. Da skulde de kjøbe krud da, en hel tønde!

«Ho—ho!» sa det bent over dem. Fempunderen og krudposen kom fort til side, før de saa op.

Der laa Vesle-Hans:

«Aa forgylle lua mi ossaa da!»

Per og Kristian blev bra ærgerlige. De søgte at indbilde Vesle-Hans alt muligt. De bød ham den bedste sprætbuen, om han vilde gaa og ikke sige noget. Men Vesle-Hans havde hørt smelden, de skulde ikke bilde ham ind noget, — vilde de ikke forgylde luen hans, saa gik han bent hjem til mor og sa, at de havde krud, og da blev det en anden dans.

Ja, saa var det ikke anden raad end at gaa paa akkord med Vesle-Hans og gjøre ham blid. De viste ham alle sine herligheder, og han loved da, at han ikke skulde nævne det mindste om krudet; men saa skulde de forgylde luen hans først.

Ja, de kunde gjerne det ogsaa, og snart havde de glemt alt og var lige ivrige. Det var vist sikrest, de bandt en sten i luen, for ellers kom den ikke ned igjen, før det blev regnveir.

Jo, det var bedst. Hvordan skulde de gjøre?

Jo, de fik stikke enden af kanonen fast ned i jorden, putte stenen nedi, binde den fast til luen med et snøre og hænge luen ovenpaa.

Det blev vedtaget. Saa heldte de hornet næsten halvt af krud, ladde godt og gjorde sig i stand. Det var et høitideligt øieblik, og alle stod med aanden i halsen, da Kristian endelig tog en brand.

«Giv nu agt!» — Han satte branden til fænghullet.

Frrrr-s—paf—puf—pof!

Det lyste op om dem som en sterk lynild, de skvatt alle tre, saa de trilled.

De saa lidt blege ud, da de kom saa pas til sig selv, at de kunde se paa hverandre. De havde sat krudposen saa nær, at den var strøget med med det samme.

«D e t var skud, det,» sa Kristian.

«Ja, det v a r skud, det,» sa Per.

«Saa du lua?»

«Jeg syntes, ligesom jeg skimted den, i det samme den fløi.»

«Er den paa skyen naa da?» spurte Vesle-Hans.

«Det er godt, er den ikke længer.»

«Kommer'n snart ned igjen da?»

«Aa, det blir vel en stund til.»

De blev alle tre staaende og se op i luften. Om lidt blev Vesle-Hans træt i nakken og saa ned. «Der er den!»

Luen hang oppe i hasselbusken.

Ja, saa sandelig maatte den ikke fløiet fort ned igjen ogsaa, siden de ikke saa, den kom!

Jo, Per syntes nok, han saa ligesom en stribe, i det samme Vesle-Hans sa det, — det var sikkert da, den kom.

De havde meget stræv med at faa den ned. Udenpaa den var det intet at se; de var meget spændt paa, hvad der kunde være indeni. Da de fik den ned, saa var det ikke andet end et stort brændt hul i pullen.

Det var besynderligt. Hvem skulde tænkt sig, at guldet der oppe var saa varmt; for det havde sikkert ligget en guldklump i, som havde brændt sig igjennem.

Kanske laa den indi hasselbusken!

De ledte længe. Aa nei, den kunde være faldt langt herfra, den. Ja, ja, imorgen fik de tage det lille blikspandet og sende op, for da skulde guldklumpen blive der, om den var aldrig saa varm.

— — Da de kom hjem den dagen, holdt de alle tre saa godt sammen, og Vesle-Hans var saa blid og snill og saa forsigtig med den luen sin, saa ingen skulde faa se den.

Han skulde vist ikke sladre!

Da moren satte frem mad til dem alle tre, saa sa Vesle-Hans, mens de sad og spiste: «Du mor, idag har ret han Per og han Kristian været saa lækre, at —!»

«Ja, det er bra, det; men saa maa du ogsaa være lækker.»

«Ja, jeg skal være saa lækker, saa —»

«Hvordan vil du være da?»

«Aa, jeg skal nu slet ikke fortælle, at han Per og han Kristian skjød luen min op paa skyen!» . . . . .

Ole Pedersen tømmermerker.

Det sidste, jeg saa om aftenen, før jeg sovned — det var paa en af disse deilige sætre lige ind under Rondane —, var en stige, som blev halet op paa hjellen under taget. Et øieblik før var Ole, gjætergutten, krøbet op did — i fuld habit med bonjourfrak paa, straahatten paa hovedet og begsømskoene med de store, blanke hæljern klaprende mod stigens trin. Han pusled lidt der oppe, klædde vist af sig det vigtigste. Det blev stille; saa snorked han, og snart sov vi alle sammen, budeien i den ene seng, jeg, som var paa fodtur, i den andre, og Ole paa hjellen.

Det første, jeg hørte om morgenen, var budeien, som ropte op paa hjellen:

«Ole, nu faar du vaagne, nu skal vi straks til at melke gjet.»

Ingen ting rørte sig paa hjellen, intet svarte, og budeien tog en sving bort i peisen, hvor kaffekjelen allerede stod og kogte og putred.

Saa tog hun til igjen:

«Ole, nu maa du op.»

Intet svar. Hun pusled endda lidt omkring; derpaa stilled hun sig lige under hjellen, og jeg saa, at hun smilte:

«Pedersen, nu er det tid at staa op.»

«Haa — ?» svarte det oppe fra hjellen.

«Nu maa tømmermerker Pedersen staa op.»

Intet svarte; men i det samme kom den gamle straahatten seilende ned paa gulvet og blev liggende i den brede solstrime, som fra vinduet skjød paa skraa ind over gulvet. Et øieblik efter kom den ene begsømsko efter med et tungt dump i gulvet; lidt efter kom den andre. Saa kom stigen, blev sat forsigtig til rette mod gulvet, og endelig kom Ole baglængs med buksesælerne hængende ned bag, bonjourfrakken paa den ene arm og de sammenbundne strømper hængende over den andre. Han kom ned paa gulvet, gren mod solen og strakte sig eftertrykkelig. Derpaa

satte han sig paa peissnippen og begyndte at klæ sig paa. Han løste strømperne fra hverandre, trak den ene paa, spytted i næven og strakte strømpebaandet. Det begyndte at gaa langsommere og langsommere, mens han bandt det paa, og det gik svært sent, da han tog efter den anden strømpe. Da den var halvt paa, stansed det, og han gjorde et vældigt dupp til den ene side, som om han skulde falde ned af peissnippen; — det var jo ogsaa svært tidlig paa morgenen. Da med ett sperred han øinene vidt op, bed tænderne sammen, trak strømperne paa med et rykk og snørte baandet forsvarlig. Det gik i en fart at faa knappet buksesælerne og faa bonjourfrakken paa. Saa strakte han sig igjen og spaserte lige ned i begsømskoene, som stod og gabte paa gulvet; de gik paa af sig selv. Saa stod han lidt og saa paa straahatten, gik saa hen og slog døren op paa vid væg. Derpaa kom han en sving tilbage, stod endda lidt og saa paa den:

«Fillehatten!» — dermed gav han den et spark, saa den fløi ud af døren, gik selv efter og lukked efter sig.

* * *

Da jeg var staat op, fik jeg høre af budeien, hvorfor Ole hedte tømmermerker Pedersen; — ja hans far hedte Per, saa Pedersen havde sin rigtighed; men tømmermerker var han nu ikke ligevel. Men under tømmermerkningen i vaar havde en af merkerne hedt Pedersen; og merkere var de gildeste karer, Ole havde set. Han var med hele dagen, og ret som det var gik han hen og tog merkeren i næven:

«Gudag, jeg hører, vi har det samme navn.»

«Jasaa, heder du ogsaa Pedersen?»

«Ja, og derfor vilde jeg høre, om du ikke kunde anta mig til tømmermerker?»

«Nei, det kan jeg ikke, saalænge du har den hatten,» — det var i vaarbløten, dette, og Ole havde alt sat straahatten paa —; «du maa ha dalerslue for at bli tømmermerker; ja, og saa bonjourfrak.»

Det var nok siden den tid, Ole ikke var rigtig blid paa hatten sin; bonjourfrak havde han faat.

* * *

Jeg gik ud og fik fat paa Ole, som holdt paa at melke gjet. Jeg forsøgte at snakke

med ham om gjeterne; men han vilde ikke til og var meget faamælt. Jeg spurte ham, hvad han skulde blive; men det vilde han ikke ud med. Saa sa jeg:

«Det er gildt tømmer i det saufjøset.»

«Ja, toftstokken har vel været paa tolv ti med topstok paa ni otte.»

«Nei, s a a stor har den vel ikke været lel!»

Ole saa paa mig, meget overlegent.

«Du er vist ikke tømmermerker, du?»

«Nei, det er jeg ikke.»

«Nei, jeg kan skjønne det.»

Dermed var det forbi med den prat.

Da Ole en stund efter drev gjeterne afsted ned igjennem den bratte bjerkeli, som skraaner ned til elven paa begge sider, lurte jeg mig efter ham.

Det var en deilig morgen med solsprætt ind over alle fjeld, graa ur opover, opover, saa langt en kunde se høit oppe i luften, og nedover friske, grønne bjerkelier helt ned til de klare blinkende elver og bækker og smaavand nede i dalbunden. Fra sæteren der borte steg en lang blaa røg op, og bortefter lien stod gjeterne paa to opefter de smaa bjerker og nipped løv. Paa en liden aabning inde i bjerkeskogen stod Ole og saa sig forsigtig

omkring, og lige inde i skogkanten laa jeg uden at blive set.

Da Ole havde staat lidt, rev han hatten af og kasted den i marken. Derpaa gik han lige hen til en bjerk.

«Gudag. Er det handel her?»

Han svarte selv ligesom for en anden.

«Ja.»

«Har du dalersluer?»

«Ja her er magen til den, som tømmermerker Pedersen har.»

«Ja, jeg ser det; for jeg kjender nok tømmermerker Pedersen, jeg. Men jeg vil ikke gi mer end tre kroner for den.»

«Tre kroner for en dalerslue, det var rar regning, det.»

«Rar eller ikke, saa gir jeg ikke mer.»

«Ja, saa blir det ingen handel af.»

«Ja, du ved, jeg kunde gi, hvad du forlanger, jeg; men naar jeg tænker rigtig efter, saa har jeg nok ikke mer end tre kroner paa mig.»

«Kan du ikke komme igjen da!»

«Hm — jeg har nok ikke mer end tre kroner heller, naar jeg hugser efter. Kunde du ikke borge mig for den ene kronen saa længe?»

«Jeg pleier ikke borge.»

«Ja, men kunde du ikke sagtens skrive mig for en krone ligevel?»

«Aa, det kunde jeg vel. Hvem skal jeg skrive?»

«Du kan skrive tømmermerker O. Pedersen.»

Saa gjorde han, som om han tog imod luen og satte den paa. Derpaa tog han ned i inderlommen paa bonjourfrakken og tog frem en blyant og en notisebog. Han staved høit, idet han skrev:

«O. Pedersen, tømmermerker, modtaget følgende dimensioner.»

«Nu faar I sætte øksen godt paa, karer, og ikke fortere, end jeg roper. Fei af sneen der; vi maa se, hvad vi merker.» Saa gik han ligesom langs en tømmerlunne.

«Hm, dette skal altsaa være tolv, ja. Ja, saa begynder vi.»

Han begyndte, og for hver gang han ropte, tog han et skridt til siden og satte et merke i bogen.

«Tolv otte og en halv! Ditto! Ditto! Tolv ti! Pen stok! Tolv otte! Tolv ni! Tolv — æsj, det var en styg stok — den faar ned i tolv otte! Tolv ti. Tolv — aa saa kroget,

skal den være til baadbord, den? Tolv ni. Den er raadden; den tar vi ikke. Tolv tolv! Bravo! Endda en gang ditto, tolv otte en halv! Tolv ni! Tolv ti! Ditto! Ditto! Godt arbeidet, karer, nu skal vi ha en dram!»

Dermed rusled Ole tilbage til sæteren; for der var meget at gjøre, og han havde nok ikke lov til at være længe borte.

* *
*

Da jeg skulde videre, tog jeg ogsaa afsked med Ole, og da gav jeg ham den krone, som jeg skjønte, han mangled paa dalersluen.

Han saa lidt forbauset paa mig og var færdig til at række haanden frem. Men saa tog han pludselig til hatten og tog den af; det saa først ud, som han vilde gjøre det rigtig høitidelig med hatten i haanden og nævetak.

Men saa slængte han hatten, greb langsomt og høitidelig ind i inderlommen paa bonjourfrakken og tog blyant og notisebog frem.

Han stod med den i haanden og skrev meget omhyggelig med en alvorlig mine. Endelig rev han bladet ud, putted bogen og blyanten i lommen og rakte mig bladet.

«Værsaagod!»

Jeg har sedlen endnu, og den ser slig ud:

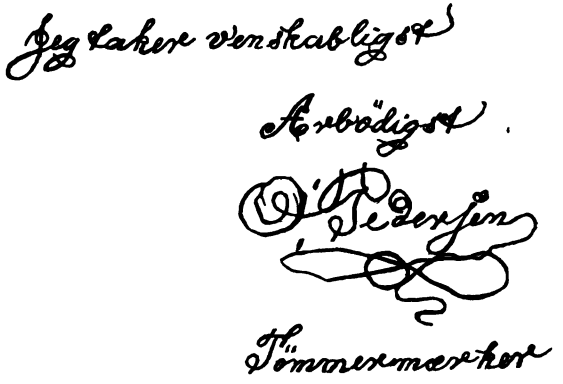

Siden har jeg ikke set Ole; men jeg har hørt, at han har faat dalerslue; tømmermerker det er han nok ikke blit endnu; men det blir han nok med tiden.

Aleksander og Bukefalos.

Bleg og blaa, tynd og mager, stod den lille bygut ved skigarden og stirred paa sauene, som beited lige ved, færdig til at sætte over, om der skulde vise sig nogen fare. Han stod og tænkte paa, om det ikke med vederen der kunde gaa an at faa sat i verk sin store plan om Aleksander og Bukefalos.

Saa kom det en liden undersætsig bred en; brun og svart paa én gang; hænderne karslig ned i bukselommerne næsten til albuen; bukserne side med skindbetræk i enden, skridtene voksede med sîg i knærne.

Bygutten kjendte uvilkaarlig efter, om han havde sin skalp, og flytted luen slig, at den ikke skulde syne.

Kan hænde det var en indianer —? En kunde vente noget af hvert paa landet. Nei — de gik ikke saa bent frem, naar de var paa krigsstien —, denne styrte lige paa.

Landsgutten stansed, spytted karslig ud af den ene mundvig og vogted sig for at vende bagen til. Det var leit med den bagen; for ingen andre gutter havde det slig, og det havde da ogsaa været et basketag med bedstemor, før hun fik lov at sætte skindbetrækket paa. Men endda værre var det, at igaar, da det var tordenveir, saa var det kommet lynild i den. Tjenestgutten paa Opsal havde skinbarlig set, at den slog ned — ja, han vidste jo selv ogsaa, at skindet trak lynild —, og bukserne havde været saa tunge siden. Og nu sad den der, til det gik hul paa, havde tjenestgutten sagt; men da strøg den ogsaa med slig fart, at han trilled.

«Er du den bykaren, som skal ligge paa Opsal og bli fed i sommer?»

«Ja.»

«Ja, det ser ud til, det trænges.»

Nei, det var nok ingen indianer, det var snarere en forklædt røver.

Landsgutten saa op og ned ad ham: Han saa slet ikke ud til at være rar karen; ham

maatte det ikke være nogen sag at jule. Men saa flonkende fin han var, ikke skindbetræk nogen steds.

«Gaar du med stasbuksen i yrken ogsaa?»

Hm, han var bestemt en forklæd røver, slige som de er i Italien. Datt skindbuksen af ham, saa stod han der nok i fuld rustning med guldbelte og pistoler. Bedst ikke at vise sig ræd, røverne likte modige karer.

«Jeg kunde have dobbelt saa fine bukser, om jeg vilde;» og med et kast paa hovedet vendte han sig ligegyldig og saa paa sauene igjen.

Landsgutten vendte sig ogsaa mod gjerdet, støtted albuen mod og la kinden i den flade haand.

«Ja, men om du har aldrig saa fin bukse, saa har du ikke set saa diger veder før, lel!»

«Ja, men jeg har set elefanten, og den er tre ganger, ja hundred ganger saa stor.»

«Men ikke saa sterk. Det er bare saa vidt, jeg holder ham der, naar jeg faar tag i hornene, — og saa er han sint.»

«Ja, men elefanten er saa sterk, at det skulde hundred, ja endda flere mand til for at holde ham. Han kunde tage og kaste dig saa langt, saa langt — som herfra og en mil.»

«Hm! Tror du kanske ikke, jeg er sterk?»

«Ikke s a a sterk.»

Da spytted landsgutten i næverne, gik et skridt frem og tog spændtag:

«Skal jeg syne Vorherre skosaalerne dine?»

Dette hørtes truende ud. Bygutten hugsed med ett alle de farer, hans helter havde været udsat for, baade Robinson, Karl af Rise og Gustav Wasa. Da han drog paa landet, havde han nøie tænkt ud, hvordan han skulde klare sig baade for indianere og røvere; men han kunde ikke hugse et eneste kneb. Det pleide da ogsaa altid komme hjælp fra en eller anden, som laa i baghold! Han speided hurtig rundt for at se, om ikke i det mindste Neta, pigen, som var med for at passe paa ham, laa i baghold; men han saa bare vederen, som var blit opmerksom og stod der med de store krumme horn høit løftet og stirred paa dem. Landsgutten strakte armen ud for at tage ham i bringen. Da randt ham pludselig i hu noget, han havde hørt i skolen. Han satte de store forskræmte øine paa sin modstander og sa:

«Træl, vover du at lægge haand paa Cajus Marius!»

Landsgutten lod armen falde. Det kom saa uventet dette, han ikke forstod. Det gik vist ikke rigtig an at jule ham heller. Han tog et par skridt tilbage, og i det samme fik han et klask paa skindbagen, saa han laa der.

Det var vederen, som blanded sig i striden.

Da fik bygutten mod; dette var jo som i fortællingerne: hjælpen kom uventet. Nu skulde han sagtens vinde — ikke netop tage skalpen, men ialfald klype ham lidt. Vederen tog et par skridt tilbage, og han skulde til. Da fik han en dult midt i maven, saa han laa ved siden af sin faldne modstander.

De vidste ikke ordet af, før de begge stod paa den anden side af gjærdet.

Det første, landsgutten kjendte efter, var, om det var gaat hul paa skindbuksen.

Saa trued han med knyttet næve gjennem gjærdet.

«Det skal du ikke have gjort for intet, din svinehund.»

Bygutten jepte lidt; men dette gav ham mod igjen. De var ligesom blit saa godt kjendte, saa gode kamerater med ett.

«Slog han dig ondt?»

«Aa nei, det skal mer til, før det gjør

ondt.» Han trued igjen: «Jeg skal vist tæmme dig, jeg!»

Da bygutten hørte ordet tæmme, dukked straks hans yndlingstanke op i ham:

Om de skulde være Filip og Aleksander og han der Bukefalos?

Ja, det vidste den andre ikke noget om; han kjendte ingen anden Filip end apostelen Filip og saa Filip Storsveen, som de kaldte «Filipensen», og Aleksander og Bukefalos havde han ikke hørt nævne engang.

Jo, det kunde den anden give ham besked om. Filip, han var konge af Makedonien; det var langt, langt herfra, lige saa langt paa den andre side af byen, og det var længe siden, vist over hundred aar, og Aleksander, han var kronprins der. Saa havde Filip en hest, som de kaldte Bukefalos, og ham var det umuligt at faa tæmmet.

Det maatte vel være en Valdres-hest, det; for de er de værste.

«Nei, det var en araber.»

Ja, men det var nogenlunde samme slaget, ikke rettere, end han vidste.

Ja, det var det vist ogsaa, og han var saa spræk og gal, at han hopped over alle portene i hele byen og over alle havegjærderne og

aad moreller. Saa kaldte Filip sammen hele sit folk, baade tjeneren og kusken og generalerne og statsraaderne og brandkonstablerne og de rigtige konstabler, og sa, at de skulde faa saa meget elfenben, de kunde bære, om de kunde tæmme Bukefalos.

«Var han ikke saa god kar, at han kunde tæmme hesten sin selv?»

«Jo vist; men det gik ikke an det for ham, som var konge. Saa begyndte de; generalerne først; de trodde nu ligesom, de var bedst, de, som var generaler; men mange af dem kom ikke oppaa engang, før Bukefalos kasted dem af, saa det gjøv. Selv kusken, som kunde styre begge de andre hestene paa én gang, kom ikke længer end i porten.

Saa kom Aleksander. Han tog tilfart og spratt op i salen med én gang, — nei, det var sandt, han havde ikke sal. Og saa bar det afsted. Men Aleksander sad paa, han, baade over portene og over hustagene, og borte blev han.»

«Blev han borte?»

«Ja, de sad og vented vist over en time. Da kom han tilbage samme veien, og da var Bukefalos saa tam, at han la sig ned som en anden kamel.»

«Hm! Saa galen var nu ikke Veslebrunen paa Opsal, da de tæmmed ham i vaar. Men de maatte nu bruge stangmile til ham. Han brugte vel stangmile, han Aleksander ogsaa?»

Ja — det vidste den andre ikke noget om.

Jo, det havde han bestemt gjort. Og da var det ikke saa farligt. For stangmile maatte de til pers, hvor kipne de end var, — naar de ikke forstod at tage den paa tanden da. Men det knebet kunde vel ikke Bukefalos; for det var bare de udkjørte Hemærkingsmerrene det.

Det var ikke længe, før de var enige om at udføre dette. De anla straks titlerne. Bygutten skulde selv være Filip af Makedonien og landsgutten Aleksander, og nu var det bare konge og prins paa alle kanter. Neta fik de bruge til general, og Aleksander trodde nok, han skulde faa bedstemor til at være brandkonstabel. De rigtige konstablerne, det fik skigardstaurene være. Makedonien skulde strække sig akkurat fra gjærdet til fjøset, og laavebroen skulde være slottet; der skulde tronen reises. Aleksander maatte nøie lære, hvorledes han skulde opføre sig som prins, røre ved sceptret og bukke for tronen. Saa laged bygutten opraabet til Makedoniens folk,

og næste dag skulde Bukefalos tæmmes. Saa skiltes de med kongelige hilsener og drabelige titler.

Aleksander havde arbeide til langt paa kvelden med at faa fortalt bedstemor alt dette, og til slut fik han ogsaa et halvt løfte af hende om, at hun skulde være med som brandkonstabel, hvis det blev pent veir. Men alt hvad han undredes paa, hvordan de skulde være klæd, og hvordan de skulde se ud, saa fik han ikke bedstemor til at udtale sig om buksen. Han syntes imidlertid, det var saa selvsagt, at han maatte have nybuksen paa, naar han skulde være Aleksander, at han sov ind i den sikre tro, at hun var af samme mening. Men om morgenen, da han skulde klæes paa, kom bedstemor alligevel med skindbuksen.

Hugsed hun da ikke, at han skulde være Aleksander?

Jo, men bedstemor mente, denne var god nok. Han maatte spare søndagsbuksen.

Det gik ikke an; Aleksander havde ikke skindbukse.

Var han saa fæl til at slite klæder, saa maatte han nok have, han ogsaa, da han var liden.

Ja, men Filip af Makedonien var ogsaa liden; han havde ikke.

Det var anderledes med byfolk; de gik paa stas støtt, de.

Hun maatte da skjønne, det gik ikke an. Det var kommet lynild i den ogsaa. Hun kunde spørge gutten paa Opsal.

Han skulde ikke tro sligt; de narred ham bare.

Jo, hun skulde se; gik det hul paa, saa —

— Ja, saa var det bedre, at det var gamlebuksen; — og han maatte trække i den alligevel.

Det var mageløst saa sen bedstemor var, før hun blev færdig! Han fik tænkt ud og tænkt om igjen mange ganger, hvorledes han bedst skulde styre Bukefalos, og han havde for længe siden udspekuleret blaaknude, hvormed han skulde fæste tauget saa fast, at hornet før skulde gaa af, før den gik op.

Endelig var da bedstemor færdig, og de rusled nedover.

Ude paa gaarden mødte de Filip af Makedonien og hans general, som stod og vented paa dem. Filip havde rød papirkrone paa hovedet, sverd ved siden og et afbrukket rive-

skaft i haanden. Det var Makedoniens scepter. Han rakte scepteret ud mod den ædle prins, at han skulde røre ved det til tegn paa sin konges naade; men Aleksander var saa blendet af stasen, at han glemte det. Oppe paa laavebroen var tronen reist. Det var en stol med en krakk paa.

Filip begyndte at uddele sine befalinger. Bedstemor fik ordre til at hente Bukefalos og binde ham ved gjærdet.

Saa besteg Filip af Makedonien sin trone. Han svinged sit scepter, skued ud over Makedoniens land og folk og holdt følgende tale:

«Mine generaler, statsraader, kusker, brandkonstabler og rigtige konstabler! Jeg, kong Filip den største af Makedonien, kundgjør herved, at jeg vil give min kongelige naade og 100 alen elfenben til den, som kan tæmme min vilde hest Bukefalos, som staar bundet i slotsgaarden.»

Neta og bedstemor trak sig tilbage op paa laavebroen; de havde ordre til det.

Saa skued han sig bebreidende omkring:

«Tør ingen? Er alle makedoniere slige stympere? Var jeg ikke konge, skulde jeg gjøre det selv.»

Da traadte Aleksander frem. Han bukked

ærbødig for tronen. Filip rakte sit scepter ud, og han rørte ved det.

«Det er ret, min prins, nu kan jeg se, at der endnu er mænd i Makedonien.»

Aleksander gjorde helt om og nærmed sig Bukefalos, som stod og slet i tauget. Han blev rund i albuerne og fik ordentligt slæng i armene. Saa stor havde han aldrig kjendt sig før. Han kunde ikke lade være at skotte tilbage paa Filip og Makedoniens folk, og munden var mer bred og leende, end det strengt taget passede for en prins. Nu skulde han da engang faa syne frem, at han var god kar.

Han bed tænderne sammen og tog sats saa kraftig og dyb, at bukserne næsten hang nedpaa bag. Det glap.

Ja, det var det, han tænkte; de var for tunge med den lynilden i.

Han gjorde om igjen. Jo, han klarte dem lel.

Der sad han. Vederen gjorde et sprætt; men da den ikke kom løs, trykked den sig ind til gjærdet, saa Aleksander fik god anledning til at løse tauget. Han løste det og skotted i det samme bort til makedonierne.

Men da med ett spratt Bukefalos ende til

veirs og løb et par ganger rundt om sig selv. Aleksander skvatt, saa han slap tauget, og hugg sig med begge hænder fast i ulden.

Filip sprang op paa tronen, svang sceptret og ropte:

«Søg dig et større rige, Aleksander, Makedonien er for lidet for dig!»

Saa satte Bukefalos afsted paa langsprang, fortere og fortere; snart var den helt borte mellem fjøset og stalden. Aleksander hang fast, og det sidste, de saa, var en bred skindbukse, som slang frem og tilbage mellem halsen og lenden paa Bukefalos, idet den forsvandt ud over Makedoniens grænser.

Efter en kort stund kom den igjen til syne paa den anden side af hovedbygningen, gjorde saa en tur i rasende fart rundt staburet. Aleksander hang fremdeles paa, og da den ikke kunde blive kvit ham, satte den igjen kursen ind over Makedoniens grænser og lige paa slottet. Den vilde søge til folk og tyed ind til bedstemor.

Da misted Filip rent besindelsen. Han reiste sig paa tronen og slynged sit scepter mod den.

Bukefalos blev ræd, gjorde et kast, tør*ned lige* mod Makedoniens trone, saa den

ramled, blev endda mer ræd og satte i et vældigt hop lige udfor broen.

— — Da Bukefalos galoperte videre, var den alene.

Neta tog sig af den faldne kong Filip, som blødte næseblod og graat, og bedstemor skyndte sig ned for at se efter Aleksander.

Da reiste han sig med kongelig harme, viste med den ene haand frem en flenge i buksen og hytted med den andre mod bedstemor:

«Det var det, jeg sa dig, jeg, bedstemor, at det gik ikke an at være Aleksander, naar en havde skindbukse med lynild i.»

Skreppekaren og Raggetassen.

Mens budeien holdt paa og løste bølingen paa nordre Kvinstølen, lurte Kristian sig en liden sving ind i sæterglaset og snapped den buklede messingkammen.

Derpaa slap han smaakreaturene ud og drev dem raskt bortover haugen.

Han gik ikke med hænderne i bukselommen idag, som han pleide, han kjendte ikke den varme morgensol og saa ikke hen over de blaanende fjeld; det var ikke frit for, at han var lidt vek og dirrende i knærne, og han brydde sig slet ikke om de kjælneste af gjeterne, som altid holdt sig bagerst, snudde paa hovedet og mekred mod ham. Det eneste, han brydde sig om, var den store bukken, Skreppekaren, som han hedte, siden han ifjor

Sæterglaset: sætervinduet.

vaar aabned Kristians madskreppe og aad baade brødet og spekeflesket.

For idag gjaldt det. Igaar var de kommet op paa søndre Kvinstølen ogsaa, og nu skulde det afgjøres, hvem som skulde være overgjæter i sommer af ham og Per Nordberget, og overgjæter skulde den være, som havde sterkeste bukken.

Ifjor havde Kristian tabt, da havde Raggetassen vundet paa Skreppekaren. Det var noget, som Kristian havde maattet finde sig i, og det havde endda ikke været saa harmeligt, saalænge de laa paa sæteren, for det førte ikke andre ulemper med end skammen ved at have laakeste bukken — og da indrømmed ogsaa Per, at det næst Raggetassen ikke fandtes bedre buk end Skreppekaren — og saa d e n, at overgjæteren altid kunde vælge pladsen, hvor de skulde skille flokkene ad, naar de havde gjæt isammen. Men det var harmeligt nu i vinter; da traf Per og Kristian hverandre kun paa skolen, og da var Per svært flabbet til at snakke om det og laste Skreppekaren, saa alle hørte paa, for en ganske tarvelig buk. Og endda var det ikke sikkert, det var gaat saa ganske rigtigt til, da de stangedes ifjor; Per havde nu havt

et kvart tobak til Raggetassen, som han havde givet den i middagshvilen, men endda havde den vist ikke vundet, hvis han ikke havde faat Skreppekarens framfod mellem hornene og næsten vrid den af led.

Kristian skjøv den nye halmhatten bag i nakken og skotted bagover mod sæteren. Jo, nu var han saa vidt ude af syne.

Han lokked:

«Kille, kille Skreppekaren!»

Skreppekaren la hovedet paa skakke bagover og mekred. Derpaa snudde den og kom sagte ruslende, med de lange horn ret op i luften, bortover til Kristian.

Kristian tog spændtag, rakte begge hænderne frem og tog i hornspidserne:

«Lad mig faa kjende paa dig.»

Skreppekaren, som var vant til den leg, tog ogsaa spændtag og skjøv paa. Om lidt satte den Kristian mod en bjerkelegg, saa det knaged.

«Ja, veik er du ikke, men du skal nu ikke indbilde dig, at jeg tog i, det jeg kunde, nu.»

Kristian la sig paa knæ og tog messingkammen frem. Bukken strøg sig ind til ham.

«Nu skal du pudses til mønstringen.»

Han kjemmed baade skjegget og dusken

i panden og langs siderne. Det blaa ragget faldt saa silkeblødt og fint, at Kristian aldrig havde set magen. Det var finere greier end det lange sorte ragget paa Tassen, det.

Da han var færdig, saa Kristian endnu en gang nøie paa bukken, og saa rusled de to side om side efter flokken, som var kommet langt foran.

Snart var de oppe paa høiden og saa nedover skraaningen til Stormyren.

Ja, hvis de lokked i rimelig tid paa søndre Kvinstølen, saa kunde ikke Per være langt unda nu.

Kristian satte i at huje, saa det ljomed nedover bjerkelien.

Det svarte straks langt nede. Jo, der var Per.

Kristian tog Skreppekaren i nakken og gik foran flokken nedover. Alt i ett hujed han, og alt i ett svarte det endda høiere; han kunde høre, at Per kom raskt opover ogsaa. Der saa han, det hvidned i noget nede mellem bjerkene. Tro Per havde ny halmhat ogsaa? Han trodde nu, han skulde været alene om d e t ialfald.

Snart var de kommet hverandre saa nær, at de kunde høre:

«Hei, gut, her kommer overgjæteren.»

«Hei her og! Her kommer den, som er o v e r overgjæteren!»

«Hvad har du at by paa?»

«Blaa buk med høie horn, spræk gut med ny hat! Og hvad har du?»

«Svart buk med høiere horn, sprækere gut med finere hat!»

«Naar skal kampen staa?»

«Naar solen staar mellem Djupskaret og Kvinhornsnuten.»

«Da skal du træffe baade bukken og guten.»

«Hvor skal slaget staa?»

«Paa sletten mellem Stormyr'n og Blaakjernvat'n.»

«Der skal du træffe baade bukken og hatten.»

De gik nærmere. Da de var paa nogen skridts afstand, ropte Per:

«Nu skal kjæmperne hilses.»

«Det var det, jeg har tænkt ogsaa.»

De leide bukkene frem mod hverandre og slap dem. De snuste lidt til hverandre, la hovederne paa skakke og begyndte at yppe saa smaat, idet de reiste manken. De var færdige til at ryke sammen.

Da tog Per og Kristian raskt hver sin igjen — de skulde ikke faa lov før i eftermiddag — og førte hver sin tilbage til flokken. Da de leide dem bort, skotted de begge tilbage; det var ikke frit for, at de begge syntes, den andres var blit ganske urimelig stor siden ifjor.

Da de havde ført bukkene tilbage, traf de sammen igjen for at aftale nærmere. De var ikke sikre længer nogen af dem, og derfor skrøt de ganske drabelig og fortalte hverandre, hvordan de skulde plukke af det fineste græs paa sæterløkken og give bukkene i middagshvilen, og da Per til slut synte frem et kvart tolvak, som han havde, kunde Kristian gjøre det samme, og endda var hans fra det ytterste af rullen, mens Pers bare var indlæg. Siden blev det en disput om hattene; det var jo ogsaa noget at have sikret sig den gildeste hatten, om man fik den laakeste bukken. Og saa skiltes de for at drage hjem til middagshvil.

Kristian havde ikke tid til at spise stort i den middagshvil; han maatte straks ud igjen og ud paa sæterløkken for at plukke græs til Skreppekaren. Da han havde baade hatten

Laak: daarlig.

og fanget fuldt af det fineste og rareste, han kunde finde, gik han op paa sætervangen og la det i en haug lige ved kvegrinden. Derpaa gik han ind i kveen og forstyrred Skreppekaren, som laa ganske rolig og ørted, ved at trække ham ud.

Han ledte den bort til græsset, men den bare snuste paa det, saa paa Kristian og strøg sig ind til ham. Da den det havde gjort, la den sig ganske rolig ned og ørted videre.

Ja, ja, den spiste nok, naar det led om lidt. Kristian la sig ogsaa ned i solstegen ved gjærdet, strakte sig og la hatten over ansigtet.

Den blankeste sommersol strømmed ned over den grønne sætervang. Det var saa stille, at røskatten titted ud af muren og linerlen uforstyrret besøgte sit rede i gjetehuset, hvor alt smaafæet laa og sov eller døsed og ørted. Snart sov ogsaa Kristian med alle de andre, under den høie blaa himmel, hvor der ikke fandtes en sky, og hvor ikke et vindpust rørte sig.

Slig var det længe.

Kristian fór pludselig op paa albuerne.

Kve **eller** ***kvi:*** **indhegnet plads for kreaturene —** ***Ørte:*** **jorte, tygge drøv.**

Han havde drømt noget ubehageligt, men han kunde ikke huske, hvad det var, og heller ikke sansed han straks, hvor han var. Han gned øinene. Jo, nu husked han. Han var jo paa sæteren og havde lagt sig til at sove ude.

Han famled omkring sig.

Hvor tro han havde gjort af hatten?

Saa husked han paa bukken og saa bort til den. Da kan det nok være, han fik øinene op. Der stod Skreppekaren ved gjærdet og napped i noget hvidt.

Det var hatten! Bare lidt af bremmen igjen! Resten havde den spist, og der laa alt det fine græsset urørt!

Han blev flyende sint, greb en staur for at dænge bukken. Men han sansed sig og lod den falde:

«Nei, det havde jeg ikke villet for otte skilling — —. Men det kan være det samme, — gjør du mig til overgjæter idag, skal den være dig vel undt. Der har du et kvart tobak til eftermad.»

Jo, d e n spiste Skreppekaren.

* *
*

Om eftermiddagen mødtes Per og Kristian paa det aftalte sted med hver sin buk.

Det blev ikke saa høitideligt som om formiddagen; for Kristian, som bare mødte i toplue, maatte straks gjøre rede for, hvordan det var gaat med hatten, og da blev Per saa overlegen, for nu blev han da overkar i den retning ialfald. Og han kunde ogsaa fortælle, at Raggetassen havde ædt græs hele middagshvilen; Kristian blev ganske spak.

Det var paa en liden grøn slette, kampen skulde staa, midt mellem en bjerkehaug og kanten af Stormyren. Ud mod myren var den afgrænset med en smal, dyb rende, hvor der saa vidt sived vand.

De ledte bukkene frem og slap dem nogen skridt fra hverandre. Skreppekaren reiste straks manken, Raggetassen blev staaende lad og se sig om. Skreppekaren gik frem og snuste paa den. Raggetassen snuste igjen, men saa ganske blid ud.

Kristian og Per stod paa hver sin side af sletten med aanden i halsen.

Skreppekaren egled lidt, men den andre tog det gemytlig, og saa voved den sig til, la hovedet paa skakke og skulde give den et risp i siden med sit spidse horn. Men Raggetassen var paa sin post. Kasted raskt hovedet til siden, saa hornene stødte sammen

med et smeld. Nu reiste ogsaa den andre manken og blev stri i øinene. Saaledes tumlede de rundt lidt. Endelig reiste Skreppekaren sig paa bagbenene, Raggetassen tog spændtag imod, og de braged sammen, som om hornene skulde gaa tvers over.

Dermed var kampen begyndt. Den blev baade haard og lang. I begyndelsen brugte Raggetassen en list; den lod den andre reise sig paa bagbenene og tog bare mod stødet, det tog mindre paa kræfterne, og den havde ondt for at reise sig, fordi den havde saa meget ragg. Men det skjønte snart den andre, og saa egled den bare, til Raggetassen ogsaa maatte op. Raggetassen var tung, og det tog svær klem for den, saa Skreppekaren risted hornene, hver gang den havde faat et stød. Men den gav sig ikke for det. Endelig gjorde Raggetassen et raskt nap og fik dens venstre framfod mellem hornene; det saa stygt ud.

Kristian styrted frem.

«Det er ulovligt!»

Men Per styrted ogsaa frem:

«Vil du lade være!»

De holdt paa at ryke sammen, men i det samme slap foden løs, og de gik tilbage til sine pladser.

Kampen havde nu varet en god halv time, og Raggetassen begyndte at pæse sterkt; den vilde gjerne stanse og hvile lidt mellem hvert stød. Men det fik den ikke tid til. Endelig kom afgjørelsen. Efter et sterkt stød trodde den, den skulde faa hvile, men Skreppekaren rendte voldsomt paa. De var kommet lige til den dybe rende ved myrkanten, og bums — laa Raggetassen der nede, saa ragget stod om den.

Kristian hiksted af fryd.

«Vær rolig,» ropte Per, «det var fusk!»

Raggetassen kom kravlende op igjen, saa vandet og myrjorden silte af den.

Skreppekaren vilde straks gaa paa igjen. Den verged for sig, men gik nu unda, halvt paa siden. Da Skreppekaren gjorde et anfald for alvor, løb den unda.

«Hurra!» ropte Kristian og hopped høit i veiret. «Her ser du overgjæteren, gutten med bukken og hatten.»

Han greb til hovedet for at svinge hatten, men fik bare fat i topluen. Han blev ganske flad med det samme.

Per var ogsaa kommet frem:

«Ja, overgjæter er du, men h e r er gutten med hatten!»

Nei, dette syntes Kristian gik for vidt:

«Den fillehatten! Du maa ikke indbilde dig, at Skreppekaren vilde æde den engang!»

«Tror du, han vil æde topluen din, kanske?»

Simen snekker og blaareven.

Ja saa sandelig havde han ikke været der igjen! Stukket trynet lige op i fjøsgluggen! Nei, dette var for harmeligt!

Jon Stubsveen kom frem bag fjøset og gik bent bort til far sin, som stod helgeklæd borte i gangdøren, strakte hænderne i veiret og gjesped. Det var tidlig morgen andendag jul, tindrende blankt og koldt.

Jon trak topluen paa skakke nedover det øre, som vendte mod nordensnoen, satte votten i siden og den ene fod frem.

«Sandelig, har han ikke vær't der igjen, far.»

Han skalv baade i mundvigene og i knærne.

«Er det ikke harmeligt, at reven skal lægge sig ind paa husene hver eneste nat, og

en ikke skal ha saa pas greier, at en kan gi den en skot salt i rumpen en gang!»

Denne reven havde Jon gaat og tænkt paa baade nat og dag i lang tid og spekuleret paa, hvorledes han skulde faa tag i. Stubsveen laa saa pas afsides, at reven voved sig lige frem til husene i de klare nætter. Da de slagted grisen i høst, havde de nemlig kastet noget af indmaden paa gjødselhaugen udenfor fjøsgluggen, og der var reven ofte fremme og grov og gnog. Hver eneste morgen var Jon afsted og saa efter, om den havde været der, og for hver dag blev dette harmeligere. Han havde sat op en af sine haresnarer der; men den havde reven naturligvis gaat udenom. Nei, han skulde havt børse! Men han vidste ikke mer end én, som havde, og det var Simen snekker. Han fik prøve, om han fik lov.

«Var det ikke bedst, jeg gik til han Simen snekker og fik laane børsen, for da skulde han jamen til.»

«Aa, du er en jafs! Kan du tænke, det gaar an at skyde med den dundrebørsen, som endda bare er flintebørse.»

«Aa, han Simen har nu skudt blaarev med den da, og den var endda saa vár og saa vak,

at den la sig ned, da skuddet gik; han har selv fortalt det.»

«Ja, da er det vist sandt ogsaa.»

«Jomen er det sandt, jo; han fik endda femti daler for skindet.»

«Det er rart, han ikke er rigere, end han er, da.»

«Kan jeg ikke faa lov da, far! End om det er blaarev ogsaa! Og om det bare er rødrev, saa tænker jeg, det lønner skuddet alligevel; det er sju mark skindet.»

«Aa, det er svare gnag paa dig, ogsaa! Kan du tænke, jeg tør lade dig skyde med den dundrebørsen, da!»

«Jeg skulde nok ta den. Jeg skulde skyde den, saa den trilled.»

Per Stubsveen saa ned paa gutten og klødde sig bag øret. Han kom til at tænke paa den fine, vare reven, som gik og lusked og trak den lange buskete hale efter sig paa sneen. Hm, det maatte nu voksent folk til sligt; — han fik blive med bagom fjøset og se paa.

De gik; Jon foran og pegte.

«Ser du, far, den har sat snuden lige op i gluggen.»

«Ja, se paa den skjelmen da! Det har vist været en diger kult, ogsaa.»

«Diger ja? Sikkert som en skikkelig sau! Se, hvor den har labbet.»

«Ja, og gnaget! Slig en skjelm!» Per hytted næven bortover akeren, hvor sporene tabte sig. Nu var han helt optaget af reven.

Jon blev modigere.

«Ja, saa faar jeg lov da, far!»

Ja, naar det ikke var fred at faa, saa! Men det var nu bedst, de gjorde det selv. Han fik spørge Simen, om han ikke vilde tage med sig børsen og komme bortover i eftermiddag: — han kunde gjerne sige, at det var igjen lidt af julebrændevinet ogsaa.

Jon var alt paa vei, da det sidste blev ropt efter ham.

Han sprang nedover i den lyse, knirkende vintermorgen. Naar nogen mødte ham, havde han ikke tid til at stanse; han bare smilte saa inderlig og bredt, at folk rigtig maatte snu sig og se efter ham.

Han kom fort ned i dalbunden og begyndte at stige op paa den anden side.

Aa jo, det kunde nok hænde, det var blaarev alligevel. Han syntes, han havde set i

rumpen paa den borte paa akerbakken en gang; — jo, det var sikkert ogsaa, det! Jo mer han gik og tænkte, des sikrere blev det; den var akkurat lyseblaa —! Jo vist havde han set den, hele kulten. Jo, de skulde tage den, og saa skulde han gaa til byen og sælge skindet! Men de maatte ikke tro, de skulde narre ham i byen! Han vidste nok, hvad blaarev-skindet var værdt. Det skulde ikke nytte at byde ham hverken fem eller ti; han vilde forlange seksti. Og saa skulde han kjøbe gevær, og saa skulde det ikke blive vanskeligt for blaarev-skind. Han skulde ikke gjøre andet end skyde blaarev; — jo, kanske en tiur en gang imellem for moro skyld —; men pyt, det var ikke mer end fire mark, det.

Da han kom op til Simen snekker, saa han, at denne stod indenfor døren med hornbrillerne klemt tæt ind til og skyggeluen langt bag i nakken.

Jon smilte bredt og nikked karslig, og saa gik han ind.

Hvordan var det, havde han børsen sin i stand?

Aa ja, han trodde da det.

Ja, for han skulde hilse ham fra reven og sige, at nu la den sig ind paa væggene

borte i Stubsveen hver eneste nat, lige op i fjøsgluggen; — ja, ingen kunde vide, om den ikke havde været lige inde i fjøset ogsaa!

Ja, var det ikke det, Simen havde sagt, at reven maatte have flyttet! Der havde ikke været rev at se i baglien, siden han for tre aar siden skjød rumpen af en! Saa de var kommet over til Stubsveen nu?

Ja, det var den rigtig for alvor ogsaa, det! Han skulde hilse fra far og sige, at der var igjen saa vidt, det kunde blive en dram ogsaa.

Ja, da fik han nok se efter børsen; han havde ikke havt den nede paa tre aar nu.

Paa tre aar?

Nei, hvad skulde han bruge den til, naar der ikke fandtes rev? Vistnok var det blit saa fuldt med storfugl, siden reven blev borte, at det rigtig krydde; men den brød han sig ikke om. Og den børsen passed nu heller ikke for fugl; det var vanskeligt at faa saa langt hold paa fuglen, at en ikke skjød den i filler, — og saa smaldt den slig, at det ikke var værdt at skræmme op bygden for en fille storfugls skyld.

Gik den godt ogsaa?

Han havde nu ikke skudt bom med den

endnu da; — men det forstaar sig, det maatte en til, som kunde haandtere den.

Simen gik ud i kammerset og kom ind igjen med børsen. Det var en gammel rusten soldaterbørse med flintlaas. Jon syntes aldrig, han havde set noget saa vakkert og gildt.

Var den ladd?

Nei, den maatte stelles først.

Han blev saa dæmpet og hemmelighedsfuld, Simen, da han med skjælvende hænder begyndte at tage børsen fra hverandre, og Jon sad med aanden i halsen og saa paa, hvordan den ene skrue efter den andre blev taget ud og lagt forsigtig paa forskjellige steder, saa de ikke skulde komme om hverandre. Og alt imens Simen skrued fra hverandre og pudsed og smurte med linolje baade indvendig og udvendig, talte han om alt det, han havde skudt med denne børsen. Ja, det var vist ikke saa ganske frit, at den havde skudt folk heller, for ikke rettere end han vidste, havde den været med i krigen i 1814, og der fandtes nu ikke slige børser som de, som havde skudt folk; for bagefter var det, ligesom det ikke gik an at bomme med dem.

Børsen var smurt og sat sammen igjen. Ja, det var vel bedst at lade ogsaa. For

det maatte gjøres nøiagtig; for med hensyn til maden var den saa nøie og kræsen som nogen prest. Den gang han bare skjød rumpen af reven og ikke fik den, da havde han havt i et krudhorn eller to for lidet; derfor faldt skuddet ned i rumpen istedenfor at ramme oppe i korsryggen.

Han fandt frem et gammelt krudhorn og en skindpose med hagl, — tog krud ud af hornet og maalte og maalte i haanden, slog det saa ned i piben, betænkte sig lidt, saa ud i luften, ligesom han tælled, og tog saa en mindre portion og sendte efter.

Jon stod med opspilte øine. Aldrig havde han vidst, at det skulde slig kunst til.

«Nei, du er nok en klypper,» sa han med beundring.

«Hys,» sa Simen, «en skal helst ikke snakke, naar en la'r.»

Han dytted forsigtig stry ned paa krudet. Saa la han børsen forsigtig i sengen.

«Nu faar vi blande erterne.» Han tog i vestelommen og fik op en klype smaaspiker, holdt dem i haanden og veied dem, tog saa skindposen og heldte nogen hagl ned i og rørte sammen.

«Hm!» Han tog i lommen efter nogen spiker til og blanded i og hvisked saa:

«Ja, nu tænker jeg, det skal gjøre det,» og heldte saa blandingen ned i piben. Han stod igjen og betænkte sig lidt. Saa tog han i vestelommen og trak frem en lang storspiker. Han kneb læberne energisk sammen.

«Jeg tænker, vi byr ham den ogsaa, jeg, saa er vi sikre!»

Lidt efter tøfled Jon og Simen over dalen til Stubsveen.

*

Det er ikke godt at vide, hvem der var ivrigst af Jon og Per og Simen, da de om kvelden sad rundt bordet borte i Stubsveen og drak kaffedoktor, — ja de to da, for Jon fik ikke, han, som var liden. Det var ikke ende paa alle de historier, som blev fortalt om reven, baade om blaareven og rødreven og hvidreven. Nei, blaarev var nu ikke dette, mente Simen; det var han sikker paa; for da havde den ikke gaat frem til husene, og da vilde det nu ikke have nyttet stort heller, for den var saa slem; enten la den sig ned, eller ogsaa hopped den op, naar skuddet faldt. En maatte holde enten under eller over og lade det bero paa en slump, om den hopped

op eller la sig ned. Han skjød under, han, den gang han skjød blaarev.

De var blit slige karer, baade Per og Simen, at Jon holdt paa ikke at faa lov at være med, da de ud paa kvelden gik bort i fjøset for at holde vagt. Men han gav sig nu ikke paa det; det var nu lige saa meget hans rev.

Ja, bare han var god for at sidde stille, saa. De maatte ikke røre et lem!

Ja, det kunde de være sikre paa ogsaa, det!

De gik da bort i fjøset alle tre, tog brændevinsflasken med, og Per gav kjærringen ordre til at have oppe paa varmen og kaffeen færdig, til de kom med slagtet.

De tog plads ved fjøsgluggen. Simen og Per tog en høisæk og satte sig godt til rette, saa de saa ud gjennem gluggen.

Simen holdt bagenden paa børsen med spændt hane, og piben stak han saa vidt bort i gluggen. Jon sad paa en melkestabbe lidt til siden og titted ud gjennem en spræk i væggen. Den, som først fik øie paa reven, skulde ikke sige noget, bare nappe Simen sagte i trøien.

Det var lunt og varmt der inde i fjøset;

kjørne laa og pusted tungt og ørted, saa hornene gav smaa regelmæssige dunk i væggen.

Gjennem hver spræk trængte kulden paa, men mødtes af varmen der inde; saa danned de to i fællesskab store kvaster af glitrende rim om hver en spræk. Udenfor var det klart maaneskin; de kunde se saa klart og skarpt som ved høilys dag, og det glitred bortover akrene, og maanelyset skalv paa de rimbesatte trær i bakken bortover. Det var saa stille og fredeligt der ude, ikke en lyd at høre, ikke en bevægelse at se.

De havde vel siddet en halv time; — varmen og stilheden begyndte at gjøre dem døsige.

«End om vi tar en støit?» hvisked Per.

«Ja, end om det,» sa Simen.

De sad vel en halv time til. Saa hvisked Per igjen:

«Jeg holdt paa at sovne, jeg, gut; end om vi tar en støit?»

«Det vilde ikke være saa galt.»

Saa sad de en stund til. Det samme gjentog sig. Men saa blev det stille — længe.

Jon sad og saa gjennem sprækken saa opmerksomt, at han havde ikke tid til at se bort paa de andre. Det var besynderligt, saa

stille de var. Han skulde netop til at snu hovedet; men da kan det være, han med en gang holdt pusten og spiled øinene op.

Var det ikke noget, som rørte sig der nedenunder akerbakken? Jo, jo, der kom hovedet op! Der var den!

Først kom der en snude og et par spidse ører op, og hovedet vendte sig til alle kanter. Saa kom den helt op, langsomt og forsigtig, stod med den ene framfod i veiret, færdig til at lægge paa sprang; slig stod den lidt og saa sig omkring; satte saa foden forsigtig ned og lusked nogen skridt fremover. Den var saa fin og skjær og spisk, som den stod der med sin lange hale bag.

Da den havde gaat nogen skridt frem, stansed den, og saa brød den tvert af og lusked paa en anden kant.

Jon kunde ikke begribe, at Simen ikke skjød; men han havde vel sin mening med det!

Aa, end om den gik sin vei! Der lusked den, gik i en stor bue bortover, ovenom; der blev den borte i rabben ovenfor akeren.

Jon slap pusten igjen og stirred. Nei, han kunde ikke se den.

Jo, der!

Pludselig stak hovedet igjen frem oppe paa bakken, og nu meget nærmere; den veired og saa nedover mod fjøset. Slig stod den en stund, ogsaa nu med den ene fod løftet; saa slog den krog igjen, skraadde nedover bakken, slog saa igjen tverkrog og speided. Nu var den lige ved!

Simen maatte da se den, han, som sad lige for gluggen! Jon bøide sig bort og fik fat i trøien hans. Han tog ikke øinene fra reven, idet han rykked til.

Krrro—ro! sa det i det samme, saa det dured i fjøset. Det var Simen, som trak en voldsom snork, idet han vaagned.

Jon saa, at reven kasted omkring og i det samme gjorde et flere meter langt hop; derpaa flere og flere, hurtigere og hurtigere, bortover akeren; det var, som om den ikke rørte ved sneen. Det sidste, han saa, var den lange buskete hale, der stod som et styre, idet reven med et umaadeligt hop fór udover akerbakken og forsvandt.

Han sprang op og faldt, saa lang han var, over Per, som ogsaa vaagned.

I det samme dundred det løs, som om fjøset skulde ramle; kjørne spratt op og slet

sig. Simen trilled bag om sækken: børsen havde spændt saa svinagtig.

Simen havde saa vidt set reven, idet den gjorde det sidste hop, og uden at sigte eller nogen ting klemte han paa, længe efter at den var borte.

«Saa du den?» ropte Per.

«Ja vist var det blaarev likevel,» sa Simen. «Han spratt ende til veirs, i det samme jeg skjød.»

Jon havde graaten i halsen:

«Nei, nu lyger du, Simen snekker, om du aldrig har løiet før.»

Kvinstøl-gutterne.

«Ho-o-i-ho!» lød det ind over haugene, saa dvergemaalet svarte fjernt borte fra Kvinkampen. En bukhorn-stut med grovt mæle svarte fra den anden side, og ret som det var gneldred en liden fin gjethorn-pibe midt imellem. Og haukingen blev ved, og bukhorn-stuten tog sterkere og sterkere tag, og gjethorn-piben trilled høiere og høiere, til tonen blev saa fin, at den sprak og blev borte. Og tonerne mødtes og blanded sig med hverandre og blanded sig med ekoerne fra det fjerne, som kom længer og længer borte fra, svagere og svagere; og bjelder, baade grove og fine, slog ind og klang med, og okserne brølte, og kjørne rauted, og gjetene mekred

Stut eller *tut:* en kort lur.

— — det var om morgenen, i det samme de løste bølingerne paa Kvinstølen.

Det var en morgen, saa blank og frisk som den kan være paa fjeldet i juli maaned, slig en, da baade folk og fæ føler sig saa lette, som de kan flyve, da selv gamle kjør glemmer sin værdighed, slaar rumpen i veiret og gjør kalvesprætt.

En slig morgen er der altid liv paa sæteren; men det havde nu alligevel ikke hændt den hele sommer, at han Per Oppigar havde blaast saa sterkt i stuten, og Jens Melbø gneldret saa fint i gjethorn-piben, og han Peter Nerigar, som de andre kaldte Peter Flab, naar de var sinte paa ham, havde hauket saa som idag. Det var klart, at det var noget paa færde.

De drog ud fra hver sit sæterbol — der var bare tre paa Kvinstølen —, skilte sig med smaakreaturene fra bølingerne, som budeierne selv lokked til skogs idag, og satte afsted, som de skulde paa hver sin kant, Per bent over Storhaugen, de andre i en stor sving udenom. Men der bag, da de var ude af syne fra sæteren — det var ikke værdt, at nogen fik vide, at de gjætte i hop —, der bøide de sammen igjen, og alt som de nærmed sig

hverandre, hauked de og blaaste og ropte paa gjetene, saa det ljomed indover fjeldet; og da de mødtes, drev de alle tre flokkene sammen i en hob, — idag var det ikke tale om andet, end at Peter Flab ogsaa fik drive sine sammen med de andres. Og da de vel havde gjort det, hauked Peter igjen, som han var gal, og Per satte i en laat paa bukhorn-stuten, saa øinene stod ud af hausen paa ham, og Jens trilled saa hvinende fint og langt paa gjethorn-piben, at han blev rød i ansigtet som en hane.

Og saa ropte Per: «Slig skal vi ta imod Nysætringerne; de skal høre, det er Kvinstøl-gutterne, som kommer.»

«Bare de møder?» mente Jens.

«De maatte skamme sig, de, som er saa mange!» mente Per.

Da gjorde Peter Flab et rundkast, saa det skrangled i begsømskoene. «De kan komme saa tykt som en saufl'ok, de skal faa det, de gaar efter.»

Sagen var, at de skulde i krig idag, Kvinstøl-gutterne.

De havde hørt om, at gjæterne i gamle dage, naar de var uenige om gjætlerne, mødtes

Haus: skalle. — *Gjætle:* beite, græsgang.

og slos. Det skulde endda en steds langt borte i fjeldet — ja om det var saa svært langt, det vidste de nu ikke saa sikkert, kan hænde det var nærmere, end nogen trodde — ligge en myr, som hedte Sjugut-myren. Den hedte saa, for der havde en gang syv gjætere mødtes for at holde opgjør. De havde endda gjort sig spyd af einer og brændt dem over en sagte varme, saa de var blit haarde som sten og seige som horn, og der var de seks blit paa pletten, men den syvende kom saa vidt hjem og fortalte, hvordan det var gaat til, endda han havde et afbrudt spyd i maven. Saa haardt gik det ikke til nu, for dette var i gamle dage; men det hændte da, at gjæterne slos nu til dags ogsaa; det var bare paa disse fillesætrene, at det var saa fredeligt. Men det kunde nu været morsomt at akkedere lidt med Nysætringerne om gjætlerne. Vistnok gjætte ikke Nysætringerne ofte paa denne kant og aldrig ind i Kvinstøl-gjætlerne; men de kunde gjøre det, og k u n d e de først gjøre det, saa kunde de ogsaa snart begynde at lægge sig lige ind paa stølene til dem. Og kanske de tænkte paa noget sligt ogsaa, en skulde ikke tro Nysætringerne for godt. Og hvad skulde saa

sauen d e r e s blive fed af? Det var ikke rar gjæteren, som ikke fik sauen fed! De havde nu altid hørt, at grænsen for Kvinstølens gjætler gik mellem Blaatjernet og Hvidskjegstenen; men det var nu spørsmaal, om de ikke burde gaa længer, det var vist sikrest, at de erobred et stykke til. Den magre, langbente sauen til Nysætringerne kunde fø' sig paa en anden kant, det var ikke likere sauen heller; — d e havde ikke noget med at fø' den.

Dette havde de nu tænkt paa og snakket om mange ganger; men det var ikke blit noget af før iforgaars, da han Lars Sagbakken kom og skulde paa Nysæteren for at lete efter hester. Da havde Per lige saa godt bedt ham med det samme, at han fik sige til Nysætergjæterne, at de værsgod skulde møde ved Hvidskjegstenen iovermorgen — saa mange de vilde —, saa skulde de faa snakke med Kvinstøl-gutterne om gjætlerne. De tænkte sig ikke andet, end at Lars Sagbakken maatte have hugset paa at sige noget saa vigtigt, og de tænkte nok, at Nysætringerne mødte ogsaa, for idag var det, det skulde afgjøres.

Kreaturflokken ræked afsted og spredte sig ud over myrene. De tre blev staaende en stund.

«Hvor mange tror du, der kommer?» spurte Jens.

«Der er ti sæterbol,» oplyste Per; «men det ligger folk bare paa de otte, og saa er der tre jentunger, saa det kommer vel bare fem, og selv om jentungerne er med, saa skjæmmer ikke jeg ud fingrene mine med at røre ved kvindfolk.»

«Ikke jeg heller,» sa Jens. «Jeg har tænkt at ta af mig den ene skoen og slaa dem i hausen med.»

«Nei, de er nok slemmere end som saa,» mente Peter, «en maa ikke slippe dem for nær; j e g vil gjøre s a a, kaste mig over hovedet paa hænderne og træffe dem med hælene lige i brystet; da kan du tro, de skal trille bortover tuerne;» — og han kasted sig over hovedet, men datt ned med enden, saa det sang i bakken.

«Nei,» mente Per, «en skal netop komme dem nær, saa faar de ikke tag til at slaa. J e g vil ta dem saaledes i kraven langt oppe og sætte tommelfingrene ind bag ørene og klemme til, da blir de magtesløse og dætter som melsækker.»

Ja—a, det vilde Jens ogsaa gjøre, eller

kanske han heller vilde kaste sig over hovedet.

Det var kanske bedst, at de øved sig lidt, mente Per, saa kunde Peter være Nysætring.

«Hei du Nysæter-tamp, her har du Kvinstøl-gutterne. Hvem har git dig lov at gjæte til Hvidskjegstenen?»

Peter brølte i: «Jeg spør ingen Kvinstøltamp om, hvor jeg gjæter. Bare kom, skal jeg kaste dig saa høit, at du aldrig kommer ned igjen!»

«Du ser ud til det, du! Hvor lange ben har sauen din? Den kan vel skræve over saufjøstaget?»

Jens stod og hørte og var saa optaget, at han drog pusten baglængs og hiksted.

«Den kan altid skræve over en Kvinstølslamp og endda et stykke til. Jeg har ikke slige lam-unger som Kvinstøl-gjæterne.»

«Kom an, skal jeg syne Vorherre skosaalerne dine!»

«Kom an du!» og Peter kasted sig over hovedet og op igjen.

Per røg paa ham og fik ham i kraven, de arbeided, til de røg overende, og Per underst. — Jens oppaa ryggen af Peter for at faa ham af. Om en stund reiste de sig. Da sa Per:

«Du tog mig nu. Men neimen om det havde hændt, dersom du havde været en Nysætring. For naar jeg blir sint, saa er jeg dobbelt saa sterk. Tror du det ikke? Saa kom an igjen!»

De røg i hop igjen, og denne gang kom Peter underst.

«Ser du nu, din Nysæter-slamp,» og Per reiste sig, svinged paa hælen og hujed, saa det ljomed.

Nu maatte de efter og vende kreaturene, saa tog de retning mod Hvidskjegstenen, og de løb og gjorde sprætt og ropte og hujed og blaaste, til de endelig fik kreaturene sammen igjen. Da lunked de saa sagtelig bagefter og snakked.

Det var skidt med det meste der bortpaa Nysæteren. Langbent sau, kjør, som bare vokste op i horn, og forsultne gjætere. Og se, om de havde nogen bukhorn-stut! Om de fødde en af de fillebukkene sine i hundred aar, saa fik de ikke en slik bukhorn-stut som den, Per havde. Ja, det forstaar sig, mage til stut, saa stor, fandtes nu kanske ikke i hele vestfjeldet, — men det blev ikke noget b o r t i m o d en gang paa Nysæteren.

Hvad skulde de nu gjøre med Nysætringerne, naar de havde givet dem juling? Skulde

de tage dem med som krigsfanger, eller skulde de lade dem løbe? De var vist saa fæle til at æde, at det ikke gik an at holde dem som fanger. Nei, de fik følge dem næsten til Nysæteren og der tvinge dem til at sætte op grænseskjel mellem gjætlerne. De skulde faa bære sten, saa svetten skulde dryppe af de side buksebagene deres. Og det skulde ikke blive stort stykket, de skulde faa igjen paa denne side af Nysæteren, det skulde de være sikre paa ogsaa, det.

Alt som de nærmed sig Hvidskjegstenen, blev de forsigtigere og talte lavere. Det kunde nok være, at de var temmelig myge og spræke, disse Nysætringerne. Hvem skulde gaa frem først? Jens mente, at det skulde Per, men Per syntes, det var rimeligere, at Peter gik først, som var størst, men Peter syntes, at det skulde Jens, som var mindst, for ellers kunde Nysætringerne blive rædde og løbe. Nei, da syntes Jens, det var bedst, de gik frem alle paa én gang, saa Nysætringerne ikke fik skamslaa én og én, for de skulde være slemme til at slaa. Ja, saa gjorde de det da.

Nu nærmed de sig Hvidskjegstenen. Det var vist bedst, at de gik foran kreaturene, for

ellers kunde disse skarve Nysætringerne finde paa at tage dem og drive dem frem paa sæteren. Det gjorde de da. Nu havde de bare én haug igjen. Skulde de huje og blaase i stuten og i gjethorn-piben? Nei, det var bedst, at de gik stille frem og saa først, hvor mange der var. En kunde aldrig vide, om de ikke havde faat hjælp med. En skulde gjerne se, der var dusinet fuldt. De listed sig op paa haugen saa stille som muligt, krøb bag buskene, og frem saa langt, at de saa ned paa den lille sletten, hvor Hvidskjegstenen laa.

Den laa der ganske stille i solskinnet, — og der var ikke et liv at se.

Gutterne reiste sig op og saa paa hverandre. De lytted, om de skulde høre noget til dem længere borte. Nei!

Da sa Per: «Skal tro, den slarven, han Lars Sagbakken, ikke har sagt fra? Eller kanske de ikke turde?» — «Jeg tror nu helst det sidste,» mente Peter; «de har altid hørt gjeti Kvinstøl-gutterne. Ja, nu hauker vi.»

Og Peter satte i at hauke, og Per blaaste i bukhorn-stuten, og Jens hvinte i gjethornpiben, saa det ljomed indover.

«Ja, nu rykker vi frem over grænsen. De

skal se, at Kvinstøl-gutterne ikke er ræd for, hvor de gjæter.» — «Ja det gjør vi, lige ind paa stølene deres.» Saa lokked de paa kreaturene, som kom springende efter, og saa rykked de frem foran flokken, som snart gav sig efter igjen. De hauked og stuted og gneldred og skjendte paa Nysætringerne, som om de var saa nær, at de hørte. Det gik baade længe og vel.

— — Pludselig blev de alle tre i en pause staaende med aaben mund og lye. De syntes, at de hørte en svag hauking imod sig. Peter hauked igjen forsigtig. Jo, der svarte det ganske sagte, og det var ikke langt borte heller. Hvad tro dette skulde betyde? Var det Nysætringerne, som havde lagt sig i baghold? Ja nu var det bedst at gaa forsigtig, men de maatte nu alligevel frem og se, hvad det var. De holdt med én gang op baade med at hauke og at stute. — De listed sig sagte frem. Endelig kom de over en haug, og frem mellem nogle forkrøblede bjerker saa de ud paa en liden slette.

— — Paa en sten midt paa sletten sad en liden vakker, fillet gut og saa bortover mod den kant, de var, og rundt omkring ham laa en flok gjeter og sauer og ørted.

Det var saa vakkert og stille og fredeligt der, at de blev liggende en stund og bare se.

Endelig sa Peter: «Skal tro, der ikke er fler, som har gjemt sig?»

De speided længe, men da de ingen saa, beslutted de at gaa frem. Men det skulde ske med kraft. De reiste sig op, og paa et tegn af Per hauked Peter i, som han var gal, og Jens trilled igjen gjethorn-piben saa høit op, at tonen sprak, og selv satte Per i med bukhorn-stuten, saa det gjalded.

Kreaturene omkring den lille gut spratt op og blev staaende og glo, og han selv sprang ned fra stenen og blev staaende.

De marsjerte frem, og Peter kasted sig over hovedet midt paa sletten, og saa gik de frem til den lille gutten. Per gik lige bort til ham, spytted i næverne og sa: «Vil du ha juling?»

Men det var, som den lille gutten ikke forstod; han satte et par store forundrede øine paa dem, gjorde et stort kniks med hovedet og sa ganske stilfærdig: «God dag!»

Pers hænder datt nedmed siderne, han blev staaende og gabe. Dette kom saa uventet, han vidste ikke, hvad han skulde sige,

og saa blev det bare til et lavt: «God dag igjen. Er du ude og gjæter?»

«Ja, — du ogsaa, ser jeg.»

«Ja, jeg er det.»

Det blev en lang pause.

«Du er vel fra Nysæteren, du?»

«Ja, jeg er det.»

«Hvordan staar det til der da?»

«Aa tak bra, faar jeg vel sige, undtagen at hun Farskoll er blit svært halt.»

Lang pause igjen.

«Han har ikke været indom dere med noget bud fra mig, han Lars Sagbakken?»

«Nei, ikke det jeg har hørt.»

«Aa nei, han har vel ikke det. Ja, det var ikke noget videre heller.»

Det blev igjen en pause. Endelig sa Per igjen:

«Det var en svær buk, du har.»

«Aa nei, den er nok ikke noget videre.»

«Jo, den var svær, det er sikkert ogsaa, det. Jeg har næsten ikke set magen.»

«Det er en svær stut, du har.»

«Aa jo, den er ganske bra. Har du ingen stut?»

«Nei, det har ikke blit raad til nogen.»

«Har gjæterne det godt paa Nysæteren?»

«Aa ja, hun Tonetta, budeien min, er svært lækker.»

«Faar du rømme nogen gang da?»

Den lille gut satte forundrede øine op:

«Nei, det faar jeg nu ikke lel. Men nu maa jeg efter kreaturene mine, for ellers gjæter jeg dem bort.»

«Har du ikke lyst til at komme bort paa Kvinstølen en gang?»

«Jo, det har jeg nok lyst til. Det er borte nogen sauer for han Tobias, og da skal jeg kanske faa være med ham og spørge efter dem.»

«Ja kom indom mig da, saa skal du faa saa meget rømme, som du kan æde. Har du ikke lyst til at laane stuten min?»

Det lyste op i øinene paa ham, men han sa:

«Du kan nu ikke undvære d e n, lel?»

«Jo, pyt da, du kan jo ta den med, naar du kommer og spør efter sauen;» — og han hængte stuten om halsen paa ham.

«Ja tak skal du ha. Saa faar du leve vel, til vi sees da!»

«Jo, du det samme!»

Og den lille gutten drog efter sine kreaturer og blaaste i stuten, og de hørte ham

længe, mens de løb over alle hauger og ledte efter kreaturene sine, som imidlertid var borte, og den kvelden kom Kvinstøl-gutterne hjem uden kreaturer, og det er den største skam, som kan hænde en gjæter.

Den første kjærlighed.

Ole havde nu hver dag en hel uge staat og kikket ud fra kjøkkendøren og ud i entréen, hver gang studenten kom hjem, for at se, om han ikke havde en eller anden rar pakke i haanden eller frakkelommen. Og det havde saa sine grunde. Det kunde ikke være tvil om, at studenten vilde give ham noget paa fødselsdagen, som kom akkurat idag otte dage, for ellers havde han vel ikke spurt ham saa nøie ud, naar det var, og om han pleide at faa mange foræringer; og studenten var rent urimelig snill, saa det var sikkert nok det; men det var om at gjøre, hvad det vilde blive, for det var nu egentlig bare én ting, Ole ønsked sig.

Ole var 10 aar gammel og bodde oppe i Welhavens gade hos sin mor, madam Hansen,

som levde af at gaa ude i husene og vaske og af at leie ud et værelse, og hvad værre var, Ole var vist forelsket. Han havde ikke merket saa meget til det før nu paa slutten. Hele det aaret, han nu havde bod der, havde han hver eftermiddag været over i gaarden lige over og truffet den jevnaldrende Elsa Holm, datter af fru Holm, enke efter overtoldbetjenten. Ifjor vinter havde de havt stor snefæstning og en stor snemand til skildvagt, og naar Ole kom ind i fæstningen og raabte «I gevær!» saa kom Elsa altid styrtende ned over kjøkkentrappen. Undertiden havde de ogsaa faat lov til at gaa ned paa Tullinløkken * og gaa paa skøiter, fru Holm havde endda bedt ham hjælpe datteren og se efter, at hun ikke blev for længe ude. Men han havde bare havt et par filleskøiter, som han havde laant, og som han aldrig fik til at sidde paa, saa det var ikke blit stor more ved det. Og i vaar, da havde de først klinket med kuler, og Elsa havde vundet alle hans, endda hun havde saa bitte smaa hænder og ikke kunde kvarte mer end halvparten saa langt; men hun havde været snill og laant ham igjen, naar han ikke havde fler. Og se-

* Plads i Kristiania, hvor der om vinteren lages skøitebane for børn.

nere, da det blev varmere, havde de legt gjemsel gjennem alle trapper og kjeldere, — han kunde endda huske den gang, Elsa var faldt i kulkjelderen og han fik hende op saa svart som en feier, — det var bare tænderne og øinene, som lyste akkurat som paa en neger, han havde set.

Men saa var Elsa reist paa landet og var borte helt til september. Sommeren gik saa nogenlunde morsomt ligevel, for han havde truffet nogen spræke gutter, som han havde været nede ved sjøen og badet med og fisket krabbe; men da det led udover, begyndte han oftere og oftere at titte over i gaarden, om Elsa ikke skulde være kommet hjem; og da han en dag fik vide, at hun var kommet kvelden før, saa sad han straks paa søppelkassen inde i gaarden og trommed med hælene, som han pleide. Men hun kom ikke. Han steg op og ropte «i gevær», det høieste han kunde, mange ganger. Men heller ikke da kom hun. Da opgav han det for den dag, men forsøgte den næste og den næste igjen, og for hver gang blev han ligesom mer ubehjælpsom og usikker; det var, som han syntes, at alle mennesker saa paa ham og syntes, det var rart, hver gang han gik ind i gaarden.

Saa slutted han med det, satte aldrig sin fod i gaarden der mer; men naar studenten ikke var hjemme, stod han altid i hans vindu og kikked over i porten; for deres eget værelse vendte mod gaarden.

Men om en stund kunde han ikke lade være, han beslutted at møde hende nede i gaden, naar hun kom fra skolen. Den første dag var han uheldig; hun kom i følge med moren; han lod, som han ikke saa dem, og smatt ind i en port. Den næste dag kom hun alene. Han kjendte, noget begyndte at pikke under vesten, og han var saa varm i hovedet, da han rev luen af og lod, som han vilde gaa forbi. Hun satte de blaa øine troskyldig paa ham, saa han uvilkaarlig stansed og fik puttet luen op paa hovedet igjen, mens han saa ned paa sine sko.

Det var længe siden, han havde set hende?

Ja, hun kom ikke ned i gaarden mer.

Vilde hun ikke, at de skulde bygge fæstning i vinter da?

Jo, hun vilde nok gjerne, men —

De kunde jo begynde i gaarden ved siden af, dersom hun syntes, det var leit — der i gaarden.

Han havde sagt det uden at vide om det og kjendte, at han blev blussende rød, da hun saa troskyldig spørgende paa ham.

Hun fik ikke lov mer; mor havde sagt, at hun nu var for stor til at lege med gadegutter.

Ole forstod ikke, hvad der laa i dette; han stod lidt og ledte efter noget mer at sige, men saa følte han, at han ligesom blev saa sint — han vidste ikke hvorfor —, og saa hilste han med luen igjen og vilde gaa.

Hun blev staaende lidt og se efter ham:

«Du Ole?»

«Ja?»

«Mor har sagt, at jeg skal faa gaa paa Tullinløkken, den første dag der blir is; — vil du komme og skyve mig da?»

Ole snudde braatt, gjorde stillings-skridt og førte haanden til luen paa militær vis (han var blit indekserceret den gang, kadetten bodde hos hans mor):

«Til tjeneste!»

Han gjorde helt om og gik.

*

Siden den tid var det bare én ting i verden, Ole ønsked sig, og det var ordentlige skøiter, slige med mekanik i til at skrue paa.

Han havde spinket og sparet, saa han til slut havde tre kroner og fem og tyve øre; men da saa moren blev syg for en maaned siden og ikke kunde gaa ud paa tre dage, saa bad hun ham om at faa laant dem til kul og ved, og han kunde jo ikke sige nei heller, saa gjerne han vilde; — for det var ikke greit for mor, stakkar. Han vidste nok, at han fik dem igjen, saa snart hun kunde; men det kunde blive for sent; siden havde han ikke faat sammen mer end nogen og seksti øre, og for dem kunde han jo ikke faa et par gamle med snører i engang. Nu satte han sit eneste haab til studenten og hans fødselsdagsgave.

Det slog ned i ham, straks studenten begyndte at spørge efter, hvilken dag det var, og han havde da ogsaa flere ganger, naar han var inde hos studenten med noget, han havde hentet for ham hos kjøbmanden (for alle slige erend var det Ole, som besørged), forsøgt at slaa frempaa om skøite-is og sligt, saa han syntes nok, at studenten næsten maatte have forstaat ham ogsaa. For han havde somme tider saa urimelig let for at forstaa; det var flere ganger, han havde lurt ud af Ole ting, som han slet ikke vilde fortælle

engang; først bagefter, naar studenten var begyndt at erte ham, naar han havde tænkt sig om, havde han skjønnet, at han var kommet til at sige det ligevel. Ja, det var ikke tvil om, at han maatte have forstaat det. Dersom han nu ogsaa vilde!

Ole stod i kjøkkendøren og titted. Nu var det ved den tid, studenten pleide at komme hjem. Han var blit mer og mer spændt for hver dag, og nu et par dage var det slaat ind med slig urimelig kulde, saa han kunde vente, at de vilde begynde at sprøite banen paa Tullinløkken naarsomhelst. Han havde endda sagt det lige ud til studenten idagmorges, men han havde ikke svaret noget paa det, han var ogsaa saa kort i svarene bestandig, naar han sad med en bog foran sig.

Kanske havde de alt begyndt at sprøite?

Det var vist dumt, — han kunde gjerne sagt, at fødselsdagen var otte dage før, studenten havde kanske ikke faat vide det ligevel.

Der hørte han ham i trappen, der tog han op nøklerne, der gik entrédøren op.

Ole gløtted.

Jo, der havde han sandelig noget med papir om i ytterfrak-lommen!

Hm, ja, det kunde godt være bare en flaske ogsaa for den sags skyld; men det saa ikke rigtig slig ud heller. Bare han vilde tage det ud! Nei, der gik han ind — pokker ogsaa —, studenten tog altid frakken med sig ind, naar det var koldt.

Han kunde jo altid gjøre sig erende ind og spørge, om han skulde gaa noget erende. Men han maatte vente lidt; det saa for rart ud at komme saaledes med det samme.

Han listed sig ud i entréen og blev staaende lidt og lytte. Der tog studenten frakken af, — der hørte han, en hyssing blev skaaret over, og det rasled med papir. Der var det noget, som klirred.

Han banked paa.

Han hørte noget dunke i gulvet, og om lidt blev det sagt «kom ind».

Han traadte raskt ind, tog stillings-skridt og hilste militært:

«Befaler hr. studenten noget?»

Han saa i det samme bortover mod sengen. Det var tydeligt, at der var sparket noget indunder i en fart, men teppet hang saa sidt, at han ikke kunde se.

«Nei tak, Ole, ikke nu.»

Ole blev staaende lidt, saa bøide han sig raskt ned ligesom for at tage noget op fra gulvet. Det var saa mørkt under sengen, men sandelig syntes han ikke, det var noget, som blinked.

Studenten blev opmerksom:

«Hvad var det?»

«Jeg syntes bare, det var en knappenaal.»

«Naa. Ja, det var ikke noget.»

Ole gjorde helt om og ud.

Jo, han trodde nok, han havde lurt studenten ligevel denne gangen; for det skulde være besynderligt, om det ikke var skøiterne, han havde havt saa travelt med at faa gjemt.

Nei, at han ikke havde sat fødselsdagen sin otte dage før! Det kunde nu for resten hænde, at han eller moren havde taget feil, — kanske den var før alligevel. Han fik gaa ind og se efter i testamentet; der stod det skrevet.

Han gik ind og fandt bogen paa hylden. Der stod han: Ole Kristian Hansen blev født til verden den 2den december 1886. Ja, det kunde nu let hænde, at de var kommet til at

skrive december istedenfor november; det var ikke sikrere, fordi om det stod der.

Det kom slig uro over ham, han kunde ikke være stille paa nogen plet. Snart var han i entréen og greb efter luen, snart var han i kjøkkenet, snart inde i kammerset og forsøgte at kikke paa leksen til imorgen, men til slut blev han staaende paa knæ paa en stol ved vinduet. Han aanded hul i isen.

Jo, sandelig var det ordentlig koldt ude nu. Men hvad var det? Der sprang to gutter over gaarden med skøiter over nakken. Montro de var begyndt at sprøite? Det maatte han se.

Han fór ud i entréen, snapped luen og satte afsted nedover gaden i raskt sprang helt ned til Tullinløkken.

Jo, de var begyndt. Der stod flere mænd med lange vandslanger og sprøited, saa vandet fossed. Det var allerede anden gang, de sprøited over; det frøs til med det samme. Og der stod fuldt af gutter og saa paa, alle med skøiter over nakken eller i haanden, enkelte rødkindede smaapiger ogsaa. Enkelte af de ivrigste sad allerede paa bænkene og spændte skøiterne paa —, det var jo bedst at holde sig færdige; om et par timer eller saa

skulde de slippe til, havde en af mændene sagt.

Det var omtrent ved to-tiden, og børnene fra flere skoler kom forbi. Ole saa, hvorledes de stansed et øieblik og saa, og derpaa lagde de næsten paa sprang; det gjaldt om at komme hjem, faa i sig middagsmaden og finde skøiterne frem.

Ja de havde skøiter de!

Der saa han ogsaa Elsa over paa den anden side af gaden; — han havde aldrig set hende gaa saa fort, hun glemte rent at se sig omkring og slænge med skoleposen, som hun almindelig gjorde.

Nei, dette gik ikke an, — han fik prøve det sidste middel.

En stund efter stod han igjen med militær hilsen inde paa studentens værelse:

«Befaler hr. studenten noget?»

«Nei tak, Ole!»

Studenten saa ikke op. Om en liden stund merked han, at Ole mod sedvane var blit staaende, efter at han havde faat besked.

«Naa, er det noget, du vil?»

Da tog Ole et skridt frem, søgte at gjøre sig kjæk i stemmen, men det blev svært stilfærdigt alligevel:

«Naa sprøiter dom, gut.»

Studenten saa forundret op:

«Hvad gjør de?»

«Dom sprøiter.»

«Hvor?»

«Paa Tullinløkka vel.»

Studenten snudde sig paa stolen, saa skjelmsk paa Ole og sa:

«Ja, hvad kommer egentlig det mig ved da, Ole?»

«Nei, jeg bare gik forbi, og saa saa jeg, — saa tænkte jeg — gaar ikke studenten paa skøiter?»

«Jo, somme tider.»

«Kan du studenterslængen?»

«Nei, end du?»

«Nei.»

Der blev en lang pause. Studenten saa drillende paa ham hele tiden, saa Ole til slut saa ende ned i gulvet. Hvordan skulde han nu egentlig komme frem med det? Da sa studenten:

«Det var vist noget mere, du vilde, Ole?»

«Nei — ja — jeg kom til at tænke paa, at du en gang spurte mig, naar fødselsdagen min var, og — jeg sa, at den var nu om otte dage.»

«Ja?»

«Ja, og siden er jeg kommet til at tænke paa, at — at jeg — kanske — ikke er rigtig — sikker paa, at jeg ved det saa sikkert.»

«Ved du det ikke — saa sikkert?»

Ole blev rød:

«Jo, jeg ved det nok ogsaa, — men de kan ha skrevet feil i testamentet.»

Nu blev studenten saa inderlig lønsk i øinene:

«Ja, det kunde jo let hænde, den var senere, saadan indunder jul eller saa.»

«Nei, det er den nu slet ikke. Er det galt, saa er den før, — det kjender jeg paa mig.»

«Ja, naar omtrent har du saa tænkt, den kunde være?»

«Ja, jeg har nu altid trod, den maatte være saadan som idag omtrent.»

«Nei jassaa. Det var da rigtig kjedeligt, at den skulde være idag.»

«Hvorfor det da?»

«Jo, for jeg havde tænkt at give dig —» her gjorde studenten en pause — «en kjælke paa fødselsdagen din. Men nu er det for sent idag.»

Ole var blit hoppende glad i begyndelsen; men da han hørte kjælke, var det forbi.

Det kunde nok være bra nok kjælke ogsaa, men det var nu ikke det, han ønsked. Det havde nok ikke været skøiter ligevel, studenten havde havt med hjem idag.

Han stod lidt, saa sa han stilfærdig:

«Ja, det var ikke noget andet. Og sikkert er det vel heller ikke, at fødselsdagen er idag.»

Han snudde stilfærdig og skulde ud af døren:

«Du Ole.»

«Ja.»

«Det var rigtig leit dette her. Jeg sidder og tænker paa — dersom du var fornøiet med det, saa — har jeg —» han gik hen og famled under sengen — «saa har jeg noget her, som du kanske kunde bruge —» han holdt et par blinkende skøiter frem, — «men det bryr du dig vel ikke om?»

Dette kom saa overraskende paa Ole, at han kom til at smile adskillig bredere, end han pleide; det var ikke langt fra mundvigerne til ørene. Han tog studenten i haanden og sa rigtig inderlig:

«Tak. Det er det, jeg helst vil ha af alt sammen.»

Saa begyndte de to at prøve, om skøiterne passed til skoen, og om skruerne sad

passelig, — slige skøiter trodde nok Ole, knapt nogen af de andre havde.

Om en stund sa studenten:

«Du Ole, hvorfor vilde du endelig ha fødselsdagen idag?»

Ole saa op og blev rød:

«Det var mig vel lidt om at gjøre at komme paa banen straks.»

«Du skal træffe nogen kanske?»

«Nei da, jeg har slet ikke lovet at skyve nogen.»

«Nei, hun er vel flinkere til at gaa hun end du?»

«Nei, det er hun ikke.»

«Hvem hun?»

Ole fik det svært travelt med skøiterne og svarte ikke. Studenten stod og saa ud af vinduet.

«Der gaar hun Elsa med det lyse haaret alt. Nu er nok banen færdig.»

Ole var kommet sig lidt bort til døren med skøiterne under armen. Sandelig havde ikke studenten faat lurt ud af ham dette ogsaa.

*

Solen sendte sine sidste straaler gjennem frosttaagen ind over pladsen, bare et lidet streif, saa vidt det blinked rødt i den blanke is.

Der var støi og skraal og spektakel af alle de hundreder af friske, frodige børn, som tumled sig om hverandre. Der var store gutter, som gik med hænderne paa ryggen og flot slæng, slig som de havde set Aksel Paulsen paa billederne — de havde alle tætknappede jakker —; der var andre, som gik baglængs og gjorde baade ottetal og korketrækker, til de kom bort i en fremmed skøite og saa pludselig satte rose i isen med bagen; der var smaapiger, som satte benene ret frem som slædemeier og helst vilde faa tærne indad; der var lige ned til de bitte smaa, som faldt og reiste sig i det uendelige og for hver gang satte i et glædeshvin, som om de havde udført et mesterstykke. Der var finsko og snøresko og sko, som gabte foran; der var røde votter og blaa votter og bare, blaa fingre; der var røde luer og blaa luer og skindluer; der var ører, som blussed som roser; der var skjerf tullet mange ganger omkring, og der var bare halser; hist og her stak ogsaa et bart

knæ frem, hvor bukserne og strømperne ikke kunde holde sammen. Men én ting havde de alle: røde kinder og blanke øine, og struber, som kunde juble af fryd.

Lige ved pladsen naadde Ole Elsa igjen; — han havde næsten glemt hende paa veien. Det spratt i ham, da han hørte larmen og saa tumlen; — ja, neimen om han næsten havde tid til dette; men han maatte vel hjælpe hende skøiterne paa ligevel. Han glemte at hilse, ropte bare, at hun skulde skynde sig, og fik hende bort paa en bænk. Det hasted slig, at han fik snørerne ugreie, saa det tog længere tid, end han vilde; men endelig havde han da faat skøiterne paa hende, og han saa, hvordan hun ubehjælpelig stavred sig lidt bortover, mens han i en fart skrudde sine paa. Jo, det saa ud til, at hun trængte en til at skyve paa, — der stansed hun ligesom og vented paa ham. Han tog et par tag bortover og rundt hende paa den ene skøite; — det var ikke frit for, at han gjorde sig lidt til.

«Skal jeg skyve dig?»

«Ja, dersom du vil.»

Han tog spændtag og begyndte at skyve tversover pladsen; det gik tungt og smaat; —

der stødte en til dem, saa de faldt begge to, op igjen, og saa paany. Saaledes gik de rundt pladsen en gang.

«Hei, Ole, vær med og leg indianer da, gut, — det var «Krisjan», han, som han havde fisket krabber sammen med i sommer, som løk forbi forfulgt af en anden.

Ole stansed og klødde sig opunder topluen; han havde nok lyst ogsaa, men —

«Skal jeg skyve dig mer?»

«Ja tak!»

Og Ole skjøv, og han drog og forsøgte at tage hende i haanden, saa de gik ved siden af hverandre; men saa faldt hun, og saa maatte han begynde forfra igjen.

Hm — i grunden var ikke dette rigtig saa morsomt, som han havde tænkt; men naar saa Elsa satte de blanke øine paa ham og lo, saa letned det igjen, og han fortsatte rundt mange ganger og lod, som han ikke hørte Krisjan og de andre, som ropte til ham, ret som det var, og til slut begyndte at kredse temmelig nær indpaa og ropte:

«Sjaa paa kavaleren!»

Han bed tænderne sammen og trak sig unda; men han loved i sit stille sind Krisjan juling for det, naar han fik leilighed.

Pludselig sa Elsa:

«Nu maa vi gaa hjem; jeg har ikke lov af mor at være ude længer.»

«Kan vi ikke være lidt til, — bare en gang rundt?»

«Jo, men bare en gang.»

Den tog de, og Elsa satte sig paa bænken og satte foden frem. Han løste skøiterne af hende og reiste sig igjen med sine paa. Han vilde se, om hun kanske tænkte paa at gaa alene. Nei, hun blev staaende. Saa satte han sig og tog sine af ogsaa, og de rusled opover gaden meget langsommere, end da de kom. De sa ikke noget til hverandre, før de kom til porten. Da sa Ole:

«Gaar du imorgen ogsaa?»

«Ja, dersom jeg faar lov; det er saa morsomt at blive skjøvet.»

Ole blev staaende i porten, til han hørte hende oppe i trappen; da smatt han ud og la paa sprang nedover igjen — tæt ind til væggen.

*

Ole kom sent hjem, og han kjendte det saa deiligt i kroppen, da han var kommet til sengs. Men Krisjan havde han ikke truffet.

Da han skulde til at sovne ind, havde han — o de mandfolk! — sin første troløse tanke:

Dersom Elsa ikke fik lov imorgen, — kanske det blev næsten lige saa morsomt. Saa kunde han faa jule Krisjan ogsaa.

Gjæte høne.

Ude paa gaarden stod en gammel høne paa ett ben, snudde paa hovedet og blinked med de runde klare øine.

Tæt ved laa den femaarige Hans med skjorteflaket ud gjennem bukselaaget, slog med benene i veiret og saa paa hønen, som han vilde se tvers igjennem den, turde næsten ikke blinke. Idag skulde han se paa den hele tiden, ikke slippe øinene fra den.

Men inde i vinduet stak Marte, den syvaarige søsteren, hovedet forsigtig frem bag karmen og holdt øie med dem begge to.

Sagen var, at de skulde passe hønen op idag, de to.

Den var gammel og havde gaat der alene saa længe, at den havde vænnet sig til at blive

lur, skifted rede, hver gang de tog egg fra den, gjemte dem paa de utroligste steder, hvor de ikke faldt paa at søge; — en gang havde den lagt eggene i noget høit græs lige ved kanten af dørhellen, og der laa den og ruged i otte dage, før de fandt den. Og den var blit saa udspekuleret klog, at det næsten var umuligt at gjæte den. En gang da moren selv havde gjæt den, saa den ikke kunde komme væk, huked den sig ned og la egget midt paa slette marken.

Saa havde moren maattet udsætte en præmie paa et egg for hvert otte, de fandt.

Nu havde den flyttet igjen for en fjorten dage siden, saa der alt maatte være en seks syv egg, og idag skulde den verpe igjen, — moren havde kjendt efter.

Det var en brændende varm sommerdag, insekterne surred om i luften, svalerne fløi kvidrende frem og tilbage til sine reder oppe under fjøsmønet, og langs væggen i det høie græs smøg katten og løfted labberne forsigtig, saa paa skraa op, hvordan den skulde naa til rederne.

Hans laa i den varme sol og saa og saa paa hønen. Den stod paa ett ben, blinked mod solen og saa igjen længe. Saa lod den

pludselig ligegyldig, tog nogen skridt, sparked i jorden og lod, som den fandt noget at pikke op.

Aa nei, den skulde ikke lure ham paa den maaden; han kjendte dens fagter.

Om en stund stansed den, saa op igjen, skjelte til siden:

Nei, han laa der endda og fulgte med; — den blev igjen staaende paa ett ben og blinke; dette kunde komme til at lete paa, hvis det skulde vare for længe.

Hans syntes ogsaa, dette drog ud; nu havde han vist ligget der en time.

Nei, den var saa udspekuleret, at den saa, hvor øinene hans var henne. Han fik lade, som han saa paa noget andet. Han skotted bort til vinduet.

Aa, han saa nok, at Marte trak hovedet fort unda; ja, hun kunde gjerne staa der, han var nærmest, han skulde finde dem først denne gangen.

Han saa bort paa hønen igjen. Den havde flyttet sig nogen skridt, mens han saa bort; nu stod den stille igjen. Nei, han maatte lade, som han saa forbi fjøslaftet, saa kanske —

Han gjorde det. I det samme skar to svaler tæt ned til marken med et høit hvin; — de havde faat øie paa katten. Den slog efter dem med labben —; jamen var det nær ved, han havde knebet den ene! Der kom der flere; — alle begyndte de at slaa ned, erte den og skjelde den ud.

Aa gid, saa dum den var, at den ikke kneb dem, — den bare huked sig ned, la ørene tilbage og søgte at liste sig længer ind i græsset. Det hjalp ikke; der la den paa sprang om hjørnet og ind i fjøsskuten. Se, nu spredte svalerne sig og fløi igjen frem og tilbage foran sine reder.

Pokker, at det fjøslaftet var saa glat, at han ikke kunde klyve det; — ellers skulde han faat fat i det nederste redet. Det skulde vært moro at have et par af ungerne; de var alt saa store, at de stak de sorte og hvide hoveder ud af spunshullet paa redet. Fik han fat i nogen, skulde han lage hus til dem, og mad skulde han ogsaa finde, — der var saa urimelig mange fluer inde i vinduet.

Da skulde Marte blive misundelig, — hun skulde ikke faa se paa dem engang; jo kanske, dersom hun gav ham et af sine egg for hver

gang; — hun havde vist fire alt, hun, og han havde bare tre — —

Egg —?

Hvor var hønen? — Den var borte.

Jo, saa pokker, havde den ikke narret ham denne gangen ogsaa.

Han reiste sig, tramped i marken og var paa graaten.

For en skøierhøne, for et svinebest! Bare han tog øinene fra den, saa havde den naturligvis lagt paa sprang.

Ja, saa fik det være til næste gang; han kikked bort til vinduet, — for Marte havde vel ikke set den, hun heller? Hun var borte fra vinduet for resten. Der kom hun ud.

Hun saa saa lønsk ud. Mon hun alligevel —?

«Har du set hønen, Hans?»

«Nei, — har du?»

«Nei.»

Der var bestemt noget. Marte lod, som hun var saa ligegyldig. Han fik passe paa hende.

«Jeg tror næsten, den maa være gaat ind i fjøsskuten,» sa han: — «jeg vil lete der;» — han vidste godt, den ikke var der, for der havde de ledt i hver krog.

«Jeg vil først,» sa Marte og lod, som hun vilde lægge paa sprang.

«Nei, jeg vil først,» — og Hans sprang.

Jo, det var tydeligt, hun vilde have ham væk, for hun gjorde slet ikke noget for at komme først. Han skulde nok lure hende!

Han smatt ind i fjøsskuten og titted gjennem en spræk. Hun stod lidt og saa sig forsigtig omkring, saa listed hun sig paa taa nedmed fjøsvæggen. Han kom frem og listed sig bort til laftet og stak hovedet frem.

Aa, hun holdt paa at bøie til side de store brændeneslerne!

Dér havde hun altsaa set hønen smutte ind.

Han styrted frem og lige paa ryggen af hende:

«Jeg ved det, jeg fandt den først.»

De faldt begge op i brændeneslerne. Hønen fløi skrigende frem.

De kom sig op; — det sved forskrækkelig baade i ansigt og hænder.

De blev staaende lidt og se paa hverandre, Hans med mundvigerne ud, færdig til at skrige, Marte med begge hænder i veiret, tilklint med eggerøre.

Pludselig smaldt den ene haand under

øret paa ham, saa eggerøren skvatt, og han trinsed bortover.

Saa satte de begge i at graate.

Den gamle høne skjendte forfærdelig borte paa gaardspladsen.

STORKEN

KOMEDIE I TRE AKTER

AF

HANS AANRUD

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1895

PERSONER:

SELADON ANDERSEN (Andrisen), forhen sergeant, nu kontorist.
FRØKEN ANNA HOLM, senere fru Andrisen.
AMANDUS BOMANN, kongelig fuldmægtig.
OPDAL, seminarist.
NYMO, furer.
MADAM NYMO.
MADAM HANSEN.
FRØKEN JOSEFINE.
ANNANIAS ANDRISEN, 4 aar.
NOGLE GJÆSTER.

Handlingen foregaar i Kristiania: første akt paa Bygdø, anden og tredje i Seladon Andersens leilighed inde i byen.

FØRSTE AKT.

En søndag eftermiddag i August maaned, udenfor Sæterhyttens restaurant paa Bygdø. Det er fuldt af mennesker, alle borde er besat. Hvergang dampskibet ringer nede i fjorden, passerer flokke af mennesker med madkurver, flaskefor og trækspil over pladsen. Det er straalende høstveir.

Første scene.

Seladon Andersen, forhenværende sergeant, nu kontorist, sidder alene ved et bord i forgrunden med en halv øl foran sig. Han er 28 aar gammel, har en lys, melankolsk knebelsbart og er iført mørke klæder, der skal sidde stramt, men slaar folder. Han slaar det ene ben flot over det andet, søger at indtage en flot stilling og holder mellem tommel- og pegefingeren en lang, sort cigar, som kun brænder paa den ene side.

Gjennem sværmen kommer **furer Nymo** og **seminarist Opdal.** De faar øie paa Andersen.

OPDAL
lidt knotende.

Vær hilset ude i den store, frie natur, Andersen.

ANDERSEN.

Nei, gudag! Saa dere er herude ogsaa.

NYMO.

Ja vi? Ja, det er *vi*, som *er* her — tilgavns ogsaa; eller rettere sagt Opdal da. For det er nemlig et yderst tvilsomt spørsmaal, om vi er her, du og jeg, Andersen. Faar vi sidde ned til skibet gaar?

ANDERSEN.

Værsgod! Hvad er nu det for sludder igjen, — er vi her ikke, siger du?

NYMO.

Naa, naa, tag det med ro; spørsmaalet er temmelig filosofisk. Vi maa først ta et lidet overblik over tilværelsen.

OPDAL.

Jeg skulde formene, at dertil trænges en større aand end du, furer Nymo.

NYMO.

End jeg ja? Men naar vi tre, seminarist Opdal, kontorist — eller — fuldmægtig —?

ANDERSEN.

Du kan godt kalde mig fuldmægtig.

NYMO.

Altsaa naar tre saa fine hoder som seminarist Opdal, kontor-fuld-mægtig Andersen og furer Nymo slaar sig sammen, saa maa vi da for pokker kunne greie, om vi er her allesammen.

OPDAL
formærmet.

Din spøg forekommer mig temmelig outreret, furer Nymo, og naar du saaledes driver gjøn, saa er det fordi du ikke forstaar. Den, som har hjertets forstaaelse, vil finde, at der var god mening i det, jeg sagde.

NYMO.

Ja, naar jeg ikke faar udvikle sagen fra grunden af, saa gaar jeg lige paa. Bøier sig over mod Andersen. Vi er ude og sværmer, Opdal og jeg. Igaar rakte hans Josefine ham flabben for første gang og sa ja.

OPDAL.

Det er uefterretteligt, furer Nymo. Med mine grundsætninger ved du meget godt at jeg ikke kyssed hende.

ANDERSEN.

Nei, er det sandt, Opdal! Maa jeg ha den ære at gratulere.

OPDAL.

Jeg takker.

NYMO.

Ja, og saa kan du nok begribe, at efter et saa vigtigt skridt havde vi ikke ro paa os. Vi maatte ud i den store, stille natur. Og saa er det Opdal siger, at det kun er *han*, som lever

herude, kun ham naturen smiler til, — ja, du kan ikke tænke dig, hvor naturen har smilt ad — nei til os i hele dag — mens vi har vandret om i øens løvrige gange.

OPDAL
overlegen.

Jeg bærer over med dig, Nymo. Du er gammel og prosaisk, man kan ikke vente, at du skal forstaa sligt. Men du, Andersen, som er ung, vil forstaa mig. Aa, det var saa underligt! Mens *hun* ikke vilde, saa var jeg saa usvigelig tryg, det var som det hverken fandtes angst eller ansvar ved — ja ved at forlove og gifte sig. Men da hun saa igaaraftes kom til mig og bad om forladelse, og sagde, at hendes hjerte havde været paa vildsomme veie —

NYMO.

Paa vildsomme veie —?

OPDAL.

Ja, det var hendes udtryk, — men at hun nu havde lært at sætte pris paa et trofast hjertes rene guld, saa var det som angsten med en gang slog ned i mig. Var jeg ogsaa moden? Var min ethiske opfatning af ægteskabet tilstrækkelig uddybet? Til Nymo. Ja, for det vil dog vel selv du indrømme, at man ikke altid er moden for ægteskabet!

NYMO.

Gudbevares! Videre.

OPDAL.

Vel. Ja, saa var det altsaa, at jeg beslutted at søge raad og husvalelse ude i den store natur. Og jeg blev ikke skuffet. Jeg kom med angst og tvil. Naturen har gjenopreist mig, som digteren siger. Det er som træerne med de gulnende blade, engene med det grønne græs, fuglene i grenene og solen over det hele smiler og nikker til min beslutning, smiler til *mig alene*.

NYMO.

Stop, nu er vi ved pointen. Nu vil *jeg*. Jeg har altsaa fulgt med Opdal, som hans fortrolige, og jeg har ogsaa set, at det har været rigtig vakkert søndagsveir, en saadan dag, da hele byen er herude —

ANDERSEN.

Alle, som vil være lidt med ja —

NYMO

ser lidt studsende paa ham.

— ja en slig eftermiddag, da det tisker og hvisker bag hver busk og aftales, hvem der i fremtiden skal tinge faddere sammen.

OPDAL.

Aa du forstaar ikke naturens sprog, du Nymo.

NYMO.

Nei, jeg gjør vel ikke det; for jeg syntes saa skinbarlig, at alting tisked og hvisked om, at den Opdal havde gjort meget bedre i at ta sin Josefine med, finde en skyggefuld plet og kurre og klemme hende lidt, end at gaa om og spekulere paa ægteskabets etheriske betydning.

OPDAL.

Ethiske betydning. Ja, der kan man se, hvor matrealistisk du er.

NYMO.

Ja ja, jeg har vel misforstaat dette naturens sprog, jeg da; men alligevel vil jeg nu paastaa, at vi har været her, Andersen og jeg ogsaa, — foruden mange andre. Hvordan kan du saa vide, at det bare er dig, naturen har smilt til, og ikke, ja f. eks. til Andersen eller til mig?

OPDAL.

Du er neppe tilstrækkelig belæst til at forstaa det, om jeg forklarer dig det; og du mangler alvorets gave. Men jeg ved det, fordi jeg har følt det saa usvigelig sikkert. Det er vistnok fordi naturen har brug for mig til et eller andet, at den har foranstaltet denne herlige dag.

NYMO.

Ja, jeg gjør heller ikke fordring paa noget for min egen del; jeg er furer og *blir* kommander-

sergeant, naar tiden kommer, uden naturens hjælp. Men jeg synes, du gjør dig vel vigtig paa Andersens bekostning. Andersen har jo ogsaa været saa svineheldig i de sidste dage, at naturen vel kan ha en høiere mening med ham ogsaa?

ANDERSEN.

Hm. Jeg har søgt og faaet en stilling; det kan da ikke kaldes bare held.

OPDAL.

Og det er kun noget ydre. Desuden har Andersen sikkert ikke tyet ud til naturen idag, ikke *søgt* den; det gjør forskjel.

NYMO.

Ja, lad os høre. Hvordan gik det til, at du kom hidud idag, Andersen? Du pleier jo ellers aldrig om søndagen.

ANDERSEN.

Ja, det var egentlig min chef, grosserer Falk —

NYMO.

Saa?

ANDERSEN.

Vi blev lidt efter paa kontoret igaar aften — han snakker jo ikke synderlig med andre end mig da — og saa slog vi af en passiar — blandt andet ogsaa om, hvor man skulde til-

bringe søndagen. Og saa sa jeg — han —, at paa slige deilige søndage tar alle mennesker, *som vil være lidt med*, ud til Bygdø.

NYMO.

Var det han eller du, som sa det?

ANDERSEN.

Vi var enige om det.

NYMO.

Ser man det. Bare to dage paa kontoret og allerede gode busser med chefen. Det maa bli en let stilling.

ANDERSEN.

Aa, den har sine store vanskeligheder, — saadan med at bevare den rigtige afstand.

NYMO.

Den greier nok grossereren, skal du se.

ANDERSEN.

Jeg mener nedad — de underordnede.

NYMO.

Kontorbudet altsaa?

ANDERSEN
overhører.

Vil du tænke dig, at da jeg idag mødte kontorbudet lige udenfor porten, kom han uden

videre bort til mig og spurgte, hvor jeg agted mig hen.

NYMO.

Det var da høist upassende. Men sligt falder bort af sig selv, naar du saadan i det ydre — ja, i klæder og manerer —

ANDERSEN.

Selvfølgelig. Men endnu har jeg ikke havt tid.

Grosserer **Falk** og kongelig fuldmægtig **Bomann** passerer forbi.

ANDERSEN
reiser sig og hilser militært med hatten ved siden.

NYMO
hilser ogsaa.

De hilser høfligt igjen.

OPDAL.

Hvad var det for fine fanter?

ANDERSEN.

Det var min chef grosserer Falk og formodentlig en af hans venner.

NYMO.

Den anden var en fra departementet.

ANDERSEN.

Har du ogsaa den ære at kjende min chef, Nymo?

NYMO.

Ja, jeg har saamæn talt med ham — længe ogsaa. Det er sandt, det skulde jeg jo egentlig ikke fortalt. Han vilde forhøre sig, før du blev ansat.

ANDERSEN.

Og saa kom han til dig?

NYMO.

Ja, du maa undskylde. Egentlig kom han til madam Hansen, din værtinde. Men du ved jo, at vi saa at sige udgjør én familje, jeg og madamen og Opdal paa den ene side af gangen og du og madam Hansen paa den anden. Og saa blev jeg kaldt ind — ja, madam Hansen vilde nu ogsaa gjerne det, forat min madam rigtig skulde faa høre, hvilken fin logerende hun har — dere ved, de begge er saa kry af sine logerende. Du kan tro, madam Hansen gav dig glimrende attester — ja, jeg ogsaa da.

ANDERSEN.

Hvad var det, han spurgte om?

NYMO.

Især om du var forlovet, og hvordan du idethele var med kvindfolk. Men da la Madam Hansen ud, kan du tro. Det havde ikke været et skjørt hos dig alle de fem aar, du havde boet hos hende; nei, da var det andet spetakkel

med de fine herrerne, hun havde havt i logi, sa hun.

ANDERSEN.

Fine herrerne?

NYMO.

Ja, det slap hende bare saadan ud af munden, skjønner du. Et dampskib ringer nede i fjorden. Nei, nu ringer dampskibet, og vi som kom rent bort fra vor disput om naturen! Men nu maa vi afsted alligevel, Opdal skal paa Hertzbergs foredrag om ægteskabet, og jeg skal visitere.

OPDAL.

Blir du med, Andersen?

ANDERSEN.

Nei, jeg blir siddende en stund.

NYMO.

Ja ja, saa faar du beholde naturen for dig selv da, saa faar vi se, om den ikke ogsaa har en hensigt med dig. Farvel.

OPDAL.

Jeg tar naturen med i mit sind og i min vilje. Farvel!

De gaar.

Anden scene.

Seladon Andersen. Kongelig fuldmægtig Bomann.

ANDERSEN

sidder og søger at tænde sin cigar.

BOMANN

kommer forsigtigt. Han er lapset klædt i lys dres og med kunstnerslips. Nærmer sig bordet, løfter yderst høfligt paa hatten.

Tillader De maaske, at jeg sætter mig ved Deres bord, her er saa trangt om plads —?

ANDERSEN

reiser sig forvirret, løfter keitet paa hatten.

Værs'artig! Værs'artig!

BOMANN

sætter sig.

Tusen tak!

Pause, hvorunder de ser afvekslende paa hinanden.

BOMANN.

Det er et deiligt veir idag.

ANDERSEN.

Hvad'fals? Ja rigtig deiligt.

BOMANN.

Ja høsten er den deiligste tid, noget saa blødt i farver og toner. Ja, synes ikke De ogsaa?

ANDERSEN.

Jo. Jo — til tjeneste!

Pause.

BOMANN.

Siden vi nu er kommen til at sidde sammen, — tillader De maaske, at jeg presenterer mig, saa gaar samtalen lettere.

ANDERSEN
forvirret.

Ja, værs'artig!

BOMANN
reiser sig halvt og løfter lidt paa hatten.

Mit navn er Amandus Bomann, kongelig fuldmægtig.

ANDERSEN
søger at efterligne ham.

Og mit navn er Seladon Ander — Andrisen, kontorist-fuldmægtig hos grosserer Falk.

BOMANN
tilsyneladende overrasket.

Nei jasaa — hos grosserer Falk? Netop ansat, ikke sandt? Falk er min gode ven, — han har netop talt meget fordelagtigt om Dem. Løfter igjen paa hatten. Glæder mig overordentlig at gjøre Deres bekjendtskab, hr. Andrisen!

ANDERSEN
efterligner ham.

Iligemaade. Iligemaade, hr. kongelig fuldmægtig!

BOMANN.

Det var da rigtig morsomt! Og siden vi nu kjender hinanden, saa tillader De maaske, at jeg bestiller en flaske portvin.

ANDERSEN.

Tak, men hr. kongelig fuldmægtig skal da ikke sætte sig i bekostning for min skyld.

BOMANN.

Aa, jeg ber. Jeg har en svaghed for at stifte bekjendtskaber, og jeg har hørt saa meget interessant om Dem. Opvarter! En portvin og tre glas!

ANDERSEN.

Nei virkelig, hr. kongelig fuldmægtig har —?

BOMANN.

Ja, jeg er bleven rent nysgjerrig efter at gjøre Deres bekjendtskab.

OPVARTEREN.
bringer det forlangte.

BOMANN
skjænker i.

Skaal, hr. Andrisen! Jeg haaber, vi begge faar glæde af bekjendtskabet.

ANDERSEN.

Iligemaade, hr. kongelig fuldmægtig.

BOMANN.

Hvordan liker De saa Deres nye stilling, hr. Andrisen?

ANDERSEN.

Tak, udmærket.

BOMANN.

En pen stilling, 1800 kr., ikke sandt? Deres forrige stilling som sergeant indbragte Dem vel ikke nær saa meget?

ANDERSEN.

Aa nei, jeg kan ikke si det.

BOMANN.

Og saa kommer De vel fuldstændig til at forandre livsvaner nu. Var det ikke et par af Deres venner, som sad her netop nu?

ANDERSEN.

Venner —? ja, eller rettere bekjendte. Saadan almindelige folk. Man kan jo ikke godt —, det var furer Nymo og hans logerende, seminarist Opdal. De bor paa den anden side af gangen hos os.

BOMANN.

Opdal, jasaa? Jeg har hørt ham nævne. Han skulde ikke netop være blit —

ANDERSEN.

Forlovet mener De vist? Jo, igaar med frk. Josefine.

BOMANN

interesseret.

Jasaa, det blev alligevel.

ANDERSEN.

Kjendte da hr. kongelig fuldmægtig —?

BOMANN.

Aa, kald mig kun fuldmægtig. Ja, nei — saa løselig. Skaal, hr. Andrisen. Apropos det var det, jeg vilde sagt, — en saadan forlovelse falder jo ikke egentlig i Deres smag?

ANDERSEN.

Hvad mener hr. fuldmægtig? Jeg ved ikke —

BOMANN.

Ja, nu skal jeg forklare. Det, som især har gjort mig saa nysgjerrig efter at lære Dem at kjende, hr. Andrisen, det er, at hr. Falk blandt alle Deres andre dyder ogsaa paastod, at De var kvindehader.

ANDERSEN.

Jeg — kvindehader —? Ja, jeg ved ikke —

BOMANN.

Jeg kunde nu slet ikke være enig med Falk i, at det netop var nogen dyd; jeg vilde rentudsagt ikke tro det. Men han paastod, at

Deres værtinde paa det mest høitidelige havde erklæret, at De aldeles ingen sands havde for kvinder?

ANDERSEN
lidt usikker.

Naa, det kunde jo ikke madam Hansen vide noget om.

BOMANN.

Netop hvad jeg sa! Jeg paastod da ogsaa, at det maatte være en misforstaaelse, — vi vædded saagar champagne om det. En ung, smuk mand med *savoir vivre* —

ANDERSEN
ser hastig nedover sig selv.

— med —? Hva' fals —?

BOMANN.

Med *savoir vivre* — det vilde været — for ikke at si beklageligt — det vilde været rent unaturligt. Ja, det maatte jo Falk ogsaa tilslut gaa med paa. Nei, ved De, hvad jeg tænkte mig maatte være grunden? Jeg tænkte mig simpelthen, at De hos madam Hansen ikke netop havde havt anledning til at stifte saadanne bekjendtskaber, som passed for Deres dannelse og smag.

ANDERSEN.

Akkurat, hr. kongelig fuldmægtig; for disse simple pigerne, som bare har halve hansker —

BOMANN.

Ja, ikke sandt? Det glæder mig, saa har jeg da altsaa paa det rene, at min menneskekundskab heller ikke denne gang har ladet mig i stikken. Ja, Falk betalte nu straks champagnen forresten.

ANDERSEN.

Jasaa, han skjønte altsaa —

BOMANN.

Ja, for jeg havde en trumf i baghaand. Jeg minded ham om en af vore fælles venner, som ogsaa i sin tid gik for kvindehader. Ja undskyld, hr. Andrisen, det er ikke for at smigre, men vi var enige om begge to, at han netop ligned Dem. Aa, det var en ualmindelig fyr, saa fin og blaseret, og brød sig tilsyneladende ikke det mindste om dameselskab. Vi kaldte ham kvindehader vi, naturligvis, men denne spot gjorde han da grundig tilskamme — ja, maaske dette kjeder Dem, hr. Andrisen?

ANDERSEN.

Nei langt ifra. Det er meget saan — intressant.

BOMANN.

Naa ja, det tænkte jeg nok. Kvinder er dog virkelig ogsaa det eneste standsmæssige, vi herrer kan tale om. Ja altsaa, — det var en henrivende dag som nu — her ude paa Bygdø — ja, jeg

var med ham. Her var mange smukke damer, og jeg gik naturligvis og kurtiserte — ja, De forstaar, saadan lidt paa afstand. Det var ikke muligt at faa ham interesseret. Men saa vilde tilfældet, at vi traf et selskab, og han kunde ikke undgaa at bli presenteret. Blandt disse var ogsaa en ung, henrivende dame, og med hende kom han i samtale. Jeg la mærke til, at han var livligere end ellers, og jeg hørte, hvorledes han talte aandrigt med hende om bøger og om teatret o. s. v. Senere kom de ind paa naturen. Hun var noget sværmerisk og sa blandt andet, at saadan en sommeraften inde mellem de grønne træers dunkle skygger blev man saa god og blød, følte sit hjerte slaa mod alt levende; man kunde gjerne omfavne hele verden.

ANDERSEN.

Ja?

BOMANN.

Og ved De saa, hvad han svarede?

ANDERSEN.

Naa?

BOMANN.

Det var den raskeste og fineste vending i konversationen, jeg nogensinde har hørt. Uden videre reiste han sig og sa: Skal vi saa ikke spasere en tur i skoven, frøken?

ANDERSEN.

Det var sandelig udspekuleret sagt!

BOMANN.

Men nu kommer det bedste. Samme aften var han forlovet, otte dage efter gift.

ANDERSEN.

Det var ligesom bare: Et — to, det da.

BOMANN.

Netop, hr. Andrisen, udmærket sagt af Dem. Men det var flot, chic, saaledes som kun en overlegen, fin herre kunde gjøre det. Siden har vi da ogsaa allesammen beundret ham, han er blit betragtet som løven blandt os. Skaal, hr. Andrisen!

ANDERSEN.

Skaal, hr. fuldmægtig!

BOMANN

betragter under pausen Andersens hænder. Andersen blir generet deraf, trækker dem under bordet.

BOMANN.

Jeg ser, De bærer ikke ring, hr. Andrisen? Altsaa dog ikke forlovet?

ANDERSEN.

Nei, endnu ikke.

BOMANN.

De tænker altsaa ikke paa at gifte Dem?

ANDERSEN.

Nei, hidtil —

BOMANN.

Ja, for det er jo i virkeligheden det eneste, som er saadan standsmæssigt og chic.

ANDERSEN.

Er da hr. kongelig fuldmægtig med forlov —?

BOMANN
lidt bryd.

Jeg —? Nei — ja. Det har sine grunde, hr. Andrisen, ting, som — ja, De forstaar nok. Jeg gifter mig aldrig. En sorg — et hjertesaar — hun døde.

ANDERSEN
uvilkaarlig.

Nei døde hun, stakkar! Høitidelig. Maa jeg ha den ære at kondullere, hr. fuldmægtig.

BOMANN.

Tak! Ja lad os ikke tale mer om det. Ikke unødvendig oprive. — Ja, en skaal for kvinden alligevel, hr. Andrisen!

ANDERSEN.

Skaal!

BOMANN
ser paa klokken.

Nei, se klokken er alt — nu kommer skibet straks, og jeg sidder her rent og glemmer — ser sig om. Og desværre endnu intet bord ledigt —?

ANDERSEN.

Hva'fals? Skal da hr. fuldmægtig —?

BOMANN.

Ja, oprigtig talt, hr. Andrisen, jeg har alligevel faaet det indtryk, at De ikke sætter videre pris paa kvinder. Jeg skal tilstaa, — da jeg satte mig her, var det med en bitanke — jeg havde til hensigt at be Dem om en tjeneste, men —

ANDERSEN.

Bare bed De — jeg mener, det vil være mig en stor ære.

BOMANN.

Men jeg er bange, det generer Dem?

ANDERSEN.

Aldeles ikke. Aldeles ikke.

BOMANN.

Ja, vil De da love at si fra, hvis det ikke konvenerer Dem. Jeg skal si Dem, jeg venter en dame hid, og her er ingen plads. Det var altsaa, om jeg faar lov til at sætte ogsaa hende her ved Deres bord.

ANDERSEN.

Som hr. fuldmægtig befaler. Jeg skal øieblikkelig absentere mig.

BOMANN.

Nei, nei paa ingen maade! Hvor kan De tro! Det vil tvertimod være mig en fornøielse at presentere Dem for hende, — at sige, hvis De ikke har noget imod det.

ANDERSEN.

Det vil være mig en ære, hr. fuldmægtig. Fornøielsen vil være paa min side.

BOMANN.

Naa ja, det tænkte jeg nok ogsaa forresten. Man kan jo se paa Dem, at De er kavaler til fingerspidserne. Men si mig, — De synes maaske, det er lidt underligt af mig, — saadan alene her ude paa Bygdø — med en dame —?

ANDERSEN
forsøger at blinke.

Aa—haa, hr. fuldmægtig, man er jo ikke ganske uvidende om — en fin kavaler har jo forvirret — visse finesser. Ja, undskyld, hvis jeg spøger!

BOMANN
truer med fingeren.

Aa, skjelm De er! Dennegang tar De forresten feil, hr. Andrisen. Nei, vedkommende dame er bedsteveninde af min kusine, og jeg havde lovet at følge disse to hidud idag. Men vil De saa tænke Dem, i sidste øieblik blev min kusine syg. Nu er de to uadskillelige, og saa

vilde heller ikke veninden ta med. Nu vilde min kusine nødig berøve hende fornøielsen, og saa gik hun da ind paa at komme efter alene, — naar hun har pleiet min kusine en times tid, og nu kan vi vente hende hvert øieblik. Ja, De har altsaa ikke noget imod —?

ANDERSEN.

Langtifra, hr. fuldmægtig.

BOMANN.

De kan forresten nok ogsaa ha fornøielse deraf. Min kusines veninde er en ualmindelig smuk og elskværdig dame.

ANDERSEN

bukker.

Tviler aldeles ikke paa, at hr. fuldmægtigs og kusines veninde — ja, kort sagt —

BOMANN.

Aa, De er altfor artig, hr. Andrisen. Men gaa nu ikke hen og gjør hodet kruset paa min kusines veninde.

ANDERSEN.

Hr. fuldmægtig kan da ikke tro, at jeg —?

BOMANN.

Hm, jeg skulde være en daarlig menneskekjender, om ikke netop De —. Ja, De stiller Dem

saa beskeden an, men jeg tænker nok, De ikke er uvidende om, at De gjør lykke hos damerne.

ANDERSEN

smigret.

Ja, naar hr. fuldmægtig — jeg vil jo ikke nægte —

BOMANN.

Ser man det, jeg havde altsaa ret. Naa, se der har vi frøken Holm.

Tredie scene.

Andersen. Bomann. Anna Holm.

Anna Holm kommer speidende. Hun er middelhøi, noget bleg, med mørkt haar og store, mørke øine; klædt i lys regnkaabe og bærer en noget pralende parasol.

BOMANN

gaar hende et par skridt imøde.

Goddag, frøken Anna! Velkommen!

ANNA.

Goddag!

Ser spørgende paa ham og paa bordet.

BOMANN.

Jo, kom kun hid. Værsgod! Faar jeg lov at presentere. Hr. Seladon Andrisen, kontorist hos grosserer Falk — Frk. Anna Holm.

ANDERSEN

har reist sig og tar Hatten militært af.

Det er mig en fornøielse — hm, en stor ære —

ANNA

hilser.

Hos grosserer Falk? Altsaa en gammel bekjendt af dig — af Dem, Bomann?

BOMANN.

Nei, vi har saamen lært hinanden at· kjende herude idag.

ANNA

Jasaa.

BOMANN.

Ja, det vil da si, jeg har jo hørt hr. Andrisen omtale —; men vil De ikke sætte Dem ned og drikke et glas portvin, frk. Anna?

ANNA

sætter sig.

Jo tak! Aa gid saa varmt det er! Jeg kom rent til at — transpirere af at gaa op denne bakken. Skaal! De drikker. Aa, la mig faa en draabe til.

BOMANN

skjænker.

Værsgod, frøken Anna!

ANNA

drikker.

Tak, det var deiligt!

Pause.

ANDERSEN
som har bevæget sig frem og tilbage paa stolen.

Kom frøkenen gaaende, med forlov?

ANNA.

Nei tak! Maa jeg saa spørge, hvad man har dampskib for.

ANDERSEN.

Hvordan staar det til med frøkens veninde? Er hun meget daarlig?

ANNA
opmærksom.

Veninde? Hvilken veninde?

BOMANN
hurtig.

Min kusine, kjære. Jeg har netop fortalt hr. Andrisen om, at hun blev syg — grunden til, at De kom hid alene. Undskyld, at ikke jeg først husked at spørge til hendes befindende. Men i Deres nærhed, frøken Anna, glemmer man —, hvordan staar det saa til med hende?

ANNA
ser drillende paa ham.

Aa, Deres kusine —? Jo, hun kommer sig nok. Er det ikke smukt af Bomann at være saa bekymret for sin kusine, hr. Andrisen?

ANDERSEN.

Jo, jo til tjeneste.

ANNA.

Har ikke De nogen kusine, hr. Andrisen?

ANDERSEN.

Jeg, nei, jeg tror ikke —

ANNA

fremdeles drillende.

Bomann har mange, han. Kusine Anna og Kusine Josefine og — ja, det kan være det samme. Pludselig alvorlig. Men han bryr sig bare om en ad gangen. Nu tænker han nok at slaa haanden rent af kusine Anna, stakkar!

BOMANN.

Aa, frøken Anna spøger. De maa slet ikke tro hende, hr. Andrisen.

ANNA

lystig.

Ja, jeg spøger. Her er ogsaa saa lysteligt. Drikker. Men det er sandt, vi skal vel ikke sidde her? De har jo forberedt mig paa en stor overraskelse, Bomann.

BOMANN.

Nei, De er fordringsfuld, frøken Anna. Er det ikke allerede en overraskelse, at jeg har presenteret Dem for en ung destingveret mand som hr. Andrisen.

ANNA

ser skarpt paa dem begge.

Aa naa. Ja ja maaske. Lettere. Ja skaal da, begge to.

BEGGE.

Skaal!

ANNA

begynder at kokettere med Andrisen.

ANDERSEN.

De tabte Deres handsker, frøken. Værsgod!

ANNA.

Tusen tak, hr. Andrisen.

BOMANN.

Kan De saa gjætte, hvad vi har siddet og talt om, frk. Anna?

ANNA.

Nei, hvor kan jeg vide det?

BOMANN.

Vi har saamen talt om ægteskabet. Hr. Andrisen holder ikke meget paa det.

ANDERSEN.

Det maa være en misforstaaelse, hr. fuldmægtig. Jeg har aldeles ikke udtalt —

BOMANN.

Naa ja, men kjendsgjerningerne taler. En smuk, 28-aarig mand i god stilling, 1800 om aaret.

ANDERSEN
flot.

Men man maa jo ha nogen at gifte sig med, hr. fuldmægtig.

BOMANN.

Det er ogsaa en undskyldning! Lad nu frøken Anna dømme. Vilde det vel falde hr. Andrisen vanskeligt?

ANNA
som har fingret ved Andersens glas, mens han har slugt hendes haand med øinene.

De kunde jo ialfald prøve, hr. Andrisen.

ANDERSEN.

Saa frøken tror —

EN OPVARTER
kommer.

Undskyld, er det hr. Bomann?

BOMANN.

Jo, det er mig.

OPVARTEREN.

Jeg skulde hilse og si, at der er en herre nede i veien, som absolut maatte snakke med hr. Bomann straks.

BOMANN.

Med mig? Hvem kan det være? Til opvarteren. Ja, hils og sig, at jeg kommer øieblikkelig.

OPVARTEREN
gaar.

BOMANN.

Ja, saa ber jeg Dem undskylde, at jeg gaar et øieblik. Jeg skal straks være her igjen.

ANDERSEN
har reist sig, løfter paa hatten.

Haster ikke, hr. fuldmægtig!

BOMANN
gaar.

Fjerde scene.

Andersen. Frøken Anna.

Anna sidder og ser paa Andersen en stund. Han ser igjen og blir forlegen. Hun smiler til ham. Han gjør i forvirringen ligesaa.

ANNA.

Naa, hr. Andrisen?

ANDERSEN
strammer sig uvilkaarlig.

Hva'fals —?

ANNA.

Aa, ingenting. Pause. Sig mig, hr. Andrisen, vidste Bomann slet ikke om, at De skulde komme hidud idag?

ANDERSEN.

Nei. Uden forsaavidt han maaske — alle, som vil være lidt saadan med, tar jo hidud om søndagen.

ANNA.

Aa, det er vel ikke saa sikkert.

ANDERSEN.

Jo. Min chef grosserer Falk var ialfald af den mening.

ANNA.

Naa saaledes. *Han* vidste altsaa om — naa ja, hvad synes De saa om Bomann?

ANDERSEN.

Aa, en ualmindelig fin herre. Saadan med savor viver.

ANNA
ser paa ham, koket.

Ved De hvad, hr. Andrisen. De ligner igrunden Bomann, naar De var ligedan klædt.

ANDERSEN
smigret.

Siger De det, frøken? Ja, jeg skal si frøken, jeg har været militær til for et par dage siden, og har endnu ikke faaet tid til at equipere mig.

ANNA.

Militær?

ANDERSEN.

Ja, før jeg blev ansat paa grosserer Falks kontor.

ANNA

eftertænksom.

Og det er kun et par dage siden? Jasaa. Der kommer Bomann.

Femte scene.

Seladon Andersen. Frøken Anna. Bomann.

BOMANN.

Nei, dette var da mer end almindelig kjedeligt ogsaa!

ANNA

spændt.

Naa, hvad var det da?

BOMANN.

Det var grosserer Falk. En absolut uopsættelig forretning udenfor byen. Han venter mig med vogn nede i veien. Jeg maa bort øieblikkelig.

ANNA

kniber øinene sammen.

Og det er saa aldeles uopsætteligt?

BOMANN.

Ja, desværre.

ANNA.

Ja, jeg kjender jo til Deres uopsættelige forretninger.

BOMANN.

Men hvad skal jeg nu gjøre med Dem, frøken Anna? Ja, De maa undskylde, men jeg faar følge Dem ned til dampskibet, saa kan De vel reise ind til byen alene?

ANDERSEN.

Kunde ikke jeg faa lov? Til tjeneste, hr. fuldmægtig.

BOMANN.

Ja, jeg ved ikke, om frøken Anna —?

ANDERSEN.

Jo, vi har havt det saa hyggeligt. Ja — jeg ved ikke, — undskyld!

BOMANN.

Hvis det ikke vilde være at lægge formeget beslag paa Deres elskværdighed. Ja, hvad siger De, frøken Anna?

ANNA.

Bryd Dem bare ikke om mig, Bomann. Halvt afsides. Dette *var* altsaa overraskelsen?

BOMANN
halvt afsides.

Som Du tar det. Høit. Ja, hos en kavaler som Dem, hr. Andrisen, ved jeg jo frøkenen i

god behold, og hvis De vil vise baade hende og mig den venskabstjeneste, saa —?

ANDERSEN.

Til tjeneste, hr. fuldmægtig!

BOMANN.

Men saa maa jeg da ialfald faa lov at være vært. Tar penge frem. De er nok saa snil, hr. Andrisen, at afgjøre, hvad vi har faaet og forøvrigt sørge for, at frøkenen ingenting mangler.

ANDERSEN.

Hr. fuldmægtig skal da ikke sætte sig i bekostning, — jeg kan godt.

BOMANN.

Paa ingen maade. Den tjeneste, De viser mig, er allerede i og for sig stor nok, om jeg ikke ogsaa skal lægge beslag paa deres pung. Det er sandt, hr. Andrisen, jeg vilde gjerne ha den fornøjelse at hilse paa Dem imorgen, — De vil ikke gi mig deres adresse?

ANDERSEN.

Til tjeneste! River et blad af en lommebog og skriver. Værsartig!

BOMANN.

Tak. Ja ja, godaften da. Og undskyld. Mor jer saa godt. Paa gjensyn!

ANDERSEN.

Aften, hr. fuldmægtig!

ANNA

spottende efter ham.

Hils Josefine!

BOMANN

hilser flot og gaar.

Sjette scene.

Seladon Andersen. Frøken Anna.

ANNA

efter en pause.

Ja, saa sidder vi her, vi da, Andrisen.

ANDERSEN.

Hva'fals? Ja, vi gjør det.

ANNA

blir siddende distrait og ser frem for sig.

ANDERSEN

aabner flere gange munden for at sige noget.

Vil De ikke ha noget, frøken? Mad — smørrebrøder?

ANNA.

Nei tak!

ANDERSEN.

Ja, saa mer at drikke da?

ANNA

som før.

Nei, nei! Tar sig sammen. Ja, saa faar vi holde os lystige da, Andrisen. Giv mig lidt vin. Han skjænker. Skaal!

ANDERSEN

klinker.

Skaal, frøken!

ANNA

tvinger sig og begynder at koketere. Fingrer ved hans glas.

De ser saa paa min haand, Andrisen? Synes De, den er styg?

ANDERSEN

forvirret.

Styg? Nei, hvor kan De tro —? Men jeg ser, De bærer ikke ring. Altsaa ikke forlovet?

ANNA

løfter haanden, saa den næsten stryger hans ansigt.

Nei, endnu ikke.

ANDERSEN.

Ikke jeg heller.

Pause.

ANDERSEN.

Har De nylig været i teatret?

ANNA.

Nei. Har De?

ANDERSEN.

Nei.

Pause.

ANDERSEN.

Har frøken læst »Svenskerne paa Kronborg?«

ANNA.

Nei, jeg tror ikke.

ANDERSEN.

Ja, det skulde De gjøre. Det er en udmærket — morsom bog. Jeg skal faa den til Dem paa leiebiblioteket.

ANNA.

Ja tak, det vil jeg gjerne.

ANDERSEN
efter en pause.

Jo, det er en udmærket morsom bog.

Pause.

ANDERSEN.

Er frøken sværmerisk — jeg mener saadan glad i naturen?

ANNA.

I naturen?

ANDERSEN.

Ja, i træerne, det gule løv, — det grønne *græs og so*len over det hele.

ANNA.

Aa jo.

ANDERSEN.

Hm. Ja, jeg mener, naar De gaar saadan under træernes skygge — i de løvrige gange — er det ikke da som — ja, som De kunde omfavne — hvemsomhelst?

ANNA.

Men Andrisen da!

ANDERSEN

reiser sig. Med en kraftanstrengelse.

Skal vi gaa en tur i skoven sammen, frøken?

ANNA.

Ja lad os det.

Tæppet falder hurtigt.

ANDEN AKT.

Fem aar bagefter. Hos Seladon Andrisen. En rummelig stue, stivt og smagløst indrettet. Paa væggene oljetryk og kronprinsebilleder. Paa høire væg to vinduer ud til gaden. Mellem disse en stiv, sort sofa, foran denne et rundt bord til at trække ud. Paa bagvæggen dør til soveværelset; paa venstre væg i baggrunden dør til entreen, og paa samme væg i forgrunden dør til kjøkkenet og pigekammeret.

Første scene.

Fru Anna Andrisen. Frøken Josefine. Annanias.

Fru Anna hænger ud af det aabne vindu og ser hen ad gaden. Hun er løst paaklædt og meget mere rød og fyldig end i første akt.

Josefine og **Annanias** kommer forsigtig ind fra kjøkkendøren.

FRU ANNA.

med et lidet affekteret skrig.

Aa, er det bare Dere!

Hun reiser sig og lukker hurtig vinduet.

JOSEFINE.

Hvem var det saa?

ANNA.

Hm, ja det skulde du bare vist!

JOSEFINE.

Jo pyt san! Forresten skal vi ikke mer bli uvenner om den slags ting; jeg er bleven fornuftig nu. Med et suk Ja, du har det godt du, Anna!

ANNA.

Isch, de er saa ækle slige mandfolk, — saa jaloux. Du kunde forresten havt det ligesaa godt, hvis du havde været saa fornuftig, som jeg var dengangen.

JOSEFINE.

Men i Jøsses navn, naar Opdal skulde paa landet, saa — hvor det bare er kjør og bønder. Han blev jo ansat tre dage efter vor forlovelse.

ANNA.

Det kunde du nok faat ham fra.

JOSEFINE.

Ogsaa var han altfor løierlig med alt dette vaas, han læste ud af bøgerne. Aa gid, da han fandt ud, at jeg slog op, fordi jeg elsked ham for høit!

ANNA.

Ja, de mandfolk er nogen store idioter!

JOSEFINE.

Men du ved jo, det var mest fordi *du* gifted dig, at jeg slog op.

ANNA.

Det skjønte jeg nok. Men den gik ikke —. Men er du bestemt nu da? Kom Opdal igaar, saa kommer han bestemt hidop med Nymo idag. Vil han, skulde du ta ham nu, — du er jo 30.

JOSEFINE.

Ja, vil han flytte til byen saa. Aa gid, det skal bli morro at se hans overraskelse, naar han træffer mig igjen.

ANNA.

Ja, vi skal arrangere det lidt. Du holder dig i kjøkkenet, og saa skal jeg faa dig ind, naar det er beleiligt.

JOSEFINE.

Ja. Det er sandt, Anna, *fik* du ham saa til at love at være fadder?

ANNA.

Isch han er saa sta. Han skal være for god til det. Men jeg har nu sat mig i hodet, at til Tulla *skal* han staa fadder, enten han vil eller ei.

JOSEFINE.

Men det blir altsaa ikke paa søndag heller da?

ANNA.

Ja, det ved jeg ikke. Vi faar se.

Anden scene.

Anna. Josefine. Annanias. Seladon Andrisen.

SELADON.

kommer hurtig ind. Han er klædt ganske som Bomann i første akt, med kunstnerslips o. s. v.

Godag!

ANNANIAS.

mod ham

Der er papa. Har du noget med til mig?

SELADON.

Jo da. Her har du en trompet, se saa. Saaledes skal du gjøre.

Lærer ham at blæse.

ANNA.

Men Jøsses, hvordan gaar det til, at du kommer fra kontoret nu?

SELADON.

Ja, det kan du nok si. Den grosserer Falk er en overordentlig elskværdig mand. Tænk, han husked, det var Annanias's geburtsdag idag, og saa kom han sporenstregs paa kontoret — paa

en tid, han ellers ikke pleier være der, og sa paa sin flotte maade: Nu hr. Andrisen, sa han, skal De faa fri for idag, ile hjem og overraske Deres kone.

ANNA og JOSEFINE.

Overraske?

SELADON.

Akkurat det sa han. Ja, jeg ilte, — bare en fem minutters tid inde for at kjøbe trompet til Annanias, og her har I mig. Men det er sandt, jeg syntes saa skinbarlig, det var min ven kongelig fuldmægtig Bomann, som kom ud af porten, da jeg svinged om gadehjørnet? Han har da vel aldrig været her?

ANNA
lidt forvirret.

Nei — jo — det vil sige et øieblik.

SELADON.

Og saa lod du ham gaa igjen — første gang han gjorde vort hus den ære? Hvad vilde han?

ANNA.

Vilde?

SELADON.

Ja?

ANNA.

Hilse paa mig — paa *dig* vel!

SELADON.

Men han ved jo, at jeg er paa kontoret paa denne tid?

ANNA

hurtigt.

Ja, men han tænkte — og saa havde han et ærende, noget, som skulde overraske dig. Han vilde si, at han kan komme og være fadder alligevel paa søndag.

SELADON.

Nei, er det muligt! Tænk, frk. Josefine, min ven kongelig fuldmægtig Amandus Bomann blir fadder til Tulla! Ja, han har jo lovet det hele tiden, men er altid blit forhindret af denne syge kusinen. Kommer han med i kalaset om kvelden ogsaa?

ANNA.

Det glemte jeg at spørge ham om.

SELADON.

Jo, det vil han nok. Ja, dette er virkelig en stor ære. Det er jo ingen, jeg hellere vil se i mit hus. Nei, dette maa du ha et kys for, Anna!

ANNA

skyver ham fra sig.

Aa lad mig være!

SELADON.

Nei, saa sandelig —

ANNA.

Men fy — har du glemt, hvad der staar i bogen?

SELADON
slipper.

Du har ret. Man skal ikke — Pause. Nei, dette var fornøieligt. Undskyld et øieblik, mine damer, jeg maa ind og bytte paa mit nye slips. Aabner soveværelsedøren og ser, der er dunkelt. Nei, men har du nedrullet midt paa lyse sommerdagen, Anna?

ANNA.

Nedrullet? Ja — det er sandt — jeg glemte —; jeg klædte mig om, og saa ved du nok, hvor slem han er, han studenteren over gaden.

SELADON.

Aa naa!

Gaar ind og lukker døren efter sig.

Anna og **Josefine** ser paa hinanden.

Det ringer. Anna gaar for at lukke op, Josefine springer til kjøkkendøren, men blir inde, da hun ser, det bare er Nymo.

Tredje scene.

De forrige. Nymo.

NYMO.

Gudag, gudag, yndige frue! Mer og mer straalende og appetitlig for hver dag.

ANNA.

Og fureren altid lige munter og glad.

NYMO.

Ja, skulde ikke jeg være glad, som ser saa meget morsomt. Er min høitærede gudsøn hjemme?

ANNANIAS
mod ham.

Der er gudfar.

NYMO.

Ja, her er gudfar, som nok ikke har glemt, at han har en gudsøn af første april. Nei, men er det ikke frøken Josefine!

JOSEFINE.

Jo, saamen er det saa. Gudag, hr. furer!

NYMO.

Og De opholder Dem her i huset? Jeg trodde ikke damerne holdt videre hedt af hinanden.

ANNA.

Pyt, det er bare den stygge sladren.

NYMO.

Ja, den kan være slem. Til Josefine. Gift eller forlovet?

JOSEFINE.

Ak nei, ingen af delene.

NYMO.

Kan komme enda. Jeg kan hilse fra ham fra gamle dage. Han kom til byen igaar kveld og har ligget hos mig inat.

ANNA.

Tror De ikke, vi ved det da? Vi vented ham hid sammen med Dem.

NYMO.

Aa haa — jeg forstaar! Ja Dere kvindfolk!

JOSEFINE.

Skal han bli i byen nu?

NYMO.

Det ved han vist ikke. Han vilde havt sit gamle værelse igjen. Men nu har jo denne hønsetyven Bomann baade det og madam Hansens — — —

Fjerde scene.

De forrige. Seladon.

SELADON.

kommerr raskt fra soveværelset med nyt slips paa.

Gudag, Nymo!

NYMO.

Gudag! Er du ogsaa hjemme? Ja, det vidste jeg forresten, — grosserer Falk sa, han havde sendt dig hjem.

SELADON.

Det er mærkværdig, saa grosserer Falk har meget med dig.

NYMO.

End om det kommer af, at vi har noget at snakke om? Til Annanias, som har trukket ham i frakken. Ja, jà, nu kommer jeg. Vist har jeg noget med til min gudsøn. Kom her skal du se! Gaar bort til bordet og trækker en stor, koloreret billedbog frem. Han sættet sig, tar Annanias paa knæet. Her skal du se!

ANNANIAS.

Aa!

De andre staar omkring og ser.

NYMO.

Der ser du først elefanten, gut. Ser du den lange næsen? Med den kan han trække op en flaske.

ANNANIAS.

Kan du det, gudfar?

NYMO

tar sig uvilkaarlig til næsen, som er en smule anløben.

Neigu kan jeg ikke! Mumler. Din tosk! Naa, og der ser du en hest — en ptroa. Der ser du gjøken, som siger ku-ku. Kan du huske, vi hørte den sammen ifjor? Det er en skøier, kan du tro. Han lægger æggene sine i andre fugles reder.

ANNANIAS.

Nei, de lange fødderne! Hvem er det, gudfar?

NYMO.

Det er storken det, gut, — som ogsaa undertiden lægger sine æg i andres reder.

ANNANIAS.

Aa, var det ham, som kom med Tulla?

NYMO.

Ja, med dig ogsaa.

ANNANIAS.

Hvor er han, gudfar?

NYMO

halvt til de andre.

Ja, han pleier holde sig til husene. Forresten er det en trækfugl, som ofte kommer tidlig, *svært tidlig,* — undertiden i April.

JOSEFINE.

Hi hi!

ANNA.

Isch saa ækkel De er, Nymo.

NYMO.

Ækkel?

ANNA.

Jeg forstaar Dem aldeles ikke. Kom Josefine, saa gaar vi ud i kjøkkenet og snakker sammen alene. Saa kan de ækle mandfolk ha det saa godt.

De gaar.

Femte scene.

Nymo. Seladon. Annanias.

NYMO.

reiser sig og sætter Annanias paa knæ paa stolen. Han vedblir under det følgende at blade i bogen. Nymo sætter et forundret drillende ansigt op.

Skjønte du, hvad fru Anna mente?

SELADON.

Aa, din skjælm!

NYMO.

Ja, er det ikke du, som har været skjælmen?

SELADON.

Jeg forsikrer dig! Men saadant er ganske naturligt; hr. Bomann har sagt, at det er lægevidenskabeligt bevist, at den første ofte —

NYMO.

Ja, lægerne er gode de. Det er en praktisk teori.

SELADON.

Ja, tro, hvad du vil! Jeg har ialfald syn for sagn.

NYMO
beroligende.

Ja vist har du saa, tag mig det ikke ilde op. Men det er sandt du, — hvorlænge skal du nu gjemme den lille nye bort for Vorherre? Det begynder at trække lovlig længe ud nu.

SELADON.

Død og — det havde jeg nær glemt. Jo, nu blir det paa søndag. Min ven kongelig fuldmægtig Bomann har netop været her —

NYMO.

Traf du ham?

SELADON.

Nei, han traf kun min kone. Han kom udtrykkelig for at si, at nu kan han paa søndag. Jeg kan vel gjøre regning paa dig?

NYMO.

Bevars! Saa det var derfor han kom. Det er jo ham, det har staaet paa? Han har ikke havt videre lyst, tror jeg?

SELADON.

Aa tvertimod! Han har havt den største lyst af verden, har han sagt til mig ialfald. Men han har været forhindret.

NYMO.

Saa?

SELADON.

Ja, han har jo denne syge kusinen i Drammen, og søndagene er jo den eneste dag, han kan slippe fra —

NYMO.

Nei jasaa.

SELADON.

Ja, du husker da hende, som blev syg, samme dag Anna og jeg blev forlovet, Annas veninde. Dagen efter var hun reist til en tante i Drammen, og siden har hun været syg.

NYMO.

Og Bomann har reist ned til hende hver søndag i fem aar?

SELADON.

Nei, bare de sidste tre maaneder.

NYMO.

Naa, bare i tre maaneder.

SELADON.

Ja, og saa har vi opsat det fra uge til uge. Vi vilde jo ikke berøve ham leiligheden til at være med. Vi synes, vi skylder ham den opmærksomhed.

NYMO.

Ja, det er sikkert.

SELADON.

Og saa maa jeg jo opfatte det som en ære ogsaa?

NYMO.

Naa, det ved jeg dog ikke. Du er da ligesaa fin en mand du, som han.

SELADON
smigret.

Aa, *han* har nu den akkedemiske dannelsen da.

NYMO.

Ja, hvad gjør det. Det er ialfald umuligt at se nogen forskjel paa jer, naar dere gaar sammen paa gaden, — aldeles ligedan klædte og med de

samme flotte manérer. Da snur folk sig efter jer. Har du ikke lagt mærke til det?

SELADON.

Jo, Bomann ogsaa. Hemmelighedsfuldt. Han er nu forresten lidt ræd, jeg skal stikke ham ud, for han har bedt mig la være at klæ mig slig. Men det gjør jeg ikke.

NYMO.

Nei, det gjør du ret i. Det er netop, naar I er saa lige, at I tar jer ud. Folk kalder jer for dioskurerne.

SELADON.

Dioskurerne?

NYMO.

Ja, det er vist det samme som tvillingerne, og Falk sa da ogsaa en dag, at I saa ud som svogre — nei, som brødre naturligvis, for svogre behøver jo ikke at ligne hinanden. Og kan du gjætte, hvad han la til. Den ene er ikke klogere end den anden, sa han.

SELADON.

Det synes jeg dog var lidt —

NYMO.

Tvetydigt? Falk mente aabenbart, at han ikke sætter Bomann over dig.

SELADON.

Ja naturligvis. Naa ja, vi er jo venner, saa der skal ingen rivalisering være mellem os.

NYMO.

Der er alligevel en ting, som har forundret mig. Hvad siger din kone tll dette venskab?

SELADON.

Min kone?

NYMO.

Ja, i det sidste aar har jo Bomann mødt dig udenfor kontoret næsten hver eneste aften og holdt dig ude til sent. Det er jo rent, som han ikke undte dig at komme hjem før sent.

SELADON
hemmelighedsfuld.

Hm ja; det er nu ogsaa kanske saa. Men se, det skjønner ikke du det, Nymo.

NYMO.

Nei, men det er naturligvis en dybere mening i det?

SELADON.

Ja, det kan du da vide.

NYMO.

Du, Seladon? Du kunde da gjerne betro det til mig.

SELADON.

Ja, lad gaa, hvis du kan tie. Det er jo ikke sagt, at du forstaar det, for det er noget, som er kommet op efter din tid. Men fakta er jo da, ser du, at nu for tiden er det eneste fine

og moderne — ja, saadan paa høide med sin tid, det er — ja, hvad skal jeg kalde det, det aandelige ægteskab.

NYMO.

Nei, jasaa! Aandeligt ægteskab du, hvad er det for noget?

SELADON.

Ja, det er saadan, at man bare er gift, ja, og ikke —

NYMO.

Saa!

SELADON.

Ja, det er en russer, som har fundet det op. Bomann har fortalt mig meget om dette, og laant mig af hans bøger ogsaa.

NYMO.

Død og plage! Det var noget nyt. Og du er naturligvis en saa moderne mand, at —

SELADON.

Selvfølgelig. Man maa jo til en vis grad følge med sin tid.

NYMO.

Selvfølgelig. Men hvad siger din kone til det?

SELADON.

Kvinden er foran os i det stykke. Bomann paastod, at jeg blot behøvde at nævne det til

min kone, skulde jeg mærke, at hun ligesom kjendte det før. Og det var mærkeligt, — det slog ind.

NYMO.

Det var mærkeligt, for Bomann har naturligvis ikke —

SELADON.

Han kommer jo aldrig i mit hus.

NYMO.

Ah-ha! Derfor er det altsaa, du skal være saa meget ude.

SELADON.

Ja, mennesket er jo skrøbeligt. Men det har baaret frugter. Ser du, min kone var ikke altid svært medgjørlig mod mig før. Men nu er det blevet ganske anderledes, siden vort ægteskab kom ind i dette moderne spor.

NYMO.

Kan tænke mig det, ja. Ja, det er mærkeligt med alt dette nye. Naar bare folk kunde lære sig til at begribe —

SELADON.

Naa, det er jo ikke saa let at begribe heller for hverdagsmennesker. Men de skulle *tro*, de ved jo, at det er verdens største aander, som finder det paa.

Det ringer.

ANNA
gaar igjennem værelset.

Nu kommer vist Opdal.

Sjette scene.

De forrige. Opdal.

OPDAL.

Godag! Maa jeg ogsaa, skjønt jeg bare er en skolemester fra landet, faa lov at gratulere med geburtsdagen. Gratulerer, frue! Gratulerer, Andersen!

ANNA.

Undskyld, men min mand heder Andrisen.

OPDAL.

Om forladelse, men jeg vidste ikke —

NYMO.

Jo, vi har hedt saadan i fem aar nu.

OPDAL.

Maa jeg saa gratulere, Andrisen!

SELADON.

Tak, og velkommen til byen, Opdal!

OPDAL.

Tak, tak!

Sætter sig.

SELADON.

Tænker du at slaa dig ned i byen nu, Opdal?

OPDAL.

Det ved jeg endnu ikke bestemt. Det beror paa —

SELADON.

Ja, landet kan jo ikke være noget for et moderne menneske.

NYMO.

Sig ikke det. Forstod jeg Opdal ret igaarkveld, saa —

OPDAL.

Du forstod mig ret, furer Nymo. Landet og naturen er netop noget for et moderne, sønderrevet menneske — for en tid da. Der faar man ro til at tænke, leve sammen med tidens store aander, blive klar over sig selv.

NYMO.

Men videre morsomt kan det nu ikke være ligevel?

OPDAL.

Livet er i det hele taget ikke morsomt, furer Nymo. Se bare, hvad vore store digtere siger om den ting.

NYMO.

Nei, det tør jeg pinedød ikke.

OPDAL.

Tør ikke?

NYMO.

Nei, da kom folk til at trække mig om efter næsen. Det er en ganske anden sag med slige som dig og Seladon, som forstaar dem tilbunds.

OPDAL.

Jeg tror nok, jeg skjønner, hvad du mener: Digterne maa læses under ansvar.

NYMO.

Netop.

ANNA.

De er ikke forlovet endnu, Opdal?

OPDAL.

Nei, jeg er ikke det. Jeg har anvendt disse aar til at bli klar over den ting.

NYMO.

Og nu er du klar?

OPDAL.

Ja, I ved jo, jeg reiste under angst og tvil. Det var i den tid, man mente, at kjærligheden skulde have sit maal i sig selv.

NYMO.

Hm.

OPDAL.

Men nu er jeg bleven klar over, at ægteskabet er et forbund i ansvar — i ansvar for de børn, som —

NYMO.

— som man ikke har —?

OPDAL.

Men som man nok faar. I en anden tone. Ja, du har altsaa børn du, Andrisen?

SELADON.

Jo da, en gut paa fire, og en pige, som endnu ikke har været over daaben.

OPDAL.

Ja saa. Og naar skal saa den lille faa navn?

SELADON.

Paa søndag. Jeg kan vel gjøre regning paa dig?

OPDAL.

Jeg takker for æren, saameget mer som —

ANNA.

Saameget mer som vi snart faar anledning til at gjøre gjengjæld. Forstod jeg Opdal ret, saa tænker han nu paa at gifte sig.

OPDAL.

Vistnok var det ikke det, jeg vilde sagt; men naar De siger det, — jeg tænker paa det ja.

ANNA.

Hvem er den lykkelige?

OPDAL.

Det ved jeg ikke. Det er mig forholdsvis ligegyldigt.

ANNA.

Har de ingen minder — fra fortiden?

OPDAL.

Fortiden følger en jo altid som — ansvar.

Anna gaar hen og gløtter paa kjøkkendøren. Josefine kommer ind.

Syvende scene.

De forrige. Josefine.

JOSEFINE.

slaar øinene blyg ned.

Goddag, Opdal — velkommen til byen!

OPDAL.

reiser sig, lidt uvis.

Er det ikke — jeg synes — goddag, frøken Josefine!

Pause.

ANNA.

Er de overrasket, Opdal?

OPDAL.

Jeg tilstaar, det kom noget uventet. Hvordan har De nu levet siden sidst, frøken Josefine?

JOSEFINE.

Aa, som jeg har kunnet.

OPDAL.

Ja, mine venner, dette var smukt gjort af jer. Jeg øiner nye muligheder. Synes ikke De ogsaa, frøken Josefine, at vi to kan have adskilligt at tale sammen om?

JOSEFINE

blyg.

Ja, jeg ved ikke, om du kanske — har forandret dig. Synes du, jeg har forandret mig svært?

OPDAL.

Vi er alle under forvandlingens lov. Vil du saa gaa en tur med mig?

JOSEFINE.

Ja, saa gjerne, Opdal.

OPDAL

til de andre.

Ja, saa tilgiver I nok, at jeg gaar. I skjønner alle, at her er noget at reparere. Farvel!

DE ANDRE.

Farvel, farvel!

Opdal og Josefine gaar, de andre staar og ser efter dem.

Ottende scene.

Seladon. Anna. Annanias. Nymo

ANNA.

Var ikke det lurt gjort af mig kanske?

NYMO.

Ja, nu faar da han »ansvar«. Jeg vilde sku ikke ta ansvaret for de børn, han faar!

ANNA.

Isch saa ækkel De er, Nymo!

NYMO.

Aa, det mener De nu ikke, fru Anna. Vi to forstaar hinanden nok. Ja ja, nu maa jeg afsted ogsaa! Tar dem i haanden. Farvel, farvel! Naa, Annanias far, er du nu færdig med bogen?

ANNANIAS,

som under det foregaaende dels har bladet, dels gaat ud og ind i kjøkkenet.

Kommer du snart igjen, gudfar?

NYMO.

Paa søndag, gutten min!

ANNANIAS.

Har du storken med da?

NYMO.

Ja, da skal du faa se ham. Ja, levvel da! Nu maa du vokse og bli stor til næste april.

Han gaar.

Niende scene.

Anna. Seladon. Annanias.

ANNA

gaar lidt nervøst omkring. Skotter til Seladon.

Skal du ikke tilbage til kontoret?

SELADON.

Nei da.

ANNA.

Ja, var det ikke bedst alligevel —, at du viste dig ivrig, mener jeg.

SELADON.

Nei, Falk har udtrykkelig givet mig fri i hele dag. Men jeg tror, jeg vil springe hen og takke Bomann.

ANNA

hurtig.

Nei, det maa du paa ingen maade gjøre.

SELADON.

Hvorfor ikke?

ANNA.

Er du gal! Du skjønner da, at det ikke er god tone —

SELADON

lidt uvis.

Nei, kanske ikke. Nei, du har ret, jeg tænkte mig ikke om.

Han gir sig til at drive paa gulvet. Lang pause, hvorunder Anna blir mer og mer nervøs.

ANNA

skotter til ham, indsmigrende.

Aa, siden du har fri alligevel, — du vilde ikke være saa inderlig sød at springe et ærende for mig?

SELADON.

Hvad skulde det være?

ANNA.

Men det maatte være straks. Jeg *maa* jo ha syd min nye kjole til søndag. Kunde du ikke gaa til sypigen for mig?

SELADON.

Haster det med det nu da?

ANNA.

Ja, hun er ikke hjemme længer end til to, og har saa rasende meget at bestille.

SELADON.

Jeg synes da virkelig, det var bedst, du gik selv.

ANNA.

Din idiot! Jeg maa jo lave maden, for barnepigen kan jo ikke komme fra.

SELADON.

Isch, det er saa kjedelig —

ANNA.

Aa nei, vær nu sød! Jeg har saa mine grunde, skal jeg si dig. Hun er saa prippen

og kry mod damer. Men naar der kommer en slig pen og kjæk fyr, saa — ja, for du er yndig, Seladon! Vil du?

SELADON.

Ja, jeg faar vel det da!

ANNA.

Men du maa skynde dig. Lina Olsen — her er adressen. Saa rap dig lidt nu da.

SELADON

tvær.

Aa, saa svært kan det nu ikke haste ligevel. Ja, ja farvel da saa længe.

Gaar mod døren.

ANNA.

Farvel med dig!

Idetsamme han skal ta i døren, banker det.

SELADON.

Kom ind!

Tiende scene.

De forrige. Bomann.

Bomann kommer ind, studser, da han ser Seladon, men fatter sig og hilser.

SELADON.

Hr. Bomann! Altfor stor ære! Men hvordan — jeg hørte ikke det ringte?

BOMANN.

Nei, jeg —

ANNA.

Aa, Nymo har ikke slaat entredøren i, da han gik, — han er altid saa slem med det.

BOMANN.

Ja, den stod paa klem. Jeg ber om undskyldning, hvis —

SELADON.

Paa ingen maade. Vil ikke hr. fuldmægtig behage at ta plads.

BOMANN.

Ja tak, jeg —

sætter sig.

ANNA

hurtig.

De kommer vel aldrig med afbud, hr. Bomann?

BOMANN

usikker.

Med afbud? — Nei langtifra, tvertimod.

SELADON.

Maa jeg saa takke hr. fuldmægtig for den store ære, De vil vise mig og min hustru paa søndag.

Bomann ser spørgende paa Anna.

ANNA.

Ja, De maa undskylde, hr. Bomann, men min mand kom og saa Dem, da De gik herfra for en

stund siden, og saa kunde jeg ikke tie med det. Til Seladon. Bomann vilde nemlig overrasket dig, ser du; jeg skulde ordnet alt i stilhed, saa du først paa lørdag skulde faa vidst, at han nu endelig kan staa fadder.

BOMANN
rykker til.

Fadder? fatter sig. Jo, jo vist. Ser rasende paa Anna. Nu skal det være mig en stor glæde.

ANNA.

Og De er ikke vond paa mig da, Bomann, fordi jeg fortalte det?

SELADON.

Ja, min hustru fortalte mig netop, at De var her for at si, at De kan paa søndag. Jeg tør vel altsaa tro, at det har taget en bedre vending med Deres kusine. Hvordan staar det til med hende?

BOMANN
indædt.

Hun er død.

SELADON
høitideligt.

Er hun død, stakkar! Ja, det var jo rigtignok en anden vending. — Maa jeg ha den ære at kondullere, hr. fuldmægtig!

BOMANN.

Tak!

SELADON.

Nu forstaar jeg. De vilde ikke fortælle min hustru dette med én gang — det er altsaa derfor vi *atter* har den ære.

BOMANN

lettet.

Ja netop.

SELADON.

Men er du da ikke bevæget, Anna? Hun var jo din bedste veninde.

ANNA

faar fat i lommetørklædet.

Aa, jeg glemmer aldrig den søde Alma.

SELADON.

Alma? Jeg synes, du før har sagt Bertha?

BOMANN

hurtig.

Hun havde to navne. Alma Bertha, hed hun. Fatter sig. Tør jeg be Dem begge om en tjeneste?

SELADON.

Værsgod, værsgod!

BOMANN.

Jeg holder ikke af at bære min sorg tilskue og vil ikke anlægge noget ydre tegn. Jeg vilde derfor være taknemlig, om De omtalte dette dødsfald saa lidet som muligt. Det vil jo ogsaa gjøre det lettere for mig at glemme.

SELADON
trykker hans haand.

Som hr. fuldmægtig ønsker.

BOMANN.

Tak. Saa taler vi ikke mer om det.

Pause.

SELADON.

Ja, saa kan jeg altsaa gjøre regning paa, at hr. fuldmægtig paa søndag —

ANNA.

Det hører du jo.

SELADON.

Jeg mente, om ikke ogsaa hr. fuldmægtig vil gjøre os den ære at deltage i et lidet kalas om aftenen — for fadderne.

ANNA.

Ja, det vil da hr. Bomann, hvis jeg forstod ham ret?

BOMANN
uvis.

Jo tak! Det skal være mig en fornøielse.

SELADON.

Hører du, Anna! Det var deiligt. Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal takke hr. fuldmægtig —

BOMANN.

Aa, behøves aldeles ikke, hr. Andrisen.

SELADON.

Nei, jeg kan ikke tie med det længer, Anna. Vi har ogsaa en overraskelse til hr. fuldmægtigen, — vi vil dog ogsaa hædre ham igjen.

BOMANN

urolig.

Hvorledes —? Tør jeg spørge —?

SELADON.

Ja, det er forresten min hustru, som har fundet det paa. Vi har besluttet, at —

ANNA.

Men det skulde jo være en hemmelighed, Seladon!

SELADON.

Aa ja, hvad gjør det. De andre skal ikke faa høre det før i kirken. Vi har besluttet at opkalde hr. fuldmægtig — ja, mig ogsaa da.

BOMANN

spændt.

Hvad — hvad skal hun da hede?

SELADON

bukker.

Amanda Seladine.

Bomann slipper sin hat.

Tæppet falder.

TREDJE AKT.

Søndag aften efter barnedaaben. Samme værelse hos Seladon, som i anden akt. Det er opstaset, bordet er trukket ud og dækket som selskabsbord.

Første scene.

Anna. Seladon. Annanias.

ANNA

flytter endnu paa et og andet paa bordet.

SELADON

flytter geschæftig stolene og mønstrer dem.

ANNA

mønstrer det hele.

Se saa, nu tror jeg nok, det er istand.

SELADON.

Ja, nu er det om at gjøre, hvordan vi skal *sætte* dem. Der oppe i sofaen sidder altsaa

Bomann og du. Skal vi ikke sætte en flaske af den fineste ved Bomanns tallerken?

ANNA.

Jo, kanske det. Gjør saa.

SELADON.

Men pas godt paa den. Det er ikke værd at sende den rundt. Saa sidder altsaa Madam Nymo og jeg her. Der sidder Opdal og Josefine. Nymo og madam Hansen faar sidde her, for madam Hansen maa jo løbe til og fra. Saa sidder sergeant Pedersen der og kontorist Aspelund og hans frue her. Jo, det greier sig fint.

ANNANIAS

som har fulgt spændt med.

Men hvor skal storken være da, pappa?

SELADON.

Ham faar du ikke se idag, gutten min. Du faar bie til imorgen. For du skal lægge dig, siger mamma.

ANNANIAS.

Jo, gudfar sa, at han kom. Jeg vil ikke lægge mig.

SELADON.

Kan han nu ikke faa være oppe en stund forresten?

ANNA.

Isch, tror du, jeg vil ha den stygge gutten hængende i skjørterne paa mig hele kvelden? Han skal faa hilse paa dem, og saa følger du ham ud til barnepigen og klær af ham, — saa sovner han nok.

SELADON.

Aa ja, det er kanske bedst. Ser paa klokken. Ja, nu er den otte. Nu kan vi vente dem straks. Men vi maa ha madam Hansen ind og se paa bordet. Raaber ud kjøkkendøren. Madam Hansen, nu maa de komme og taksere!

Anden scene.

De forrige. Madam Hansen.

MADAM HANSEN

kommer med en stegevender i haanden.

Naa *er* I færdige. Ja, nu er stegen færdig ogsaa. Pyh, saa varmt det er derude.

Stryger sig med forklædet over panden.

SELADON.

Hvad siger De saa, madam Hansen?

MADAM HANSEN.

Jøs, saa fint! Som det skulde være paa slottet!

SELADON.

Bare Bomann nu vil synes —

MADAM HANSEN.

Ja, vil han ikke ta tiltakke her, saa fortjener han ikke at faa mad, kan De hilse fra mig og si. Bomann er forresten slet ikke saa vanskelig. Jeg har kommet godt ud af det med ham de to og et halvt aar, han har boet hos mig.

SELADON.

Men det er nu en fin herre ligevel.

MADAM HANSEN.

Jøs, det kan en da se bare paa alt det lugtendes, han har. En hel konsol fuld af flasker, som det lugter *saa* godt af.

ANNA

vifter med lommetørklædet bort til næsen paa hende.

MADAM HANSEN.

Jamen har ikke fruen akurat samme lugt da?

SELADON.

Har du, Anna?

ANNA

tar en flakon frem af komodeskuffen.

Se her!

MADAM HANSEN.

Og samme slags flasken ogsaa — paa en prik.

SELADON.

Ved du hvad, da kan vi vise Bomann en opmærksomhed. Kom med den. Han tar den og gaar hen og hælder paa Bomanns serviet. Se saa!

ANNA.

Vil han like det, tror du?

SELADON.

Det er jo hans yndlingsparfum. Slaar ogsaa paa sit frakkeopslag. Ja, min ogsaa. Det ringer. Se saa, nu har vi dem. Han gaar ud og lukker op.

Tredje scene.

De forrige. Furer Nymo. Madam Nymo.

NYMO.

Naa, vi er nok de første paa pletten. Gudag, frue! Gudag, madam Hansen, og gudag, min gjæve Annanias! Staa nu ikke her, til du brænder stegen, madam Hansen!

MADAM HANSEN.

Du kommer rustet som sædvanlig, du furer.

NYMO.

Jeg er altid rustet med godt humør.

MADAM HANSEN.

Stegen *er* forresten færdig, den. Staar bare og godgjør sig. Men sandelig har jeg havt det saa travelt, at jeg ikke har saameget som spurgt om, hvordan det gik i kirken idag?

MADAM NYMO.

Jo, det gik saamen rigtig pent, madam Hansen.

MADAM HANSEN.

Var der mange over daaben?

MADAM NYMO.

Det var saamen fire stykker.

MADAM HANSEN.

Og hvem gik saa først, madam Nymo?

MADAM NYMO.

Det gjorde saa sandelig jeg, madam Hansen, endda der var to rigtige *fruer*, — i silkekjoler, saa det spraged af dem. Men de stod og tutlet og blev ikke færdige. Og saa tænkte jeg: du og din unge er ligesaa god som de — for Vorherre, tænkte jeg, og saa gik jeg.

NYMO.

Ja, du skulde set mutter, da hun seiled afsted! Hun ligned akurat en spansk høne.

MADAM HANSEN.

Skreg hun?

MADAM NYMO.

Ikke saa meget som et muk, madam Hansen. Men hun var svært tung.

MADAM HANSEN.

Jøs, kan vide det! Tre maaneder da!

MADAM NYMO.

Ja, gud ved, om I ikke har synd, fordi I har ventet saa længe.

SELADON.

Synd?

MADAM NYMO.

Ja, sæt at Vorherre havde tat den stakkaren! Hvad var det saa blit af hende?

NYMO.

Skulde det været saa farligt da, mutter?

MADAM NYMO.

Jeg mener naturligvis, om hun var død.

Det ringer.

MADAM HANSEN.

Jøs, nu kommer de, og jeg som staar her og glemmer at skjære op stegen! Adjøs saa længe!

Hun gaar.

Fjerde scene.

De forrige, undtagen madam Hansen. **Opdal. Josefine. Sergeant Pedersen. Aspelund** og **frue.**

OPDAL.

Gudag, gudag! Til lykke og velsignelse med barnet!

Alle gaar omkring og hilser paa hinanden med haandtag.

NYMO

tar Josefines haand og ser paa den.

Ingen guldring endnu? Ja, for jeg kan jo gratulere?

JOSEFINE.

Nei, tænk saa kjedeligt, — vi fik ikke ringene lørdag aften. Ja, hvad synes De, Nymo?

NYMO.

Jeg synes altid, at det, som sker, er det bedste. Ja, gratulerer! Naa, Opdal far! Tar hans haand. Velbekomme!

Almindelig gratulation. Gjæsterne spreder sig i samtalende grupper.

NYMO

faar Seladon frem i forgrunden.

Hvad blev det saa til? Har du skrevet talen, eller gjør du, som jeg sa?

SELADON.

Jeg begyndte at skrive. Men det gik ikke saa glat, som jeg havde troet. Og saa gjør jeg, som du sa.

NYMO.

Ja, det gaar bedst. Saa snakker du om det hele da, ser du, fra begyndelsen af — rigtig fra leveren.

SELADON.

Akurat.

NYMO.

Saa skal vel Bomann holde talen for — Amanda?

SELADON.

Det har jeg ikke faat bedt ham om.

NYMO.

Saa?

SELADON.

Men jeg haaber det. Kunde ikke du se dit snit og slaa paa det for ham, straks han kommer?

NYMO.

Jo, saamen. Det forekom mig forresten, han var saa stur i kirken idag. Som om han ikke rigtig likte sig?

SELADON.

Det la ikke jeg mærke til. Men isaafald er det vel, fordi han har sorg. Hans kusine er død.

NYMO.

Aa død og pine! Hun i Drammen?

SELADON.

Ja.

NYMO.

Sørger du ogsaa over hende? Det er ligesom, du er lidt sær ogsaa.

SELADON.

Ja, jeg kan ikke skjønne det. Men det er vist det, som heder nervøsitet.

De driver opover.

SELADON
høit.

Ja, nu er det altsaa kun kongelig fuldmægtig Bomann, som mangler.

FRU ASPELUND
til sin mand.

Tænk, her skal komme en kongelig fuldmægtig ogsaa!

NYMO.

Ja, han lar vente paa sig. Kanske han ikke kommer?

MADAM NYMO.

Det er jo fint ikke at være præcis.

Samtalen dør hen, og man staar op efter væggene. Seladon ser paa klokken. Det ringer, og da blir der bevægelse.

SELADON.

Der er han! Ud og lukker op.

DE ANDRE
danner espalier, som Bomann maa passere igjennem, da han kommer.

Femte scene.

De forrige. Bomann.

BOMANN

hilser paa vært og værtinde. Bukker for de øvrige.

Jeg ber meget undskylde, at jeg blev nogle minutter forsinket.

SELADON.

Aa, det gjør ingenting, hr. fuldmægtig. Vi har natten for os.

OPDAL

trænger sig frem.

Vil De ikke presentere mig?

ANNA.

Maa jeg presentere. Kongelig fuldmægtig Bomann. Skolelærer Opdal og hans forlovede — ja, Josefine kjender De jo, Bomann.

BOMANN.

Jo, jeg tror nok — saa De er forlovet nu, frøken Josefine. Til Opdal. Glæder mig at gjøre Deres bekjendtskab.

OPDAL.

Jasaa, hr. Bomann har den ære — jeg mener, min forlovede har den ære —

Trækker Josefine afsides og taler ivrigt med hende.

ANNA.

Ja, nu Seladon, faar du la Annanias si godnat, og gaa og klæ af ham.

ANNANIAS

klynger sig sutrende til Nymo.

Jeg vil være inde og se storken. Du lovde, han skulde komme, gudfar.

NYMO.

Ja da; han kommer nok, men ikke paa længe endnu. Gaa nu og læg dig en stund, saa skal jeg nok vække dig, naar han kommer.

ANNANIAS.

Er det sikkert, du vækker mig da?

NYMO.

Ja, vær ganske tryg. Saa godnat med dig!

Annanias og **Seladon** gaar rundt og siger godnat. Derpaa ud gjennem kjøkkenet.

NYMO.

Det gik jo bra.

Sjette scene.

De forrige undtagen Annanias og Seladon.

NYMO

til Bomann.

Naa, hvad synes saa fuldmægtigen om konsekvenserne?

BOMANN.

Konsekvenserne?

NYMO.

Nei, hvad pokker er det, jeg siger! Det er bare et dumt udtryk, som sidder igjen, siden grosserer Falk brugte det! Jeg mente, hvordan staar til?

BOMANN.

Jo tak!

NYMO.

Fuldmægtigen saa nok ikke sine venner i kirken idag. I stolen lige bag sad grosserer Falk og en anden.

BOMANN.

Nei, jeg la ikke mærke til —

NYMO.

Jeg saa det. Men det maatte jo være for hr. fuldmægtigens skyld, de var der. Slige pleier jo ellers aldrig —. Det saa forresten ud, som de sad og lo ad os allesammen. — Pause. Han kom hen til mig siden.

BOMANN
spændt.

Falk? Sa han noget?

NYMO.

Jagu sa han noget, — som han altid pleier. Men ikke for det, at jeg forstod det. Han var saa besynderlig baade lystig og ærgerlig paa engang.

BOMANN.

Saa?

NYMO.

Ja, det var nok en ven, han var ærgerlig paa. Han havde engang hjulpet ham ud af en knibe, sa han, paa den udtrykkelige betingelse, at vennen ikke skulde gjøre dumheden om igjen, — hvilket han naturligvis gjorde.

BOMANN.

Hvem skulde det —?

NYMO.

Ja, det sa han ikke. Men det var en fryd at se, hvordan sligt hævned sig i konsekvenserne, sa han. Hr. fuldmægtigen har ingen anelse om, hvem det kunde være?

BOMANN.

Nei, hvor kan jeg det!

NYMO.

Nei. Slaar om. Fuldmægtigen holder vel talen for — Amanda Seladine?

BOMANN.

Jeg havde ikke tænkt — det burde jo De, som gammel ven af huset.

NYMO.

Nei, De er nærmest til det. *De* er jo opkaldt. Man venter det.

BOMANN.

Ja, jeg faar se.

Syvende scene.

De forrige. Seladon. Madam Hansen.

Madam Hansen bærer fade paa et presenterbræt.

ANNA

høit.

Ja, saa er vi færdige.

SELADON.

Værsaagod, mine damer og herrer! Tilbords!

Man gaar tilbords under megen nøden og nølen og høitidelighed. Da det er bleven stille, og madam Hansen staar ved bordet med et fad i hver haand, siger:

SELADON

høit.

Byd hr. fuldmægtig først, madam Hansen. Han trækker op flasker. Faar jeg lov at skjænke i Deres glas, hr. fuldmægtig.

BOMANN.

Tak, jeg kan saa godt selv.

SELADON.

Paa ingen maade. Hr. fuldmægtig skal ikke forstyrres i spisingen.

Man forsyner sig, nøder hverandre og spiser en stund.

NYMO.

høit.

Hm! Hm!

SELADON

løfter sit glas.

Jeg skal faa lov at ønske det ærede selskab velkommen tilbords! Der skaales. Skaal, hr. fuldmægtig!

De andre skaaler ogsaa med Bomann, paa hvem opmærksomheden idethele er stærkt henvendt under hele maaltidet.
Derpaa blir det ganske stille, man hører kun klirren af knive og gafler.

NYMO

pludselig.

Hvad sa De? Alle ser forundret op. Om forladels, jeg syntes, der var nogen, som sa: Skaal.

Alle ler. Der skaales.

ANNA.

Værsaagod, forsyn dere nu, alle sammen! Forsyn Dem nu, furer Nymo!

NYMO

gjør saa.

Ja tak! Jeg synes, mad er godt jeg. Næsten saa godt som drikke.

OPDAL.

Du har altid været en materialist, du Nymo.

NYMO.

Ja, har vi ikke maden for at spise den kanske? Vinen for at drikke den, og — kvinderne for at elske dem?

MADAM NYMO.

Nei men Nymo da!

OPDAL.

Den sidste sætning kan jeg ikke være enig i. Hvor blir der da af kvindens kald? Hvad skal hun leve for?

NYMO.

For at trække os om efter næsen, far. Skaal, mine damer!

MADAM HANSEN.

Aa, jeg synes ikke mandfolkene er saa meget bedre, jeg.

NYMO.

Nei, madam Hansens tro paa de søde mandfolk er blit dybt rystet.

MADAM HANSEN.

Vil du tie med dig!

NYMO.

Og det var ikke stor tingen, som bevirked det.

ANNA.

Aa, fortæl det da, Nymo!

JOSEFINE.

Ja, fortæl!

MADAM HANSEN.

Ja, prøv bare! — Det er ikke et sandt ord i det!

NYMO.

Du hører, at værtinden tvinger mig, madam Hansen. Altsaa. I ved, at madam Hansen altid har tat sig saa svært af sine logerende. Især har hun været kry af, at det har været slige pene, skikkelige mandfolk. Ja, du husker da det, du Seladon?

OPDAL.

Det husker jeg ogsaa.

NYMO.

Jeg bor lige over gangen, som dere ved, og naar jeg skal ha min morgenpibe, saa er det akurat den tiden, madam Hansen gjør værelserne istand. Jeg pleier da at slænge indom for at slaa en slarv af — jeg vil nu saa gjerne prate jeg, — og det er ikke madam Hansen fri for heller.

MADAM HANSEN.

Nei, hør paa ham!

NYMO.

Saa var det en dag, madam Hansen stod og skrød saa af en fin logerende, hun havde — jeg siger ikke, naar det var. En flaske konjak, madam Hansen, sa jeg, paa at du tar feil! To mod en, sa hun, — hun skal nu altid være saa flot af sig, madam Hansen. Jeg stod lidt, og saa tog jeg med klypen bort paa hovedpuden. Jeg vilde gjerne havt en fotograf til at ta af

madam Hansens ansigt da. Kan I gjætte, hvad jeg havde i klypen?

NOGLE
spændt.

Nei!

NYMO.

Kan I slet ikke gjætte det?

NOGLE.

Nei, nei, sig det da!

NYMO
ser ned paa sin tallerken. Tørt.

Det var bare en haarnaal.

Anna og **Josefine** griber sig uvilkaarlig til haaropsætningen.
Man ler.

SELADON
efter at de andre har let fra sig.

Havde madam Hansen mistet den da?

NYMO.

Hvad? Ja, naturligvis.

Man ler paany.

Samtalen dør lidt efter lidt hen, til der blir forventningsfuld stilhed.

NYMO.

Hm! Hm! Pause. Over til Bomann. Naa, venter vi, far?

BOMANN.

Hm! Endelig reiser han sig og slaar paa sit glas. Man hvisker *lidt, saa* blir det stille, og alle ser paa ham.

BOMANN.

Mine damer og herrer! Jeg er bleven opfordret til at udbringe — hm — til at sige nogle ord om den begivenhed, som iaften har samlet os ved vor smukke og elskværdige værtindes og vor — vor ærede værts bord. Jeg er ingen ven af fraser — hm — og derfor vil jeg sige ligefrem, at vi alle — denne menneskeskare, tar livlig del i den smukke moders og den — hm — lykkelige faders glæde over den blomst, som igjen er sprungen ud i deres ægteskabelige have.

NYMO.

Hm!

OPDAL.

Hys!

BOMANN.

Og vi vil da ønske, at den maa vokse og trives, faa — hm — sin moders skjønhed og sin — sin faders forstand, og dermed skal jeg bede Dem med mig tømme et glas for den lille — hm — den lille Seladine.

MADAM NYMO.

Amanda Seladine.

BOMANN.

Rigtig. Amanda Seladine.

Alle reiser sig og drikker med forældrene.

MADAM HANSEN
da de har sat sig igjen.

Ja, hvad skal hun kaldes, Amanda eller Seladine?

ANNA
ser paa Bomann.

Amanda, kan I da vide!

MADAM NYMO.

Kan da vide det!

SELADON.

Skaal, hr. fuldmægtig!

De andre drikker ogsaa med Bomann.

MADAM NYMO
til madam Hansen.

Jøs, saa godt han talte!

MADAM HANSEN.

Ja, en kan høre, han har ikke ondt for det.

Glassene fyldes igjen.

NYMO
reiser sig, slaar paa sit glas.

Mens Opdal sidder der og spekulerer paa en tale, som han ikke faar til — —

OPDAL.

Jeg protesterer!

NYMO.

Protester væk, du far, men gjør det ikke høit — — saa kan her bli kjedeligt, ja, kjedeligere, end om han holdt tale — og saa vil jeg lure mig til i mellemtiden at udbringe en skaal. Saa blir bare hans tale bedre. Dere skjønner alle, at naar en gammel kavaler som jeg skal udbringe en skaal, saa maa det være for —

MADAM HANSEN.

Kvinden.

NYMO.

Fan, saa du kjender mig da, madam Hansen! Javist er det for kvinden, for det er et tema, som jeg baade holder af og har kjendskab til. Aa, jeg har kjendt mange i mit liv, jeg. Baade fruer og frøkener og madamer og jomfruer, og de, som ikke var det engang — hvad sa De, frøken Josefine?

JOSEFINE.

Jeg? Ingenting.

NYMO.

Naa. Min erfaring er, at det eneste, de ikke duer til, det er til at være — militære. Paa en maade da. For de kan hverken kommandere eller lystre. Selv mutter, som jeg har været gift med i 30 aar, — jeg har ikke faaet takten i hende, og hun har ikke faaet den ud af mig. Men paa en anden maade, pine død! Kvinderne

er ligesom generalstaben. De sidder i skjul og laver planer for de dumheder, som hæren skal udføre; og hæren — det er vi mandfolkene.

Ni tiendeparter af de dumheder, vi gjør i verden, de gjør vi for kvindens skyld, og derfor har ogsaa kvinden skylden for ni tiendeparter af al den morro, som er i verden.

FLERE.

Bravo!

NYMO.

Ja, bravo ja! Men det er ikke altid morro for dem, som gjør dumhederne. Og derfor vil jeg si til de ugifte, som er her ikvæld. Gift dere snarest mulig; thi det er den sidste dumhed, dere gjør for en kvinde. Den, som har begaaet denne dumhed, er ligesom kommen over i landeværnet. Han har i alle tilfælde sit paa det tørre, — kommer aldrig — næsten da — til at angre paa det.

Se nu for eksempel, hvordan en ægtemand uden videre har ret til at være førstemand i slige smaa familiebegivenhedsfester som denne iaften. Og det har han kvinden at takke for. Ja, ikke saa at forstaa, — vor ærede vært har naturligvis sin del af skylden, han ogsaa, — men det kan vi vel være enige om, vender sig mod fru Anna at uden fru Anna havde hverken han eller vi havt nogen familiefest idag, og derfor skal vi tømme en *skaal og* tømme den til bunds for kvinden i

almindelighed og vor ærede værtinde, fru Anna, i særdeleshed. Skaal!

FLERE.

Bravo! Bravo!

ALLE

klinker med fru Anna.

Skaal! Skaal!

MADAM HANSEN

Du er basen lel du, Nymo!

OPDAL.

Der var udtalelser i din tale, som jeg aldeles ikke kan være enig i; men spisende for øieblikket skal jeg indskrænke mig til at protestere.

Alle er blit temmelig lystige.

NYMO.

Du er saa stille, Seladon. Skal du ikke snart paa den?

SELADON.

Jo, nu kommer jeg.

Han fylder sit glas.

SELADON

reiser sig, slaar paa glasset. Han er en smule omtaaget.

ANNA

til Bomann.

Det er vist for Dem, Bomann.

BOMANN.

Faa ham fra det!

NYMO.

Seladon har ordet!

SELADON.

Mine damer og herrer! Jeg har idag blandt mine gjæster en mand, som jeg idag for første gang har den ære at ha i mit hus.

OPDAL.

Det er mig, det.

SELADON.

Denne gjæst er min høitærede ven, kongelig fuldmægtig Amandus Bomann. Dere har kanske lagt mærke til, at min hustru og jeg har søgt at hædre ham paa en sjelden maade ved at opkalde ham. For udenforstaaende synes dette kanske lidt rart og flot — aa ja ser sig om jeg har nok mærket, at der er dem, som hvisker og ler ad os, fordi vi har saa fin omgang, men det skulde de ikke gjøre, for hr. kongelig fuldmægtig bukker for ham ved bedst selv — ja, jeg ogsaa, hvorledes han foruden at være en ven saa at sige har været et forsyn for os, — og derfor vil jeg nu udbringe en tale for ham, som jeg vil begynde med begyndelsen.

BOMANN.

Tak, tak! Behøves ikke mer! Skaal!

SELADON.

Skaal! Jo der behøves mer. Hr. fuldmægtig er altid saa beskeden, men man skal ikke sætte sig under en skjæppe, som det staar. Mine ærede gjæster skal vide, hvilken pris jeg sætter paa hr. fuldmægtig.

Drikker alt i et og blir mer og mer beruset.

For det første er det saa at sige hr. fuldmægtig, som har skaffet mig min kone. Jeg husker saa godt den første aften ude paa Bygdø, hvorledes jeg ligesom blev en anden, da jeg havde snakket med ham. For havde ikke han snakket med mig, saa havde jeg aldrig kommet mig til at snakke med min kone. Men han gav mig mod og han presenterte os for hverandre, og det har han sagt mig siden, at det var ikke saa farligt med den forretningen, som gjorde, at han maatte reise fra os og lade os alene igjen. Nei, han skjønte, at det var det, som skulde til, og det skal han ha tak for.

NYMO.

Ja, tak for det, hr. fuldmægtig!

SELADON.

Inden 14 dage blev vi gift. Jeg havde tænkt mig et aar eller saa. Men hr. fuldmægtig kom til mig dagen efter og sagde, at sligt skal

en ikke opsætte, — kvindfolkene er saa variable, sa han, de kan finde paa at slaa op. Og det kan være adskilligt i det. Og saa løste han kongebrev for mig og ordned altsammen — sligt havde ikke jeg noget skjøn paa dengangen — og det skal hr. fuldmægtig ha tak for.

NYMO.

Tak! tak!

SELADON.

Se paa mig! Jeg er en fin herre, jeg har fine manerer; naar jeg og min ven gaar paa gaden, tar folk os for tvillinger, og det er fordi jeg fra første aften begyndte at ta efter hr. fuldmægtigen, og det skal ogsaa hr. fuldmægtig ha tak for.

ANNA.

Saa hold nu op! Du er jo fuld!

SELADON.

Nei, der er mer. Straks vi var gifte, saa forsvandt hr. fuldmægtig, vi traf ham ikke paa to aar. Det var ikke nogen god tid for os. Der er meget i et ægteskab, som — ja, du ved nok bedst selv, hvorledes vi havde det, du Anna.

ANNA.

Saa ti da, din idiot!

SELADON
som af og til drikker.

Du ved det, siger jeg. Men saa kom hr.

fuldmægtig igjen. Hvordan det gik til, det ved jeg ikke rigtig, for Anna forsvandt.

NYMO.

Forsvandt?

SELADON.

Naa, det glemte jeg. Vi var paa maskebal i arbeidersamfundet, og Anna blev borte for mig, eller kanske det var jeg, som blev borte for hende. Jeg havde portnøklen, og jeg stod i porten og frøs fra klokken to til fire og vented. Men da havde Anna alt været der og var gaat igjen. Og den nat havde vel Anna blit gaaende ude, til hun var frosset fordærvet, dersom hun ikke havde truffet hr. fuldmægtig, som skaffed hende logis ude i byen — og det skal hr. fuldmægtig ha tak for.

ANNA

forceret.

Nei, lad os være lystige nu og ikke høre paa mer af det tøiset.

SELADON.

Du skal la være at irritere mig, siger jeg. For nu vil jeg fortælle og udbringe tilende talen for hr. fuldmægtig. Siden kom vort ægteskab lidt efter lidt ind i et andet spor. Hr. fuldmægtig begyndte at lære mig baade det ene og det andet.

BOMANN.

Lad det nu være nok. De ser jo, at De generer Deres frue.

SELADON

irriteret.

Hvad kommer min frue Dem ved!

BOMANN.

Hvad behager? Opfør Dem nu som et dannet menneske.

SELADON

griber sig til hodet. Ser sig forvirret om. Det er blit aandeløs stilled.

Dere ser saa rart paa mig allesammen! Og jeg ved ikke, hvad det er, men jeg blir saa sint! Hans øine standser ved Bomann.

BOMANN

halvhøit.

Han er jo fuld!

SELADON.

De skal ikke se saa overlegent paa mig, Bomann. De skal la mig i fred! De kan gjerne sidde og holde min kone i haanden under bordet, — for jeg vil ikke udbringe nogen skaal for Dem.

Stor bestyrtelse.

NYMO.

Naa, naa da, Seladon!

SELADON
i stor ophidselse.

Nei jeg vil ikke! For nu vil jeg sige det, som jeg ofte har følt, men aldrig tænkt før. Han har aldrig bryd sig om mig. Han er en hoven en, som har gjort nar af mig i sit stille sind — og jeg har været en tosk!

BOMANN
reiser sig.

Efter dette —

ANNA.

Nu ber du hr. Bomann øieblikkelig om forladelse eller —

SELADON.

Jeg ber ingen om forladelse. Jeg er Seladon Andrisen, og jeg er herre i mit hus.

NYMO.

Bravo!

BOMANN
frem.

Ja, undskyld — jeg finder det rigtigt, at jeg efter dette trækker mig tilbage. Forvirret. Jeg kan aldeles ikke — ja undskyld — adjø!

Han gaar.

ALLE
har reist sig og staar og ser efter ham.

JOSEFINE

har taget et par skridt efter, saa hun staar længst ude paa gulvet. Et øiebliks stilhed.

Ottende scene.

De forrige, undtagen Bomann. **Annanias.**

ANNANIAS

er under støien kommen ind fra kjøkkenet og staar nu midt ude paa gulvet i sin lille skjorte.

Var det storken, som gik nu, papa?

Tæppet falder.

HANEN

AF SAMME FORFATTER:

STORKEN. Komedie i tre akter
HØIT TILHEST. Komedie i fire akter

HANEN

KOMEDIE I 3 AKTER

AF

HANS AANRUD

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

Mellem handlingen i «*Hvit tilhest*» og «*Hanen*»
et tidsrum af fire aar.

Centraltrykkeriet, Kristiania 1906

PERSONERNE:

NYMO.
ADA.
OPDAL.
DOKTOREN.
PROVSTEN.
PROFESSOREN.
ANE BUSS.

ST. PEDER.
TRE ENGLE.
AFDØDE. ENGLE.

Handlingen foregaar dels her, dels hisset.

FØRSTE AKT.

Nynos stue. Solid og gammelkoselig. Paa venstre side to døre, mellem dem en stor ovn. Foran denne bord med stor skinnbetrukken armstol og andre stole omkring. Paa høire side vinduer med smukke stueplanter. Pibebord o. s. v. Det er vinteraften. Lamper tændt. Døren i forgrunden, som fører til Nynos værelse, halvt aaben.

Første scene.

Ada. Doktoren. Opdal.

OPDAL

med tøiet paa og hatten i haanden

Jeg siger, jeg maa tale med ham straks, om De er doktoren aldrig saa meget.

DOKTOREN

Vi kan ikke vække ham nu. Han er daarligere end det ser ud til.

OPDAL

Men jeg kommer lige fra provsten! Sagerne har taget en helt uformodet vending.

DOKTOREN

Hvilke sager?

OPDAL
forarget

Hvilke sager! Som om der kan være mer end en sag i disse dage. Hører De da ikke til denne, til Petri menighed!

DOKTOREN

Jo, ganske vist, men —

OPDAL

Og De ved ikke, hvad det gjælder. Menigheden skal faa en høist paakrævet ny kapelan —

DOKTOREN

Det er da ikke nødvendigt, at vække fanejunker Nymo for det. Han er vel ikke udset?

OPDAL

Sludder og tøv! Men der er al udsigt til at faa en, som ikke har den rette tro om daaben.

DOKTOREN

Saa?

OPDAL

Ved De ikke det heller! Nei, som ungdommen er ligeglad med de høieste ting i vore dage! Saa har De da vel ialfald hørt, at «Samtaleforeningen til Petri Menigheds Vel», hvor jeg er formand og Andrisen sekretær, har foranstaltet stort massemøde iaften for at protestere.

DOKTOREN

Jo, det har jeg hørt, at Dere skal la trommen gaa gjennem gaderne for at samle folket.

OPDAL

Saa har De ogsaa hørt, at Nymo interesserer sig for sagen. Det er ham, som satte os paa tanken — den med trommerne ogsaa. Han har laant os den store sal i Adas gaard her over gaden til mødet. Jeg *maa* tale med ham!

ADA

Salen er istand den. Jeg har selv været over og tilseet.

OPDAL
glemmer sig

Men den skulde ikke være istand!

DOKTOREN
afbryder

Ja, det er umuligt nu.

OPDAL
til Ada

Saa tal da til mennesket du! Her gjælder det alvorlige ting.

DOKTOREN

De faar heller komme igjen, naar han er vaagnet. Men husk, han skal ikke ha sindsbevægelser.

OPDAL

Komme igjen! Ja, ja, saa faar jeg løbe hen til provsten igjen. Jeg ved jo ikke engang, om jeg kan la trommerne gaa, før jeg har talt med Nymo. Jeg kommer igjen om en halv time. Jeg kommer igjen!

Ada følger ham ud i entreen

Anden scene.

Ada. Doktoren.

DOKTOREN

Er det din pleiefar, som har sat alt dette i scene ogsaa.

ADA

Ja, han har morret sig. Han er rent skuffet over, at han ikke kan være med. Men det kan der vel ikke være tale om?

DOKTOREN

Det faar han nok smukt la være.

ADA

Skal jeg slippe ham ind, naar han kommer igjen?

DOKTOREN

Aa ja, det kan vel ikke gjøre synderlig fra eller til.

ADA
stillere

Men det andet?

DOKTOREN

Nei, Ada, endnu ikke.

ADA

Sig mig sandt. Er det saa farligt med ham?

DOKTOREN

Kjære Ada, det kan vi ikke vide. Han kan gjøre det længe — med forsigtighed. Men

slige hjertetilfælder kan overrumple. Saa Du vil nok være snil og forsigtig.

ADA

Ja, ja da.

DOKTOREN

Ja, nu maa jeg gaa ogsaa.

ADA

Ser Du indom i aften?

DOKTOREN

Kanske senere. Og er det det mindste om at gjøre, saa send bud.

Han gaar, hun følger ham ud i entreen.

Tredie scene.

Ada. Senere **Nymo.**

ADA

gaar omkring og ordner med lampeskjærmene, saa der blir mer dæmpet lys.

NYMO

inde fra sit værelse

Ada!

ADA

til døren

Er du alt vaagen bedstefar?

ind

NYMO

i slobrok, kommer lidt efter ind, støttet til Ada, som fører han til armstolen. Han sidder lidt og ser sig om, indtil hans blik fæster sig ved billedet af *madam Nymo,* som hænger paa væggen under to korslagte kaarder.

ADA

følger hans blik og flytter lampen saa han bedre kan se.

NYMO

tar blikket til sig ligesom med anstrængelse og tar sig sammen.

Ada, kom og hjælp mig af med denne her.

ADA

Slobrokken? Vil Du ha af den — nu?

NYMO

Ja. Hun hjælper ham lidt forundret. Og kom saa med uniformsfrakken. Hverdagsfrakken.

ADA

Men bedstefar —

NYMO

Gjør som jeg siger, Ada! Og sablen.

ADA

ind i soveværelset efter det forlangte. Hjælper ham frakken paa lidt nølende og spørgende.

NYMO

spænder med besvær sablen paa

Se saa! Nu er jeg færdig.

ADA

Hvad — hvad mener Du bedstefar? Du vil da ikke til mødet?

NYMO

sætter sig

Nei, aa nei. Jeg skal til mønstring, Ada. Afmønstring. Generalen har git signal. Jeg skal aflevere uniformen.

ADA

vender sig bort og bider i lommetørklædesnippen for at kvæle graaden.

NYMO

ser paa hende

Tror Du, jeg snakker over mig nu, Ada? Gaar i barndommen?

ADA

Nei. Men det faldt saa rart. Er du daarligere bedstefar?

NYMO

Aa nei da! Men jeg er varslet. Og jeg har et par ting at ordne først. Nu skal Du stoppe en pibe til mig, Ada.

ADA

Men doktoren —

NYMO

Og saa skal Du sætte ind til en rigtig god toddy.

ADA

Men doktoren har jo sagt —

NYMO

At hjertet ikke taaler tobak, toddy og sindsbevægelser. Jeg vil ha alle dele. Mit hjerte vil ha det hyggeligt ikvæld. Hun nøler. Gjør som jeg siger nu, Ada!

ADA

Ja, ja da.

Hun gaar ud i kjøkkenet efter vand og glas paa et bræt, sætter det fra sig paa pibebordet og tar en flaske ud af skabet. Stopper saa en pibe og sætter det hele foran ham. Gir ham piben og tænder en fyrstikke

Værsgod!

NYMO

Tak skal Du ha! Mens han smatter velbehagelig paa piben og brygger. Ved Du, hvad jeg drømte, da jeg laa derinde nu?

ADA

Nei.

NYMO

Jeg blev rent i godt humør. Jeg var ung igjen. Det var dengang, jeg stod ved garden. Jeg var paa bal — det var første gang jeg traf mutter. Du kan tro jeg svinged hende. Det var akkurat som dengang — blank, i ny uniform og hatten paa tre haar.

ADA

Ja, da var Du nok stram, bedstefar.

NYMO

Ja. Og mutter var ogsaa noget dengang kan Du tro. Pause. Ungdomskjærligheden er rar den, Ada!

Pause.

ADA

stille

Hvad mente Du med, at Du skulde til afmønstring?

NYMO

Det skal Du ikke bry dig om.

ADA
efter ny pause

Det er noget jeg skulde sagt Dig, bedstefar, men —

NYMO

Doktoren har forbudt det. Ikke sindsbevægelse? Jeg skal gi ham sindsbevægelse, jeg!

Trommer høres udenfor.

NYMO

Død og plage, der er Opdal med trommerne! Og jeg som ikke faar være med! Se i vinduet, Ada!

ADA
til vinduet.

NYMO
sidder og slaar takten

Jo nu gaar det. Er der mange?

ADA

Ja, stort følge! Opdal og far i spidsen. Og to trommeslagere. Gaden er næsten fuld. Gamle Ane Buss hinker bagefter!

NYMO

Ane Buss ogsaa! Da har de nok rigtig mobiliseret hele reserven.

ADA

Opdal bøier af. Far gaar videre med følget. Han kommer hid. Skal jeg slippe ham ind?

NYMO

Vist skal du slippe ham ind!

ADA
ud i entreen.

Fjerde scene.

Nymo. Ada. Opdal.

OPDAL
andpusten

Godkvæld!

NYMO

Godkvæld! Det er ret Opdal. Nu kan jeg høre, at der er rassel i gelederne!

OPDAL

Men hvad ser jeg! I uniform, med pibe og dokter!

NYMO

Det maa da glæde Dig som tobakshandler.

OPDAL

Ja, men jeg har ikke tid til at tale om det nu. Du er oppe og i klæderne. Kanske kommer Du ligevel?

NYMO

Til mødet? Nei, det kan jeg nok ikke.

ADA

Jeg skulde saa nødvendig ud et ærend. Blir Du lidt, Opdal.

OPDAL

Ja. Jeg lod Andrisen føre toget rundt kvartalerne. Jeg maa tale med dig, Nymo.

NYMO

Bare gaa Du, Ada!

ADA

Adjø da! Jeg blir ganske snar.

gaar

Femte scene.

Nymo. Opdal.

NYMO

Sæt Dig, Opdal! Han sætter sig Nu gik hun efter doktoren, bare fordi jeg tar mig dette her. viser paa toddyen

OPDAL

ryster paa hovedet

Du har altid været en letsindig mand, Nymo. Men jeg har heller ikke tid til at tale om *det* nu. Jeg kommer lige fra provsten.

NYMO

Ja vel.

OPDAL

Ved Du hvad, som er hændt!

NYMO

Er der hændt noget?

OPDAL

Meningen var jo, at provsten skulde holde tale om den rigtige daaben, og saa skulde jeg læse op resolution mod ham kapelanen skal bli, og saa skulde vi alle være saa inderlig enige. Men saa har det andet parti — i hemmelighed, bag vor ryg — faaet ham professoren til at melde sig for at diskutere.

NYMO

Ja, det var mig, som satte dem paa det.

OPDAL

Var det Dig ogsaa? Du gjør nu heller aldrig andet end fortræd, Nymo!

NYMO

Fortræd? Jeg trodde, det skulde bli rigtig opbyggeligt, jeg. Som paa de gamle kirkemøder. Luther og Ek.

OPDAL

Men det var splitrende galt af Dig. Taber vi, saa er vor forening prostitueret, uden indflydelse, og vantroen holder sit indtog i menigheden!

NYMO

Sandheden seirer jo altid.

OPDAL

Det er ikke saa sikkert. Vi var ogsaa saa letsindige, at give kvinderne stemmeret. De har rendt og hørt ham kapelanen — han er ung. Jeg er endog bange for, at mine og Andrisens kvinder stemmer mod os, saa vi blir nul i fattigkommissionen, som man siger.

NYMO

Hvad kan jeg gjøre ved det?

OPDAL

hæver stemmen

Provsten og jeg mener, at Du skulde forbyde at diskutere i lokalet.

NYMO

Er ikke Du frisindet da, Opdal?

OPDAL

Jo vist er jeg frisindet. Men dette har ikke noget med frisind at gjøre. Vil Du saa gjøre, som vi siger?

NYMO

Nei. Jeg har jo git Dere lokalet til *samtale*.

OPDAL

Ja, men samtale er, naar man er enige! Det er noget andet med diskution. Og saa er det det ogsaa, at alle spørger saa efter Din mening — det er rent forargeligt. Det vilde have stor vægt, om Du tog saa afgjort parti.

NYMO

Tror Du, det kan nytte noget at døbe mig op igjen da, Opdal?

OPDAL

Op igjen?

NYMO

Ja, er det ikke meningen da, at et af partierne *skal* tilvands igjen.

OPDAL

Vist skal Du ikke døbes op igjen! Det er vor *opfatning* af daaben, som skal slaaes fast.

NYMO

Men Din opfatning er jo fast.

OPDAL

Ja vist er *den* fast. Men en maa da tænke lidt paa sine medmennesker ogsaa! Om Du ikke vil forbyde diskution, saa kan jeg da vel ialfald optræde paa mødet og sige, at Du holder urokkelig, *urokkelig* fast ved vor opfatning.

NYMO

Nei, for jeg har ingen greie paa det.

OPDAL

Nei. Men Du kan holde fast ligevel.

NYMO

Det vilde vel ikke være rigtig sandfærdigt.

OPDAL

stærkere

Godt. Saa faar jeg tage Dig paa den maaden, provsten mente. Du skulde ikke være saa letsindig Du, Nymo. Du er gammel og syg. Sæt

at Du blir kaldet endog meget snart. Hvad har Du saa at møde op med!

NYMO

Det er sandt at sige mindre end ingenting.

OPDAL

Det mener jeg ogsaa. Det er Du, som har narret os op i dette. Det er allerede en betænkelig sag. Men nu kunde Du ikke alene gjøre det godt igjen, men endog indlægge Dig en særlig fortjeneste af den rette tro endnu iaften. Det vilde visselig blive regnet Dig til gode!

NYMO

Iaften har jeg noget andet at bestille. Forresten er vel ikke Vorherre saa opraad for en haandsrækning af mig? Han trænger vist ikke det.

OPDAL

Der taler Du bespotteligt! Jeg er bekymret for Dig, Nymo. Tænk paa, at Du efter al menneskelig sandsynlighed snart skal stedes frem — ja, jeg skjønte det paa doktoren ogsaa.

NYMO

Det har jeg ogsaa tænkt paa — efter fattig leilighed. For — jeg havde sandt at sige, tænkt at ta afsked med Dig iaften — for stedse.

OPDAL

forskrækket

Hvad — hvad — siger Du?

NYMO

Du sa det jo omtrent selv.

OPDAL

Det var — var da ikke saa — saa bogstavelig ment!

NYMO

Det er nu saa ligevel. Og det er snilt af Dig at være bekymret for mig, Opdal. Men Du skal ikke være det, det gaar ikke værre end jeg har fortjent. Jeg tænker som saa, at vil Vorherre gjøre mer for mig end han alt har gjort, saa har han raad til det. Ingen ved, hvad en saa mægtig mand kan ha for hensigter eller finde paa. Han kan ofte være utrolig godhjertet ogsaa. Vil han ikke, saa har jeg ikke noget at kræve. Jeg tror ikke, jeg kan ombestemme ham ved nogenslags fynter.

OPDAL

Paa en maade er dette ydmygt sagt. Men det er splitrende galt alligevel! Det stemmer ikke med nogen religion!

NYMO
igjen skøieragtig

Det er bare en ting, jeg er ræd for.

OPDAL

Og hvad er det?

NYMO

At jeg skal komme alene, saa jeg ikke faar se, hvordan I andre blir modtat.

OPDAL
veltilfreds

Ja, gudskelov, det er ikke videre sandsynligt, at Du skulde faa følge med nogen af os andre.

NYMO

Nei. Men meget kan hænde. Naar jeg har siddet her alene og fantaseret, — saa har jeg tænkt — ja, at for eksempel taget kunde falde ned over Dere der borte paa mødet, saa det blev stort følge. Og af folk, som var ordentlig forberedt!

OPDAL
springer op

Taget! Er der noget i veien med taget?

NYMO

Nei. Men sæt —

OPDAL

Du maa ikke snakke slig, Nymo! Tænk for en ulykke! Taget!

NYMO

Ja, men Dere fik jo vandre midt i tjenesten — vel forberedt, kunde være trygge. Og saa fik Dere vel ogsaa afgjort det, Dere disputerer om. Og den afgjørelse vilde jo jeg gjærne vide ogsaa.

OPDAL
værger for sig

Nei, nei! Du skal ikke sige sligt! Du gjør mig rent nervøs.

NYMO

Er ikke *du* forberedt da, Opdal!

OPDAL
uvilkaarlig

Forberedt? Nei, vist er jeg ikke forberedt nei! Det vil sige — jeg har ikke tænkt paa det — paa noget pludseligt. Jeg er jo forholdsvis ung endnu, har forretning — og kone — jeg er ikke vant til at tænke paa sligt!

NYMO

Du tænkte paa det, da det gjaldt mig.

OPDAL

Det er noget andet, saadant som man —

NYMO

Skræmmer med?

OPDAL

Ja, det er jo ikke saa bogstaveligt at forstaa.

Trommerne høres igjen udenfor, først fjernt, saa nærmere.

OPDAL

i stor ophidselse

Der kommer de tilbage, har gaaet rundt alle kvartalerne! Mødet skal begynde. Jeg har ikke faat udrettet mit ærende ordentlig — modpartiet har endog uddelt tobak — de kjøbte hos mig! Og saa det forbistrede taget! Der er Ada!

ADA

kommer

Nu strømmer de ind. De venter paa Dig, Opdal.

OPDAL

Nu kommer jeg til døren. Tilbage. Det var vel spøg det med taget! Tænk taget falde ned! Skal vi se efter!

NYMO

Det var tryggest.

OPDAL

Ja, ja. For en sikkerheds skyld vil jeg nu stille mig i bagdøren. Du har gjort mig saa skræmt, Nymo, at jeg faar ikke noget godt af hele mødet!

Sjette scene.

Nymo. Ada.

ADA

Hvad gik der af ham?

NYMO

Jeg skræmte ham bare lidt. Saa Du toget?

ADA

Ja, nu kom de om hjørnet. Hele gaden er fuld af folk. Trommeslagerne var ogsaa fulde.

Det ringer

NYMO

Ringte det ikke?

ADA

Jo.

NYMO

sjælmsk

Det er bedst at ta bort dette her. Endom det er doktoren?

ADA

Doktoren nu igjen?

NYMO

Nei, ingen har havt bud efter ham. Men gjem det ligevel!

ADA

sætter det bort. Ud og lukker op.

Syvende scene.

Nymo. Ada. Doktoren.

DOKTOREN

Godkvæld!

NYMO

Godkvæld doktor! Det var da rigtig snilt, at De vilde komme saadan rent af Dem selv! Hvordan staar til?

DOKTOREN

Det var nu vel egentlig mig, som skulde spørge om det.

NYMO

Aa, som De ser. Kom nu og sæt Dem.

DOKTOREN

Tak!

De sætter sig

NYMO

De snuser saa doktor, og ser Dem om! Er der noget?

DOKTOREN

Jeg synes her lugter tobak?

NYMO

Det maa være efter den stygge Opdal.

ADA

Han røger jo ikke.

NYMO

Saa maa det være Du, Ada, som røger i smug. Jeg syntes forresten det stinked toddy af ham ogsaa, jeg.

ADA

Han drikker jo heller ikke.

NYMO

Saa maa det være indbildning af mig, som sidder her og savner begge dele. Ja, De er slem De doktor! Vil De ikke engang gi mig en liden sindsbevægelse?

DOKTOREN
ryster paa hovedet

NYMO

Ja, saa faar jeg se at skaffe Dem en da. De har nu gaat og kurrert paa mig saalænge, at De snart faar mig afgaarde.

DOKTOREN

Nei, ved De hvad —

NYMO

Jo. De er vel for ung og for lærd til at tro paa sligt, men jeg har faat marschordre.

DOKTOREN

Det skal De ikke tro. varmere Og det maa De ikke heller?

NYMO

Jo, jeg har alt udset min eftermand som portner her og bestyrer af Adas gaarde. Og jeg er slet ikke vond paa Dem, fordi De hjælper mig afsted.

DOKTOREN
op, harm

Nei dette —

NYMO

Saa, saa, sæt Dem nu ned igjen! Sindsbevægelse er farlig ved De. Men naar De nu

hjælper mig afsted, saa vilde jeg gjærne ogsaa, at De skulde gjøre det saa, at jeg slap at gaa igjen. De tror vel ikke paa det heller?

DOKTOREN

smiler

Det har ikke forekommet i min praxis.

NYMO

Nei, De har tat dem grundig. Men De har endnu den største praxis igjen. De gaar vel igjen de, som har noget at gaa efter. Ved De noget middel, som kunde hindre mig?

DOKTOREN

Jeg tror ikke videnskaben —

NYMO

Nei, videnskaben kan være utrolig tungnem. Skal jeg sige Dem midlet.

DOKTOREN

Naa?

NYMO

alvorlig

De skal være snil mod Ada.

Ada og Doktoren springer begge op og blir staaende

DOKTOREN

efter en pause trykker varmt hans haand

Det lover jeg.

ADA

Men bedstefar — har Du vist —

NYMO

At doktoren havde hjertetilfælde ligesom jeg. Aa jo. Men nu har jeg kureret ham. Det er mer end han kan gjøre med mig. Nu kan Du komme igjen med piben og den rigtige doktoren, Ada.

ADA

ser spørgende paa doktoren. Han betænker sig lidt, saa nikker han. Hun hænter sagerne og sætter dem foran Nymo.

NYMO

Skaal da begge to! Og til lykke med livet!

Der høres stærk larm udenfor

NYMO

Hvad er det?

Doktoren og Ada til vinduet

ADA

De strømmer ud fra lokalet! I stor forvirring! Med rop og skrig!

DOKTOREN

I alverden? Det ser ud som panik. Jeg faar vist løbe over, om der skulde trænges hjælp.

Hurtig ud i entreen. Ada følger ham og kommer straks efter tilbage. Larmen vedvarer. Ada til vinduet igjen

NYMO

Ser Du mer?

ADA

Bare at de styrter ud uden hatter og uden tøi. Der er bestemt hændt noget! Der kommer Opdal løbende herover — uden hat! Han styrter ind porten.

Ud i entreen og lukker op

OPDAL

uden hat og frak

Det var forfærdeligt.

ADA

Hvad er paafærde da?

OPDAL

Det er ingenting. Men Du havde skræmt mig saa med taget, Du Nymo! Jeg sagde det til nogle, og de sagde det til andre, saa der var uro og ængstelse i forsamlingen.

NYMO

Ja?

OPDAL

Vi havde sjunget salmen. Og saa begyndte provsten at tale. Han kom til at begynde akkurat med den sætning, at valget af denne mand til kapelan vilde tænde en brand i menigheden. Gamle Ane Buss, som stod bagerst og vel ikke hørte, spurgte høit: Er der brand? Og saa raabte de brand allesammen og løb over hverandre til udgangene. Mange faldt om. Jeg saa, at baade provsten og professoren dat der, hvor de stod oppaa kathederet. Jeg tror, de fik slag. Heldigvis stod jeg i bagdøren, og der kom ingen. Men ræd blev jeg.

Synker om paa en stol

DOKTOREN

kommer

Der var flere læger, saa der var ikke brug for mig.

NYMO

Kom nogen tilskade?

DOKTOREN

Det tror jeg ikke. Ikke meget ialfald. Men mange besvimed af skræk. Deriblandt baade provsten og professoren.

Trommen høres igjen udenfor

OPDAL

springer op

Hørt saa gale mennesker! De drukne trommeslagere! Tromme nu!

ud

NYMO

Afmarschsignalet!

Doktoren og Ada styrter hen til ham.

Det blir mørkt paa scenen

ANDEN AKT.

Hinsides.

Et landskab, saaledes som man ser i barnebilledbøger. I forgrunden tilhøire en hule ned med et mørkt gab. Scenen er en lysegrøn slette. Bag denne løber en vei paa langs, bag veien et gitter. Midt i gitret en port, hvorover der paa en tavle staar «Kristenporten». Bag gitret hæver sig en vældig grøn fjeldskraaning. Fra porten og opover denne gaar en liden smal sti i mange slyngninger, som sees smalere og smalere opover. Høit oppe mod himlen fjernt bag glitrer en borg. Det hele er i farve, tegning og perspektiv som udført af en barnlig fantasi.

Det er tidlig' morgen med stærkt lys opover skraaningen, borgen i baggrunden glitrer.

Første scene.

En Engel. Senere **Nymo. Gamle Ane Buss. Provsten. Professoren** og **flere.**

ENGLEN

tarvelig paaklædt og med et signalhorn i rem over skulderen ved siden, staar urørlig støttet mod porten og sover. Det er ganske stille en lang stund. Saa lyder et klart signalhorn fjernt ovenfra.

Englen vaagner, griber sit signalhorn, gaar hen til hulen og gjentar signalet. Gaar tilbage til sin plads. Lidt efter kommer Nymo tilsyne i hulens aabning. Han er i sin hverdagsuniform.

NYMO

vender sig i aabningen og hjælper Gamle-Ane op

Se saa, Gamle-Ane, nu skal jeg hjælpe dig det sidste steg. Saa, nu er du oppe!

GAMLE-ANE

med pose paa ryggen

Aa tak og ære!

NYMO

gnider øinene og spiler dem op

For en livsalig morgen!

GAMLE-ANE

slaar hænderne sammen

Aa nei! Aa nei!

NYMO

blir var Englen, retter sig og gjør militær honnør

ENGLEN

bøier hovedet til stum hilsen.

PROVSTEN OG PROFESSOREN

kommer kravlende op af hulen. De er i dragt med præsteligt snit, men uden kappe og krave, og har hver sin vadsæk i haanden. Efter dem kommer en hel sværm, de fleste i bodskapper. Alle gnider sig i øinene, som om de netop er vaagnet, ser sig om. De røber lyst til at være nærmest de to, men holder sig i nogen afstand og lytter andægtigt. De to indtar en aaben plads midt paa scenen.

PROVSTEN

efter at have skuet en stund

Hvilket skue, hr. collega!

PROFESSOREN

Deri er jeg enig med Deres Velærværdighed.

PROVSTEN

Saa hr. collega er virkelig for en gangs skyld enig. Men hvor tror saa hr. collega vi nu egentlig skal sige, at vi er.

PROFESSOREN

Det er netop spørgsmaalet. Og her vil vel Deres Velærværdighed gi mig ret i, hvad jeg altid har fremholdt, at det, naar man søger klarhed, gjælder ikke at fortabe sig i beskuelsen, men gaa historisk tilværks, se tilbage. Det første spørgsmaal blir altsaa: Hvor kom vi fra?

PROVSTEN

peger paa hulen

Vi kom derfra.

PROFESSOREN

Ja. Og hvad er Deres Velærværdigheds mening om det sted?

PROVSTEN

Jeg skulde antage, at det er det sted, som i skriften kaldes Dødens Dal.

PROFESSOREN

Enig. Vi har altsaa som sikkert udgangspunkt for videre undersøgelser, at vi har passeret Dødens Dal. Og hvor er vi saa?

PROVSTEN

Hvis jeg ikke havde anseet det for høist tvivlsomt med hr. collegas opfattelse af daaben, skulde jeg tro, vi maatte være paa vei til himlen.

PROFESSOREN

Der tog Deres Velærværdighed mig ordet ud af munden. Jeg vilde sagt det samme i anledning af, at jeg ser Deres Velærværdighed her. Men vi maa vistnok alligevel antage det.

PROVSTEN

Det mener jeg ogsaa. Men hvad saa videre?

PROFESSOREN

Ja desværre; her hører vor viden op. Desværre har teologien kun overfladisk beskjæftiget sig med tingene paa denne side af Dødens Dal, ikke gaaet i detaljer. Men naar vor viden hører op, saa har vi at ty til —

PROVSTEN

Troen.

PROFESSOREN

Nei, Deres Velærværdighed, til erfaringen. Det næste skridt blir altsaa efter min mening at gjøre erfaringer. Jeg foreslaar derfor, at vi ser os om.

PROVSTEN

Nu vel. Det forslag kan jeg tiltræde. Lad os se os om!

De ser sig længe omkring

PROFESSOREN

Som landskab betragtet er dette mildest talt noget usædvanligt.

PROVSTEN

Men dog meget smukt. Og hvad man kalder fantasifuldt. Der fører en sti opover.

PROFESSOREN

Jeg har bemærket det — helt til toppen. Og der ligger en borg. Det tør være stedet.

PROVSTEN

Maaske. Det er dog meget langt did. Hr. collega, jeg vilde oprigtig ønske, at vi maatte faa være i følge did, trods vor divergerende opfatning af et kjærnepunkt!

PROFESSOREN

Iligemaade, Deres Velærværdighed. Og vi tør maaske haabe, at denne divergens vil sættes ud af betragtning i kraft af, at vi dog begge har været kirkens tjenere.

PROVSTEN

Det er ogsaa min mening, at der vil lægges vægt paa dette. Faar øie paa Englen Men der staar en af de indfødte.

PROFESSOREN

Ja sandelig! Men af en noget underordnet stilling tydeligvis. Lad os tale til ham, maaske kan vi faa vide noget.

De nærmer sig, hilser. De andre strømmer nær til for at lytte.

PROVSTEN

Hør, min ven, kan han sige os, hvor vi nu skal hen?

ENGLEN
peger op

Did. De ser op.

PROFESSOREN

Ja, saa — did? Saa vi skal dog did. Og hvor fører saa —

PROVSTEN

Hr. collega mener: Er det veien til salighed?

ENGLEN

Det ved jeg ikke.

PROVSTEN
til professoren

Hører hr. collega, han ved ikke det. Men ser hr. collega, der staar skrevet noget over porten?

PROFESSOREN
læser

«Kristenporten». Det synes altsaa som de af andre religioner ikke slipper ind?

PROVSTEN

Det har vi jo altid vidst.

PROFESSOREN

Man kunde dog muligens tænkt — i kraft af deres moral —

PROVSTEN

Men, kjære collega, de har jo ikke den rette tro!

GAMLE-ANE
nærmer sig og napper Provsten i frakken

Han far faar undskylde en stakkars gammel krok —

PROVSTEN

Ane Buss — Du her!

GAMLE ANE

Ja, Gudbedre. Han far faar være saa inderlig snil og lægge et godt ord ind for mig!

PROVSTEN

Hm. Nei, det blir meget vanskeligt, min gode Ane!

GAMLE ANE

Aa ja, det blir vel det.

PROVSTEN

Du stjal.

GAMLE ANE

Ja.

PROVSTEN

Du løi.

GAMLE ANE

Det var jeg nok ofte nødt til, skulde jeg greie mig paa jora.

PROVSTEN

Og Du førte et forargerligt levned, da manden din var i straf.

GAMLE ANE

Nei, det var kulsvart løgn af han medhjælperen Deres!

ANDRE
puffer hende tilside og trænger sig frem.

EN MAND

Men for mig vil da han far lægge et ord ind, jeg, som —

EN ANDEN

Og for mig; jeg —

EN TREDIE
halvt afsides

Jeg holdt nu med Dere om daaben — drabeligt ogsaa!

EN FJERDE

Ja, jeg holdt nu med begge paa en maade. Daaben er græpa, hvordan en tar den.

Provsten og professoren værger for sig og holder dem tilbage.

PROVSTEN

Ja, ja, godtfolk! Vi skal visselig — ikke sandt, hr. kollega — se, hvad vi kan gjøre, hvis det skulde falde sig slig. Taalmodighed nu!

De trækker sig tilbage

PROFESSOREN
til provsten

Det kan dog neppe være muligt, at alle disse skal slippe videre.

PROVSTEN

Det ser mig ud til noget blandet selskab. Lad os spørge ham.

De gaar til Englen igjen

PROFESSOREN

Hør, min ven, skal alle disse — hm — skal vi alle ind her?

ENGLEN

Alle.

PROVSTEN

Alle. Hører, hr. kollega, vi kan altsaa slutte, at udvælgelsen sker længere oppe.

PROFESSOREN

Utvivlsomt.

PROVSTEN
til Englen

Men hør — hvorfor staar der «Kristenporten»?

ENGLEN

Der er mange. peger Nærmest paa den side er «Jødeporten», paa den anden «Budistporten» — længer har ikke jeg været.

PROFESSOREN

Saa? Fører der ogsaa stier op fra dem?

ENGLEN

Som her.

PROFESSOREN

Saa, virkelig meget interessant. Til provsten De kommer altsaa nær til, de andre ogsaa.

PROVSTEN
til Englen

Men — men helt udvalgte kan selvfølgelig kun vi bli — nogle af os —, som gaar denne port?

ENGLEN

Det ved jeg ikke.

PROVSTEN

Hm. Til professoren Han er aabenbart, som hr. kollega bemærkede, baade underordnet og indskrænket.

PROFESSOREN

Ganske vist. Men nu ved vi jo ogsaa det væsentligste. Jeg synes ikke, vi skulde spilde tiden længer her.

PROVSTEN

Det mener jeg ogsaa. til englen Hør, min ven, skal vi helt didop, saa er det paa tide, vi kommer afsted. Vilde han kanske behage at aabne?

ENGLEN

Det kan jeg ikke, før føreren kommer. Han er forsinket idag. Der kommer han.

EN ENGEL

med antræk og udtryk som en touristfører kommer ned. Han har et spanskrør i haanden.

Anden scene.

De forrige. Englen.

ENGLEN

lidt ovenfra

Godmorgen!

Alle hilser

DEN FØRSTE ENGEL

Godmorgen!

ENGLEN

Herskaberne faar undskylde, at De har maattet vente. Jeg blev forsinket. Der gjordes nogle særskilte forberedelser deroppe idag. Der ventes tydeligvis en eller anden notabilitet.

han konfererer med sin medengel

PROVSTEN

hvisker til professoren

Det er en høiere!

PROFESSOREN

Ganske vist! Skulde vi ikke ogsaa spørge ham ud?

PROVSTEN

Jo. Hvad skal jeg titulere ham?

PROFESSOREN

Antagelig Eminence.

PROVSTEN

Vil De tale, hr. kollega?

PROFESSOREN

Tal De først, Deres Velærværdighed!

Provsten og professoren nærmer sig Englen, hilser. De andre strømmer til.

PROVSTEN

Tilgiv, Deres Eminence; men vi er her som et slags ledere for denne skare, der alle er lægfolk og venter veiledning af os. Og skjønt vi begge er theologer, og jeg har beklædt geistligt embede, har vi ikke fuldt paa det rene, hvordan alt foregaar her — theologien var desværre ikke kommet saa langt. Kunde Deres Eminence derfor tillade et par spørgsmaal?

ENGLEN

Værsgod, herskaber!

PROVSTEN

Først, — Deres Eminence nævnte nogle særdeles forberedelser —? Af hensyn til den hjælp, vi maaske kunde yde disse lægfolk, vilde det være os af betydning at faa vide, om disse maaske kunde tænkes at gjælde en eller anden — ganske vist skrøbelig — forkjæmper for den rette opfatning af daaben?

ENGLEN

Det ved jeg ikke.

PROFESSOREN

Saa? Deres Eminence er da maaske ikke theolog?

ENGLEN

Nei, jeg er ansat ved det praktiske.

PROFESSOREN

Naa, da er det jo rimeligt, at hr. Englen ikke er indviet i disse ting. Men undskyld, det er jo saa, som Deres ærede kollega sagde, at vi alle — alle skal ind ad den port? Tør man saa spørge, hvor sker saa adskillelsen, udvælgelsen?

ENGLEN

peger op

Der.

PROVSTEN

Saa? Der? Og hvorledes —

ENGLEN

peger mod borgen

Nogle gaar ind ad porten, andre gaar veien langs muren.

PROVSTEN

Og efter hvilke principer sker adskillelsen?

ENGLEN

Det ved jeg ikke. Fortegnelsen kommer fra kontoret, og kun St. Peder, som fører kontrollen, ser den.

PROFESSOREN

Og hvor fører saa veien langs muren hen?

ENGLEN

Ja, det spør alle om, kan De tro. Den fører til fuskerklassen.

PROVSTEN

Fuskerklassen? En høist mærkelig betegnelse, hr. collega.

ENGLEN

Fuskerklassen. Hvor de maa begynde forfra og slide skolebænken, alle de, som kommer

daarligere igjen end vi engang sendte dem ud. Jeg har vist den fornøielse at gjense adskillige af mine herskaber der — jeg er spanskrørs-inspektør i nederste afdeling.

Vender sig igjen til sin medengel og taler sagte med ham

PROFESSOREN

til Provsten

Hør,det synes efter dette Deres Velærværdighed, som vi her maa opgive en betydningsfuld lokalitet fra vore jordiske forestillinger om dette hinsides?

PROVSTEN

Hys! Det synes saa. Men lad ikke lægfolket høre det! Den lokalitet, hr. collega, hentyder til, er dog en af troens hjørnestene! Og den kan alligevel findes — være forbeholdt hedningerne.

ENGLEN

høit

Ja, nu er vi færdige. Før vi gaar, maa jeg sige, at det har været mig kjært at gi disse oplysninger, for at undgaa vrøvl ved porten. Jeg er udtrykkelig paalagt at be herskaberne la sig expedere hurtigst muligt deroppe idag. St. Peder er i et særlig slet lune.

PROVSTEN

Ja saa? En saa høi funktionær! Til Professoren Aa ja — jeg kan huske fra mig selv paa kontoret — det hændte undertiden, at —

ENGLEN

Og hvad De siger eller gjør, maa ingen komme med den mindste hentydning til en hane.

PROFESSOREN

En hane?

ENGLEN

Da blir han rent forbitret.

PROVSTEN

Jo, hr. collega, husker, — hanen som gol. Hvorfor blir han —?

ENGLEN

Aa, der er et gammelt sagn deroppe —; men nok om det. Han er altid misfornøiet, naar der gjøres særlige forberedelser — fordi det aldrig hænder, at nogen af notabiliteterne kommer denne vei, gjennem hans port. Luk saa op!

NYMO

til provsten og professoren

Skal jeg kanske bære vadsækkene for Deres

Velærværdigheder. Det er saa uvant for mig uden oppakning.

PROVSTEN

Tak, tak, min gode mand. Virkelig meget snilt, skjønt de er ikke tunge. Kun kappe og krave. En kan jo ikke vide —? Ser op Det ser ud til at blive en besværlig vandring.

ENGLEN

Ja, herskaberne faar undskylde, at vi ikke holder ekvipage eller taugbane — idethele bekvemmeligheder. Men det trænges ikke. Søgningen er stor ligevel.

GAMLE-ANE
smetter forbi ham

Jeg rusler afgaarde jeg. Det gaar smaat med mig.

ENGLEN

Ja, begynd du mor! Vi naar Dig nok igjen. Hun skynder sig opover stien Værsgod mine herskaber, stig paa!

Nymo gaar først med vadsækkerne, saa *Provsten* og *Professoren*. *Englen* staar ved porten med spanskrøret, til de alle er inde; saa hilser han til sin medengel og følger efter
Englen lukker porten og stiller sig op som ved aktens begyndelse. Toget sees at slynge sig opover

TREDIE AKT.

Ved himlens port. Udstyret er naivt og og lig tegningen i en gammel ABC. En høi mur, hvis fløie bøier sig bag over. I denne, midt paa scenen, en meget bred, staselig port. Øverst paa portbuen en stor hane støbt af metal, og nede i selve porten en smal laage. Langs muren tilhøire fører en vei. Foran porten en slette. Langs kanten af denne — som langs veien — et lavt gitter, og med bestemte mellemrum lave buske. Udenfor gitret er der styrtning ned til alle kanter. I forgrunden tilhøire, hvor stien kommer op, er der en aabning i gitret mellem to busker. Paa begge sider tæt indtil gitret et par havebænke. Tilvenstre for porten et skilderhus. Det er straalende lyst.

Første scene.

En liden Engel. St. Peder.

Da teppet gaar op, er der stille en stund. Saa aabnes laagen i porten og

ENGLEN

kommer ud, henter frem en stol og et bord bag skilderhuset og stiller dem tilrette. Gaar saa hen og ringer paa en klokke paa skilderhuset.

ST. PEDER

kommer ud af skilderhuset. Han er i brun, fodsid kappe med en snor om livet og har en lang stav i haanden.

Naa, er Du færdig, Din slubbert!

ENGLEN

Jo, hr. Peder!

ST. PEDER

Hent saa bogen!

ENGLEN

Straks!

smutter ind laagen

ST. PEDER

ser sig gnaven omkring, skotter op mod hanen

Tvi!

sætter sig paa stolen

ENGLEN

kommer ud igjen med en umaadelig stor spændebog i favnen saa stor at han næsten ikke kan bære den. Lægger den fra sig paa bordet og spænder spænderne af.

Versaagod!

ST. PEDER

Og nu er Du rask og passer ordentlig paa ellers — —

ENGLEN

Det skal jeg nok.

ST. PEDER

aabner bogen og ser i den. Opdager at Englen endnu staar der

Hvad staar Du der og maaber efter!

ENGLEN

Hr. Peder, de har noget særligt for idag.

ST. PEDER

Hvad vedkommer det mig? Og Dig, Din næsevis!

ENGLEN

Jeg tænkte! at kanske —

ST. PEDER

Du skal ikke tænke. Fort ind med Dig!

ENGLEN

gjør en skøieragtig ærtende grimace op mod hanen

Bæh!

ST. PEDER

slaar efter ham med staven, men han smutter raskt ind laagen

Den næsevis! Jeg skal nok naa ham engang!

sætter sig igjen og ser i bogen

Anden scene.

St. Peder. Ane Buss.

GAMLE-ANE

stikker forsigtig hovedet op over skraaningen

Jamen kom jeg først lel! Faar øie paa St. Peder. Der sidder en! Aa jøs, den som nu turde!

Betænker sig lidt men hinker saa frem

ST. PEDER

ser op

Naa! Nu begynder det.

GAMLE-ANE

frem, neier

Velsigne Dere, Dere maa ikke bli vond, fordi jeg har trængt mig foran de andre —

ST. PEDER

Naa da?

GAMLE-ANE

Men hvis det inte var formye forlangt, saa vilde jeg be saa inderlig pent om, at jeg kunde bli expendert, før de andre kommer!

ST. PEDER

godmodig

Hvorfor det da, mor?

GAMLE-ANE

Jeg er bare enfoldig jeg — Dere faar undskylde. Men jeg tænkte, at kanske nogen af dem kunde komme tilbage til jora og snakke. Jeg venter ikke aa komme ind jeg, kan Dere vide — aa var det ligt sig det da —! og derfor vilde jeg bare be saa inderlig pent om, at de andre ikke faar se, hvor der blir af mig, saa de faar noget at sladre om.

ST. PEDER

Hvorfor det?

GAMLE-ANE

Aa, det er de stakkars uskyldige barnebarna mine — ja barna te a Olea — da ser De. De tror, at jeg er blit en liden engel — de er smaa, og har ikke bedre vet endnu, de stakkar! Og det kan da være det samme, om dom fik beholde den glæa — det er ikke saa farligt med mig.

ST. PEDER

slaar op i bogen

Lad se. Hm, Du løi -- og Du stjal — og —

GAMLE-ANE

Jøs, ja da, ikke regn op! Dom kjøfte mig endda til at stemme for den gale daaben ogsaa —! men jeg var saa nødig om en tobakstub!

ST. PEDER

Men — Du slipper alligevel ind, Ane!

ser paa hende

GAMLE-ANE

stille med graaden i halsen efter en pause

Aa nei, ikke gjør nar af en stakkars krok, da!

ST. PEDER

Det er saa. Du slipper ind.

GAMLE-ANE

i glæde

Aa nei, aa nei! I Jøsses navn, aa har jeg arme krok gjort da, at barnebarna mine skal faa den glæa!

ST. PEDER

Du har født og fostret otte børn, Ane. Det efterlader altid lidt varme i sjælen. Og det er varme i den, det kommer an paa her.

GAMLE-ANE

Aa nei, aa nei! Alt det en skal faa høre!

ST. PEDER

Ja saa faar Du gaa ind der da, Ane. Peger paa laagen, som Englen gløtter paa

GAMLE-ANE

Aa mangfoldig, mangfoldig tak og ære! Der er de andre ogsaa. Jamen kan de gjerne se mig nu lel!

Ser sig tilbage og gaar ind laagen

Tredie scene.

St. Peder. Nymo. Provsten. Professoren.

NYMO

standser

Se saa. Vi kom først. De andre sakked bagud. Men se paa Ane Buss der smat hun ind!

PROVSTEN

Det var dog et stærkt stykke! Men Ane har altid havt gode talegaver.

NYMO

træder tilside

Nei, nei, Deres Velærværdigheder først. Saa blir han kanske lempeligere mod os andre ogsaa.

PROFESSOREN

Ja, det er kanske bedst.

NYMO

Nu faar Deres Velærværdigheder selv ta vadsækkerne. Det er uvist, om vi træffes igjen, og dette er bagage, som ikke passer for mig.

PROVSTEN

Ja, tak skal De ha, min gode mand! Haaber oprigtig at vi træffes igjen.

Provsten og professoren gaar frem og hilser, Nymo holder sig tilbage

PROVSTEN

De kjender os maaske, Deres Eminence.

ST. PEDER

ser op, barsk

Nei.

PROFESSOREN

Ikke det? Jeg er professor i teologien, og Hans Velærværdighed her har beklædt høit geistligt embede.

ST. PEDER

Ja saa. Og de ønsker?

PROVSTEN

forsøger en liden kollegial latter

Naa, det ved vel Deres Eminence ligesaa godt som vi.

PROFESSOREN
smiler

Ja, det ved sikkert Deres Eminence.

PROVSTEN

Men jeg tænker paa noget —! Man skal ikke altid ta forretninger først —! Deres Eminence ser ikke ud til at have det særdeles travelt, og derfor synes jeg — jeg mener det vilde være mig og min collega særdeles kjært, om vi kunde ta os en liden hyggelig stund til at udveksle meninger; rent ud sagt faa os en liden koselig kollegial disput.

PROFESSOREN

Ja, der er særlig en ting i Deres Eminences *Første brev,* som har voldt mig adskillig vanskelighed. Der staar: »Hvilke, idet de ikke tro ordet, støde an, hvortil de og er bestemte.» *Hvortil de og er bestemte?*

PROVSTEN

Ja, det er i kraft af dette skriftsted, at min ærede collega, i sin forøvrigt ganske fortjenstfulde komentar til Deres Eminences ypperlige *Første brev,* synes mig at hælde betænkelig over til de Reformerte eller Calvinisterne. Det er hans haardnakkede misforstaaelse af dette, som

har bragt ham til hans mildelst talt besynderlige opfatning — for ikke at sige hans ligefremme benægtelse af daabens uberegnelige nytte.

PROFESSOREN

Nu overdriver Deres Velærværdighed, for ikke at sige noget værre; jeg har aldrig tvilet om, endsige benægtet — — —

PROVSTEN
afbryder

Ja, nok om det, kjære kollega! Det siger sig jo selv, at det selvfølgelig aldrig har været Hans Eminences mening i nogen maade at gi Calvinisterne ret, saa Deres standpunkt kan ikke opretholdes, — den rigtige fortolkning af dette skriftsted kan der ikke være tvil om! Nei, da finder jeg, at det er af langt større betydning at faa fastslaaet, om dette brev er skrevet fra Babylon eller fra Rom, — om det Babylon, som forekommer i brevet med andre ord er en metafor. Jeg vilde gjærne høre Deres Eminences mening derom?

ST. PEDER

Jeg har aldrig kunnet skrive.

PROVSTEN
forbløffet

Saa Deres — De kan ikke skrive!

PROFESSOREN

Hm!

Pause

PROVSTEN

i en kjøligere tone

Vi hørte paa veien om nogle særskildte forberedelser her idag. Man turde maaske spørge om anledningen?

ST. PEDER

Det ved jeg ingenting om.

Slaar efter i bogen

Pause

PROVSTEN

Ja, turde vi saa maaske være saa fri, at bede Dem vise os veien.

ST. PEDER

peger paa veien langs muren

Den gaar der, Deres Høiærværdigheder.

PROFESSOREN

Hvad? Hvad behager!

ST. PEDER

Der.

PROVSTEN

staar en stund, saa smiler han

Aa, De sjælm! Det er bare en kollegial spøg.

PROFESSOREN

ligesaa

Ja, selvfølgelig.

ler

ST. PEDER

alvorlig

Det er ingen spøg.

PROVSTEN

Ja, saa maa det være en feiltagelse! Se dog bedre efter! De maa da huske paa, at jeg har beklædt geistligt embede, og ved enhver, *enhver* anledning kjæmpet for orthodoxien og kirkens enhed.

PROFESSOREN

Ja, og at jeg har skrevet en udmærket kommentar til Deres første brev, som endog er blit berømt i udlandet.

ST. PEDER

Der har ikke staaet nogen varme af Deres gjærning. Deres sjæle har aldrig glødet.

PROVSTEN

glæmmer sig

Hvad er dette for lægmandssnak!

PROFESSOREN

Jeg tror tilforladelig, at det er alvor, Deres Velærværdighed!

PROVSTEN

Det kan dog ikke være muligt, hr. collega! Der slap Ane Buss ind, og —

PROFESSOREN
harm

Jo, det er vel muligt, Deres Velærværdighed. Der ser vi følgerne af dette lægmandsvæsen og lægmandsskjøn! Hvor der ikke er skoleret, teologisk tænkning —

PROVSTEN

Ja, og kirkeligt samhold, solidaritetsfølelse —

PROFESSOREN

Naar folk, som ikke engang kan skrive —

ST. PEDER

Der gaar veien!

PROFESSOREN

Kom, Deres Velærværdighed, lad os fjerne os fra dette lægmandsrede! Det er alligevel ikke noget for os!

De kaster foragtelige blikke paa St. Peder og gaar ind paa veien. Standser og disputerer. Vender tilbage

PROVSTEN
til St. Peder

For konsekvensens skyld vil jeg dog ikke finde mig i denne mildest talt uorthodoxe fremgangsmaade. Jeg forlanger, *forlanger* hører De, at tale med Luther!

PROFESSOREN

Og jeg med Paulus! Det skal dog engang for alle bli fastslaat, at dette lægmandsskjøn er ukirkeligt.

ST. PEDER

De træffer dem begge dernede.

PROVSTEN

Luther!

PROFESSOREN

Paulus!

PROVSTEN

De to store religionsstiftere!

ST. PEDER

De to store politikere!

Pause

PROFESSOREN

Kom, Deres Velærværdighed og lad os ikke kjækle med denne lægmand! Vi træffer tydeligvis mere jevnbyrdige der.

De begynder at gaa

ST. PEDER

Falder det Dem ikke ind, Deres Høiærværdigheder, at det er besynderligt, at De spørger efter hvad Luther og Paulus siger? Men ikke hvad Kristus siger?

PROVSTEN
hidsig

Aa, naar det kommer til stykket, saa var heller ikke han andet end en lægmand!
gaar

Fjerde scene.

Nymo. St. Peder.

ST. PEDER
sider og ser ned i bogen

NYMO
søger at liste sig forbi

ST. PEDER
ser op

Holdt!

NYMO
gjør militær vending og hilser militært

Her!

ST. PEDER

Hvor skal Du hen?

NYMO

Jeg trodde ikke det var værd at uleilige Dem, naar det ikke gik bedre med de to.

ST. PEDER

Her slipper ingen uhørt forbi. Men hvad er Du for en skrue, som kommer i slig dragt?

NYMO

Arbeidsdragten, hr. Peder.

ST. PEDER

Her pleier dog alle, som ikke har geistlig dragt, at møde i bodskapper, om det er noksaa tarveligt indenfor.

NYMO

Jeg tænkte, jeg kunde komme som jeg var. Dere ser vel tvers gjennem ligevel.

ST. PEDER

Ja, det kan Du forlade Dig paa!

Begynder at blade i bogen frem og tilbage, blir ærgerlig, klør sig i hovedet, ser paa Nymo, blader igjen. Tar tilslut en liden klokke paa bordet og ringer

ENGLEN

kommer raskt ud. Nymo hilser ogsaa ham

Her!

ST. PEDER

Nu har denne Dødsengelen glæmt at indføre en igjen! Han begynder at slurve! Tag bogen og gaa ind og faa indført ham der!

ENGLEN

Ja vel.

Tar bogen og gaar

ST. PEDER
til Nymo

Ja, Du faar vente. Han har glæmt Dig.

NYMO

Ja tak, det haster ikke for mig.

ST. PEDER
strækker sig med alle tegn paa at han kjeder sig

NYMO
staar en stund og ser paa ham. Da han ser, at han ikke tænker mer paa ham, begynder han at gaa rolig omkring og se sig om. Tilslut staar han længe og ser op paa hanen

ST. PEDER
lægger mærke til det

Hm!

falder i tanker

NYMO
ser længe paa ham igjen, saa siger han pludselig

Det skal ikke være saa gildt med fisk der nede i Genesarets sø nu, som det var i Deres tid.

ST. PEDER
interesseret

Nei, det har jeg hørt ogsaa.

NYMO

Hvad kan sligt komme af, De. Det skulde da være en lugomt vand ogsaa det?

ST. PEDER

Aa, det er ikke saa rart. De begyndte alt at drive et stygt rovfiske i min tid.

NYMO

Ja, det er ligedan overalt det.

ST. PEDER

Er Du fisker?

NYMO

Ja, i min ungdom var jeg svær. Ja bare saan med stang og flue da, sportsfisker, de kalder —

ST. PEDER

— dem, som ikke faar nogen, ja?

NYMO

Aa, jeg fik da ogsaa, sommetider. Det er morsomt, De?

ST. PEDER

Ja, det var morsomt.

NYMO

Men det maa da være en morsom bestilling, De har nu ogsaa?

ST. PEDER

Aa, begge dele. Den blir noget ensformig i længden.

NYMO

Tænk, det syntes ikke jeg.

ST. PEDER

Du?

NYMO

Ja undskyld, var det ikke, fordi det gik saa tufs med disse andre collegerne Deres, saa kunde jeg si, at jeg kunde slaa af en kollegial disput jeg ogsaa. Jeg var portner de sidste aarene.

ST. PEDER

Jassaa?

NYMO

vender sig mod porten

Ja, jeg havde nu ikke saa gild port som De da, og slet ikke slig pryd ovenpaa. Det var da en staselig hane!

ST. PEDER
reiser sig, tar en sten og kaster efter hanen

NYMO

Nei, *den* fløi ikke bort lel!

ST. PEDER

Nei, og derfor ærgrer den mig!

NYMO

Den pene hanen?

ST. PEDER

Ja, her maa jeg gaa dag ud og dag ind og se paa den; og de næsevise englene gaar og peger fingre ad mig!

NYMO

Hvorfor det da?

ST. PEDER

Aa ja, siden vi har sligt at gjøre, kan jeg gjærne fortælle det ogsaa. Du husker der var en historie med en hane dernede paa jorden —

NYMO

Som gol i utide den natten, ja? Det var bestemt bare en hanekylling!

ST. PEDER

Ja, det maatte være en kylling — for det var ikke stort over midnat!

NYMO

Ja, slig var det nede paa jorden! Naar en snakket som tryggest, saa var der altid en eller anden hanekylling, som gol ubeleiligt.

ST. PEDER

Ja ikke sandt, saa rent meningsløst ubeleiligt. Og det skal jeg gaa og lide for endnu den dag idag!

NYMO

Hvordan det da?

ST. PEDER

Det var jo meningen, at jeg skulde været den fremste her. For dens skyld er jeg ikke kommet længer end til porten. Og det fik endda være, men saa spotter de mig atpaa ved at sætte denne over porten!

NYMO

Jeg hørte noget om et sagn —

ST. PEDER

Ja, de satte den der med det tilsagn, at den dag den galer, da skal jeg slippe ind, og da vil Han sende en ny stor profet til verden.

NYMO

Men den vil ikke gale?

ST. PEDER

Vist vil den ikke gale! Først maa noget være fuldkommet paa jorden. En, som fylder det maal, jeg saa nær, men ikke helt fyldte, maa gaa gjennem porten. Da skal den gale, blev der sagt.

NYMO

Det skal vel meget til?

ST. PEDER

Ja, det skal meget til: En som aldrig — for Gud, for mennesker eller for sig selv har git sig ud for andet, anderledes og mer end han er, som med andre ord ikke skammer sig over Guds billede.

Lang pause

Men der kommer han med bogen, og der ser jeg flere ogsaa — jeg gider ikke tænke mer paa det! gaar mod bordet Siden Du har været baade fisker og portner skulde jeg smiler som kollega ønske at Du slap ind. til Englen Naa?

ENGLEN

kommer med bogen

Han skulde ikke indføres.

ST. PEDER

Ikke indføres!

ENGLEN

Men han skulde slippes ind ligevel.

ST. PEDER

ærgerlig

Uden at skrives af! Dette blir uorden i papirerne! Det er et sommel der inde paa kontoret!

reiser sig

DE ANDRE

fra anden akt kommer og strømmer ind paa pladsen

ST. PEDER

til Nymo

Ja, Du skal slippe ind, men paa en høist uregelmæssig maade.

NYMO

Tak, maaden kan komme mig ud paa et. Jeg har aldrig været saa nøie paa formerne. Vingerne og stasen, det faar jeg vel derinde?

ST. PEDER

Stasen? Du maa ikke tro Du faar gaa paa stas. Arbeide skal Du! Kom saa!

Følger ham til porten og skal aabne laagen

HANEN

slaar med vingerne og galer høit og klart
Porten springer helt op

EN HØI ENGEL

staar som skildvagt paa hver side. Man ser ind gjennem en straalende alle af engle paa begge sider

NYMO

tar uvilkaarlig et skridt tilbage og gjør overmaade stram militær hilsen

ST. PEDER.

tar ogsaa et skridt tilbage
Pause

Hvad — hvad — var det?

NYMO

Han gol.

ST. PEDER

Ja. Han gol. Men for hvem! Det maatte være for Dig!

NYMO

Aa nei, det var nok for Dig!

ST. PEDER

Nei, det var Dig! Værsgod, Du gaar først!

NYMO

Nei, gudbevares! Det er da skam i mig ogsaa!

ST. PETER.
efter en pause

Saa lad os gaa sammen!

De gaar side om side ind gjennem porten
Porten blir staaende aaben. De andre strømmer ukontroleret efter ind.

Det blir pludselig mørkt paa scenen. Derpaa Nymos stue fra første akt. Nymo sidder i stolen. Doktoren staar paa den ene side. Ada knæler paa den anden side.

Tæppet falder.

PER SIVLE

GUT

LED AF ET HVERDAGSLIV

2DET OPLAG 12TE TUSENDE

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
LARS SWANSTRØM

Sandefjord.
„Vestfolds“ bog- & accidentstrykkeri.
1897.

INDHOLD.

	Side.
En treskilling	1
Bare en hund	46
Fante-Nils	82
Hjemmedøbt	109
Hjælpeløs	121

En treskilling.

I.

Den historie, jeg nu vil fortælle, kommer til at dreie sig om en treskilling. Men skulde nogen finde, at historien blir for lang i forhold til et saa lidet spillerum, saa faar han huske, at vesle treskillingen dog var rund, og saadan i ring kan den rappeste fod springe længe, før den blir nødt til at stoppe op.

— Omtrent en halv fjerdings vei fra mit barndomshjem ligger der en gaard, som heder Vindheim, hvor der har været skydsskifte saa længe, nogen kan mindes tilbage. Gaarden er kjendt nok, skulde jeg tro, — hvad forresten intet under er; for en udsigt saa vild og stor kan neppe noget andet bosted i Norge by magen til. — De bygged et stort, flot hotel der ifjor, har jeg hørt si, — oppe paa haugen, just, hvor Lars-Brita havde sin potetesager i gamle dage.

1 — **Per Sivle: Gut.**

Det er tyve aar siden nu; jo, for nu er jeg ni og tyve, og dengang var jeg bare godt og vel ni.

Saa var det en dag frem paa sommeren — jeg husker ikke tiden nærmere, og det kan nu ogsaa være det samme. Vist er det, der var glitrende solskin, stegende hedt veir og saa tørt i veien, at den graabrune støvsky stod høit efter hver kjærre, som kjørte.

Folk havde det travlt henne paa Vindheim den dag. For der var kommet et helt følge fremmedfant, baade mandfolk og kvindfolk — hvor de nu kunde være ifra —, som skulde have fire, fem hester og kjærrer i skyds. — Og saa for de omkring, alle disse, snakked og buldred og skreg, saa der neppe nok var mands maal at høre, dragsed og drog paa kister og pakker og alt det, som til kunde være.

Gamle Ola Vindheim stolped paa sine krogede knæ i skindbuksen med sølvspænderne omkring mellem dem, greied og hjalp tilrette alt, hvad han kunde. — Men de to eneste, som i dette kavende mylder endnu saa ud til at kunne ta verden nogenlunde med ro, det var nabogutten og jevnaldringen min, Sjur-Ola, og saa mig selv, og jeg heder nu Per.

Jeg var let om hjertet og let paa foden

dengang, — som rimeligt var; jeg havde intet at sørge for, og da skjorten og den vesle skindbuksen med lappen paa det høire knæ var alle de klæder, jeg havde paa kroppen, skulde det just ikke tynge saa stort det heller.

Sjur-Ola er for lang tid siden reist til Amerika. Han var ikke mere end nitten aar, dengang han gifted sig og strøg afgaarde. Vorherre maa vide, om han endnu lever og husker mig. Han var min bedste ven i denne verden. Vi var til og med saa gode venner, at alt, hvad vi havde, eied vi sammen, var to om det. Og jeg skal mene, det var ikke saa rent lidet, vi eied, heller; oppe i uren rydded vi os den ene gaard gildere end den anden, og hus og hytter bygged og grov vi os baade her og der bortover. Af kjør og gjeder drev vi drift efter drift hjem fra elvegrunden, hvor der var fuldt op af runde smaasten, og hester havde vi ogsaa i mængevis — dem skar vi os selv. — De ældre gutter, især Salomon Røysi, havde tidt og ofte forsøgt at stifte ugreie mellem os, saa vi kunde komme op at slaas; men jamen blev det lidet for umagen, de *der* fik! At vi to kunde være andet end gode busser, det faldt vist aldrig nogen af os ind.

— Nu ja, som vi saa staar der for os selv

i tunet borte paa Vindheim, Sjur-Ola og jeg, ved vi ikke ordet af, før en stormandsjente kommer trippende lige bums paa og gir sig til at prate. Jeg husker hende endnu saa lys levende; ung var hun, og bleg var hun, smal om livet, som du skulde se en hveps, og med en masse af sort krøllet haar kring hodet.

Men ikke et ord til svar fik hun, og det af den gode grund, at vi ikke forstod et eneste muk af det hele. Ola saa paa mig, og jeg saa paa ham; saa stak jeg pegefingeren i munden, og saa gjorde *han* det samme, og der stod vi.

Det kan jo hœndes den kjækkeste at komme saadan lidt ud af hegterne, naar han staar ansigt til ansigt med en ung, vakker jente, og vist er det, at jeg ofte senere paa min vei gjennem livet ved lignende anledninger var nær ved at bære mig ad paa selvsamme maade.

Nei, som hun da lo! — og fine, hvide tænder havde hun, det saa jeg —. Tog hun saa atter paa at snakke op, peged og gjorde miner alt det, hun kunde hitte paa. Og endelig forstod vi saapas, at det nok var meningen, vi skulde afsted og lede op igjen en eller anden ting, hun maatte ha mistet paa veien *opover*. — Ja, det var vi paa timen villig til.

Og bortover fløi vi, saa støvet røg os om de nøgne, solbrændte læggerne.

Lige ved Vindheim svinger postveien kring en stor, rund haug, mens en snarvei gaar tvers over. Did hen var vi netop kommet, da vi hørte raab bag os: „benveien! benveien!“

Benveien?“ — hvad var det for noget?

Jo, det maatte vel være det samme som „bene veien“, det, mente Sjur-Ola og tog igjen foden fat.

Men hvoraf det nu kom sig, enten jeg var en smule mere sprogmand, eller en aand hvisked mig noget i øret — nok er det, at i øieblikket efter for jeg kilende opover snarveien. Og ganske rigtig, oppe paa haugen fik jeg øie paa et fint, blaastribet tørklæde.

Den, som blev glad, det var jeg!

Saa tilbage i flyvende fart.

Jenten blev nu saa blid som et smørøie, hun, da kun fik tørklædet sit igjen; hun klapped mig paa mit runde, brune kind med sin bløde, hvide haand og sa, at jeg var „en sød, rask lille dreng“ — det eneste af alt hendes prat, jeg til nød kunde forstaa.

Og saa var det, hun i findeløn gav mig treskillingen.

Man maa nu forresten ikke tro, det bare

var saadan bent frem en treskilling som andre treskillinger. Selv havde jeg aldrig i mine dage set magen, og gamle Ola Vindheim og sønnerne hans — Knut og Jens — de sa for sin part det samme, endda saa mange forskjellige skillinger, som *de* fik fat paa af folk, der strøg forbi efter alfarveien.

Jeg ser den endnu den dag idag saa klart for mig, som den laa der i min haand og glitred i solskinnet, saa blank, saa skinnende blank. Paa den ene side stod der en løve med en øks mellem labberne, og ovenover en rose, som de fortalte mig var kongens egen krone. Men paa den andre siden var der et stort 3-tal, som havde den mærkværdighed ved sig, at ikke før var skillingen dreiet halvt rundt, før 3-tallet blev til en Ɛ, saa tydelig, som det skulde være skrevet af gamle Lars, skolemesteren, selv. — Det varte længe, før jeg kom efter, at det samme nok lod sig gjøre med andre 3-tal ogsaa.

Der var just myntforandring i de dage, den sidste, før kronemynten kom, og nu var det første gang, vi her i bygden fik de ny sølvskillinger at se. Kanhænde var dette fra førstningen af en væsentlig aarsag til den *lidenska*belige elsk, jeg la paa den treskilling.

— Nu, saa kom Sjur-Ola ogsaa engang

tilbage. Han var jo lidt flad om nebbet, siden han ingenting havde fundet; men da han saa fik høre og se, hvormeget heldigere *jeg* havde vært, ja, da blev der glæde paa gutten.

Det stak mig i hjertet, og jeg kjendte som en tung sten synke mig ind for brystet; — for jeg kunde bare altfor vel forstaa, han fandt det selvsagt, at treskillingen ogsaa var med i vort fælles bo.

Ikke den ting paa guds grønne jord vidste jeg mig, som jeg ikke gjerne var halvt med ham om, — naar bare, bare jeg fik eie denne ene for mig selv.

Og endelig kom det mig, hakkende og stammende, frem over læberne, at *den* maatte jeg ha alene. — Men paa det øre vilde ikke Sjur-Ola høre; — ikke saa, at vi skulde veksle og dele, — var det ligt sig! — nei, men vi kunde jo ha den hver sin dag, eller hver sin uge? — eller ogsaa gjemme den etsteds, hvor vi begge kunde gaa hen og se paa den saa ofte, vi havde lyst?

Jeg ved, jeg gjorde, hvad jeg kunde, for at faa Ola paa andre tanker; en gammel messingslire og en afbrukket lommekniv — to af vore dyreste eiendele — bød jeg ham at ha *frit for mig*. Men mener du, det hjalp det *heller* — han stod stivt paa sit det samme, han.

„Ja, men du ved da *det*, vesle Ola, at det var *mig*, som fik den."

Fik den? — ja, bare han ogsaa havde faldt paa dette med den fille „benveien", kunde jo han vært lykken ligesaa nær som jeg; saa skillingen var ikke mere min end hans, mente han.

Saa tog det ene ord det andet.

Og — kort at fortælle — i øieblikket efter hændte det utrolige: vi for i toppen paa hinanden og sloges saa rasende hidsig, som kun de bedste busser kan det, naar det først bryder løs dem imellem.

Noget saadant som en lomme fandtes ikke paa min syndige krop, saa jeg maatte la munden gjemme treskillingen, da jeg skjønte, der blev andet brug for næverne.

Du, aa du, som vi nappedes! Haarfillerne bare føg bortover. Jeg er ræd, han var vel saa stærk, han; men saa var jo rigtignok jeg raskere og behændigere. Og bedst som da dette stod paa, der saa jeg mig snit til at spænde ben, og i bakken bar det med os begge to, han under, med mig over brystet. Men mener du ikke, han saa fik tag med tænderne i armen min og bed *til* slig, at det var, som skar det mig tvers igjennem. *Jeg* var lige ved at sætte i med at skrige;

men saa husked jeg, at da vilde skillingen stryge sin vei med det samme. Jeg bed da tænderne sammen, satte ham tommelfingrene bag ørene og klemte til. — Det hjalp; han slap taget, og et hvinende hyl fulgte.

— Jeg op og afsted, og han efter; græd og bandte gjorde han, trued og kasted sten; men i løb kunde han ikke naa mig.

Henne i Vinheimslunden turde jeg endelig stanse og dra aande. Mit blod begyndte at kjølne, armen brændte og sved, og jeg følte en tyk klump vokse mig frem i halsen, naar jeg husked, at nu var jeg og Sjur-Ola ikke venner længer. — Men hvorom alting var: treskillingen havde jeg frelst, og saa fik det skure, som det kunde, med resten.

Jeg kan gjerne med det samme fortælle, at med Sjur-Ola og mig ordned det sig igjen hurtigere, end det var at vente; men jeg frygter, at vort venskab efter den dag aldrig fik den gamle helt ud tillidsfulde tryghed.

Ja, saa var jeg endelig hjemme igjen. — Og det kan nok være, skillingen vakte opmærksomhed! *Rore* ved den var det med nød og neppe, nogen fik lov til; men viste den frem, det gjorde jeg, vendte og dreied den paa alle kanter foran de mange undrende *øine*. — *Nei*, saa det var slig, de ny pengene *saa ud!* — Og stolt var jeg!

Kryle-Knut, en pukkelrygget, ugift husmand, vilde endelig kjøbe den af mig — han var nu bestandig saa lysten, han, efter alt, som der var noget særsynt ved. Først bød han mig to skilling — gnieren! saa tre og siden endog fire. Men jeg er vis paa, jeg havde spyttet efter handelen, om han saa havde budt mig alle de sorte kobberslanter, han gjemte i sin store laaspung.

II.

Den sommeren skulde bispen komme og holde visitats der i prestegjeldet. Og da skulde der mødes frem paa kirkegulvet og gjøres rede for, hvad baade skolemestrene og børnene kunde.

Saa en stund efter, at jeg var hjemkommet den dag, der stiger gamle Lars, skolemesteren, ind i stuen med det lille, rødmalte skrinet sit under den ene arm. — For vi skulde ha skole en uges tid og friske op igjen, før bispen kom. — Skolen var endnu omgangsskole, og nu skulde den holdes hjemme hos os.

— Gamle Lars skolemester, ja! — jeg maa nok fortælle lidt om ham. Det var meget til kar, det. Sine gode tre alen høi var

han, skjønt han længst var over de syvti aar. Han var temmelig tynd og mager af vekst, havde et greit skaaret ansigt, fra hvilket to usedvanlig klare og milde øine lyste ud igjennem de store, runde, sølvindfattede brilleglas, og mage til stemme, paa en gang saa kraftig og blid og god, har jeg neppe hørt. En særlig gave havde han til at ta livet med ro, baade i sorg og glæde. Men saa mangled der ham heller ikke paa hverken forstand eller lærdom, tror jeg! Man vilde vide, at han kunde bibelen udenad fra perm til perm, — saa ikke engang presten selv turde komme *der* og gjøre sig bred! — Han vilde gjerne smage paa det stærke, naar der gaves leilighed; men saasnart han fik lidt i hodet, blev han saa mageløs spøgefuld, da, at han fik det til bare morskab og løier altsammen. — Det var godt og vel halvhundred aar nu, siden han begyndte som skolelærer og klokker, saaat næsten alle der i bygden havde vært hans skolebørn. Og holdt af ham gjorde de, hvor han kom; der blev høitid i huset, naar gamle Lars, skolemesteren, viste sig i døraabningen.

Vi to var nu saa rent særdeles gode venner, vi. Naar skolen var hjemme hos os, var der ikke raad for andet, end at vi

maatte være sengekammerater. Og endda saa søvnkjær, jeg ellers pleied at være om kvelden, kunde jeg ligge lysvaagen og lytte efter til langt frem paa nat, naar han laa og røgte paa piben sin, mens han blev ved at fortælle og fortælle. End ikke til min egen far havde jeg saa sikker og bundfast en tro som til gamle Lars.

— Ja, saa kom da kvelden og sengetid, — men dermed ogsaa en ny bekymring; for nu gjaldt det intet mindre end at finde et gjemme, hvor jeg uden frygt turde la treskillingen være natten over.

Først la jeg den i en liden æske, som jeg anbragte borte i hjørneskabet bag fars store lommeflaske med roserne paa, da jeg vidste, at nogen og hver der i huset vel vogted sig for at komme denne helligdom for nær.

Nei, det dued ikke! — Saa listed jeg mig op paa loftet over nystuen og stak skillingen ind i en væggesprunge, inderst i den mørke krog bag peispiben. Aa nei! — det varte ikke længe, før jeg atter tog den til mig. — Men jeg forstaar ikke, hvorledes det gik til, at jeg siden fandt paa at tulle den ind i en klud, som jeg saa gjemte i taaen paa en gammel sko ude i gangen. Endda sagtens *maa jeg* vel ha tænkt som saa, at senest *vilde nogen* falde paa at lede der.

Jo, vi gik da i seng. — Skolemesteren var nok træt, han; for han sovned med det samme.

Men for første gang i mit liv holdt bekymringen for de ting, som hører denne verden til, mine øine aabne; — jeg laa og tænkte paa treskillingen.

Der randt mig i minde en lang, fæl fant med en stor sæk paa ryggen, som havde vært der om dagen, og hvem man nok kunde tiltro noget af hvert. Hvad *han* var god til at snuse op, og hvor *han* nu holdt til — det maatte pokkeren vide! — Saa tog hunden og katten til at slaas i gangen og holde et syndigt leven med alt, som laa løst derude.

— Jeg stod ikke i det længer, jeg maatte op og ud. — Skillingen fandt jeg jo rigtignok i bedste behold; men for at være helt ud tryg tog jeg den med ind og la den under hodepuden. — Saa endelig sov jeg ind.

Det var langt frem paa dag, da jeg vaagned; — skolemesteren var alt opstaaet. — Min første tanke gik til treskillingen — og hodepuden op. — — — Hvad? — — — hvad for noget? — — — den var der ikke! — — — Jeg kjendte det, som om hjertet stopped op med at slaa og saa igjen hamred løs, som skulde brystet sprænges, mens koldt

og varmt skiftevis bølged nedover hele min krop. Og kan nogen gjette, hvad en djævel kom og hvisked mig i øret? — jo, hverken noget klogere eller galere, end at skolemesteren var tyv.

Jeg skyndte mig straks med at vise fristeren vinterveien; men han var ikke undselig, han kom igjen, han. Saa fik han mig til at trætte med sig, til at troppe op med alle de modgrunde, som jeg bare var kar for at hitte paa. — Men da varte det heller ikke længe, før han havde mig i lommen. Det var ikke at be for, det, skolemesteren *maatte* og *maatte* være tyven. — For hvor i alverden var der ellers blit af skillingen? — Og hvorfor var han just idag saa tidlig oppe, gamlingen? — han pleied dog aldrig være nogen morgenfugl just.

Huf, saa det var uhyggelïgt! Jeg havde aldrig før kjendt, hvor ondt hemmelig mistanke kan gnage, og nu var det ovenikjøbet min egen kjære skolemester, det gjaldt.

— Jeg var vistnok saa ung, jeg, endnu, at jeg for den sags skyld ikke pligted at møde for bispen; men far og skolemesteren havde aftalt, at jeg alligevel skulde.

— Frem paa dagen blev der skole, og *det var* ude i nystuen.

Stilfærdig og trofast holdt skolemesteren først en liden bøn, — skjønt det forekom mig, at han, før han begyndte, kremted og hosted mer, end han var vant.

Saa sang vi et salmevers, — og jeg syntes, han skalv noget betænkelig i maalet.

Siden tog vi fat paa katekismen.

— — — „Kan du, Sjur Hagen, læse mig det syvende bud? spurgte skolemesteren.

— Det for igjennem mig, og jeg kjendte, at jeg blev gloende rød helt op over ørene, da jeg endelig tog mig sammen og saa ham ind i ansigtet. — Tro, samvittigheden ikke nu skulde slaa ham? — Nei, der var intet at mærke til noget saadant; de klare øinene hans lyste mig imøde igjennem brilleglassene saa rolige og milde som nogensinde. — — — Var det muligt, at jeg alligevel tog feil? — — — aa sludder! — — — Men huttetu, saa forhærdet og ful han maatte være, den gamle der!

— „Nu Sjur? — nu? — Har du rent glemt din katekismus, nu? — — — Lad høre, kanhænde *du*, vesle Per, kunde gjøre skam paa ham, endda saa stor og lang han er."

— Men det var mig umuligt at faa saa meget som en eneste stavelse frem.

— — — „Det syvende bud, Per? — —

det syvende bud? — — — Du — — — skal — — nu da? — — — du skal ikke — —!"

„Du skal ikke stjæle!" næsten skreg jeg ud, mens jeg tog til at ryste over hele kroppen.

— „Det var rigtig, ja! — Du skal ikke stjæle! — — — ikke stjæle — — saadan er det, ja.

— — — — Er du ikke frisk, vesle Per?" sa han.

— Nei, — jeg — havde lidt ondt i hodet.

— Ja, saa skulde jeg ha lov til at gaa ud.

Men ikke var jeg istand til at være lang stunden ude heller. Det var, som om noget trak og trak mig ind igjen, og snart sad jeg atter paa bænken ved skolebordet.

Jeg passed siden om dagen nøie paa at holde mig i skolemesterens nærhed.

— Men hvor kunde han vel ha gjemt den stjaalne skillingen? — det var dette, jeg grunded paa.

Frem ved middagstid kom der en skreppekar ruslende. Skolemesteren kjøbte en blyant, og den, som havde øinene med sig, da han tog op gamle skindpungen sin for at betale, det var jeg. Men som han slog pengene ud i haanden, var det let at se, at derimellem *var* treskillingen ikke.

Saa borte i skrinet, da! — oppe i lædeken! Den, som bare kunde faa tag i nøglen!

Han gik klædt i en lang, blaa frak, gjorde skolemesteren, og jeg vidste fra før af, han pleied at ha den nøglen i en liden baglomme udenpaa det ene skjøde, — der gik endda en klap nedover, og den var lukket med en hjerteformet sølvknap.

Jo, som han sad og fik sig sin mellemmad, og vi to var alene inde, fik jeg se, at frakken hang saa fristende bekvemt ned bagenfor bænken.

Det suste mig for ørene, det slog trommeslag i brystet, og jeg kjendte, det ligesom rykked og stak i fingertoppene. — Det fik ikke hjælpe, jeg maatte forsøge.

Gik jeg saa frem og tilbage der i stuen, smaanynned og tralled og lod som ingenting, krabbed om paa gulvet med mit legetøi, — indtil jeg lidt efter lidt var kommet did, hvorhen jeg vilde. Men jamen trak jeg baade en og to gange haanden til mig igjen, som havde jeg brændt mig paa den lommen. — Endelig var knappen løst; — — med to fingre sagte, sagte nedi, — — — og der kom den vesle nøglen op og var gjemt inde i min knyttede haand, uden at skolemesten havde merket det allermindste. — — At han da

ikke kunde bli færdig med det spegekjød og fladbrød! — aa, hvor jeg stunded! Jeg talte hver bid, han tog, og det blev mange, og sørgelig sent gik det. — Endelig var han dog mæt. Men saa var det denne elendige pibe; han blæste, og han kradsed ud, han kradsed ud, og han blæste, saa jeg trodde, det aldrig skulde faa slut. — — — Jeg holdt ikke ud at se paa længer, jeg skyndte mig paa dør.

Jo, der kom han ruslende og tog veien bortover grindeteigen.

Jeg ind, nøglen frem og i laasen; skynde mig skulde jeg, og skalv gjorde jeg, saa haanden rysted. — Men mener du saa, det var raad at faa den fillelaasen op! — Der laa en liden kjep, den stak jeg ind i nøgleøiet og vred til; „knak"! — og der sad nøglen fast! — Nu blev jeg først ræd, saa det forslog, jeg rev og sled i den forbistrede nøgle af alle livsens kræfter; men den sad, som den var skruet. — — — Tys! — der hørte jeg nogen ude i gangen; og den, som saa tog foden fat, det var mig.

En stund efter kom skolemesteren tilbage og skulde ned i skrinet sit, — kom saa efter, at nøglen sad fast i laasen.

Og der blev et leven! — det var, som

hele gaarden kom paa den anden ende, da det spurgtes, at nogen havde været ikast med skolemesterens skrin. De tog *mig* og for sig; — jeg? var det ligt sig! — og da jeg aldrig pleied lyve, slap jeg med det.

Enden blev, at vesle Jens Røysi, søn til en af vore husmænd, fik skylden. — Hans far gik med ljaaen paa et engstykke straks nedenfor husene, og Jens og Anna, søsteren hans, var altid vant at være med, de to, naar forældrene var paa arbeid hos *os;* for der vanked jo gjerne en og anden godbid da.

Det hjalp ikke, hvormeget end stakkars gutten frala sig beskyldningen, græd og bad saa hjertelig saart. Olina, tjenestejenten vor, kunde fortælle, hun havde set ham gaa og lure for sig selv inde i huset for en stund siden; — og saa var det nu dette, at han var af tyveslegt, maavide. — Jo, der kom faren sættende; for Anna havde nok vært henne og sagt det. — Og der blev en skjelden og en smelden, saa det var værre end jammerligt. Han havde sagtens slaat gutten rent fordærvet, havde ikke skolemesteren lagt sig imellem. „For heller vil jeg se ham ligge død paa flekken foran mig, før han skal ende i graatrøien, som morfar hans *gjorde!*“ skreg han.

Jeg kjendte en pine, hvor jeg stod, som brændte det mig under fodsaalerne. Jeg vidste ikke alt det gode, jeg gjerne vilde gjøre den vesle stakkarn nu bagefter; jeg stak til ham sukkerstykker og legetøi og søgte at trøste ham efter bedste evne. Men da han siden pusled afsted hjemover, kunde jeg endnu bortenfra veien høre, hvor saart han hiksted og græd.

Mens dette stod paa, var Olina inde i nystuen og redte op sengen, og jamen laa saa treskillingen der paa sengebunden! — Glad blev jeg, det skal være vist!

Men samtidig blev ogsaa angeren og følelsen af skam tilgavns levende. Tjenestvillighed var just ikke ellers min største dyd; men det var rent mærkværdig, som jeg den kveld stod paa naaler for gamle skolemesteren. Jeg kradsed ud piben hans, stopped og tændte alt i et, saa jeg tilslut holdt paa at kaste op af al den tobakssmagen. Og blækhuset hans — et arvestykke efter gamle provst Koren — tigged jeg mig lov til at gjøre rent. Ivrig og fremfusende, som jeg var, slap jeg det ned, saa det røg iknas. Men det var da alligevel saa inderlig velment altsammen.

III.

Jeg kommer nu i min historie til det kapitel om kjærligheden; for disse kvindfolkene skal nu gjerne være med i alt her i verden.

Jo, for det var just paa denne tid, at min hug for første gang stod i lue for en jentes skyld.

— Jeg kunde gjerne fortælle, at saadant noget aldrig senere er hændt mig; men folk vil nu bestandig være saa kloge, de, forstaar sig, og da jeg er rœd, de alligekel ikke vilde tro mig, var det til liden nytte, — saa jeg vil heller la det bero.

Jeg har tidt og ofte baade hørt og læst, at kvinden er det gildeste, skaberen har gjort. — Og det kan saamen gjerne være. — Vist er det, at noget saa vakkert og i alle maader udmærket som vesle Eli Lunde kunde *jeg* dengang ikke se for mine øine. Hun var omtrent et aar yngre, hun, end jeg, og det var i skolen vinteren forud, at hun fik saa fast et fæste i hjertet mit.

Jeg husker hende især fra en morgen, som hun og søsteren kom ind i skolestuen. Det var koldt i veiret, og tullet ind var hun, saa neppe nok næsetippen var synlig. Men *da hun saa* fik løst af sig den store, graa-

rudede hoveddugen og stod der lysende med sit smørgule haar, rund og rød i kinderne som et æble, tyk og god, men endda saa let, i sin gule skindtrøie med den hvide uldkant nedentil og det korte, blaa skjørtet sprikende kring læggerne, som i høirøde strømper stak op af de to halvstøvler, — ja, da var jeg solgt med det samme! Fra den stund stod det som naglet fast, at *hun* og ingen anden skulde være jenten min.

Jeg kunde ikke andet, jeg maatte ha en at fortælle det til, og det sa sig selv, at det blev Sjur-Ola.

„Ja, saa kunde *jeg* ta Aasa, jeg", sa han — det var søsteren.

Jo, det maatte han mer end gjerne, og vi to svogre gav hinanden haanden paa dette med et alvor og en støhed som fuldvoksne karer.

Det var høitid for mig, naar jeg kunde være der, hvor Eli var; det blev som søndag med sol om sommeren, bare jeg saa hende. Var der andre med i laget, kunde jeg for blygsel neppe faa munden op; men naar det saa traf sig, vi to var for os selv, jo, da blev der liv i tale og leg! Hjælpe hende og gjøre hende tjenester, bære tinen hendes, bryde vei gjennem sneskavlerne, naar vi gik sam-

men til skolen, det var min største fryd. Var det noget, hun bad mig om — og det var hun ikke flau for — kunde jeg sjelden eller aldrig si nei.

Hun skjønte nok bare altfor vel, troldet! hvor godt jeg likte hende. — Og som hun kunde finde paa at pine mig, naar det først faldt hende ind! Det var saaledes en dag frem paa vaaren, at lensmandssønnen, Haldor, var borte paa Lunde i følge med sin far, og jeg var der ogsaa. Vi var jevnaldrende, jeg og Haldor. — Jo, da var hun saa stor paa det da, at hun ikke engang vilde *se* til den side, hvor *jeg* var, bare traved rundt med *ham*, skulde vise frem baade dette og hint; det saa næsten ud til, at jeg med nød og neppe skulde faa lov at være *med*, jeg. Paa slutten blev jeg saa harm, at jeg egled mig i basketag med Haldor og smurte ham op. Saa var det straks jeg, som var hende den gjæveste.

Og jeg drømte og drømte — vaagne drømme om hende og mig og mig og hende. Som oftest var det en kjælke med vinger, vi havde; hun sad foran og jeg bagpaa, og saa fløi vi langt afsted over fjeld og hav, baade til Island og Amerika og Nordpolen, hvor vi slumped op i alle de underligste *hændelser*, som til kunde være.

Hændte det, naar vi var ude og leged, at nogen gjorde hende fortræd, saa jamen var jeg straks paafærde, jeg ogsaa. Mangt et blaat øie fik jeg for hendes skyld, og ligesaa mange gav jeg. Selv om det var større og sterkere gutter, fik de gjerne sin fulde bekomst; for Sjur-Ola var i regelen forhaanden, og hvad *en* ikke kunde, det kunde *to*.

— — — Naa, da saa søndagen kom, og jeg vel havde spist frokost og pyntet mig, la jeg ivei bortover til Lunde for at vise Eli treskillingen.

Jeg traf hende nedenfor laavebygningen, hvor hun og søsteren holdt paa at mure op et dukkehus.

Og hun syntes nu, at skillingen var mageløs gild. — — Om hun ikke maatte faa lov at holde den i haanden? — — Jo — — hun fik vel det.

Hun stod en stund og dreied den mellem fingrene, undersøgte og besaa den paa alle kanter.

„Du vesle Per — — ?“ sa hun saa indsmigrende, som bare kvindfolk og katunger kan gjøre sig.

„Ja?“

„Du kunde gjerne gi mig denne skillingen, *du*.“

— — — Det var, som kjendte jeg en rendesnare trækkes sammen om min hals.

Hun saa nok, at jeg ikke var saa villig som ellers til at danse, som hun spilte, — og der vidste jeg ikke ordet af, før hun for piltende opover. — — — Kjærligheden eller treskillingen! — — — Og treskillingen seired. *Efter* hende sprang jeg og greb hende, anked sig og skreg gjorde hun og bed mig i fingeren, saa blodet randt; men det hjalp ikke, jeg vred haanden op og tog skillingen igjen.

Det var alligevel med tungt hjerte, jeg labbede hjemover den dag. — Men treskillingen blev mig fra nu af mere dyrebar end nogensinde; jeg vidste, hvad den havde kostet mig. — For at være aldeles tryg syed jeg den fast under en lap til bukselinningen, men maatte flere gange om dagen sprætte op igjen for at se, om den var der.

IV.

Der gik igjen et par dage paa skolen. Saa en eftermiddag, som vi just var fri, kom vesle Hans Lundeteigen ruslende, skulde syd til kræmmeren efter tobak til bedstemor sin.

„Kanhænde, du kunde kjøbe en rul til *mig* ogsaa, du?“ sa far.

Jo han kunde nok det.

Men da far tog pungen frem og talte efter, viste det sig, at han ikke havde smaapenge nok.

„Har *du*, Per, at laane mig saalænge?“ spurgte han; — for jeg pleied stundom tjene mig en og anden skilling ved at sælge bær.

Nei, det traf sig saa, jeg ikke havde nu just.

Olina og jeg, vi to var ikke altid de bedste busser og passed gjerne paa at gjøre hinanden al den smaafortræd, vi kunde. Om jeg ikke havde? sa hun; end den råre treskillingen da, som jeg gik med i bukselinningen?

„Saa bare hid med den!“ mente far. Der blev jo snart fuldt op af slige nu — la han til.

Jeg skjønte, det vilde bære galt afsted, og tog saa smaat paa at nærme mig døren. Men far, som kun altfor godt forstod min hensigt, kom mig i forkjøbet, og jeg blev grebet, just som jeg alt stod paa spranget.

Jeg ved, jeg skeg, som var en kniv stukket mig i kroppen. Hvad mer jeg gjorde, kan nu være det samme; men vist er det, han slap igjen, og det fort.

Jeg ud og opover den store ur saa fort, fødderne bare kunde bære mig.

Straks over gaarden er der en høi, brat *hammer*; men yderst fremme paa stupet staar

der en mægtig birk, som luder sig, bred og grenet, lige ud over styrtningen.

Op paa hammeren for jeg og kløv ud i birken — et vovespil, jeg havde forsøgt et par gange tidligere, men som nok baade den ene og den anden der paa gaarden skulde la være at gjøre mig efter.

Saa sad jeg der mellem himmel og jord, mens de hede harmtaarer brændte mig paa kinderne, og saa ud over verden, som laa der og bredte sig nedenunder, saa uretfærdig og ond.

En gal tanke steg mig til hovedet: om jeg nu bare et øieblik slap taget, — saa kunde de siden ha tak for mig!

Og jeg saa i tanke og drøm, hvordan det vilde gaa: henimod aftenstid blev de bange og skulde afsted for at lede mig op. Men naar de saa fandt mig der i uren, blodig og livløs, — jo, da kunde det vel hænde, de kom til at tude op! — Men det var rigtignok ogsaa tilpas for dem! — Jeg malte mig videre ud, hvorledes de en dag kjørte en liden ligkiste af tunet. Men far gik bagefter, vred hænder og græd: „Nei, aa nei! — eneste sønnen min, du vesle Per, du vesle Per! — at jeg dog kunde være saa haard imod dig!"

Og jeg lo ved tanken — lo en latter saa styg, at jeg selv kom til at ryste af rædsel.

— Men saa faldt tanken paa mor, som nu var med kjørene oppe paa fjeldstølen, — hvor inderlig ondt det vilde gjøre hende, hvor hjerteligt saart hun vilde komme til at grœde. Og ingenting i verden kunde saadan magtstjæle min trods og myge mit sind, som naar jeg fik se taarerne blinke i mors øine.

— Saa var det og den ny hue med de to flagrebaand i nakken og det blanke messinganker paa siden. Det var Per, morbror min, skipperen, som havde sendt mig den fra Bergen, og jeg havde nu endda længtet nok efter at vise mig med den ved kirken den dag, bispen skulde komme.

— Men det værste af alt var nu dette, at jeg nylig havde faat fat paa Asbjørnsen og Moes folkeeventyr, og var endnu ikke rukket længer frem end til „Grimsborken", — som skulde være saa umaadelig morsom, havde jeg hørt. — Herre Gud, det var dog for tungt at si verden farvel, naar her var saa meget at leve for!

Og dagen gik sin vei lidt efter lidt, og mit mod gjorde ligesaa. Jeg kjendte mig med et saa tœrende sulten, og en liden frister begyndte at hviske: „gud give, du turde gaa ned og faa dig mad!"

Men værre blev det, da det tog paa at skumre; for jeg var ganske gyselig mørkræd.

— Saa var jeg endelig nede igjen af birken, efterat først treskillingen godt og vel var gjemt i et hul efter en træpikke.

Og alt, som solstriben krøb opover den store snetind i syd, krøb jeg nedover mod gaarden, skjulende mig saa godt, jeg kunde, bag trær og stene.

Endelig var det saa mørkt, at jeg for haarde livet ikke turde være ude længer.

Og nu fik det skure! Syndig juling kom jeg sagtens til at faa; men treskillingen kunde de nu alligevel bide sig i fingrene efter!

Frygtsom og stilfærdig som en tyv sneg jeg mig indenfor døren; — nei, ingen lod til at bemærke mig. Jeg begyndte saa smaat at faa modet op; for jeg havde sandelig ventet mig noget helt andet i velkomst.

— Da det led om lidt, voved jeg mig hen til bordet og fik i mig lidt grød og melk.

Saa smøg jeg ud i nystuen, krøb i seng og takked, før jeg sovned, Vorherre, som havde laget det altsammen saa godt.

— Men den takkebøn kunde jeg gjerne ha sparet til en bedre leilighed; ti for *saa* godt kjøb var det dog heller ikke meningen, jeg skulde slippe.

Jeg var en ærekjær krabat, og noget saadant som at bli straffet i skolen var jeg ræd

som for døden selv. Nu vidste far dette og havde da vært saa udspekuleret at be skolemesteren „sætte mig *igjen*“ den næste dag til straf for min trodsighed.

Let og glad som en fugl kom jeg i skolen om morgenen. Jeg kunde paa mine fingre alt, jeg blev spurgt om, læste den tredje artikkel i katekismen og om Saul i bibelhistorien, saa det suste efter, og vidste ikke af ondt at sige, jeg, før frem ved middagstid.

„Ja“ — sa skolemesteren — „nu faar dere ta fritimen, børn; — men du, Per, kan faa lov at sidde *her*, du,“ la han til.

— — — Jeg blev bare staaende med aaben mund og stirre ham op i øinene.

„Du forstaar vel, det er meningen, du skal sidde *igjen* idag?“

— Sidde *igjen*? — — — jeg? — — — Jo, saa med en gang skjønte jeg, hvorledes det hele hang sammen.

Men saa saaret og rasende sint, som jeg da blev, vil jeg ønske, jeg aldrig mer maa kjende mig.

Ned igjen satte jeg mig paa flekken og blev siddende timen tilende med hænderne under hagen og stirre i bordet. Tisken og fnisen hørte jeg omkring mig; for der var dem, som var misundelig paa mig, fordi jeg

altid stod mig saa godt med skolemesteren, og nu syntes de vel sagtens, at dette var tilpas.

Børnene fik befaling til at ta nisten med ud paa bakken, og skolemesteren selv gik ind i den andre stuen; han skulde spise *der* den dag. Om en stund kom han igjen ud i nystuen, gjorde en vending indover gulvet, men gik saa sin vei uden at mæle et ord.

Endelig var hviletimen over, og børnene blev raabt ind. Da alle havde sat sig, kom skolemesteren hen til mig og bad mig læse op det fjerde bud.

— Aldrig et eneste muk fik han høre.

Saa læste han det selv, tog siden til at lægge ud om dem, „som hædre fader og moder", at „de skulle længe leve i landet", og endte med at spørge, om jeg nu ikke hjertelig angred, at jeg igaar var saa uartig mod far, som dog af Vorherre selv var „sat over mig til at byde og raade".

Men her traf han just til at slaa paa knaldperlen. Det var dette, jeg fandt saa fortærende harmeligt og tirrende, at de vilde velte al skyld over paa *min* side, mens jeg selv efter guds og menneskers lov ikke kunde skjønne andet, end at retten var min.

Rasende sprang jeg op, slog i bordet det

vesle, jeg orked, og skar i med en stemme, som dirred og peb: „nei, rive, om jeg gjør!“

— Der blev en stund stille i stuen, saa man kunde hørt en knappenaal falde.

Endelig gik skolemesteren med lange, værdige skridt bortover gulvet og ud.

Jeg vidste med det samme, hvad dette skulde betyde; for det hændte imellem, at de aller værste syndere blev riset paa næverne.

Men jeg bare bed hænderne sammen, da han kom ind igjen med et stort ris i haanden.

„Kom saa med hænderne, Per“, sa han.

Og det gjorde jeg paa den maade, at jeg stak ham begge de knyttede næver bent op under næsen.

Overrasket tog han et skridt tilbage, saa et øieblik paa mig, — brød saa riset istykker, gik hen og stak det i ovnen.

Nu først bar det i graad med mig — en graad saa voldsom, at det vistnok varte en times tid, før jeg kunde holde op med at hulke og hikke.

— Ud paa kvelden, som jeg sad for mig selv bag smien, kavende med tanker saa mørke og saa saare, vidste jeg ikke ordet af, før skolemesteren stod foran mig.

„Er du sint paa mig, vesle Per?“ sa han.

Jeg svarte ikke — kunde heller ikke; for jeg kjendte mig saa underlig tyk i halsen.

„Har jeg været slem mod dig? — — Men jeg vilde dig det dog bare saa vel — — — for du ved da det, at jeg holder saa af dig."

Saa brød graaden løs paany.

Skolemesteren tog mig paa fanget, og hvordan vi to nu sad og snakked sammen, det vil jeg ikke engang forsøge at mane frem.

Men det ved jeg, at aldrig hverken før eller siden saa jeg en taare i gamle skolemesterens øie.

Og tilsidst sovned jeg der paa fanget hans, med en taknemmelig følelse af lykke og fred, men saa træt, aa saa træt, saa træt.

V.

Det led frem, til lørdagen kom, og den dag var det, vi skulde møde for bispen.

Jeg vaagned tidlig om morgenen, var i en fart ude af sengen og henne ved frokosten, saa bar det til bækken, hvor det gik løs med at vaske og skure, saa grønsæben sved mig i ansigtet. Siden kom kirkeklærne paa, flunkende ny fra top til taa; jeg kan huske, jeg blev ganske mørkeblaa paa hænderne ved at stryge dem nedad den glinsende rundtrøie med sølvknapperne.

Vesle-Brunen var folunge dengang; men endda den ikke var mer end godt og vel en

uge gammel, saa jamen dansed den, saa det føg efter, da vi kjørte bortover veien med moren for stolkjærren. Den vidste ikke stakkar, at den om nogle uger skulde bli morløs.

Det var far selv, som kjørte mig, og jeg skal tro, jeg var noksaa kry, da vi svinged om ved kirken, hvor bygdefolk, store og smaa, allerede havde sanket sig i flokkevis.

„Ja, lad mig nu se, jeg ikke faar skam af dig idag, gutten min", sa far.

— Bispen kom stigende, bøiet og bleg, med sølvhvidt haar hængende ned under den høie hat og med guldkorset blinkende paa den sorte kjole.

Men bag ham kom presten, fed og bred, om ikke fuldt saa høit i veiret med næsen som ellers. Og saa endelig den tynde prestefrue med fem eller seks af børnene trippende efter.

Hatter og huer blev løftet, da følget skred forbi og ind kirkedøren; saa strømmed vi andre samme veien til.

— Skolemestrene stilled sig op paa kirkegulvet, hver med sine for sig.

Og saa blev der bedt og sunget og læst og overhørt.

Det var ikke greit at være skolemester *heller* da.

Ola Seim var den, som først maatte i ilden, og endda saa sikker kar, han ellers vilde gjælde for, saa jamen kunde man dengang se, hvor han rysted i knærne, aldrig saa snart han et øieblik traf til at staa stille.

Nei, saa var Anders Jakobsen andet til løve!

Fra først af var han nu bare en fattig husmandsunge paa en plads under Lunde. Men da han var sluppet frem for presten, slog denne og nogle mœnd i bygden sig sammen om at koste ham paa lærerskole og siden endog paa seminariet syd paa Stordøen. Jo, da han saa kom hjem igjen som udlært og blev klokker i nabosognet, da var han storkaren fra ende til anden; — han var ikke anderledes at se end med haaret strøget op som en hanekam, hvid krave og sort kjole med split bag, og et sprog talte han som Pontoppidan selv.

Det var gut, som ikke lod sig forfjamse af bispen heller, det! Da tiden kom, sprat han frem paa gulvet som en anden hallingdanser, gik saa der, dreied sig paa hælen og slog ud med armene, mens han spurte og præked og præked og spurte.

— Men gamle Lars aksled sig og kremted og tog det med ro, som han pleied, han.

Da skolemestrene var færdige med sit, tog bispen selv til at høre os over. Jeg syntes, han saa saa god ud, at jeg slet ikke blev bange heller, da jeg havde ham der lige foran mig.

„Kan du, min lille ven, fortælle mig noget om Jesu fødsel?“

Og det var, som tog man baandet af en sæk erter, det.

— „Naa! — Nattevagt over deres hjord — — — ved du saa, hvad hjord er?“

„Det maa være en *bøling*, det“, svarte jeg.

„Bøling? — ja, hvad vil *det* sige?“ — han vendte sig til skolemestrene, som havde sat sig i stolen lige nedenfor.

Og Anders Jakobsen op med det samme: „Hr. biskopen maa undskylde, de taler desværre saa bondeagtig, disse børn!“

„Jeg ønsker at vide, hvad bøling er“, sa bispen, og det, saa det bed.

„Jo,“ svarte gamle Lars, „en bøling er det samme som en samling af kvæg.“

Se, saa havde jeg jo detop svært udmerket. — Og bispen strøg mig over haaret med sin magre, skjælvende haand. „Det var kvik, flink gut!“ sa han.

Men da kan det vel være, jeg vokste, hvor jeg stod, jeg ogsaa.

* * *

Men forat jeg nu atter skal faa fat paa den rette traad i min historie, saa var det dette, jeg har at fortælle, at da vi gik ud af kirken, kom der en fremmed mand hen og hilste paa far. Han var klædt halvt som bonde og halvt som byfant, havde briller paa den flade, opadbrettede næse, og et tyndt, rødt skjeg hang ham langt nedover brystet.

„Er det Torstein Kvaale?" sa han lavmælt og langtrukket.

Jo, det var da det.

„Og mit navn er missionsemissær Anton Samuelsen fra Ryfylke".

„Det kan saa være, det, ja," svarte far.

Jo, han reiste omkring og sanked hjælp til missionen nede i Zululandet. Iaften skulde han holde forsamling paa Opheim — gaarden, hvor kirken ligger. Og saa var det dette, om han ikke skulde faa lov at gjøre det samme aftenen efter hjemme hos os?

„Aa jo, der faar bli en raad med *det*," mente far — loved saa og at gjøre det bekjendt der i nabolaget og tog endog mandens skreppe med i kjærren, da vi omsider kjørte hjemover.

Søndag eftermiddag havde vi ham paa Kvaale. Og lidt efter lidt tog folk fra nabogaardene til at samles inde i stuen, fandt sig

plads paa bænker og i senge, og hvor de ellers kunde komme til.

Den store huggestabben vor blev rullet frem paa gulvet; det var prækestolen.

Det begyndte med, at fremmedkaren slog op en salme; da den var sunget, steg han paa stabben og tog til at lægge ud.

Og jamen var det gut, som fik mælet op, da! Det var, som det bare hylte og peb gjennem stuen, mens han mante frem det luende helvede, hvor grusomt de fordømte sjæle havde det der, hvor græsselig de skar tænder, banned og skreg, naar den sorte satan og englene hans slog klørne i dem og dypped dem ned i svovlsøens brændende bølger, saa de blaarøde flammer skvulped og putred.

Men med et blev han saa myg og blid i stemmen, da han gav sig til at fortælle om Vorherre i himmerig, hvor god han var, hvor frydefuldt de salige havde det hos ham oppe i den lyse stad, hvor de gik omkring i lange, hvide klæder, med guldkrone paa hodet og palmegrene i hænderne, mens den ene gudsengelen fagrere end den anden fløi til og fra, legende paa guldharpe og syngende den ny sang om lammet, som var slagtet.

Og nu vilde han be os en og hver vælge,

om vi vilde havne der nede eller hist oppe, naar tiden kom, at vi skulde si farvel til denne jordhytte her.

Men det maatte vi huske vel paa, at kun den fik arvelod med Kristus, som gjorde hans befalinger, og nu var det Kristi klare budord til os at lede de arme, vildfarende hedninger tilbage til hans hjord og sande faaresti.

Saa læste han op af en bog og skildred selv videre, hvor sørgelig det stod til der ude hos hedningerne, og hvor fornødent det var at komme dem til hjælp, som stræved med at tænde lys i dette forfærdelige mørke.

Da han slutted, var der neppe nok et tørt øie inde i stuen, og som han saa lod hatten gaa rundt, tog baade den ene og den anden til at lede pungen frem af lommen.

— Jeg for min part ved, at ikke et ord af hele talen gik tabt for mig, som jeg sad paa vesle krakken min lige nedenfor stabben, og grebet i sjælen var jeg saavist som nogen.

— Senere paa kvelden traf det sig, at emissœren og jeg kom til at snakke sammen.

„Elsker du Jesus, du, gutten min?“ sa han.

— — — Jo — — — jeg gjorde nok det.

— Ja, for Jesus var saa snil, han, og var især saa glad i alle de smaa.

Jeg kunde nu fortælle, at jeg havde fem brødre hos ham, jeg.

Om jeg da ikke selv ogsaa gjerne vilde komme didop? — For han vilde haabe, der endnu ikke var noget, som ~~holdt~~ *mit* hjerte borte fra Jesus.

Men hvorledes han siden kom til at vende og snu, nok er det, han endelig fik listet ud af mig, at jeg havde saadan en mageløs treskilling, som jeg var saa svært glad i.

Ja, den maatte jeg si mig løs fra; for over dørstokken til gudsriget kom ingen med fremmede guder i hjertet.

Forskrækket spurte jeg, om mindre ikke kunde gjøre det.

Jeg havde en gammel vest, som var blet mig noget for liden ogsaa; men den ene lomme var akkurat lige saa god som ny. Naar jeg nu bad mig lov til at gi den vesten til vesle Mons Bakken — han havde hverken far eller mor, han stakkar! — vilde saa ikke *det* gjøre god mon? — Men i stilhed gjorde jeg op med mig selv, at knapperne kunde jeg alligevel gjerne skjære fra.

Nei, det kom ikke til at hjælpe det ringeste, sa han; alt eller intet, det var kravet, og det var ikke til at rikke. — Saa tog han op af frakkelommrn en rund æske af messing

og skrued laaget af; den var paalag til halvten fyldt med kobberpenge, og de skulde være — fortalte han — „til en skole for de arme smaa sorte hedningelam, som springer nøgne omkring og spiser hinanden dernede i Zululandet.“ — Hvad, om jeg nu slap treskillingen nedi? — saa kunde han ogsaa fortælle til andre børn, hvor han for frem, hvad *den* vesle gutten havde gjort for de stakkars smaa brødre og søstre nede i Afrika.

Dette var just at tage mig paa det ømmeste sted, og naar jeg ogsaa med det samme kom saa godt i det med Vorherre, — — — ja, da fik det ikke hjælpe, jeg maatte la staa til!

Men jamen blev det mig alligevel en tung gang op til træpikkerhullet, og jeg kjendte det, som vilde fødderne ikke flytte sig under mig, da jeg endelig var paa nedveien.

Ret som det var, stansed jeg, saa paa skillingen, gned den mod trøieærmet og var flere gange ifærd med at snu. — Nei, saa tog jeg mig sammen, gik med stø skridt bent ind i stuen og hen til emissæren, vendte ansigtet fra — — — og straks efter hørte jeg treskillingen fare klingende ned i æsken.

Det kan vel være, jeg følte mig stolt og lykkelig nu, da det først var gjort! Jeg

syntes, jeg havde stridt den gode strid og seiret, og jeg er ræd, at havde nogen af nabogutterne den kveld fundet paa at negte mig retten til gudsriget, vilde der vanket al den stryg, mine nœver kunde gi.

Jeg gav mig ikke, før jeg fik lov at være sengekamerat med emissæren om natten; jeg syntes, det kunde passe det, eftersom han jo var en gudsven, han ogsaa. — Og snart sov jeg den retfœrdiges søvn.

— Frem i graalysningen vaagned jeg med en angstfuld-følelse af, at nogen vilde kvæle mig. — Den fremmede sov, snorked, som du skulde hørt en kaffekvern.

Da med et faldt det med en knugende tyngde over mig, at treskillingen ikke var min længer!

Jeg forsøgte nok at lede frem de grunde, som igaarkveld havde saa stor en magt; men det var som at gribe i røg, nu.

Det randt mig i minde alt, hvad jeg havde sat ind paa den skillingen, — og nu var den i et svagt øieblik narret mig af hænderne.

Bent foran mig paa sengefjælen stod æsken og blinked og blinked. — Der var den!

— — Naar jeg bare turde! — — For det var nu ikke sagt, at manden med det første

fandt paa at se *efter*, eller om saa skulde ske, at han da just vilde mistænke *mig*; saa sagtens kom han lige fuldt til at fare omkring og udbrede min ros.

— Og Vorherre, som var saa kjærlig og god, vilde nok slippe mig ind til sig alligevel, naar jeg angred hjertelig bagefter og var snil og lydig gut.

— Pokkern maatte forresten vide, hvem han egentlig var for en, denne fremmedkaren! Kanhænde, naar alt kom til alt, han stak pengene i sin egen lomme, den landløberen!

— — — Og havde nogen i de nærmeste minuter truffet til at komme ind i nystuen paa Kvaale, vilde han ha fundet mig i bare skjorten staaende paa knæ i sengen, skjælvende af iver, beskjæftiget med at skrue laaget af messingæsken. Jo, saa varte det heller ikke længe, før jeg atter havde treskillingen mellem fingrene. Den var let nok at kjende, som den laa der i kobberdyngen og skinned og glitred.

— Men ikke før var jeg igjen smuttet ind under felden, før samvittigheden vaagned med forfærdelig magt. Skillingen brændte mig i haanden, som var den glødende, jeg fik en følelse af, at mage til styggedom vidste jeg mig ikke, og jeg vilde mer end gjerne

ha lagt den tilbage, men turde ikke rikke mig af flekken af frygt for, at den slemme skulde komme og nappe mig med det samme. Skalv gjorde jeg som et æspeløv, koldsveden pibled frem over hele min krop, og endelig bar det i med den voldsomste hulken.

— Emissæren vaagned og spurte forundret, hvad der var paafærde. Hikkende og hikstende bekjendte jeg, hvad jeg havde forbrudt, og bad og velsigned ham ta den ulyksalige treskilling tilbage.

„Nei, mit barn," gav han til svar, „det være din straf, at du selv maa beholde den sølvpenning, for hvilken du som Judas Iskariot har solgt din herre og frelser."

Aa jo! — han maatte! — for ellers fik jeg aldrig en glad time mer! — — han maatte! han maatte!

Og endelig gav han da efter. — Men det ved jeg, det var med et helt anderledes ydmygt og beskedent sind, jeg denne gang hørte skillingen fare klingende ned i æsken.

— — — Jeg blev længe liggende vaagen den morgen fremover; jeg laa og tænkte og grunded paa saa meget og mangt.

Og da jeg omsider sovned igjen, just som det lyse soløiet blinked frem over Linipen og keg ind igjennem ruden, da

havde jeg lovet Vorherre, at jeg vilde bli missionær.

— Men at det løfte aldrig blev liv — det er ialfald ikke treskillingens skyld.

Bare en hund.

I.

Fall var ikke andet, stakkar! den var bare en hund.

Men om den da ogsaa bare var en hund, saa var den alligevel en merkelig hund; den var merkelig baade ved sin størrelse og klogskab og leved dertil sit hundeliv i saa merkelige skjebnens omskiftelser af lykke og ulykke, at dens livs saga, ialfald for mig, eier fuldt saa vel krav paa at mindes som mangt et menneskeliv.

— Men før jeg nu gaar videre frem, faar jeg først faa lov at gaa noget tilbage og fortælle lidt om nystuen hjemme paa Kvaale, og hvorledes det bar til, at den blev bygget.

Min bedstefar, gamle Per Kvaale, var bortimod de fem og seksti aar gammel, da han fulgte sin anden kone til graven. Men der var livsild og livslyst i gamlen endnu; ikke længer frem end aaret efter kom det

op, at han havde i tanker at gifte sig igjen, og det med en jente paa godt og vel de to og tyve.

Samme sommeren var det, han fik nystuen sat op. „Faar du en gammel-mand, saa skal du nu alligevel faa dig ny stue, Mari", sa bedstefar.

Nystuen blev bygt mod gavlvæggen i gaardens gamle stue, hvor min far skulde holde hus; der var dør imellem.

Den var rent berømt fra første stund af, denne bedstefars stue, har jeg hørt si; for den var det eneste malede hus, som fandtes i bygden. Blodrød, som den var, lyste og skinned det af den oppe paa Kvaalshaugen, synlig, som den der laa for hele sognet.

Jeg for min part kan ikke mindes andet, end at bedstefar allerede længe havde ligget i jorden; enken hans var faret til Amerika til en søster, hun der havde, og nystuen var kommet i min fars eie.

Den var nu ikke just saa straalende at se til længer, bordklædningen var sprukket og malingen blegnet, hvor den ikke var faldt af. Men endda saa var dog nystuen paa Kvaale holdt for at være den gildeste stue der i grænden.

Og indeni var den efter forholdene noksaa

pen; gulvet var gjerne renskuret, mens de andre stuegulv i nabolaget kunde takke til, om de fik sig en vask til hver høitid. To velopredte senge stod der altid, og de kom mangengang vel med, naar presten eller skriveren eller ogsaa en og anden turist skulde ha hus for natten i Halvardsreppen.

II.

Ja, saa var det den vaaren, jeg havde fyldt mit tolvte aar, — det var endda just den samme vaar, at morbror min, Ivar Lunde, drukned i Lønsoset.

Saa en dag, som vi netop sad ved middagsbordet hjemme paa Kvaale, fik vi høre gaardshunden vor, Pasop, ta paa at holde et syndigt leven nede paa veien. Den gjøde, og den hylte og bar sig som rasende. Men af og til kom der med indimellem en lyd saa grov og hul, at det var rent uhyggeligt.

„Nei, saa spring da ud, du Per," sa mor, „og se efter, hvad det er, hunden basker med!"

Men endnu før jeg vel havde faat skeen lagt fra mig, hørte vi skridt ude paa tunet.

Saa tog det i klinken, og ind gjennem døraabningen stak der sig en menneskeskikkelse, hvis lige jeg endnu aldrig havde set.

Lang var han og tynd som et riveskaft, hatten hans var liden og stribet, ansigtet blegt og trætørt, med næseklemme og umaadelig langt, lyst kindskjeg, trøien og knæbuksen var spraglet som en aarhøne, strømperne graa, og snørestøvler havde han opefter de to pibestilker af smallægger.

Han blev staaende et øieblik med klinken og stirre paa os; saa nikked han, bøied sig under tverstokken og steg ind.

„Aa nei, aa nei!“ sa mor og flytted sig længer tilbage paa bænken.

Men *jeg* satte i næste øieblik i med et hyl; ti bagenfor ham, som ind var kommet, stod med labberne paa dørstokken et uhyre saa frygteligt, at jeg ikke kjendte fødderne under mig af skræk.

Troldet syntes mig stort som en passelig kvige; det var brungult paa farve med noget mørkere rag fremme paa halsen, og saa havde det en kjæft med slig en tandgard, som det stod der og gabte med hængende tunge, at det maatte kunne tygge en slibesten.

Jeg var vis paa, at det kunde ikke mindre være end en løve, en tigerkat eller et andet af de glubende dyr, jeg just havde læst om i „Jagthistorier fra Afrika“, som i de dage fulgte med „Almuvennen“, og jeg ventéd mig

intet bedre, end at vi paa røde rappet skulde bli revet i stumper og spist op allesammen.

Men saa galt gik det nu heller ikke, og da jeg merked, at bestet for det første blev staaende, hvor det stod, krøb jeg op under hjørneskabet og slog mig tiltaals saa godt, jeg kunde.

Imidlertid havde han, den lange rækelen, strøget hatten af hodet og ranglet frem over gulvet.

Far var den, som først fik munden op.

„Hvor er den karen fra?" spurgte han.

Men der var ikke mening at faa af det, som spøgelset svarte, det lød som bare „viski vaski ruski raski" altsammen. Og saa lo han og rysted paa hodet og fagted sig, saa jeg ikke kunde bare mig for at le, endda saa ræd som jeg var.

„Aa snak dit morsmaal, kar, og staa ikke der og skab dig!" mente Salomon, tjenestegutten vor.

Men fyren lod, som han ikke hørte, han, — gik først hen og glytted paa døren til kjøkkenet, vendte sig saa mod nystuen, hvor han forsvandt, med det store, gule utysket labbende efter sig.

„Men hvad pokkeren er dog dette", for

far op, greb til siden, hvor kniven hang, og steg frem fra bordet.

„Aa, Gud hjælpe og trøste mig, nu skal du se, han stjæler sølvskeerne mine!“ skreg mor.

Men saa kom han ind igjen, drog frem lommebogen sin og la en tidalerseddel hen i vinduet foran far. Og saa pegte han mod nystuen og nikked og lo igjen, saa det var ikke andet at tro, end at han var kommet bent fra galehuset.

I det samme kjørte der en kjœrre op for døren, og Lars Haugen, skydsmanden nede i dalen, steg ind.

„Goddag i huset og tak for sidst!“ hilste han. „Jeg ser, fanten er alt kommet,“ sa han, „han rendte fra mig nede i bakken, da han skjønte, det var hid, vi skulde.“

„Goddag og selv tak for sidst!“ sa far. „Men er det dig, Lars, som er ude med julebuk nu ved Jonsoktider?“

„Ja, du maa saa si,“ svarte Lars. „Skræmte han ikke næsten livet af baade kjærring og unger hjemme hos mig, da han kom der idag med skrubben sin! — Han havde med sig brev til mig fra foged Thorsen paa Eide. Fogden skriver, at det er en engelskmand, som skal være her sommeren udover for at fare

om i fjeldene, hvad nu ogsaa *det* skal være godt for! Saa blir jeg bedt om at finde husrum til ham, og jeg tænkte da, at kanske du, Torstein, havde raad med det. — Penge har han nok af, skriver fogden, saa du faar dig godt betalt.

Mor var nu ikke videre lysten paa at ha hverken fanten eller skrubben hans inden sine døre. Men hvorledes det nu var, saa blev det alligevel slig, at de skulde faa være. „Penge er penge, og tjent er tjent," sa far — han havde det ordsproget.

Og saaledes gik det til, at „Mester Johnson", som engelskmanden navngav sig, eller „Meistaren", som han snart blev kaldt i bygden, kom til at bo i nystuen, baade han og hunden hans. — For det varte da ikke længe, før jeg forstod, at bestet dog bare var en hund, og det endog en snil hund, som ikke brød sig om at være nogen til fortræd.

III.

Men den hund, det var just Hall, som jeg talte om — „Mester Hall", som husbonden altid kaldte den.

Ja, der var mangeslags greier med den velsignede hunden. Jeg kan ikke just si, mor

blev videre blid, da hun saa, at engelskmanden gav den af den bedste mad, som fandtes paa bordet, og lod den forsyne sig af hendes fineste tallerken. Men da saa hendes gildeste aaklæde — en brudegave fra mors egen søster — blev git hunden til at ligge paa, da baade tuded og græd hun, og det var ikke mer end som saa, at Mester Johnson kunde faa skaden bødt med en femdalerslap.

Pasop blev paalag som en afsat lensmandsdreng, han, fra den tid, Hall kom i huset. Det var med nød, han nu og da voved sig ind i stuen for at faa maden sin, og ikke før fik den øje paa den gule engelske storkaren — som sagtens var for kry paa det til at ta videre notis af Pasop — før den skjød krog paa ryggen og pilted smaaknurrende afsted med halen mellem benene.

Vi havde i førstningen frygtet for, at det vilde bli saa omtrent uraad for engelskmanden og os at forstaa hverandre. Men med dette gik det slet ikke saa ilde endda. Det var rent utroligt, som han kunde greie sig med fagter og miner, og lidt efter lidt fik han jo tag i adskilligt af sproget vort ogsaa.

Han var i det hele en snil og godlidelig mand, denne Mester Johnson, saa snurrig og underlig han ellers kunde være. For mage

til skrue skulde du aldrig ha set, naar det først var noget, han havde sat sig i hodet; han kunde bære sig da, som var han bindende gal, og vel saa det. Saaledes søndagen efter, at han var kommet. For da trækker han paa sig kirkeklæerne, som endnu hang efter gamle bedstefar, og gir sig — forsyne mig — paa kirkevei i rød lue, hvid, grønkantet kufte, rød vest, gul skindbukse, sølvspændesko, og endog med bedstefars lange pigstav i haanden.

Folk gjorde store øjne paa kirkebakken, skal jeg tro, da han saaledes udstaferet, høi og stiv steg frem mellem almuen.

En dag havde han været ude paa jagt, men ikke fundet levende at løse skud paa. Som han saa gaar hjemover, kommer han nede i lien forbi Kryle-Knuts prægtige gjede-buk. Og der klemte Mester Johnson løs og skjød, saa bukken for trillende nedover bakken. — Aa jo, ikke for det, at Knut tabte paa det; for bukken blev betalt, og det rundelig.

Jeg glemmer aldrig, hvad han fandt paa, da jeg engang en varm sommerdag var med ham oppe i Stølsfjeldet. Bedst som det var, træffer vi en gammel taterfant, som kom ranglende fremefter med sækken paa ryggen. Fanten bad om tobak, som han ogsaa fik, og endda en dugelig dram atpaa. Han var ikke

sparsom paa saadant, Mester Johnson. Men hvorledes det nu traf sig, nok er det, han fik det indfald at ta op to eller tre dalersedler, som han bød gamlen for at danse splitter nøgen paa en liden snebræ der i nærheden. — Og taterfanten saa gjorde, kasted af sig fillerne sine og til at hoppe og humpe saa godt, han kunde, stakkar! med sneen under de bare fødder; imens stod engelskmanden saa alvorlig, som var han i kirke, og tegned ham af i bogen sin.

— Jeg kom snart til at bli som en tjener eller en fuldmægtig hos Mester Johnson, jeg. Erender sprang jeg for ham, gik paa posthuset, eller hvad andet det nu kunde være, og fulgte ham gjorde jeg alt som oftest.

Jeg skal mene, jeg heller ikke havde utak for umagen! Penge fik jeg af ham alt i et, billeder og god mad ogsaa, saa det var rent festtid for mig nu fremover.

Det havde heller ingen nød, om far bød paa bank, naar bare engelskmanden var hjemme; jeg tog bare foden fat ind til *ham*, og saa var jeg reddet.

Næsten hver eneste dag var Mester Johnson ude og rendte om i berg og knauser, — der er nu heller ingen mangel paa denslags hjemme.

Og jamen var han værre end den værste gjed! Frem kom han, om det end saa aldrig saa urimeligt ud for folkefod at finde fæste.

„Aa ja, han gir sig ikke, før han faar slaaet ihjel sig," sa folk i nabolaget.

Nu var jeg, om jeg selv skal si det, en rask og uforfærdet gut; temmelig kjendt var jeg ogsaa der i hjemmefjeldene, hvor jeg tidt og ofte havde faret omkring efter sauer og gjeder eller sanket kraakeguld og sisselrod, — saa engelskmanden i regelen ikke brød sig om at ha nogen anden med sig end mig.

Men det holdt haardt, før jeg fik lov af mor til at slaa følge paa disse forvovne ture. Jeg maatte nu love baade med haand og mund, at jeg skulde se mig vel for og ikke gaa efter, hvor der var farligt.

Mester Johnson var forresten svært omhyggelig for mig, han ogsaa, Gik det paa livet løs, fik jeg aldrig være med, men maatte blive tilbage et eller andet sted med hunden og nisteskreppen. Det kunde da gjerne vare halve dagen, før vi saa ham igjen.

I disse stunder var det, at det trofaste venskab mellem mig og Hall kom op. I førstningen laa vi og skeled saadan lidt fremmed til hinanden; men da vi vel begge fandt dette

kjedeligt i længden, maatte vi noget finde paa for at faa tiden til at gaa.

Og endda saa værdig gammelklog i al sin færd, hunden var, naar husbonden var tilstede, saa blev der snart ingen ende paa alle de løier, den kunde hitte paa, naar vi to var for os selv. Den sprang gjøende efter de stene og kjepper, jeg kasted, hopped nu og da op efter mig, la labberne paa skuldrene mine, og saa tog vi tag, saa vi rulled kast i kast bortefter. Men vor bedste moro havde vi dog med at grave under stene og stubber efter lemen og mus.

Der sad nu ogsaa en ret mageløs forstand i det hundehode. En dag, da vi var oppe i fjeldet en mils vei hjemmefra, bandt engelskmanden reiseflasken med en liden seddel ved kring hundens hals og bød den gaa. Jeg tror ikke, det varte over en times tid, før den var der igjen, med flasken fuld af vin og fars navn paa sedlen.

Mester Johnson fortalte endog, saa vidt jeg kunde skjønne ham, at han engang i England havde faaet „Mester Hall" til at svømme med den ene ende af et reb i kjæften ud til en mand, som laa og basked i elven ifærd med at drukne. Og manden blev reddet, han, hørtes det.

IV.

Ja, det var herlige dage, disse. Det var bare synd, de saa snart skulde faa slut, og det paa en saa sørgelig maade, som det hermed bar til.

— Paalag en fjerdingsvei nordenfor Kvaale staar der en nut, som kaldes Jordbergnuten. Den er vide bekjendt baade inden- og udenlands denne nut. Men saa er det da ogsaa en staut gut at se til! Den er over sine fire tusen fod høi og stikker paa de tre sider ende tilveirs, jevn, som om den var hugget. Og oventil er den saa fint dreiet, som skulde det være en sukkertop. Til den fjerde side, hvor den hænger sammen med fjeldene indenfor, er styrtningen hverken saa høi eller brat, og og ad den vei kan man uden videre vanskelighed naa toppen.

Men midt oppe i den væg, som vender ned mod dalen, er der et trillende rundt hul ind igjennem, og der, siger sagnet, skal en drage holde hus.

Saalangt tilbage, som folk kan mindes, har bare to mennesker været oppe i det hul, og det var Hans Kvaale, farbror min, og Ola Teigen, sønnen paa nabogaarden. De slap rigtignok fra det med livet; men farbror sa

ofte det, at saa ræd som dengang havde han aldrig vært hverken før eller siden. Og han forsikred, det sagtens vilde ha gaat dem værre end ilde, om han ikke i værste nøden paa nedveien havde lovt to gjedeprimoster og en saueskrot til de fattige, saasandt Vorherre lod dem komme helskindet tilbage.

Om dragehiet kunde de intet videre fortælle, end at det bar lige bent ind gjennem mørke fjeldet; men da de ikke havde lys med, fandt de det uraad at gaa længer, end dagslyset rak.

Dette dragehul i Jordbergnuten havde Mester Johnson gaat og tat sigte paa, lige siden han kom til bygden. En gang forsøgte han at gaa op, hvor farbror og Teigsgutten havde gaat, men maatte snu paa halvveien; for et stenskred havde aaret forud tat med sig alt, som til fodfæste kunde bruges.

Men saa var det, ulykken vilde, at han skulde faa øie paa et smalt skaar, der drar sig som en mørk traad op og frem, tvers over den nutvæggen, som vender mod Halvardsreppen, og endog helt om paa den anden side, bortimod dragehullet.

Men bent nedenunder, dybt, dybt nede, er det, „Helvede“ ligger — for det er navnet, vi der hjemme har paa det trange, gyselige

braadyb mellem Jordbergnuten i nord og Teigsstupet i syd. — Dette gabende svelg har i mands minde til forskjellige tider slugt baade folk og fæ, hvoraf dog endnu intet er kommet frem igjen for dagens lys, medmindre det da skulde være, at Jordbergelven, som fosser derigjennem, bar en og anden stump eller fille ud med sig i sit vaade fang.

Henad det tverskaaret var det, engelskmanden havde sat sig i hodet at naa frem til dragehullet. Han laa i samfulde to dage og keg i kikkerten sin for at merke sig veien ud.

„Bed gud bevare dig, og vis fristeren fra dig ,menneske," sa far. „Men har han saa stor magt over dig, at du absolut *maa* gjøre det af med dig, saa gaa heller hen og hop udfor med det samme."

Det var som at tale for døve øren; engelskmanden vilde det, han vilde, han. Og en solblank morgen, paalag to maaneder efter, at han var hidkommet, tog vi afsted.

Jeg og hunden fulgte saalangt frem som til Teigsstupet, der skulde vi bli igjen, vi.

Men var det ikke, som hunden skulde ha anet, hvad der vilde ske! Den pleied nu altid at slaa sig til ro hos mig; men den dagen skabte den sig rent ustyrlig. Den krøb hen til husbondens fødder, logred med halen, saa

ham op i ansigtet og peb, saa det var en ynk at høre; der maatte endog myndige ord til, før den vilde lystre.

Saa gik Mester Johnson op om fossen og over broen, stavred sig op over berget, til han naade tverskaaret, og tog siden til at flytte sig fod for fod henover nuten.

I førstningen gik det saa raskt, som det bare kunde ønskes. Men som han kom længer frem og op, saa det ud til, at skaaret blev smalere og vanskeligere at gaa.

Lidt efter lidt havde han alligevel rukket saa langt, at der bare var sluget, bredt omtrent som et bøsseskud, tvers over mellem ham og os, saa jeg saa ham aldeles tydelig og kunde følge med blikket hvert skridt, han tog.

Hunden sad og stirred, saa øinene lyste som gløder, og jamred sig og smaatuded gjorde den alt i et. Jeg for mig kan si, jeg var saa angst, at jeg knapt turde aande.

Der var en liden fjeldknat, engelskmanden maatte forbi, og som saa ud til at volde ham stort besvær. Han forsøgte baade en og to gange, men maatte trække foden til sig igjen. — Jeg blev glad, da jeg saa ham gaa nogle skridt tilbage. „Gud ske lov, nu skal du se, han snur!“ tænkte jeg. Men det blev der intet

af; han stod bare lidt og ligesom hvilte sig, gik saa ivei paany. Han famled og ledte efter fæste opover og nedover knausen, baade med fingre og taaspids, og tomme for tomme drog han sig frem, saa jeg allerede trode, han var over det værste.

Da med ét ramled han løs, gjorde først et par kast i luften, stupte saa med hodet foran og armene vidt udslaaet lige lukt ned i det mørke svelg.

Jeg mindes som i en drøm, at jeg hørte et skrækkeligt hyl tæt ved mig; saa husker jeg ikke videre, før jeg kom stormende hjem paa slaatteteigen og skreg, at engelskmanden var faldt udfor.

„Gud trøste mig, hvad er det, du siger!“ raabte mor, og riven faldt hende af hænderne.

„Hvorhenne, gut?“ spurte far haardt.

„Aa — — — i — — — i — — — Helvede!“ tuded jeg hikkende.

„Ja, saa faar han nok i guds navn være der og da, saavist som, at menneskemagt ikke kan hjœlpe,“ sa far med dirrende stemme. „Jeg kunde tænke, det var noget, han stræved efter.“

Han og Salomon greb hver sit reb, og bortover bar det, endskjønt vi altfor vel maatte vide, at der ikke engang kunde være tanke paa bjergning.

— Det eneste, som derhenne gav minde om Mester Johnson, var hunden hans.

Stakkars Hall! den var rent som ifra sig. Gjøende og hylende for den hid og did nede paa stupet, tog nu og da et løb op om broen, og saa igjen tilbage. Tilsidst drog den sig ud paa styrtningen, nedenfor der, hvor vi før havde siddet, saa langt som den bare kunde komme, laa saa der og stirred ende ned i det gabende slug. Det var ikke muligt at faa den bort, hvor meget vi end kaldte og lokked. — Ud paa aftenen gik jeg der hen med lidt mad; men den vilde ikke smage saameget som en bid.

I samfulde tre dage blev den der ved husbondens dybe grav, og om kveldene udover kunde vi lige hjem til Kvaale høre gjenlyd mellem fjeldene af de uhyggelige hyl, den stundom satte i.

Men tredje dagen, da jeg ud paa eftermiddagen kom og kaldte, krøb den endelig frem og henimod mig, saaledes merket af sin haabløse sorg, at jeg, hjertesaar, som jeg selv var, slog armene om den og græd, som havde jeg vært pisket.

Fra den stund holdt den sig til mig med en troskab, som var rent rørende. Det var,

som vidste den, at nu var der bare en, som brød sig om den, og det var mig.

Den fulgte med hjem. — Da vi kom ind i stuen, var det, som den kvikned til; den for mod nystuen, gjøde og gnistred og gav sig ikke, før døren kom op. Den snused og ledte rummet rundt flere gange. Dermed var det, som den atter sank sammen, og gik saa sin vei. — Siden vilde den aldrig mer komme nystuedøren nær.

„Men saa giv dog stakkars dyret noget at leve af!“ sa jeg.

„Ja, lad den faa noget grød og melk i Pasops skaal,“ svarte far.

„Men — — — jeg er ræd, den ikke vil ha det!“

„Jaja, saa faar den hjælpe sig med den mad, den selv har, mente den gamle. „Der blir ikke gjort større krus for den herefter. Men er den sulten, gaar det nok ned.

Melken var sur, og den sleipe skaal lugted værre end ilde. Ikke før havde hunden snuset til det, før den vendte sig bort og saa op paa mig, som vilde den spørge, om det kunde være min mening, at den skulde æde noget saa modbydeligt. Den var ikke vant til saadant, den, skulde jeg tro, og vanen er vond at vende baade for folk og fæ. — Men

jeg havde ikke bedre at by, jeg, raadløs, som jeg stod med graaden i halsen. — Endelig prøved den med et par bid, gik saa hen og rulled sig sammen paa gulvet ved peisen. — Det blev brorparten af min egen mad, som gik i den, da far først var vel ude af stuen.

Min største omsorg i de fire, fem uger, som nu gik, det blev at skaffe mad til Hall. Selv delte jeg nu altid trofast med den, fik jo ogsaa tigget mig til et og andet kjødben, og eftersom det led, maatte den lære at ta tiltakke med grøden.

Men den var ikke længer den staute, selvsikre kar som før. Den gik der og drog sig som en skygge og var ligegyldig for alt omkring. Hundset og sparket blev den jevnlig af de voksne paa gaarden; men aldrig forsøgte den at by modstand. Den smøg bare unda og holdt sig afveien saa godt, den kunde.

Selv Pasop, den stymperen, blev omsider saa modig, at den voved sig til at stikke halen tilveirs og reise haar, naar den gik forbi.

V.

Men saa har jeg nu at fortælle, at samme dag, ulykken skede, blev der sendt melding til lensmanden, og hen i ugen kom stævne-

vidnerne og skrev op alt, som var igjen efter Mester Johnson hjemme hos os.

Omtrent en maaned forløb; saa lod lensmanden os vide, at engelskmandens efterladte sager, med undtagelse af nogle bøger og andet smaat, som skulde sendes over til England, blev at sælge paa en auktion, som kommende uge var tillyst hjemme paa Kvaale efter en af husmændene vore, gamle Hans Krokelid.

„Du faar kjøbe hunden, du Per, da," sa Salomon og lo.

„Det er da ikke sandt, far?" spurte jeg forskrækket.

„Hvadfornoget?"

„At Hall skal sælges paa mandag?"

„Nei, du vilde kanske, vi skulde ha den gaaende her paa gjestebudskost længer, du?" svarte han. „Eller kanske du tror, det svarer regning for gjødslens skyld?" la han spottende til.

Jeg skyndte mig paa dør og det fort. — Stakkars Hall! hvorledes skulde det saa gaa den!

Med hodet dens i fanget mit laa jeg til frem paa kvelden oppe i uren og grundet paa raad. Jeg følte det som en hellig pligt at frelse den. Men hvad kunde, hvad skulde jeg gribe til? En ort og to og en halv skilling

var alle de penge, jeg eied, og endda sa Salomon, at toskillingen i grunden ikke var nogen toskilling, men en en udenlandsk mynt, som ikke var gangbar her hos os.

Og om jeg nu ogsaa fik kjøbt hunden for disse penge, hvad havde jeg saa at føde den med?" — Jeg havde aldrig før vidst, hvor ondt det er at kjende sig kuet af dette at være for liden og for magtesløs, om viljen og hjertelaget end eier aldrig saameget af styrke og varme.

Der var ikke andet for, end at jeg fik forsøge med far igjen, saa lidet haab jeg i grunden havde, og saa ræd jeg var hans kolde, bidende spot. Jeg laged sammen en hel liden tale, jeg vilde komme med. — Og da jeg gik iseng om kvelden, var det sidste, jeg gjorde, at be til Vorherre, at han maatte hjælpe mig; saa skulde jeg bli saa snil en gut! — aa saa snil, saa snil!

„Far!" sa jeg saa indsmigrende, jeg kunde, da jeg dagen efter kom ned paa marken til ham.

„Hvad nu?"

„Far — — — kunde du ikke kjøbe hunden paa mandag?"

Han stod en liden stund og gren til mig med mundvigen optrukket.

„Jo, jeg skulde det! Det er ikke nok med,

hvad du *selv* aaret rundt koster mig i føde og klær, jeg burde holde hund til dig og, synes du?"

„Men — — — men — — — jeg skulde være saa lydig — — — og saa flittig til at arbeide — — —!"

„Jeg raar dig til at slutte gnaalet, mens tiden er god, gut!" tog han i med et mæle, som jeg mer end vel kjendte.

Ikke et Ord mer sa jeg, labbed bare opover og hjem.

— Saa var endelig mandagen kommet, og med den lensmanden og saa mange af bygdens folk, at stuen var næsten fyldt.

Hall stod bunden efter et taug henne ved ovnen. — Den lod dem stelle med sig, som de vilde, stakkaren!

Det varte til henimod kveld, før det, som var efter engelskmanden, raabtes op. Bøssen blev solgt, saa klærne og de to kister.

„Ja," sa lensmanden endelig, „saa har vi her en hund, som endda til kan gaa for baade bamse og skrub. — Gjør bud!"

„En ort for skindet til støvleskafter!" skreg Lars Lunde.

Jeg kjendte, hvor jeg stod, hvert ord stikke mig i hjertet, som det skulde vært sylspidser.

„En ort er buden! En ort! — Ingen bedre! — — — En halv daler da for baade skind og skrot!“

„Ja, saa maa lensmanden gjerne beholde den for mig! mente Lars Lunde.

„En halv daler! Tredje og sidste gang, en halv daler! — Nu slaar jeg!“

„Slaa du!“ sa far.

Og lensmanden løfted den vesle hammeren.

— Jeg kunde ikke taale at være inde længer, jeg tog foden fat ud af stuen; men med det samme, jeg for over dørstokken, fik jeg den haarde, skarpe lyd af hammerslaget efter mig. — Jeg sprang hen i laaven, kasted mig ned, rev og sled i høet, græd og skreg, bandte endog, som jeg sjælden eller aldrig pleied at gjøre, bandte, saa jeg blev ganske ræd for mig selv. Jeg var sint, saa det bare kogte i mig, sint paa alle, paa lensmanden, paa far, og — — — ja, jeg syntes nu endda det, at Vorherre gjerne kunde ha vært mig en smule tilhjælp, han, som havde saa godt for det.

Da lød duren af en kjærre nede paa veien. Jeg keg ud igjennem et hūl i væggen, — og der kjørte lensmanden, med hunden slunkende

bagefter kjærren, bunden i tauget til det ene stoljern.

Herregud, at den da ikke, saa sterk som den var, rev sig løs og bed og sled dem i filler allesammen.

VI.

Men det varte ikke længer end godt og vel natten over, før jeg havde den hos mig igjen. Jeg stod just bag staburet og tog poteter op om morgenen, da jeg med et fik se Hall komme sættende i vældige spring hidover veien.

For en fryd der blev! Jeg trode, hunden skulde bli gal af bare glæde, og selv var jeg saa hjertens fornøiet, at jeg baade hopped og dansed med den.

Jeg fik den truet til at lægge sig, mens jeg sneg mig ind paa staburet og stak under trøien den tykkeste og fedeste rullepølse, jeg fandt. For jeg syntes, den kunde trænge en godbid nu, stakkar!

Men da var det, ulykken vilde, at far gik forbi, just som jeg steg ud igjen.

„Hvad har *du* derinde at gjøre?“

„Jo, — — — jeg — — — jeg skulde bare ind — — — efter en spiger,“ stammede jeg,

da jeg med det samme husked, at spigerkassen stod derinde.

„Det er vel den spigeren, jeg ser der under trøien din, kanhænde?“

Jeg saa ned efter mig — — — aa!! der stak den fille rullepølsen nedenfor trøiekanten! Jeg blev saa ræd, at jeg slap den, saa den rulled nedover staburstrappen og blev liggende bent foran fars fødder.

„Hvor skulde du saa slaa den spigeren ind?“ spurte han langtrukket.

Jeg slap for at svare, da Hall i samme øieblik kom stikkende frem ved staburshjørnet.

„Haa, haa! kunde jeg ikke tænke det!“ skreg far, trev en sten og kylte i hunden, saa den hylende og hinkende la i løb opover bakkerne.

Saa blev jeg grebet i luggen og ledt hen i vedskjulet, hvor jeg blev banket saa ubarmhjertig, at jeg var saar og stribet af det i flere dage. Og da jeg endelig slap løs, fik jeg noget atpaa, som sved meget længere end alle pryglene, og det var disse ord af far: „Lad mig nu bare træffe dig paa tyvesti oftere!“

— Fra lensmanden fik vi siden høre, at hunden var fulgt villig med hjem, hvor det var meningen at holde den som lænkehund ude i gaarden. Men morgenen efter havde

den slaaet sig rent vild, revet og slidt i rebet, til den kom løs, og væk var den.

Hvor den nu holdt til, var vanskeligt at si. Jeg var to gange opover og søgte; men jeg hverken hørte eller saa noget til den.

VII.

Paa denne tid tog vi kreaturerne fra stølen og slap dem i hjemmemarken.

Og alt som det led, blev hundens plads i mine tanker mer og mer optat af en anden firføddet ven — et vædderlam, som jeg vaaren forud havde faat af gamle Ingebjørg Seim, gudmor min. Vesle stakkaren havde endda mistet mor sin, da jeg fik den og stelte den, til den blev sluppet i fjeldet.

Det var mageløst, saa puslingen havde kommet sig om sommeren. Var den ikke blet saa rund og lubbet, at det rent var en lyst! Og to smaa nubber til horn havde den faat sig oppe i skallen, hvor det om vaaren bare havde været at kjende som to erter inde under huden.

Og saa kjælen, som den var! Det varte ikke mange dage, før vort venskab fra vaaren var det gode gamle; bare den saa mig, kom

den trippende, dilted med vesle halestumpen sin og kræved en eller anden godbid.

— Det lod til, at der nok var alt andet end trygt for udyr i marken den høst. Fra nabogaarden fik vi saaledes høre, at to lam og en voksen gjed var funden dræbt nu i sidste uge.

Jeg blev urolig for lamungen min, straks jeg fik dette at vide, saa meget mer, som den havde for vane, slig, som gjerne morløse lam pleier, at holde sig for sig selv noget borte fra flokken; jeg lovte mig, at dagen efter skulde den blive sat ind.

Og det viste sig snart, at jeg ikke havde ængstet mig for ingenting; endnu samme kveld henimod mørkningen kom nemlig saue-flokken styrtende hjem i saa sanseløs rædsel, som var den skræmt af bamsen selv.

Men vesle væderen min var ikke med.

Jeg gik med bævende hjerte og ledte flok-ken igjennem for tredje gang, da Kryle-Knut, som havde været oppe i marken og hugget ved, kom sættende nedover med vidtaaben mund.

„Jo", skreg han, „nu har jeg endelig faat syn for, hvad udyr det er! Er det ikke denne pokkerens hunden efter engelskmanden kanske!"

„Hall? — Det er ikke muligt?"

„Jaja, gaa bare op under Storberg, du far, saa faar du se! Vil du finde lammet dit, da ligger det der saa dødt, som det kan bli, og saa sønderrevet, at det er gyseligt. — Det var ikke mer end netop, at den vilde rømme for øksen — troldet! som den stod over det og viste tænder, da jeg kom springende til!"

Det ubestet! Aa, det ubestet! — Aa, lammet mit! — det eneste lammet mit!

„Jamen fik du nu tak for umagen, Per!" flirte Salomon.

— Jeg var ikke længe om at faa paa mig søndagsklærne om morgenen, da jeg blev paalagt at gaa til lensmanden for at be ham komme og gjøre en greie med hunden.

Men det ærgred mig harmelig at se, hvor spodsk far kneb munden sammen, da han merked, hvor travlt jeg havde med at komme afgaarde. — Nei, aa nei, for en stortulling jeg dog havde vært!

Lensmanden bandte, saa det bare gnistred, da jeg havde sagt besked; for det vilde i hvert fald bli hans sag at bøde skaden.

Tidlig dagen efter kom han kjørende, og han og Salomon og tre andre karer, med hver sin rifle paa skulderen og med fire hunde ifølge, tog tilskogs.

Ud paa kvelden kom de hjem igjen til Kvaale.

De kunde fortælle, at hundene langt om længe var kommet paa spor efter røveren øverst oppe i Lundelierne og havde jaget den frem. Men Ola Teigens Frigar, som voved sig for langt frem, blev liggende igjen med oprevet bug.

Siden havde Hall — saaret, som de trode, af nogen af de fem kugler, de sendte den — taget springet ind mellem vilde fjeldene bortover mod Sogn, og det drog længe ud, før de andre hunde kom tilbage.

— Ja, ja, den havde heller ikke fortjent det bedre! — Men mener man, jeg alligevel kunde la være at synes synd i den, utysket!

Siden om høsten merkedes ikke andet, end at kreaturene fik gaa i god fred for udyr. — Og hunden blev hverken hørt eller set, saa sagtens laa den død ensteds oppe mellem fjeldknauserne.

VIII.

Det var meget, saa fint og mildt et høstveir vi fik det aar. Gjederne berged sig selv ude til frem i december, og sauerne med, naar jeg gav dem lidt morgen og kveld. — Gamle Sigrid Krokelid sa, hun kunde ikke mindes en slig høst siden dengang, da Hans, manden

hendes, brækked benet sit oppe i Lønsfjeldet, og det var to aar, før Sjur, sønnen deres, kom til verden; men Sjur var nu ind paa de to gange tyve, ikke rettere hun husked.

— Saa endelig en dag, paalag tre uger før jul, fik vi tykt sneveir. Og om morgenen var det strygende skiføre.

Den, som var glad, det var jeg. Skierne mine havde alt længe hængt rede med sine ny fodbaand henne paa smievæggen.

Jeg havde ikke før faat frokosten i mig, før jeg vassed ivei op efter dem; for smien hjemme ligger — som skikken gjerne er, af hensyn til ildsfare — et stykke borte fra de andre hus.

Jeg havde alt faat fødderne i baandene og skulde til at sætte afsted, da jeg fik høre noget ligesom pibe og jamre sig borte under en plankestabel.

Det undred mig, dette, jeg steg af og gik derhen for at faa greie paa, hvad det nu var. — — — Uf! hvor jeg blev skræmt med det samme! — — — Men — — — var det muligt? — — — Jo, det kunde ikke være andet, det maatte være Hall, som laa der!

Men nei, aa nei, hvor den saa ud! Den kunde ikke engang siges at være skind og ben. At benene var der, var let at se, men

det var ikke saa, at kjødet skulde hindre; men skindet, det var skurv i skurv og saar i saar over hele kroppen, slig, som jeg kjendte det fra sauer, der havde gaat for længe ude om høsten og sultet og frosset.

Men i samme øieblik var alt, hvad jeg havde imod den, glemt, som om det aldrig skulde ha vært. Den var bare den stakkars, ulykkelige vennen min, som jeg var rede til at hjælpe efter bedste evne.

Jeg passed paa, som jeg ingen saa ude i tunet, at faa den ind i smien; men den var saa elendig, at den bare med største nød kunde slæbe sig efter mig. — Over en bjelke hang der en gammel skindfeld; den bredte jeg under smiebænken og lod hunden lægge sig der.

Og saa — ja, jeg fik vove det, skjønt hjertet hamred stygt i brystet — ind paa staburet igjen efter en rullepølse; og denne gang slap jeg helskindet fra det. — Bagefter sneg jeg mig ind i fjøset og malked fuld en stor svineblære, som jeg saa tømte i en træsko oppe i smien.

Den fille Pasop kom sættende opover hen paa dagen, gjøde og brugte kjæft af alle kræfter; men jamen fik den skyds ned igjen, saa den forsøgte ikke *det* mer.

„Nei, men hvad er det, du Per, har det saa travlt med oppe i smien idag?“ spurte far.

„Jo — — — det var en kjælke, jeg skulde gjøre mig. — Og alt imellem hamred jeg løs paa baade det ene og det andet deroppe, saa de skulde tro, det var arbeide, jeg havde for mig.

Jeg turde ikke tænke paa, hvorledes dette i længden vilde gaa; jeg fik la hver stund ha nok med sig for ikke rent at tabe modet.

Det gik nu alt baade godt og vel den dag tilende. — Og morgenen efter, da jeg igjen — med et stykke flesk i lommen — steg ind i smien, fandt jeg hunden i god ro paa samme sted.

Men saa glad, som den blev, da den fik se mig! Den smaaknurred, vifted med halen og saa paa mig saa blidt med sine varme brune øine, som nu atter tog til at faa liv og ild. Det var tydeligt, at den alt havde kommet sig meget.

Ogsaa den dag fremover berged vi os fint. — Det tog allerede paa at skumre saa smaat, og jeg sad just nede i stuen med min mellemmad.

Da var det, Olina kom farende hovedkuds ind og skreg, at den onde selv var oppe i

smien. — Jeg kjendte det, som havde jeg faat en bøtte koldt vand nedover mig.

„Sludder!“ mente far.

„Aa jo, jo!“ — tuded hun — det var saa sandt, saa sandt, som at hun selv var en synder! Hun skulde op i smien efter isøksen, og sad han ikke der under smiebænken, gloende paa hende med øine saa store som tallerkener, saa vilde hun ønske, hun ikke maatte komme levende af flekken.

„Jasaa!“ sa far tørt og gik mod døren.

Frem for jeg fra bordet, forbi ham ude i gangen, saa op og smeldte smiedøren i.

„Du kommer ikke ind! du kommer ikke ind!“ raabte jeg ham imøde.

„Er du gal, gut!“ sa han, greb mig i armen, kasted mig tilside og gik paa.

Men ikke før fik han aabnet en smule, før hunden satte i med en rasende gjøen og kom dundrende mod døren, just som far fik skyndt sig med at slaa den igjen.

„Men — — — hvad pokkeren! — — — det er da vel aldrig — — —!“

„Jo, jo!“ skreg jeg, „det er Hall! — Men du maa ikke gjøre den noget! — kjære far, du *maa* ikke — — —!“

„Salomon!“ raabte han, „Salomon!“

„Jo!“ svarte Salomon nede i stalddøren.

„Har du bøssen din ladt?“

„Ja!“

„Saa kom med den da! — og det paa flyvende flekken!“

Og Salomon kom travende med bøssen i haanden.

„Hvad er paafærde?“

„Aa, gaa bare op og ta lugen fra smiegluggen, saa faar du se!“ sa far.

„Ja, du kan bare prøve!“ skreg jeg, „du kan bare prøve, om du tør! — — — jeg ska skamslaa dig! — — — jeg skal — — — aa, jeg skal myrde dig, skal jeg — — —!“

„Din nar!“ sa far, greb mig og ménholdt mig, da jeg alt var paa spranget med en diger birkekavle hævet til slag.

Men Salomon steg op, tog lugen bort og keg ind i smien.

„Haa, haa!“ raabte han, „er det dig, din rakker! — ja, vent nu, saa jamen skal du faa din varme mad.

Saa ind med bøssen; og saa smaldt det.

Da de lukked døren op, laa Hall død paa gulvet indenfor.

Jeg kasted mig ned over den, som var jeg rent fra sans og samling. Jeg græd, stridgræd, krampegræd, saa jeg var ved at skulle kvæles.

Salomon stod ved siden og flirte og lo.

Men far kom hen og løfted mig — slet ikke haardt — op efter trøiekraven.

„Bed gud bevare dig, og brug din forstand!“ sa han, langt mildere i stemmen end ellers, ligesom halvt baade forundret og bange; „for du ved dog det, barn, det er bare en hund!“

Fante-Nils.

I.

Han var paa alder med mig selv, og jeg var en gut mellem tretten og fjorten aar, da han kom der til bygden.

Det var en dag frem paa høsten og allerede saa koldt i veiret, at først middagssolen vandt bugt mod rimfrosten, der laa graahvid ud over alle marker.

Far og Salomon var ved kvernen, og mor og jeg, vi to var alene inde i stuen.

Mor var ifærd med at kjerne smør, og jeg hjalp hende. Hun havde strævet fra den tidlige morgen; men endda, det længst led frem over middag, var der endnu ikke spor af smør paa kjernestaven. Fløden bare øged og øged, saa hun maatte øse op i skaaler, ret som det var.

„Jeg skjønner ikke dette," sa hun, „bare det ikke maa varsle en ulykke. Jeg er saa

urolig for Linderos." — Linderos, vor bedste ko, skulde just kalve.

— Saa var det, han viste sig i døraabningen.

„Jamen er nu der igjen en fant," mumled mor.

Det var med nød, han fik munden op til et frygtsomt „goddag", hvorpaa han blev staaende borte i peiskrogen uden at mæle et ord.

Noget saa fillet har jeg ikke set hverken før eller siden; det var, som den ene traven *slog* efter den andre nedover hele hans krop, og paa fødderne havde han ikke andet end strømper, som bunden var slidt af, saa man saa vaade spor af tærne hans, hvor han havde traadt paa gulvet.

„Er du ude og bér?" spurgte endelig mor.

Jo, det var han nok.

„Er du alene?"

"Nei, mor og ungerne — — — og saa Anton gik forbi nede paa storveien."

Hvem Anton var.

Det var — — far hans, det.

„Ja, jeg faar vel finde dig lidt i posen din. — Saa gaar jeg ogsaa hen og ser til koen med det samme," sa mor, tog staburs nøglen og gik ud af stuen.

„Hvad heder du?“ spurte jeg.

„Jeg heder Nils.“

„Nei, ved du hvad, Nils,“ sa jeg, „nu skulde vi jamen stræve, saa kjerningen var færdig, til mor kommer ind igjen; for da kan du tro, der vanked kjernebid, saa det forslog.“

Det var han straks med paa. *Jeg* holdt kjernen, og *han* brugte staven, saa fløden skummed og dured.

Men enten nu jeg ikke holdt rigtig fast, eller han tog for voldsomt i, — vist er det, at vi ikke vidste ordet af, før kjernen var veltet, saa fløden flømmed hvid og fed udover gulvet.

Fortumlet tog jeg spranget, saa kjerningen spruted mig om læggerne, afsted op paa loftet over nystuen — og Nils efter.

Der hørte vi mor komme.

„Nei, aa nei, disse gutungerne, disse gutungerne!“ skreg hun.

Det var hende let at finde sporet paa stigen opefter væggen.

„Saa det er *der*, dere er, troldpak!“

Ikke et kny.

„Ja ja, vent bare, til din far kommer hjem, saa faar nu *du*, Per, dit, og fanten kan stole paa, han skal i hullet hos lensmanden, han!“

„Gud hjælpe og trøste mig! — det er

ligesaa godt, jeg gaar hen og springer i fossen straks," hulked Niels.

Jeg kjendte som en varm strøm stige mig op for hjertet.

„Mor," sa jeg, „det var mig, som gjorde det!"

„Aa, jeg tænker nok, dere var lige god, begge to!"

„Nei, skylden var min — — — og du skal faa alle skillingerne mine — — — og jeg skal være saa lydig og snil — — — og du kan gjerne faa lov at lugge mig ogsaa — — naar bare, bare du ikke vil si det til far!"

„Naa, kom da ned, tullinger!" sa hun; men jeg hørte paa tonefaldet, at fra den kant var stormen over.

Saa tog vi til at øse fløden op, vaske og tørre. De, der stod sig paa legen, det blev grisen og Pasop.

Nils fik fuldt op baade i mave og pose, før han gik.

Og jeg kan endnu mindes, med hvilken ydmyg taknemmelighed hans brune øine saa mig ind i ansigtet, da jeg skiltes fra ham borte ved grinden.

Dengang faldt det vist ingen af os i tanker, at vi siden skulde faa saa meget os imellem.

II.

For det gik slig, at fanteføIget gav sig *til* der i grinden.

I Seimslien, omtrent en fjerdings vei fra folk, laa en liden plads, som kaldtes Harkahaugen, hvor ingen havde holdt til, siden gamle Synneva kom paa lægd. Den vesle hytten deroppe fik Anton leiet for sig og sine.

Han var rokkedreier og messingsmed og forresten paa tatervis dygtig til noget af hvert. — Og tater vār han af det egte slaget. Jeg husker ham som en lang, knoklet rækel, med det blaasorte haaret nedover den lave pande, brungul i huden, med øine, der halvt skjult under øienlaagene laa og glimted som glødende kul, ofte skelende nedad og tilside i samme retning, som den skjæve næsetippen pegte, og tungen gik ham i munden værre end en kvernkal.

Birta, konen hans, var sterkvokset og kluntet, ligefrem hæslig, med et ansigt saa graagult og skrukket som en barket svinehud. Det var ikke til at ta feil af, at *hun* ogsaa var tater.

De havde to børn, Tina og Elias, en treaars jente og en aarsgammel gut.

Saa var det Nils. Han var sletikke lig disse andre, han. Haaret var paa farve som blegrød aske, huden lys, panden høi og klar, der laa en drive af brune fregner henover kindknuderne og den skarpe, let bøjede næse, og mund og hage var saa fint skaaret, som nogen vilde se.

Det eneste ved ham, der mindede om taterblodet, var den brændende, skiftende farvetone i øiet; men udtrykket var godt og troværdigt, men saa blygt og forskræmt. Tilbageholden og stille var han altid; naar han talte, hørtes det, som om han spiste noget af ordene sine i sig igjen, og stemmen havde gjerne en knirkende bilyd nede i halsen; — det var først efter længere bekjendtskab, jeg kom efter, at den kunde være baade smuk og sterk. Af vekst var han rent en kjempekar, bred over skuldre og ryg og godt og vel et halvt hode høiere end jeg, skjønt han bare var en maaned ældre.

Det var alt andet end gode dage, han havde, stakkar. Med mad og klær fik det gaa, som det vilde; men sult, frost og bank fik han til overflod.

Ude med tiggerposen maatte han stryge bygden rundt, hvordan saa veiret og føret var. Somme pleied at gi ham rigelig, saa meget

heller, som han havde saa tungt for at be, og især var nu mor mageløs rundhaandet mod ham. Men andre lod ham gaa igjen saa snau, som han var kommet, naar han havde staat en stund indenfor døren uden at faa et ord frem.

— En dag, som jeg skulde afsted til tateren med en knækket rokkesnelde, traf jeg Nils oppe i lien; han sad paa en birkerod og stured med ansigtet gjemt i hænderne.

„Hvad feiler dig, gut?“ spurte jeg.

Jo, han turde ikke gaa hjem igjen; for han var ræd, de rent skulde skamslaa ham, da han omtrent ingenting havde med i sækken.

Hvorfor han saa ikke var gaat hjem til Kvaale?

Nei, der var han igaar.

„Aa jo, kom du!“ mente jeg. „De slaar dig ikke, naar *jeg* er med.“

Det var ikke mer end netop, at han turde smyge sig ind i stuen efter mig. — Utriveligere hus skulde man vanskeligere kunne se; fra taget drypped det baade her og der, paa gulvet krabled ungerne omkring, skidne som griser, mens Birta sad rusket og halvklædt paa en krak henne ved peisen, hvor den osende kaffekjedel hang. To af de fire ruder i det vesle vinduet var væk, nogle fillede strøm-

per og en gammel bukse var stukket i hullerne, og derhenne stod Anton ved sin dreierbænk, sodet og bustet som sedvanlig.

Jeg skulde just til at greie ud om mit erende, da kjærringen tog til at bruge sig paa den fille slusken, som ikke skammed sig for at komme hjem med tom pose.

Og op fløi manden paa røde rappet, greb Nils i luggen og gav sig til at daske ham med knyttenæven om ørene.

„Nu skal du lære far din at kjende, dovning!“ skar det ham af munden.

„Du er ikke min far, du!“ skreg Nils trodsig og forsøgte at slide sig løs.

„Sig det en gang til, det der!“

„Du er ikke min far! — du er ikke min far!“

Jeg stod rent forfjamset, jeg, mens dette gik for sig. Men da jeg saa Anton greb efter en jerntén, som laa i vindueskarmen, kogte sinnet op i mig. Jeg greb en hammer fra bordet og havde saa vist med al min kraft ladt den havne i taterhodet, hvis ikke min arm var blet grebet af Birta.

Han slap Nils og bused lige paa *mig*; men da sprang konen imellem.

„Aa, lad ham prøve!“ raabte jeg; „du kan lide paa, du skal til lensmenden, din kul-

sorte djævel, du er! Han spurte min far *efter* dig igaar, saa han har endda øie med dig, kan du tro!"

Men ikke før havde jeg tat lensmanden paa tungen, før slynglen blev myg som en vidje.

Aa nei, det var saa langt ifra *hans* mening at lægge haand paa bra mands barn som Torstein Kvaales søn, sa han. Han haabed da ogsaa, at jeg ikke vilde fortælle dette hjemme. Men var det kanske raad andet end at bli arg paa den slauren, — ja, for jeg skulde bare vide, hvilken uforskammet vrangpeis han igrunden var, endda saa sukkersød han vidste at gjøre sig overfor fremmede.

Men jeg for min part loved høit og hellig, at baade far og lensmanden skulde jamen faa fuld besked, hvis jeg herefter bare fik høre saameget som et ord om, at gutten blev mishandlet.

— Dagen efter kom jeg i skolen.

Gamle Lars var blet afsat denne høst, en ny skolemester var kommet — en ung seminarist, som hed Sjur Opheim — og borte paa Seim havde man leiet en stue til fast skolehus. — Der er endda en hel historie om dette ogsaa; men den faar være til en anden gang.

Skolemesteren spurte, hvad det blev til med Nils — om jeg ikke havde hørt, han

skulde i skole; for det var vel ikke meningen, at han rent skulde bli hedning heller?

Nei, det kunde jeg ingenting si om.

— Men samme kveld rusled skolemesteren opover til Harkahaugen, og jeg fulgte ham.

— Aa — mente Anton — det var til liden nytte at ha paa skole en slig en som Nils. De havde saamen strævet, hvad de kunde, baade faren og moren, med at prente kundskab og kristendom i ham. Men det var som at slaa vand paa gaasen, det, vilde han si.

Skolemesteren holdt dog paa sit, og da han omsider kom til at antyde noget om lovbrud, gav tateren straks kjøb.

Den som blev glad, det var Nils.

Han vidste sig ikke høiere ønske end at komme i skole; men i over tre aar havde der nu ingen raad været.

Jeg fik lov hjemme at gi ham nogle af mine gamle klær, og det var heltop stasdragt for *ham*, endda noget smaa var de jo. — Det blev ogsaa bestemt, at jeg skulde ha skolemad med til os begge.

— Første morgen i skolen satte han sig yderst paa bænken nede ved døren. Men da læsetimerne kom, og ingen anden vilde la ham se med sig i bogen, fik han plads oppe ved siden af mig. Bøger havde han ikke; men jeg

laante ham saa gjerne, hjalp ham ogsaa forresten tilrette efter bedste evne.

— Det viste sig snart, at aabnere øie og øre end hos Nils fandtes der ikke i hele skolestuen; han var usedvanlig hurtig til at fatte, og hans hukommelse var slig, at naar han først en gang havde hørt noget, saa sad det som klinket fast.

— Vi blev bedre og bedre venner, jo længer det led. Ikke engang Sjur-Ola stod mig nu jevnsides med Nils.

Og dog var der adskilligt ved ham, som bød mig imod. Klærne hans lugtet saa rent ulidelig, og en dag saa jeg en stor lus krybe nedover hans fillede røde halsklud. — Men naar jeg saa husked det subbede stel i hjemmet hans, kunde jeg si mig selv, hvor umuligt det var for ham at holde sig ren, stakkar; — saa jeg blot tog mig vare, men gjorde mig umage for, at han ingenting skulde merke.

— Den vinter begyndte jeg saa smaat at læse tysk og engelsk. Skolemesteren havde langt om længe faat dette drevet gjennem hos far. To gange om ugen gik jeg syd til lensmanden, hvor der var huslærer.

Men aldrig saasnart fik jeg fat paa Nils, før jeg pumped i ham, hvad jeg selv efterhvert lærte. — Det var de gildeste drømmene

vore, at naar vi blev voksne karer, skulde *jeg* bli bisp og *han* præst, og det kunde nok være, vi da skulde vide at gjøre os det hyggelig! — Det gløded i øinene hans, naar jeg saadan holdt paa at male ud.

Det var tydelig at merke, at han holdt af mig og trode mig fremfor nogen. Tjenstvillig fandt jeg ham altid, bare jeg aanded et ord. Og nethændt, som han var, laved han til mig saa det ene og saa det andet, som han mente, jeg brød mig om.

— Naar vi andre børn var ude og leged, traf det sjelden, at Nils var med i laget. Enten stod han smaaleende og saa paa, eller ogsaa sad han inde over bøgerne.

Jeg havde ofte ønsket at faa prøve ham i ryggetag; men han holdt sig altid unda. Jo, en gang maatte han til, jeg gav mig ikke før. Og jeg kjendte straks, at han stod fast. Vi brødes en stund, *han* bare tog sig iagt, mens *jeg* blev hidsigere og hidsigere til at gaa paa. — Endelig fik jeg ham ved et kneb kastet paa ryg ned i sneen.

„Nu tabte du," raabte jeg stolt.

„Ja, jeg gjorde det," svarte han ligeglad.

Jeg bød mig til at ta taget om igjen, men han vilde ikke mer. „Han er ræd, han taber," tænkte jeg og lod ham være i fred.

Ud paa vinteren var det, han fortalte mig, hvorledes det hang sammen med familien hans.

Han var tung i hugen den dag, og jeg kunde se, at han havde grædt. Paa mit spørsmaal om, hvad der var i veien, svarte han først lidet eller intet; men saa løfted han ansigtet. „Jo, du skal alligevel faa vide det, du Per, for jeg ved, du ikke vil si det til nogen," sa han.

Ellers havde han altid bøiet af, saa snart jeg tog paa med at fritte efter, hvad han havde ment med *det*, at Anton ikke var far hans. Men nu fik jeg greie paa det hele.

Hans rette far, som var død for fem aar siden, hørte hjemme øst i Valders, hvor han var skolemester. Han tog Birta til sig af et fantefølge; hun var bare tolv, tretten aar dengang. Da hun blev voksen, gifted han sig med hende.

Nils var eneste barnet deres.

Faren — lod det til — havde været en gild kar i alle maader. Det var hans tanke at koste sønnen paa storskolen. „Om jeg kunde leve den dag, da jeg fik styre sangen i kirken, naar du, Nils, stod med prestekraven paa!" sa han en kveld, han sad og vugged gutten paa fanget. Men saa døde han. — Og da var lykkedagene slut for vesle Nils.

To aar senere kom Anton rækende. Han gav sig til der i grænden om sommeren. — Saa blev Birta med barn.

Frem paa høsten fik hun det travlt med at gjøre alle sine eiendele i penger, stjal sig siden ud af bygden med Anton, og Nils maatte slaa følge.

De havde faret vide om paa fantesti, mest norden- og vestenfjelds. Viet blev Anton og Birta ikke. — Deres ældste barn kom *til* oppe ved Røros, det andet borte paa Strilelandet. Faren øste vand paa dem og gav dem navn; i kirke kom de aldrig.

Det var sørgeligt saa ondt, arme gutungen havde slidt, og rent oprørende at høre, hvorledes Anton havde pryglet ham for at faa ham til at si „far".

„Og han hader mig. — — — For han ved, jeg har greie paa, at han nede i Drammen — — — Aa, bi, bi bare, til jeg blir stor! — — — jeg skal knække hvert ben i hans forbandede krop — — den — — den djævels rakkeren!" skreg gutten, sprang op, hopped og tramped som en rasende og knytted de dirrende næver, saa knoerne stod hvide.

Jeg blev helt op ræd, jeg, og vogted mig vel for at spørge videre.

„Fik Anton vide, at jeg har sagt dig dette,

saa slog han mig død," sa han, da han igjen var blet roligere, og vi gik sammen bortover veien.

„Du ved, du kan stole paa *mig* som paa dig selv, Nils," svarte jeg og gav ham haanden til farvel borte ved veiskillet.

III.

Vistnok var det saa, at venskabet mellem os to gutter efterhvert blev knyttet fastere og fastere.

— Og dog merked jeg allerede tidlig i vinterens løb, at en følelse af helt anden art begyndte at melde sig i min sjæl, hvad mit forhold til Nils angik. Fra først af kjendte jeg den bare som et svagt fluestik, der ingen videre opmerksomhed fortjente.

— Men dette fluestik hovned til en byld, og aabned sig til et saar, som jeg endnu har mén af.

Jo, for jeg var ærgjerrig til overmaal, og aldrig var jeg vant til andet end at være den første blandt skolebørnene, hvad baade evner og kundskaber angik; jeg er endog bange for, at jeg tog dette paalag som en særret.

Men nu var det noget, som mit overmaal fik teften af, og som jeg omsider ikke længer kunde dølge for mig selv, at Nils var i det

mindste ligesaa nem som jeg baade til at fatte og holde fast.

— Jeg kjendte fluestikket, men heller ikke videre.

Og mod Nils var jeg den samme, kanhænde endnu mer imødekommende og hjælpsom, samtidig med, at jeg tog kraftigere i med min egen læsning.

Da hændte det en kveld, at far og skolemesteren sad i samtale ved peisilden.

„Ja, der sidder et mageløst hode paa den Nils," sa skolemesteren. „Aldrig har jeg truffet et bedre. Han kunde naa høit, han, var det ikke for *det*, at pengene mangler."

Det stak mig i hjertet, saa det gjorde ondt.

— Fluestikket hovned.

Jeg tror næsten, at fra *min* side blev forholdet siden noget koldere.

Endda jeg ved, jeg stræved imod. Det var jo bare bra, det, sa jeg til mig selv, at gutten var godt begavet. Og havde Vorherre git ham saa store gaver, var det vel ogsaa meningen, de skulde bruges. Saa det var guds vilje, jeg gjorde, naar jeg hjalp Nils frem, og *det* kunde da ikke bli *mig* til skade.

Men hvorledes det nu var, sikkert er det, at jeg ikke længer var saa forhippet paa at møde ham, naar jeg havde vært hos huslæreren.

Jeg kom ogsaa til at mærke som aldrig før, hvor svært det var mig at fordra den modbydelige lugten af klærne hans, og naar jeg tænkte paa den lusen — — uh! at man skulde ha noget saadant der tæt ved sig!

— Men saa var det i slutten af februar, at presten kom og holdt skoleeksamen.

Under overhøringen traf det sig, at skolemesteren bad mig gjøre rede for, „hvor mange slags kjærlighed er tilladt." Og det klarte jeg fort: „Kjærlighed til Gud, os selv og vor næste."

Vidste jeg flere?

Ja, fædrelandskjærlighed.

Om jeg kunde nævne et eksempel?

Og jeg kom frem med Olav den hellige.

Aa ja, det var vel nok, faldt presten ind; men havde jeg ikke hørt om ham, som lod sig sprænge i luften nede i Kjøgebugt?

Jo da!

Hvad var det saa, *han* hed?

Han hed — — han hed — — —. Nei, aa nei, saa det ærgred mig, at jeg ikke var kar for at faa tag i navnet, endda det laa mig paa tungen.

Om nogen af de andre vidste det?

„Ivar Huitfeldt!" svarte Nils straks.

„Det var bra, gutten min!" sa presten, gik hen og strøg ham nedover haaret.

Jeg syntes, der blev saa mørkt inde i stuen jeg kjendte mig saa tung og trang om brystet, og jeg var lige ved at maatte gi graaden løb.

Men saa skar det over i sinne, — aa, saa fortærende harm, som jeg blev!

Den tatertraven! — — — havde jeg kanske ikke selv fortalt ham det for et par uger siden! — — —

Og nu sad jeg der til spot og spe for presten og de andre, — — det var takken! — — — Ja ja, bi bare! bi bare!

— Fluestikket var blet byld, og bylden var allerede grøn i toppen.

— Mit bedre *jeg* talte imod. Gutten havde jo ikke gjort andet end svart paa det, presten spurte om. — Men jeg skyndte mig med at sætte stopper for den bjelde, sad bare og terged mig sintere og sintere, til forbitrelsen omsider blev haard og kold; da begyndte hevntankerne for alvor at melde sig.

— Det var med en vis ordknap overlegenhed, jeg traadte op, da Nils senere paa dagen kom mig imøde, tydelig nok ventende at finde et vennehjerte aabent for sin lykke.

Han blev staaende et øieblik og stirre paa mig, undrende og uvis. Saa paa en gang sank der ham som en skodde over ansigtet, taarerne tog til at blinke under øienlaagene,

og det triste, bedende blik syntes at fortælle, at han forstod, hvad som feiled mig.

Jeg var lige paa nippet til at skamme mig og la alt være godt igjen. Men saa blev min stolthed værre end før tirret op ved dette, at han vistnok skjønte, hvad det var for tanker, jeg kaved med. Jeg tvang mig da til at være venlig og munter som ellers. Og det var ikke til at ta feil af, at jeg snart fik ham ganske beroliget.

— Ja, nu fik vi se.

— Det varte heller ikke længer end til dagen efter, før der gik hul paa den ilskesvullen, som jeg gik med i hjertet.

Den nye skolemesteren var gjerne saa sødladen og smørret i sin maade at tale paa, og det var kommet mig for øre, at kameraterne hans paa seminariet havde git ham klængenavnet „*Søteprimen*".

Nu ja, vi havde om Esau og Jakob i bibelhistorien den dag.

„Linser?" sa skolemesteren, „ved dere, hvd *det* er?"

„Søteprim!" hvisked jeg.

„Søteprim!" svarte Nils — høit og trygt.

Skolemesteren sprat ende op hènne paa gulvet.

„Ja, nu skal du faa smage søteprim!" skar

han i med en stemme, som skjalv af raseri, greb med begge hænder Nils i luggen og gav sig til at ryste, saa tænderne hakked og haarene føg, drog ham siden frem paa gulvet og stilled ham op borte i peiskrogen.

„Men — — — det var Per — — — som sa det," græd stakkaren.

„Er det sandt, Per?"

Jeg kjendte, jeg blev gloende rød, da jeg svarte: „nei."

„Ja saa, du vil *lyve* i skolen, din tatertamp!" — og han blev pisket paa næverne, til de var røde som blod.

Ikke en lyd gav gutten fra sig.

Siden maatte han staa med riset i haanden, til timen var slut, og vi fik middagshvil.

Da vilde han gaa hjem; men skolemesteren mente nei.

— Nu havde jeg da faat hevn. Men det skal være vist, at jeg kjendte mig alt andet end fornøiet; jeg kunde ha git meget for at faa gjort ugjort.

Noget stiv og kort — som den onde samvittighed gjerne pleier at vise sig, naar den har støtte i den almindelige mening — gik jeg omsider hen og bød Nils mad.

Han ikke engang svarte.

Jeg forstod, at han foragted mig, og jeg

følte, han havde ret til at gjøre det. Men desmer tirred og ærgred det mig.

„Aa, du kan gjerne spise," sa jeg, „maden er lige saa god idag, som den før har vært."

Han vendte sig og gik paa dør.

Jeg var ikke istand til at faa ned saa meget som en eneste bid, jeg heller; saa fulgte jeg efter.

Han gik hen bag laden og satte sig. — Det var, som om nogen trak og trak i mig, saa mine egne fødder tog samme vei.

„Hvorfor vil du ikke ha mad, Nils?" — Jeg vidste det selv bare altfor vel.

„Aa nei — — — jeg faar prøve at berge mig dig foruden herefter."

At ordene, der kom mig paa tungen til svar, var mer end stygge, det havde jeg en fornemmelse af; men min saarede stolthed skjøv paa med en djævelsk magt, og næsten før jeg selv vidste og vilde det, rulled stenen.

„Jo — — det kan saa være; — — naar man har saadan en far — — — som Anton at støtte sig til — — saa — —"

Jeg kom ikke længer, før Nils sprang op i brystet paa mig, kasted mig med største lethed overende og tog paa at gi mig smurning saa voldsomt, at jeg aldrig i mine dage havde smagt magen.

De andre skolebørn strømmed til efter skrigene, nogle af de sterkeste gutter rev Nils væk, la sig over ham og holdt ham saaledes.

Blødende i mund og næse for jeg op og styrted hen for at sætte ham støvlehælen i hodet. — Men det fik jeg ikke lov til.

Og jeg skal tro, jeg holdt intet tilbage om stanken af klærne og lusen paa halskluden.

„Du brauter med, at du herefter vil berge dig uden *mig*?“ skreg jeg. „Saa riv da af dig hver traad, du har paa kroppen; for af mig har du faat det altsammen, — og gaa nøgen hjem til — — svineriet deroppe paa Harkahaugen, landløber, som du er!“

Der kom skolemesteren.

„Jo, *du* ser ud, Per!“ sa han.

„Jo, det har han, tateren gjort, det!“ svarte jeg. „Jeg bød ham mad med mig som jeg pleier, — — og saa røg han paa mig.“

„Gaa din vei,“ tog skolemesteren i, „og lad mig aldrig mer se dig for mine øine.“

Gutterne havde sluppet Nils, han kom endelig paa fod, tog huen sin i haanden og sjangled bortefter, bøiet i ryggen og med ludende hode.

— Da kasted jeg mig næsegrus ned og græd og tuded og tuded og græd. — De trodde, jeg rent var blet gal, de, som stod

omkring. De saa ikke, hvorledes det var barnet i mig, som laa brudt og hulked udenfor sin egen stængte dør.

Fra den dag saa vi lidet til Nils der i grænden. Men det fortaltes, at han gik omkring med posen i nabosognet.

Saa hændte det lidt senere, at Anton var i arbeid borte paa Seim. — Der kom en anden fant slængende.

„Nei — — — er det ikke Anton? — Goddag, goddag! er *du* her?“ sa han.

Anton blev, som han havde tabt baade mund og mæle.

„Ja, jeg kan hilse fra Drammen,“ la den anden flirende til.

— Og kort at fortælle: nogen tid efter kom lensmanden kjørende og skulde ha fat i taterfølget. — Der var kommet brev fra Drammen, hvor Anton havde kone og tre børn paa fattigkassen, siden han selv var rømt, skyldig i tyveri.

Tateren var ikke til at finde. — Han blev siden greben borte ved Bergen.

Birta maatte følge med lensmanden og blev sat i hullet.

De to smaa fik bygden ta sig af.

Men Nils blev alene igjen oppe paa Harkahaugen; han mente, han skulde nok klare sig selv.

Han drev paa med at fange fugl i snarer, tog ryper og aarhøns, som han solgte til landhandleren og fik lidt til at leve af istedet.

Det traf sig aldrig slig, at vi to mødtes.

IV.

Vinteren var haard og kold med en ustyrtelig mængde sne.

Paaskehelgen kom svært tidlig det aar; det var endnu fuld vinter.

Men langfredag slog det om i tøveir. Trærne stod hvide, lavende af frynserim, og den ene tunge, blaagraa skybanken efter den anden steg op om Kaldafjeld og seg frem over himlen.

Ud paa kvelden begyndte det at øsregne, som blev der slaat vand i et sold.

„Der spørs ikke vel allesteds imorgen," sa far.

„Ja, gud hjælpe dem, som har ulykken hængende over sig," svarte mor.

Det var sneskred, de sigted til.

Og just, som vi sad ved kveldsbordet, hørte vi det dundre nede i dalen. Duren blev

sterkere og sterkere, saa jorden tilsidst rystede og skalv. — Det var *Storskred*, vi kjendte det paa stemmen.

Saa smeldte *Juvaskred* løs — det er nu saa hvast i mælet, det — siden *Breidskred* og endnu fler. — Det holdt ved med at ramle og ryste alt i et.

Jeg blev søvnig, jeg, og smøg i seng. Men de voksne blev oppe. Det sidste, jeg saa og hørte, før jeg sovned, var mor, som sad med salmebogen og sang.

Forskræmt vaagned jeg ved, at jeg blev revet ud af sengen og baaret afsted. Og da jeg rigtig sansed mig, var jeg kommet ned i kjelderen, hvor far og mor og tjenerne stod i en kreds paa det vaade jordgulv.

Kvinderne jamred sig og græd, og mandfolkene var blege og tause.

— Jo, der var gaat et skred ned straks vestenfor gaarden, sagtens var nogle af husene allerede feiet bort, og ingen kunde vide, hvad der i næste øieblik vilde ske. — For endda Kvaale ligger i ly under Brathammeren, fortæller sagnet, at gaarden for to hundred aar siden blev lagt øde af skredet.

— Der saa sørgelig ud paa gaarden, da dagen brød frem. Smien var væk, lufttrykket havde revet halve fjøstaget bort, til og med

et stort stykke af stuetaget, og næveren for og flaksed i vinden bortover markerne.

— I nabosognet var to gaarde og tretten mennesker gaat *med,* spurtes det ved kirken paaskedag.

Men i vor egen grænd saa det først ud til, at vi var sluppet bedre, end det var at vente.

Det led allerede frem paa eftermiddagen, da Kolbein Hagen kom med melding om, at Harkahaugen var revet, og at Nils — ikke rettere, man vidste — havde vært hjemme.

Jeg blev, der jeg sad, som lamslaat over hele min krop. — Aa du Nils, du Veslenils!

— En eller to mand fra hver gaard stavred afsted opover med spade og hakke paa skuldren.

— Det kjendtes, som krabbed og krøb rædslen mig nedover ryggen, bare jeg tænkte paa Harkahaugen og Nils. Men alligevel kunde jeg umulig være hjemme, det var, som om noget drev og tvang mig afgaarde. Og saa gik jeg med, jeg ogsaa.

— Af husene deroppe var ikke andet at se end en og anden stok og fjæl, som stak op af snemassen nedover bakkerne.

De tog til at grave, hvor de mente, at stuehuset havde staat. Men da de kom nedpaa, var bare grundmuren tilbage.

Ja, saa fik man lede paa det uvisse. De fordelte sig og gik og roded og grov i sneen baade her og der.

Jeg holdt følge med Salomon, jeg. — Bedst som han stod og stødte med spaden, fik jeg nede i sneen øie paa et graarudet klædningsstykke med en stor blank knap paa.

Og jeg tog ikke feil hverken af klædet eller knappen, — den trøien havde i sin tid vært min egen.

Og jeg satte i med et skjærende skrig og skyndte mig derfra saa fort, som de skjælvende knær kunde bære mig.

„Her har vi ham, gutter!" raabte Salomon.

— Og det var Nils, som laa der — ilde tilredt, saa det var med nød, han hang sammen, da de la ham over fire birkestaurer og bar ham mellem sig nedover.

Lars Seim fik i en fart slaaet sammen en kiste og la liget nedi straks; at klæ af det og pynte det var uraad, brudt og knaset, som det var. — Ligtøiet, det blev gamleklærne mine.

Saa spigred de kisten.

Tredje dag paaske kom den i jorden paa Opheims kirkegaard.

— Og saa havde Fante-Nils fred.

Hjemmedøbt.

I.

FRED, det var mer end *jeg* havde efter den tildragelse med Nils. Brøden blev liggende over mig tung som en mørk skybanke, truende med den straffende retfærdigheds lyn.

Det var, som blev Nils ved at følge mig overalt. Jeg husker, hvorledes jeg stundom skvat op og saa mig tilbage med saa tydelig en fornemmelse af, at jeg havde ham der straks i ryggen.

Det hændte flere gange, naar jeg laa og sov, at jeg med et angstskrig sprang ud af sengen. Da var det Nils, som kvælende tung laa mig over brystet og klemte mig om struben.

Hændte det, at jeg maatte forbi veien til Harkahaugen, gik det altid i vildeste løb.

En søndag, jeg var ved kirken, kjendte jeg det, som blev jeg lam i knærne, da jeg steg ind paa kirkegaarden. Det var jo her, han laa — der til venstre, straks indenfor porten!

Og jeg gik bestandig en omvei for Lars Seims langslæde, hvis den traf til at staa i tunet, naar jeg kom og skulde i skolen. For paa den slæden kjørte de Nils til graven.

Det blev værre og værre, jo længer det led. — Jeg forsøgte at be til Vorherre. Men Nils stod stængende og skræmte min bøn tungelam tilbage; han stod der foran tronen, idelig og idelig anklagende mig for ham, den retvise hevneren, som havde myndighed og magt til at kalde mig for dommen, hvad tid og hvad time han vilde.

Men *var* der haab om frelse, blev det alligevel til Vorherre, jeg maatte gaa. Jeg fik prøve paa at omvende mig og bli et guds barn.

At dette var en tung, vanskelig vei, det havde jeg baade hørt og læst. Og jeg vidste, at en hjertelig anger førte frem til veiens første milestolpe.

Jeg syntes jo rigtignok, at jeg allerede bitterlig havde fortrudt min skjendige handling. Men naar jeg nu skulde til at randsage min sjæl, blev det stødt slig, at den rette anger ikke kunde findes.

Sige sig løs fra denne verden, *det* ogsaa var kravet til dem, som valgte den smale sti til gudsriget.

Men *den* bakken blev mig tung at komme op.

Naar jeg om søndagen sad inde og læste i bønnebogen eller huspostillen, bruste og fossed den friske legelyst mig i hugen. Jeg saa i tanken, hvorledes de andre gutter nu holdt paa at — — synde sig *bort* ved at kaste tilmaals nede i veiskillet. Og det blev nu værst for dem selv, det. Jeg havde faat øinene opladt, jeg, og husked, hvad det tredje bud befaler os. — — Men nei, aa nei, saa fornøielig de alligevel maatte ha det!

Det bar da som oftest slig til, at jeg omsider skyndte mig med skjælvende haand at putte salmebogen eller katekismen i lommen — for at ha ligesom et plaster eller et mulebaand paa samvittigheden; saa la jeg afgaarde i flyvende fart.

Og ingen var siden med større iver midt oppe i legen end jeg, ligetil det var mørke kvelden.

— Siden fik jeg det travlt med at angre brøden og love Vorherre og mig selv, at det skulde være sidste gang, jeg lod fristeren lokke mig.

Men naar søndagen kom, gik det gjerne paa selvsamme vis — og dette opigjen og opigjen.

II.

Tiden skred, til pinsehelgen var over.

Da var det, der kom en urmager reisende og gav sig *til* henne paa Hauge.

Det var nok saa, at han egentlig hørte hjemme nede i Stavanger, men havde — sa han — i flere aar været udenlands, baade i England og Amerika. — Han var en tynd, mager mand med sort haar og skjeg og mørke, sterke øine.

Det spurtes snart, at han var „læser". Søndagen efter, at han var kommet, holdt han forsamling i stuen hos Torbjørn Hauge; og det var den almindelige mening, at magé til gribende tale havde man aldrig hørt.

Det varte ikke længe, før han holdt samling næsten hver eneste kveld, enten i vor egen grænd eller i nabobygden. Folk tog til at vækkes op af syndesøvnen baade her og der, og urmageren blev overalt hilst som et særligt himlens redskab.

— Nei, saa var det en søndagsaften, han præked henne paa Seim. Men jeg skal tro, at folk blev baade forbauset og skræmt, da han til slutning udtalte, det vistnok var baade vel og bra, at alt flere og flere begyndte at søge ind paa den trange vei til livet, — bare det alligevel ikke blev et stræv i unytte, naar det var paa vor egen selvkloge maade, vi gik frem. — Allesammen kjendte vi budet: først tro og

siden daab! — saaledes vilde Vorherre ha det. Men var det ikke ligefuldt den vanlige skik at ville trænge sig indgjennem porten til trods for disse ord, som ingen kunde ønske sig klarere? — Endda det var saa langt ifra ham at skulle sætte sig paa dommerstolen; det fik Vorherre gjøre, han, hvis naade var høiere end alle himle. — Men det stod fast, at den, som paa rette maade vilde stige ind over gudsrigets terskel, han maatte først tro og saa bli døbt. Og til dem, som var døbt, før de endnu kunde tro, vilde han si: lid ikke paa eders barnedaab! gaa heller hen og lad jer døbe paany!

— Jeg skal bare løselig berøre alt det opstyr, som dette gav stødet til der i kredsen; hvorledes bygdefolket sanked sig i to leire, en større, som i urmageren saa en djævelens udsending, og en mindre, der fandt ham at være noget nær en guds engel. — at presten og gjendøberen paa et par møder røg op i det voldsomste mundhuggeri. — Nok er det, at Torbjørn Hauge og Ola, søn hans, og saa Jens Teigen blev døbt omigjen, før urmageren strøg sin vei ud paa høstkanten.

III.

Men det var dette, jeg vilde fortælle, at

i mit eget forpinte sind bed gjendøbertankerne sig fast — hvad de saa meget lettere kunde, som jeg vidste, at jeg ikke var døbt ganske saadan som de fleste andre kristenfolk.

Jo, for jeg havde hørt fortælle, at det nok var smaat bevendt med liv i mig, da jeg kom til denne verden; saa klemte de i en ruf til og døbte mig med det samme, da de var ræd, jeg skulde slukne. Men hvor rigtig og ret efter bibel og salmebog dette var gjort, det maatte Vorherre vide!

Jeg begyndte saa smaat at fritte mor ud, — og fik saa rede paa, at det var bedstemor, som døbte mig, da ingen likere var tilstede.

Gamle bedstemor! — tunghørt og glemsom, som jeg mindtes hende! — — aa ja, det var ikke bedre ventendes da, end at sagtens havde det gaat saadan temmelig paa en slump.

Saa naar alt kom til alt, stod jeg kanhænde paa samme trin som selve hedningerne, jeg. Og galne veien pegte det, om jeg end aldrig saa meget forsøgte at bli et guds barn; for daaben var jo døren.

Havde jeg bare staat lige med alle hine, — vært kirkedøbt! — eller døbt af mandshaand ialfald! — det havde faat skure for mig som for de andre da. — Men denne gamle kjær-

ringen! — — du skulde aldrig i verden ha hørt mage til tusseskab!

At de bar mig til kirken en søndag senere og lod presten læse over mig — hm! det var der jamen liden hjælp i, naar det alligevel var paa den bedstemoderdaab, jeg skulde være et kristent menneske.

— Jeg kjendte mig uvel og ilde tilmode, som havde jeg evig ulykke hængende i et haar over hodet. Paa en eller anden vis maatte et opgjør finde sted; for dette var ikke til at holde ud.

Og som det led, blev jeg mer og mer grebet af en brændende lyst til at faa urmageren i tale.

Saa sneg jeg mig da afsted en kveld; — for far var sint paa gjendøberen som paa selve Gammel-Erik.

Jeg var saa heldig at finde manden hjemme og endog alene; for gaardens folk var ude paa slaatteteigen.

Det var med bævende hjerte og dirrende knæ, jeg steg ind og fik en svag hilsen frem over læberne.

Hvad erend jeg havde? spurte han.

Og omsider var det da saavidt, at han fik et slags mening ud af mine stammende ord.

Om jeg havde gaat for presten?

Nei, jeg skulde ikke før næste aar.

En lang stund holdt han paa med at spørge mig om dette og hint. Siden gav han sig til at lægge ud om, hvor lyksalig den var, der skyndte sig fra Sodoma og flygted til Zoar, før ildflommen kom, — og endda en lang remse, som jeg lidet forstod, men desto mer fik respekt for.

Saa gav han mig nogle smaabøger og bad mig komme igjen.

— Hjemme stjal jeg mig stunder til at studere bøgerne igjennem. Jeg syntes, jeg fandt greiere og greiere mening i dem efterhvert, og det blev mig alt vissere, at de viste rette veien.

Men paa samme tid faldt det mig ogsaa med stedse stigende tyngde paa sindet, hvor rædsomt det vilde være, om det tilsidst skulde vise sig, at presten og de andre havde ret.

— Da rygtedes i bygden Torbjørn Hauges gjendaab. — Og dette øged ilden under min egen længsel. Det blev ikke raad for andet, jeg fik la staa *til*, jeg ogsaa.

Kunde jeg bare faa en bekjendt med mig! Jeg vilde ligesom være tryggere da, syntes jeg.

Om jeg gjorde et forsøg med Sjur-Ola?

— Han havde voksed sig baade stor og

sterk, Ola — havde især i de sidste to aar rent vundet forsprang for *mig*. Rasende hidsig var han, naar noget bar imod, og det nytted aldrig at ta ham med trumf; men med forsigtighed og overtalelse kunde jeg i regelen faa ham føielig som et lam.

— Og som vi saa en dag mødtes, tog jeg til at lede samtalen ind paa evighedens enemerker.

„Du," sa jeg, „der maa være græsseligt der nede i helvede!"

„Ja, det hørtes *saa*", svarte han.

„Bare vi enda slap for at komme der, jeg og du, Ola!"

Jo, han vilde da haabe *det*.

Men hvis det nu var sandhed, dette, som gjendøberen sa? — saa jamen kunde det knibe for nogen hver. — Og jeg til efter disse bøgerne at lægge ud om barnedaab og gjendaab.

Det var tydeligt, at han mer og mer kjendte sig rokket.

Men saa kom der ham en indvending paa tungen.

„Du kan da vide, at presten skjønner de sager bedre end den urmageren!"

Presten! — — var det kanske ikke netop presterne, som fik Vorherre selv hængt op

paa korset? — saa *de* var rette gutterne at lide paa!

Jeg ved ikke, hvor jeg havde faat fat paa tanken saaledes skaaret. Men vist er det, at dette gjorde det *af* med Ola, paa samme tid, som det gav fasthed i mit eget forsæt.

Og før vi skiltes, havde vi bestemt os til, at vi begge — i al mulig hemmelighed — skulde la os døbe *om*.

— Et par dage senere gik urmageren forbi, nord til Teigen; da han henimod aften kom tilbage, passed vi ham op fremme i Lønsmoen.

Og den, som da ikke var bly og forfjamset, det var jeg. Ola sa bare ha og ja, han, mens jeg gjorde greie for baade ham og mig.

„Ja," sa gjendøberen, „jeg tror, I nu med rette kan sige med hin kammersvend fra Morland: her er vand, hvad hindrer os i at blive døbte?"

Det var et lidet tjern straks inde i skogen, han sigted til; *der* var det ogsaa, han *før* havde døbt.

Han ud af veien, og *vi* efter.

Men med det samme, jeg fik se vandet blinke mellem træstammerne, kom der over mig en skjælven saa sterk, at jeg neppe kunde holde mig opreist.

Vi fik befaling at ta klærne af.

„Ja, Ola skal først!" mente jeg.

Hvorfor det?

Jo, for han var fjorten dage ældre, han! — Jeg fandt ikke i farten nogen likere grund.

Nu ja, Ola tog til at klæ af sig, uden at mæle et ord.

— Urmageren skilte sig med bukser, støvler og strømper, tog gutten ved haanden, og de vaded udover den fine sandbund, til vandet naade dem et stykke over knæet.

Saa blev Ola dukket første gang.

Han snapped stygt efter veiret, da han kom op igjen, og var temmelig stiv i ryggen, da han atter maatte under.

Men som han saa skulde ha den tredje dukkert, stritted han bent imod.

Døberen paa *sin* side tog til at bruge magt; og da intet andet vilde hjælpe, spændte han ben, saa gutten faldt bagover ned i vandet.

Men ikke før var Ola paa fod igjen, før han sprang lige lukt i brystet paa gjendøberen; og i øieblikket efter bar det omkuld med dem begge to.

Nei, da jeg saa det skidne pulderet slaa sammen over dem, da ramled jeg løs i en umaadelig latter, saa jeg blev liggende kroget paa bakken.

Jeg skoggerlo, da de reiste sig og vassed iland, lo, da urmageren — silende vaad som en hund i regnveir — tog til at banlyse over os, lo, da Sjur-Ola i bare skjorten fløi op og jaged ham ind gjennem skogen, hvorpaa gjendøberens klædningsstykker et for et fik friskyds ud i vandet, — lo, da saa gutten paa et hængende haar havde budt mig juling, mig ogsaa, — — og lo og rulled mig og rulled mig og lo.

Ola var paa hjemveien toppende gal og gav ondt fra sig, bandte baade gjendøberen og mig og hele herket.

— Men da veiene vore skiltes, og jeg siden for ruslende alene i sommerkvelden mellem birketrærne i Kvaalslunden, da blev jeg atter og atter staaende for at lytte, hvor vakkert maaltrosten sang. — Det var, som om jeg ikke havde hørt den tidligere det aaret.

Hjælpeløs.

I.

Naar jeg om natten ligger og ikke faar sove, da er det, at minderne kommer paa besøg.

Et efter et kommer de strygende forbi det vindu, der i min sjæl vender ud imod fortiden.

Og jeg kjender dem saa vel, dem med skogduft og fossedur, dem med tobakskøg og støi af mennesker, her en lyd, der en skikkelse — kjender dem saa inderlig vel allesammen, nogle endog bare altfor vel.

Men en og anden gang hænder det, at saa en og saa en anden af det letfodede følge stanser i løbet, vender sig og hilser ind gjennem ruden.

Der er somme, jeg da rækker armene til velkomst, med bøn om at bie, jo længer des bedre. Men der er andre, som jeg hører og

ser lige tydelig, hvormeget jeg saa putter øie og øre ned under dynen.

— Nu inat var det nogle gamle kjendinger, jeg længe havde glemt, som stansed udenfor og keg ind. Det var tre par øine.

Og disse tre øienpar er det, som idag maner mig til at fortælle.

II.

Den sommeren, jeg gik for presten, laged det sig slig, at jeg fik mig en bøsse.

Per Seim, tremenningen min, skulde reise til Amerika. Før han strøg afsted, kom han hjem til Kvaale for at si farvel, og da havde han vesle haglbøssen sin med sig; den skulde *jeg* ha til et minde, sa han.

— Endnu samme kveld maatte Salomon lære mig at la og at ta sigte. Og før det blev mørkt, havde jeg allerde sat ind den ene hagldrive jevnsides den anden bortover smievæggen.

— Dagen efter var det søndag. — Det var ikke til at holde ud, saa led og kjed jeg blev af den lange præken, far læste op af gamle Jesper Brochmanns huspostille.

Og da jeg vel havde faat middagsmaden tillivs, var jeg ikke sen til at ta bøssen og lægge ivei opefter lien.

Jeg var saa sikker paa, at mindre end en ræv kom jeg nu ikke tilbage med. Ja, hvem kunde vide, kanske traf jeg paa selve bamsen, saa jeg kunde faa gi den et skud ind i øret; — det var saaledes, han gjorde den gutten oppe i Nordland, som der stod om i avisen.

Jeg skal love for, jeg brugte baade øre og øie, der jeg gik.

Jeg jaged en kraake op; men den var jeg altfor kry til at bry mig om.

Høit oppe saa jeg en ørn seile paa sine brede vinger i kreds om nuten, hvor den havde redet sit, — tryg i sin egen verden, did menneskemagt ikke rak.

Men ingen bamse blev jeg var og ingen ræv, ikke engang en skarve hare.

Skogen laa lummer og lad i solstegen, nydende sin søndagshvile, og bare sangfuglene oppe mellem grenene gav lyd af liv i stilheden.

— Solen holdt allerede paa at lude sit runde, røde kind ned imod fjeldet i vest, da jeg snudde og rusled nedover — uden at ha løsnet et skud.

Og mørk i hugen var jeg, der jeg gik. Jeg keg til alle sider efter en kraake eller en skjære, om det ikke var andet; jeg havde mer

end gjerne tat tiltakke nu. Men nei — ingenting.

— Da fik jeg tilfældigvis øie paa en liden fugl i en busk lige i nærhedén. Den var saa glad og troskyldig, som den sad der og vipped og smaatralled.

Jeg pleied ellers altid at være en ven af alle smaafugle, havde endog mere end en gang lagt mig imellem, naar gutterne vilde gjøre dem fortræd. Men nu fik ondskaben overtaget i mig, jeg blev grebet af en ustyrlig lyst til at myrde, — bøssen drev til kindet, og skuddet gik.

Røgen drev væk. — Men du kan tro, jeg blev underlig tilmode, da jeg saa fik se, at fuglen sad paa den samme flek. Jeg gik nærmere til; men siddende blev den, med halen støttet mod grenen.

Jeg kunde se, hvor haardt det fine graahvide brystet gik, nu og da for der en skjælven gjennem den vesle krop, og nede under den ene vinge kom der frem en liden høirød prik.

Forbauset blev jeg staaende og iagttog.

Men jo længer jeg saa, des mere var det, som om de to fugleøine rent tryllebandt mig.

De var runde og blanke som vanddraaber; men det var liv, som blinked i dem,

blinked og tindred ned ned igjennem et sort, bundløst dyb.

Bøssen faldt mig ud af næverne. — Og lidt efter lidt kom det mig for, at jeg intet andet saa end disse øine.

Tilslut blev det slig, at jeg ikke bare saa dem, men paa en eller anden vis endog hørte dem. De bad ikke om skaansel, de raabte ikke paa hevn, men det kjendtes, som blev de ved at hviske mig ind i sjælen en kvælende fornemmelse af: *hjælpeløs!*

— Da med ét skar den tanke mig gjennem sindet, at jeg uden tvil blev vanvittig, om jeg ikke rev mig løs og fik disse øinene ud af verden.

I feberagtig skynding greb jeg en kjep og slog til fuglen, saa den for trillende nedover bakkerne.

Men jeg lod mig ikke nøie med *det*, jeg slog, saa mulden spruted, slog og tramped og tramped og slog, saalænge der var en fjær at se.

Saa trev jeg bøssen og la nedover i flyvende sprang.

— Men dersom jeg trode, at jeg dermed var de to øine kvit, saa tog jeg feil. Det varte længe, at de, ret som det var, kom

svævende og skræmte mig, enten jeg saa var vaagen eller sovende.

Og det ved jeg, at ikke et eneste skud skjød jeg mere med den bøssen.

III.

Det var fem aar senere. Jeg var kommet til Kristiania da og drev paa med med „*mensa*“ og sligt noget.

Saa hændte det en dag, at jeg havde erend op paa Hægdehaugen.

Det var ruskeveir, saa det forslog. Det smaaregned, og skodden laa og bredte sig koldvaad og tung med lugt af stenkulsrøg og anden styggedom, saa det knapt var raad at dra pusten.

Oppe paa fortoget tripped folk forsigtig forbi hverandre i slupset, og bare en og anden skolegut trasked uforsagt ivei, saa det skramled i skreppen hans, mens sølen sprøited ham opover støvlelæggerne.

Ude i gaden var det som en eneste elte af muld og sne og væde; det slafsed og skvat om hestenes hove og vognenes hjul.

Ovenfor holdepladsen fik jeg øie paa en vogn med et vældigt murstenslæs. Den kom ikke af flekken; for hjulene havde bidt sig *fast* i mudret.

Kjøregutten saa ud til at være en Vaterlands-slusk af velten. Fuld var han, saa han sjangled.

Hesten var en brun, mager en. Den stræved alt det, den kunde, stakkar, — det graahvide skummet velted den nedover siderne, og under bovtræet var der merker af blod, sagtens efter et brudsaar. — Man kunde se, hvor den spændte alle sener, hver gang den la sig i sælen og rykked og rykked, snart bent frem, snart til den ene og snart til den anden side.

Men manden bare skreg og bandte og brugte svøben alt i et.

Da var det, som hesten gav sig rent over. Den stod en stund og hang med hodet, stønned og pusted, bare skjalv og krummed sig, naar svøben kom susende gjennem luften.

Men pludselig kasted den sig voldsomt tilbage, og saa frem igjen, slig, at du skulde tro, hvert led og lem maatte knækkes. Den sparked og sparked, sled og sled. Men det hjalp ikke — vognen ikke engang rikked sig.

Da glap taget under forbenet, saa den kom paa knæ ned i surpet. Og slig blev den liggende uden saameget som at prøve paa at reise sig, trods at kusken skreg og slog værre end nogensinde.

Jeg skyndte mig derhen. — Og der i det hestehode blev jeg var to øine, som fik hver streng i min hug til at dirre. Jeg kan endnu saa tydelig mane livsglimtet i dem frem for min erindring som et sitrende lysskin gjennem to dunkle hornruder. — Men det var ikke bare, at jeg saa dem, jeg syntes, jeg hørte dem ogsaa — hørte dem hviske mig ind i sjælen denne kvælende fornemmelse: *hjælpeløs!*

— Om saadant var folkelig færd mod et umælende dyr? bused jeg ud.

— Om jeg ikke vilde være saa snil at passe mig selv og forresten holde min forbandede kjæft, svarte manden. Hvad kom *han* og hesten hans *mig* ved? Eller kanske jeg havde lyst til at smage svøben, jeg og? — saa skulde der endda bli raad for *det*, eftersom det just traf sig, at han havde spenderbuksene paa, sa han.

Men hvad saa jeg gjorde? — jo, jeg fik straks fat i en konstabel, og han trak til byen baade med mand og hest. — Det var det sidste, jeg saa dem.

IV.

Jeg havde en ven, som bode tvers over for „Mangelsgaarden" — den gaard i Kri-

stiania, til hvis port byens fattige slæber sig og banker paa, naar enhver anden dør er dem stængt.

Hos denne ven havde jeg været oppe en raakold novemberdag, da jeg, idet jeg steg ud af gadedøren, fik se en kvindeskikkelse med ansigtet i hænderne sidde sammenkrøbet paa den kolde stentrappe.

Jeg gik først forbi, men vendte og spurte, hvad der feilte hende.

Hun hørte mig nok ikke.

Jeg gik nærmere *til* og gjentog spørsmaalet.

— Hun løfted langsomt hodet og slog blikket op.

— Men da jeg saa foran mig de vidtaabnede øinene hendes, glitrende, ikke af taaredug, men med en blaagraa koldglans, som naar vandet om høsten tar paa at stivne af den første frost, — da kom den atter lig en jamrende hvisken strømmende mig ind i sjælen denne kvælende fornemmelse af: *hjælpeløs!*

„Jeg — er — — syg," hosted hun, „har ligget — — ude inat — — — ikke smagt — det mindste idag."

Jeg spurte, hvor hun hørte hjemme, eller hvor hun skulde hen?

Hun pegte mod „Mangelsgaarden“. „Men saa fik jeg — — saa ondt — — saa ondt.“

— Ja, jeg havde ikke andet at gribe til, jeg, end at ta stakkars kjærringen og halvt bære, halvt lede hendé over gaden.

Jeg ringed; der kom en mand og lukked op. Jeg skyndte mig at stikke hende en tolvskilling i næven. — Og porten smeldte i efter hende.

Saa vendte jeg og krydsed mig frem gjennem folkestrømmen i gaderne; jeg var misfornøiet med mig selv og med al verden, og jeg kom til at tænke paa, hvor godt det skulde være at eie — ligesom Vorherre — evne efter ønske til at hjælpe den hjælpeløse.